

1800 Ft

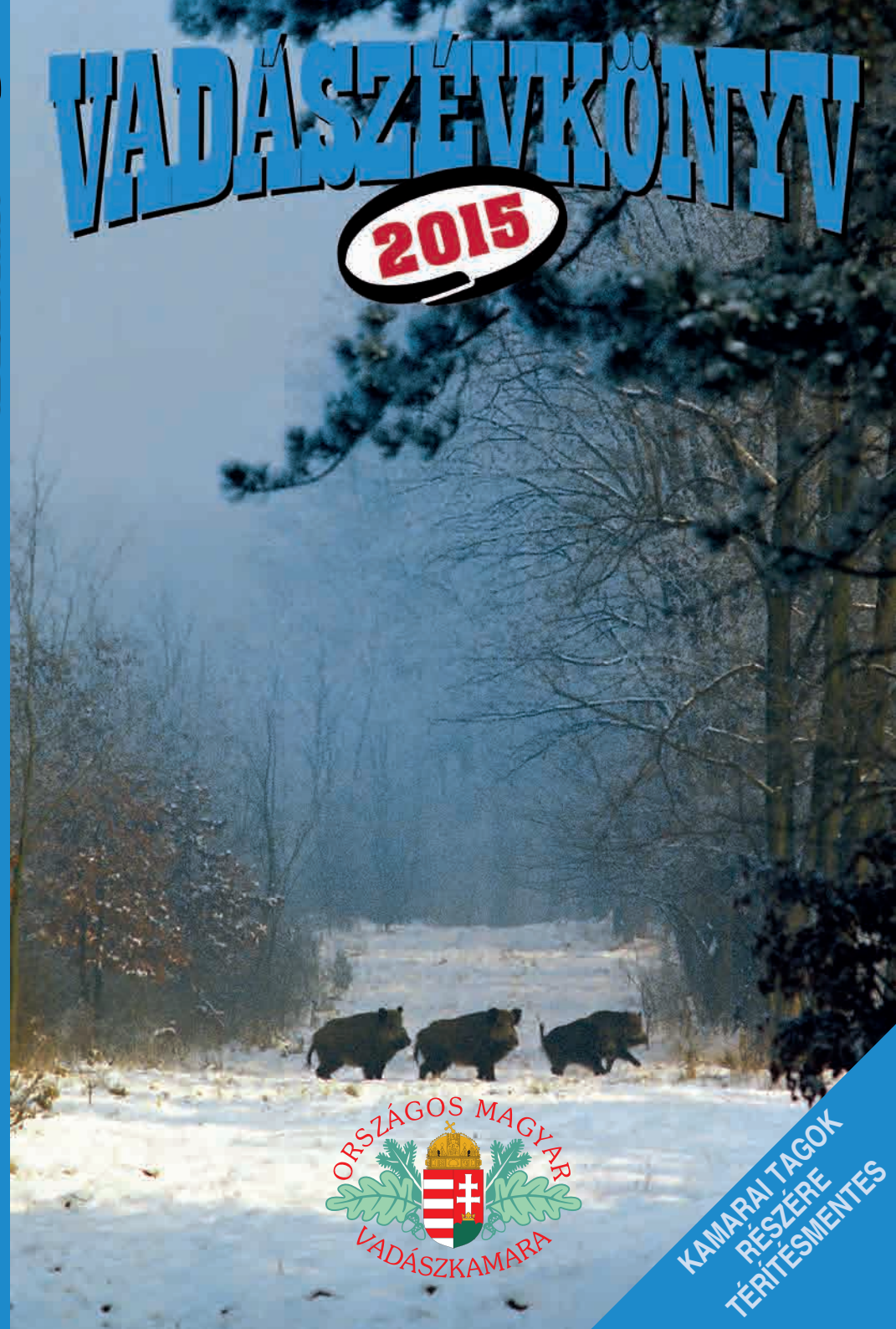
Trófea súlya: 16,34 kg
Pontszáma: 252,43
Elejtés helye: Felsőszentmárton
Elejtés ideje: 2014. 09. 16.
Elejtő: Ács Péter

2015

FELÜSTÁBOTT

VADÁSZÉVKÖNYV

2015

KAMARAI TAGOK
RÉSZÉRE
TÉRÍTÉSMENTES

NYUGDÍJCÉLÚ
ÉLETÍV PROGRAM

IDŐSKORI
ÖNMAGA
MEGKÖSZÖNI
MAJD!

GONDOSKODJON VELÜNK
A NYUGDÍJAS ÉVEKRŐL!

Adókedvezményes nyugdíjbiztosítással készülne a jól megérdemelt pihenés éveire?

Szakértőink segítenek kiválasztani az Önnek legmegfelelőbb megoldást!

TeleCenter: +36 1 467 3500
www.groupamagarancia.hu

A tájékoztatás nem teljes körű. A teljes körű tájékoztató érdekében kérjük, olvassa el a biztosítási feltételeket, melyek megtalálhatóak a www.groupamagarancia.hu oldalon. Az ügyfelek biztosítási panaszaiakkal személyesen a biztosító ügyfélszolgálati irodáiban dolgozó munkatársaihoz fordulhatnak, telefonon keresztül ezt a biztosító TeleCenter +36 1 467 3500 telefonszámán, elektronikus levélben a www.groupamagarancia.hu weboldalon „Írjon nekünk” menüpontjában, írásban az 1380 Budapest, Pf. 1049 levélcímen tehetik meg. A biztosító felett a szakmai felügyeletet a Magyar Nemzeti Bank (1013 Budapest, Krisztina körút 39.) látja el. A Groupama Garancia Biztosító Zrt. székhelye: 1051 Budapest, Október 6. utca 20.

Superbrands
7x1
2014-2015

Groupama Garancia Biztosító Zrt. | 1051 Budapest, Október 6. utca 20.
TeleCenter: +36 1 467 3500 | www.groupamagarancia.hu

Zöld út a garantált biztonsághoz

Biztosító

Az OTP Csoport partnere

MABISZ minősített fegyverszekrény
kedvezményes áron

KEDVEZMÉNYES ÁRON MEGVÁSÁROLHATÓ

2015. MÁRCIUS 31-ig

„SAFETY” FEGYVERSEKRÉNY
RENDŐRSÉGI AJÁNLÁSSAL

A HELYTAKARÉKOS MEGOLDÁS

Akiknek fontos szempont, hogy:

- kis helyet foglal,
- nem feltűnő,
- biztonságos,
- kifejezetten erős kivitelű,
- hosszú élettartamú.

Méret: 1450 x 300 x 335 mm

Súly: **64 kg**

Zár: mechanikus

Szín: sötétszürke

Garancia: **2 év**

EN 14450 szabvány szerinti S1 minősítés.
VDMA 24992 szabvány szerinti „A” besorolás.
Szimpla falú, Lv 3 mm vastag acéllemezből készült.
EN 1300 szabvány szerinti „A” minősítésű zárral.

Listaár: bruttó 71.700,-Ft

Kedvezményes ár: bruttó 64.500,-Ft

„A vadászat szenvedély a fegyvertartás felelősség”

Elérhetőségek:

Mobil: +36 30 928 7461
+36 30 688 6744

Telefon: +36 66 444 391
E-mail: kozpont@trezor.hu
Web: www.trezor.hu

2015. ÉVI
VADÁSZÉVKÖNYV

VADÁSZÉVKÖNYV

2015

DÉNES NATUR MŰHELY KIADÓ

ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZKAMARA
VADÁSZÉVKÖNYV 2015

Felelős szerkesztő
PECHTOL JÁNOS

A szerkesztőség tagjai
BÍRÓ GABRIELLA, DÉNES RITA,
KOVÁCS GÁBOR, KOVÁCS ZSOLT,

A borító fotóját
NAGYGYÖRGY SÁNDOR
készítette

A hátsó borító fotóját
JUNG JENŐ
készítette

Lektorálta
GELLÉR TIBOR

Tervezés, nyomdai előkészítés
GÓR ANDRÁS

ISSN 1419-4732

Szerkesztőség címe:
1027 Budapest, Medve utca 34-40.
Telefon: 355-6180 / Fax: 375-8378
e-mail: info@omvk.hu

Megjelent: 63 000 példányban

2015. ÉVI NAPTÁR

VADÁSZATI IDÉNYEK

Vadászható fajok	Vadászati idő
<i>Nagyvadfajok</i> Gmszarvasbika – bika, golyóra érett – tehén, -üñő – borjú Dámbika – tehén, -üñő – borjú Őzbak – suta, gida Muflonkos – juh, -jerke, -bárány Vaddisznó Szikaszarvasbika, tehén, -üñő, -borjú Zerge	szeptember 1.–január 31. szeptember 1.–október 31. szeptember 1.–január 31. szeptember 1.–január 31. április 1.–június 30. október 1.–január 31. október 1.–február utolsó napja október 1.–február utolsó napja április 15.–szeptember 30. október 1.–február utolsó napja egész évben szeptember 1.–február utolsó napja egész évben szeptember 1.–december 31. vadászati idény nélkül
<i>Apróvadfajok</i> Mezei nyúl Üregi nyúl Fácánkakas – fácantyúk Fogoly Nyári lúd Vetési lúd, nagy lilik, kanadai lúd, nílusi lúd Tökés réce Szárcsa Erdei szalonka Örvös galamb, balkáni gerle	október 1.–december 31. szeptember 1.–január 31. október 1.–február utolsó napja október 1.–január 31. október 1.–december 31. október 1.–december 31. október 1.–január 31. augusztus 15.–január 31. szeptember 1.–január 31. vadászati idény nélkül augusztus 15.–január 31.
<i>Egyéb apróvadfajok</i> Róka, aranysakál, nyest, pézsmapocok, nyestkutya, mosómedve Borz, házi görény, dolmányos varjú, szarka, szajkó a jogszabályban feltüntetett feltételek figyelembevételével	egész évben július 1.–február utolsó napja

JANUÁR

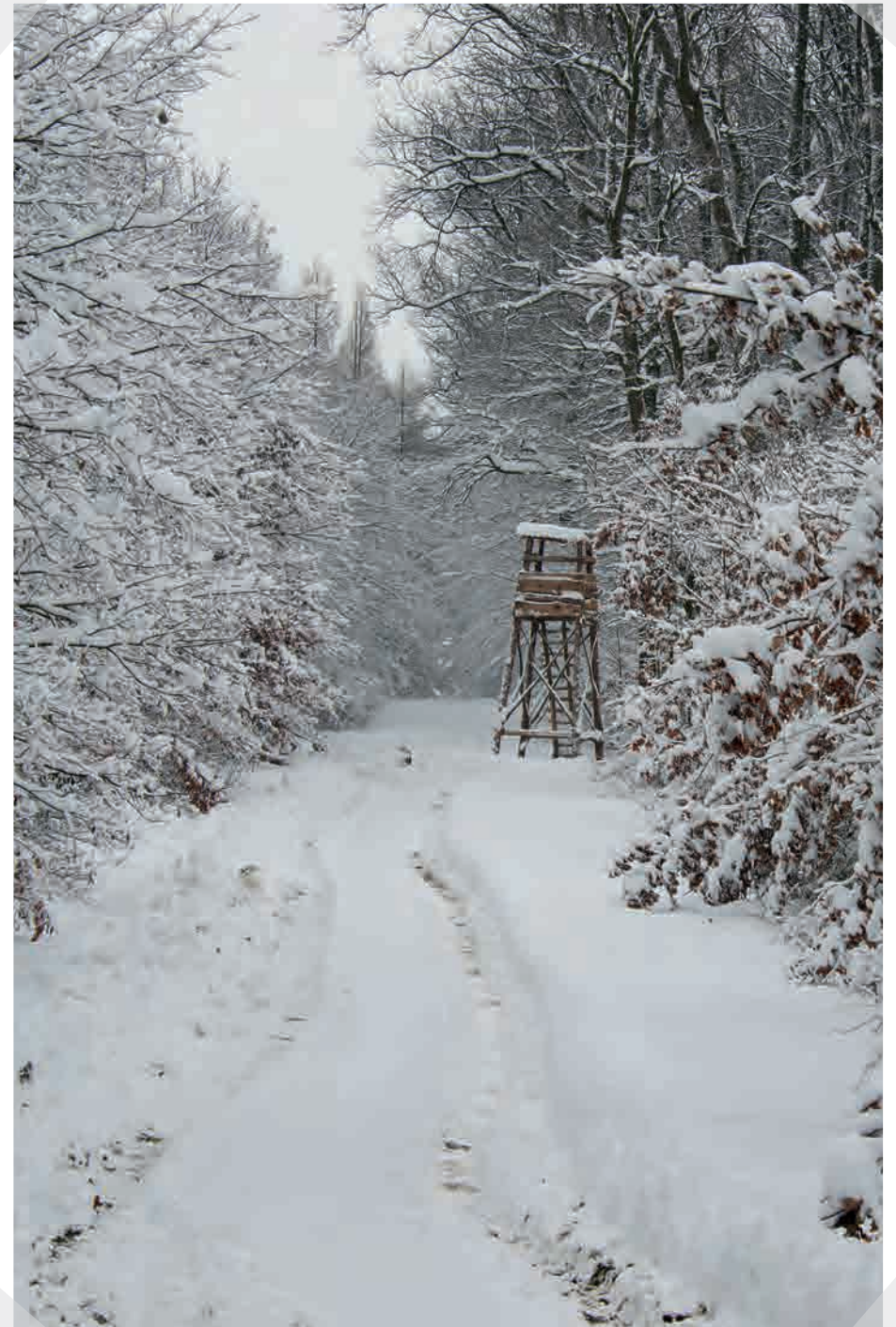
Egész éjjel esett a hó, sűrű, nagy pelyhekben. Reggelre valóságos meseországga változott az erdő, puha, szűzi fehérség fedett be minden erdei utat, a fákat, a bokrokat. A Zichy határukon az óriás fekete- és erdeifenyők úgy álltak néma méltósággal, mint-ha nagy fejedelmek lettek volna. Körülöttük a borókák, mint a szolgák és szolgálók, néma alázattal.

Most valóban olyan volt az erdő alja, mint a nyitott könyv, olvasni lehetett belőle. Könnyű volt megállapítania a vadászszemnek, milyen állat taposta a szűz havat, honnan jött, merre tartott.

A vadőr olyan nesztelenül tudott lépkedni a puha hóban, hogy még a legéberebb vad sem hallhatta meg a lépteit. Szinte harapni lehetett a tiszta, hajnali levegőt. Csillapíthatatlan vágyat érzett, hogy ebben a ragyogó időben, templomi, háborítatlan csendben bolyonghasson néhány órát.

(Barassó Péter – Vadőr voltam, vadőr lettem újra)

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold	
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta
1. Csütörtök	07.31	16.03	13.30	03.32		17. Szombat	07.25	16.22	04.00	13.34
2. Péntek	07.31	16.04	14.13	04.35		18. Vasárnap	07.24	16.23	05.01	14.30
3. Szombat	07.31	16.05	15.01	05.33		19. Hétfő	07.23	16.25	05.57	15.35
4. Vasárnap	07.30	16.06	15.54	06.24		20. Kedd	07.23	16.26	06.47	16.47
5. Hétfő	07.30	16.07	16.50	07.09	○	21. Szerda	07.22	16.28	07.31	18.03
6. Kedd	07.30	16.08	17.48	07.49		22. Csütörtök	07.21	16.29	08.09	19.20
7. Szerda	07.30	16.09	18.48	08.23		23. Péntek	07.20	16.31	08.44	20.37
8. Csütörtök	07.30	16.10	19.48	08.53		24. Szombat	07.19	16.32	09.17	21.53
9. Péntek	07.29	16.11	20.48	09.20		25. Vasárnap	07.18	16.34	09.48	23.06
10. Szombat	07.29	16.13	21.47	09.46		26. Hétfő	07.17	16.35	10.21	---
11. Vasárnap	07.28	16.14	22.47	10.11		27. Kedd	07.16	16.37	10.55	00.17
12. Hétfő	07.28	16.15	23.48	10.36		28. Szerda	07.15	16.38	11.32	01.25
13. Kedd	07.27	16.16	---	11.03	☾	29. Csütörtök	07.13	16.40	12.13	02.28
14. Szerda	07.27	16.18	00.50	11.32		30. Péntek	07.12	16.41	12.59	03.27
15. Csütörtök	07.26	16.19	01.53	12.06		31. Szombat	07.11	16.43	13.49	04.20
16. Péntek	07.26	16.20	02.57	12.46						

FEBRUÁR

Februárban, amikor a tél hidege nem tudja megdermeszteni a rókaszerelmet, s a köteles óvatosságot feledteti a vágy, könnyedén puszkavégre lehet kapni őket. Volt olyan este, hogy három vörös frakkos lovag is terítékre került.

Vágyódó kiáltással keresték a beteljesülést, s amikor több érdeklődő is összefutott a kis erdő mellett, parázs verekedés robbant ki a csupa szerelem, csupa odaadás szuka kegyeiért.

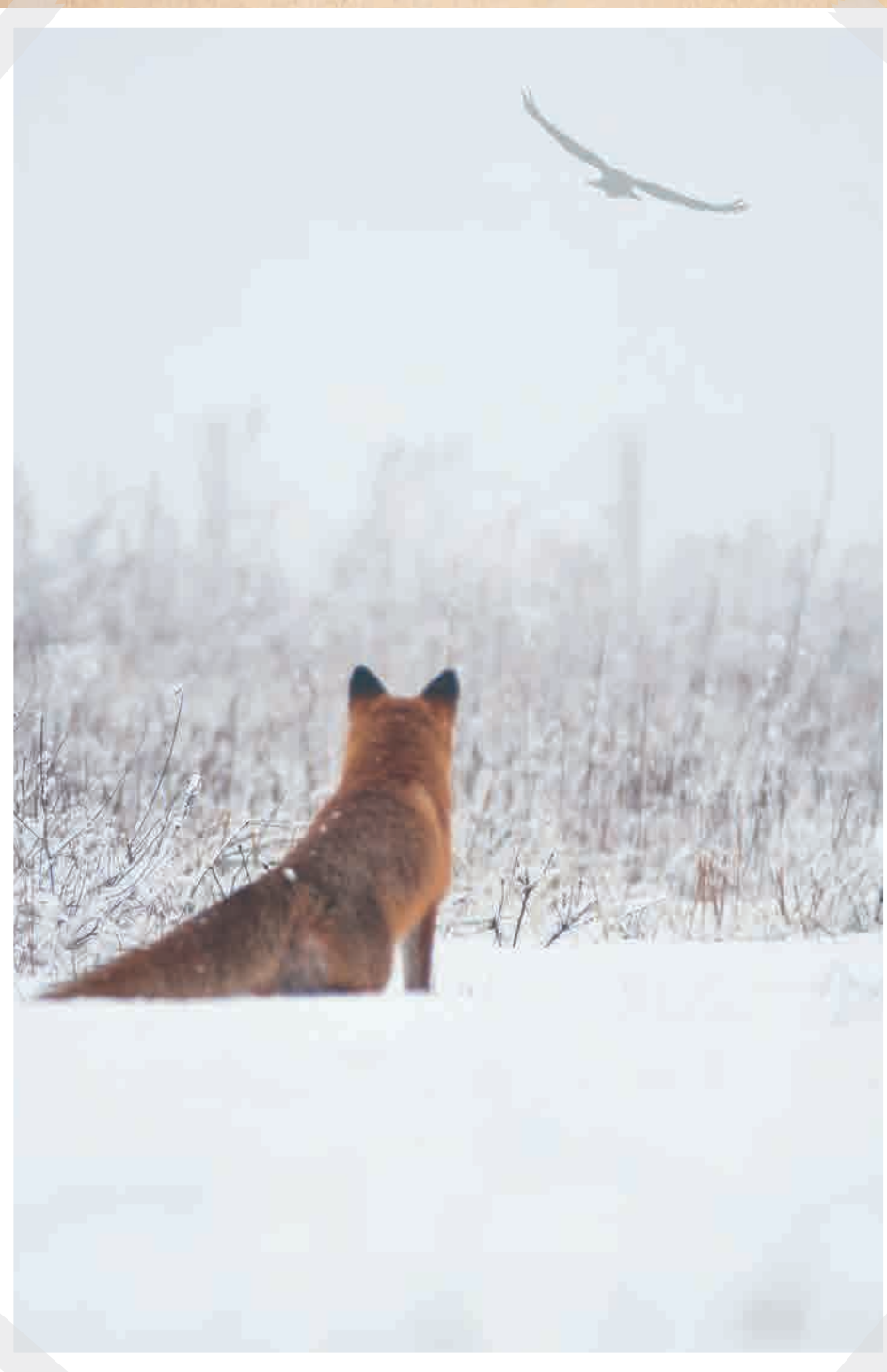
A rókahölgy csak kellett magát, kacéran forgolódott, s ahogy a sápadt hold fénye végigfolyt lángszínű bundáján, még jobban feltűzelte az érte küzdők vágyakozását.

Három rókalegény kerülgette egymást – és a kis szukát – az erdőszélen. Eleinte talán csak játéknak indult a birkózás, de aztán egy hirtelen mozdulat és egy havat felkavaró gyors perdülés fogcsattogató, bundatépő küzdelemmé változtatta az addigi békés estét.

Repült a felvágott hó, s a hold fényénél a külvilágról megfélekedve űzték egymást a vetélkedők. A messzelátómat – amin a szerelembe belefeledkezett rókákat néztem – a kisöbű Remingtonra cseréltem. Szép dolog a szerelem, de ha már itt tartunk, hát én is szeretem a – fácánlevest.

(Pintér Norbert – Vadászatok évszokról évszakra)

Napok	A Nap kelte	A Hold nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Hold nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Vasárnap	07.10	16.44	14.43	05.07		17. Kedd	06.46	17.09	05.19	15.33	
2. Hétfő	07.08	16.46	15.40	05.48		18. Szerda	06.44	17.11	06.01	16.50	
3. Kedd	07.07	16.47	16.39	06.24		19. Csütörtök	06.42	17.12	06.38	18.09	●
4. Szerda	07.06	16.49	17.39	06.55	○	20. Péntek	06.41	17.14	07.13	19.28	
5. Csütörtök	07.04	16.51	18.38	07.24		21. Szombat	06.39	17.16	07.47	20.45	
6. Péntek	07.03	16.52	19.38	07.50		22. Vasárnap	06.37	17.17	08.20	22.00	
7. Szombat	07.02	16.54	20.38	08.15		23. Hétfő	06.35	17.19	08.55	23.11	
8. Vasárnap	07.00	16.55	21.38	08.41		24. Kedd	06.33	17.20	09.32	---	
9. Hétfő	06.59	16.57	22.38	09.07		25. Szerda	06.32	17.22	10.13	00.19	☾
10. Kedd	06.57	16.58	23.39	09.35		26. Csütörtök	06.30	17.23	10.57	01.20	
11. Szerda	06.55	17.00	---	10.06		27. Péntek	06.28	17.25	11.46	02.16	
12. Csütörtök	06.54	17.01	00.41	10.42	☾	28. Szombat	06.26	17.26	12.39	03.05	
13. Péntek	06.52	17.03	01.43	11.24							
14. Szombat	06.51	17.05	02.43	12.14							
15. Vasárnap	06.49	17.06	03.40	13.12							
16. Hétfő	06.47	17.08	04.32	14.19							

MÁRCIUS

Úgy néz ki, hogy az idei tavaszt bekebelezi a tél. Túl vagyunk március derekán, s mégis féllábszárig érő megerszkedett hóban kaptatunk a hegyre. Magunk se hisszük igazán, hogy itt vannak a szalonkák előhírnökei, de végül is velük minden megtörténhet. Nem is beszélve arról az élvezetről, amit a természet tartogat. Jobbra sarjról felcseperedett tölgyfa szálás, balra tisztásokkal tarkított bokros, jó ruhaszaggalató kökénnyel, galagonyával, körtével megáldva. Minden évben itt vannak először szalonkák. Idén már két hetet késnek. Előző napokban kitaposott csapánk alján kis csermely csörgedez. Lány muzsikája reményt lop a szívünkbe.

(Bán István – Szalonkavarázs)

Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta		Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta	
1. Vasárnap	06.24 17.28	13.35 03.48		17. Kedd	05.53 17.51	03.51 14.21	
2. Hétfő	06.22 17.29	14.33 04.25		18. Szerda	05.51 17.53	04.30 15.38	
3. Kedd	06.20 17.31	15.32 04.58		19. Csütörtök	05.49 17.54	05.06 16.56	
4. Szerda	06.19 17.32	16.31 05.27		20. Péntek	05.47 17.55	05.40 18.15	●
5. Csütörtök	06.17 17.34	17.31 05.54	○	21. Szombat	05.45 17.57	06.14 19.33	
6. Péntek	06.15 17.35	18.30 06.20		22. Vasárnap	05.43 17.58	06.49 20.48	
7. Szombat	06.13 17.37	19.30 06.45		23. Hétfő	05.41 18.00	07.26 22.00	
8. Vasárnap	06.11 17.38	20.30 07.11		24. Kedd	05.39 18.01	08.07 23.07	
9. Hétfő	06.09 17.40	21.31 07.38		25. Szerda	05.37 18.03	08.52 ---	
10. Kedd	06.07 17.41	22.32 08.08		26. Csütörtök	05.35 18.04	09.41 00.07	
11. Szerda	06.05 17.42	23.33 08.42		27. Péntek	05.33 18.05	10.33 01.00	☾
12. Csütörtök	06.03 17.44	--- 09.21		28. Szombat	05.31 18.07	11.29 01.45	
13. Péntek	06.01 17.45	00.32 10.07	☾	29. Vasárnap	06.29 19.08	13.26 03.25	
14. Szombat	05.59 17.47	01.28 10.59		30. Hétfő	06.27 19.10	14.25 03.59	
15. Vasárnap	05.57 17.48	02.21 12.00		31. Kedd	06.25 19.11	15.24 04.30	
16. Hétfő	05.55 17.50	03.08 13.08					

ÁPRILIS

Óvatosan magam mellé teszem a messzelátót, aztán hátradőlök, és élvezem, ahogy a nap gyengéden megsimítja arcomat. Szememet becsukom, és arra gondolok, hogy nekem van a világon a legjobb dolgom. A falu felől a szél lágyan hozza az esti harangszót, amelynek lélekébresztően finom, de határozott kondulásai szétfolynak az előttem nyújtózkodó réten. A magasles mellett fácánkakas zörgeti szárnyát, s közben teli torokból kiabál. Felborzolt tollal megrázza magát, majd büszkén és délcegen, mint egy spanyol matador, eltűnik a sűrűben. A bokrok közt pacsirta dalol, mint valami hősszerelmes, kinek minden bokorban terem szerető, és éppen felettem egy gólya lobogtatja méretes szárnyát. Tavasz van, fiókanevelő, szárba szökkenő, mindent felébresztő, szerelmes tavasz. Hát csoda, hogy jól érzem magam?

(Bors Richárd – Avarpaplan)

Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta		Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta	
1. Szerda	06.23 19.13	16.23 04.58		17. Péntek	05.51 19.35	05.08 18.04	
2. Csütörtök	06.21 19.14	17.23 05.24		18. Szombat	05.50 19.36	05.42 19.21	●
3. Péntek	06.19 19.15	18.23 05.49		19. Vasárnap	05.48 19.38	06.18 20.35	
4. Szombat	06.17 19.17	19.23 06.15	○	20. Hétfő	05.46 19.39	06.58 21.46	
5. Vasárnap	06.15 19.18	20.24 06.42		21. Kedd	05.44 19.41	07.41 22.51	
6. Hétfő	06.13 19.20	21.26 07.11		22. Szerda	05.42 19.42	08.29 23.49	
7. Kedd	06.11 19.21	22.27 07.44		23. Csütörtök	05.41 19.43	09.22 00.40	
8. Szerda	06.09 19.22	23.26 08.21		24. Péntek	05.39 19.45	10.18 ---	
9. Csütörtök	06.07 19.24	00.23 09.04		25. Szombat	05.37 19.46	11.16 01.23	
10. Péntek	06.05 19.25	--- 09.54		26. Vasárnap	05.35 19.48	12.15 01.59	☾
11. Szombat	06.03 19.27	01.16 10.51		27. Hétfő	05.34 19.49	13.14 02.32	
12. Vasárnap	06.01 19.28	02.04 11.54	☾	28. Kedd	05.32 19.50	14.14 03.00	
13. Hétfő	05.59 19.29	02.47 13.03		29. Szerda	05.30 19.52	15.13 03.27	
14. Kedd	05.57 19.31	03.26 14.15		30. Csütörtök	05.28 19.53	16.13 03.53	
15. Szerda	05.55 19.32	04.01 15.30					
16. Csütörtök	05.53 19.34	04.35 16.47					

MÁJUS

Vékony csíkban repedezik az ég alja, párás, hűvös reggelt ígérve. Megszólal az első fűj – „pity-palatty-pity-palatty” –, majd mind többen válaszolnak rá. Lassan ébred a természet. A les mögött álló mezei szil az évtizedek során valóságos lomb-sátrat alkotott, melyet tegnap a jobb kilövés érdekében kicsit megnyirbáltam. Olyan a les, mint egy páholy: előttem a nagy színpad, benne a főszereplők – csak a természet nagy fővilágosítója, a nap nem bújik ki végtelenbe nyúló paplanja mögül. Lombsátramban és mögöttem az erdőben még a sötétség az úr; egy fekete rigó méltatlankodva csetteg – valaki vagy valami idő előtt felébresztette. Úgy alakul a táj, mint amikor fényképpapírt hívunk elő: egyre tónusosabban rajzolódnak ki a bokrok, a fák, a víztócsák. Ez még csupán a fekete technika – én a színesre várok!

(Török András Mátyás – *Az erdő szabadja lettem*)

Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta		Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta	
1. Péntek	05.27 19.55	17.14 04.18		17. Vasárnap	05.04 20.16	04.50 19.24	
2. Szombat	05.25 19.56	18.15 04.45		18. Hétfő	05.03 20.17	05.31 20.33	●
3. Vasárnap	05.24 19.57	19.17 05.13		19. Kedd	05.02 20.18	06.17 21.35	
4. Hétfő	05.22 19.59	20.19 05.45	○	20. Szerda	05.01 20.19	07.08 22.30	
5. Kedd	05.21 20.00	21.20 06.21		21. Csütörtök	04.59 20.21	08.03 23.17	
6. Szerda	05.19 20.01	22.19 07.02		22. Péntek	04.58 20.22	09.02 23.57	
7. Csütörtök	05.18 20.03	23.14 07.50		23. Szombat	04.57 20.23	10.02 00.32	
8. Péntek	05.16 20.04	00.03 08.45		24. Vasárnap	04.56 20.24	11.02 ---	
9. Szombat	05.15 20.05	00.47 09.47		25. Hétfő	04.55 20.25	12.02 01.02	☾
10. Vasárnap	05.13 20.07	--- 10.53		26. Kedd	04.55 20.26	13.02 01.30	
11. Hétfő	05.12 20.08	01.27 12.03	☾	27. Szerda	04.54 20.27	14.02 01.56	
12. Kedd	05.10 20.09	02.02 13.15		28. Csütörtök	04.53 20.28	15.02 02.21	
13. Szerda	05.09 20.11	02.35 14.29		29. Péntek	04.52 20.30	16.02 02.47	
14. Csütörtök	05.08 20.12	03.07 15.43		30. Szombat	04.51 20.30	17.04 03.14	
15. Péntek	05.06 20.13	03.39 16.58		31. Vasárnap	04.51 20.31	18.07 03.44	
16. Szombat	05.05 20.15	04.13 18.12					

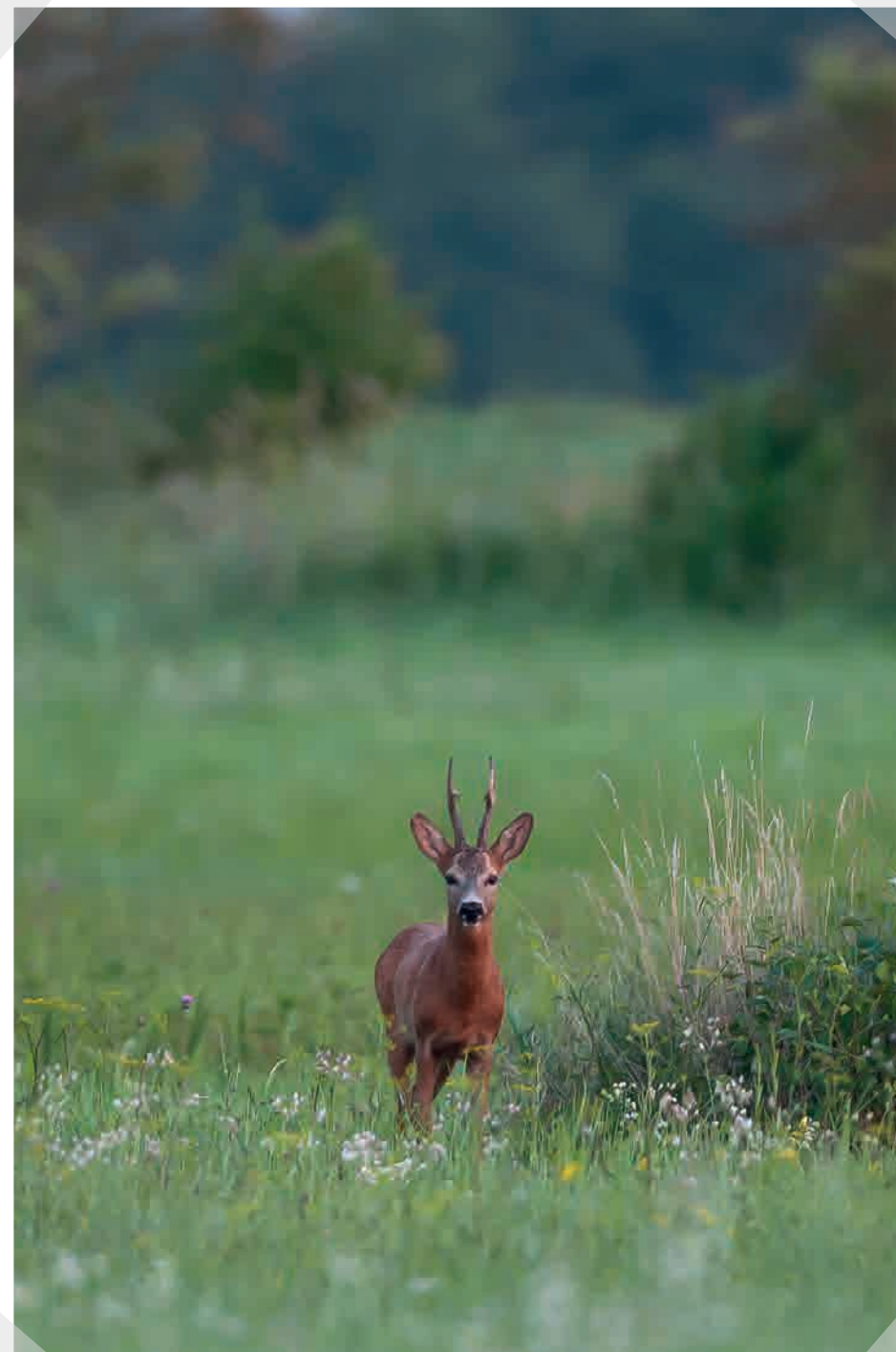
JÚNIUS

A nyiladék alig volt kocsiútnyi, és benőtte a gaz. Egyik oldalán szálerdő állt, a másikon sűrű, fiatal tölgyes. András közepes tempóban lépkedett, időnként megállt hallgatózni, nézelődni, képzeledni. Laura olykor elmélázott, csaknem beleütközött, s Andrást megcsapta a lány hajának friss illata. András furcsa dolgot vett észre: remegett kezében a távcső. A lány jelenléte annyira lekötötte, hogy alig tudott figyelni. Pedig azt az édes parfümöt, mely májusi orgonabokrok illatát idézi, nem is tette magára, gondolta, majd váratlanul összererezett, mint akit rajtakaptak. Laura kezét érezte a vállán. Csak lassacskán fogta föl, hogy a lány lát valamit.

– A bodzabokor tövében – súgta Laura, és az ajka csaknem András füléhez ért. A fiúnak vibrált a szeme, felszaladt a pulzusa, s beletelt vagy fél percbe, mire erőt vett magán, és meglátta a csipegető őzbakot.

(Márok Tamás – A képzelet vadászmezején)

Napok	A Nap kelte	A Hold nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Hold nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta
1. Hétfő	04.50	20.32	19.09	04.18		17. Szerda	04.45	20.43	05.50	21.10
2. Kedd	04.49	20.33	20.10	04.58	○	18. Csütörtök	04.45	20.44	06.47	21.53
3. Szerda	04.49	20.34	21.08	05.44		19. Péntek	04.45	20.44	07.47	22.31
4. Csütörtök	04.48	20.35	22.01	06.37		20. Szombat	04.45	20.44	08.48	23.03
5. Péntek	04.48	20.36	22.48	07.38		21. Vasárnap	04.45	20.44	09.49	23.32
6. Szombat	04.47	20.37	23.29	08.44		22. Hétfő	04.46	20.45	10.49	23.59
7. Vasárnap	04.47	20.37	00.06	09.54		23. Kedd	04.46	20.45	11.49	00.24
8. Hétfő	04.46	20.38	00.39	11.05		24. Szerda	04.46	20.45	12.49	00.50
9. Kedd	04.46	20.39	---	12.18	☾	25. Csütörtök	04.46	20.45	13.49	---
10. Szerda	04.46	20.40	01.11	13.31		26. Péntek	04.47	20.45	14.49	01.16
11. Csütörtök	04.46	20.40	01.42	14.44		27. Szombat	04.47	20.45	15.51	01.44
12. Péntek	04.45	20.41	02.14	15.56		28. Vasárnap	04.48	20.45	16.53	02.16
13. Szombat	04.45	20.41	02.48	17.08		29. Hétfő	04.48	20.45	17.55	02.52
14. Vasárnap	04.45	20.42	03.26	18.16		30. Kedd	04.49	20.45	18.55	03.35
15. Hétfő	04.45	20.42	04.09	19.21						
16. Kedd	04.45	20.43	04.57	20.19	●					

Sándorfalvi László

JÚLIUS

Aratásidő volt, kánikula a javából.

A jószág hajnalban még sötéttel kezdett legelni, és szomjazott folyvást, se vége, se hossza nem volt a folytonos vízhúzásnak. Elszíntelenedett az ég is, a szél meg érett gabonák leheletét hozta, ha éppen feltámadt. Abból terített a rónára új kenyér ízét sejtető illatszőnyeget.

Ilyen porba fulladt napon kapta Ferkó azt a feladatot, hogy kalaphoz való tollat keressen egy távolabbi legelőtagon. Ott, ahol így, betakarításkor a tűzokok szoktak vedleni.

A tűzoktoll, de még annál is inkább a daru foszladozott zászlójú, karikába hajló dísztolla rangsorolva ékesíti az alföldi pásztorkalapot.

(Dr. Sterbetz István – Zöld kalapban)

Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta		Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta	
1. Szerda	04.49 20.44	19.52 04.26		17. Péntek	05.03 20.35	06.35 21.04	
2. Csütörtök	04.50 20.44	20.42 05.24	○	18. Szombat	05.04 20.35	07.36 21.34	
3. Péntek	04.51 20.44	21.27 06.29		19. Vasárnap	05.05 20.34	08.37 22.02	
4. Szombat	04.51 20.43	22.07 07.40		20. Hétfő	05.06 20.33	09.37 22.28	
5. Vasárnap	04.52 20.43	22.43 08.53		21. Kedd	05.07 20.32	10.37 22.53	
6. Hétfő	04.53 20.43	23.15 10.07		22. Szerda	05.08 20.31	11.36 23.19	
7. Kedd	04.53 20.42	23.47 11.21		23. Csütörtök	05.09 20.29	12.36 23.46	
8. Szerda	04.54 20.42	00.18 12.34	☾	24. Péntek	05.10 20.28	13.37 00.15	☾
9. Csütörtök	04.55 20.41	00.51 13.47		25. Szombat	05.12 20.27	14.38 00.49	
10. Péntek	04.56 20.41	--- 14.57		26. Vasárnap	05.13 20.26	15.39 ---	
11. Szombat	04.57 20.40	01.27 16.06		27. Hétfő	05.14 20.25	16.39 01.28	
12. Vasárnap	04.58 20.39	02.07 17.10		28. Kedd	05.15 20.24	17.37 02.14	
13. Hétfő	04.59 20.39	02.52 18.10		29. Szerda	05.16 20.22	18.31 03.08	
14. Kedd	05.00 20.38	03.42 19.03		30. Csütörtök	05.18 20.21	19.19 04.10	
15. Szerda	05.01 20.37	04.36 19.49		31. Péntek	05.19 20.20	20.02 05.19	○
16. Csütörtök	05.02 20.36	05.35 20.29	●				

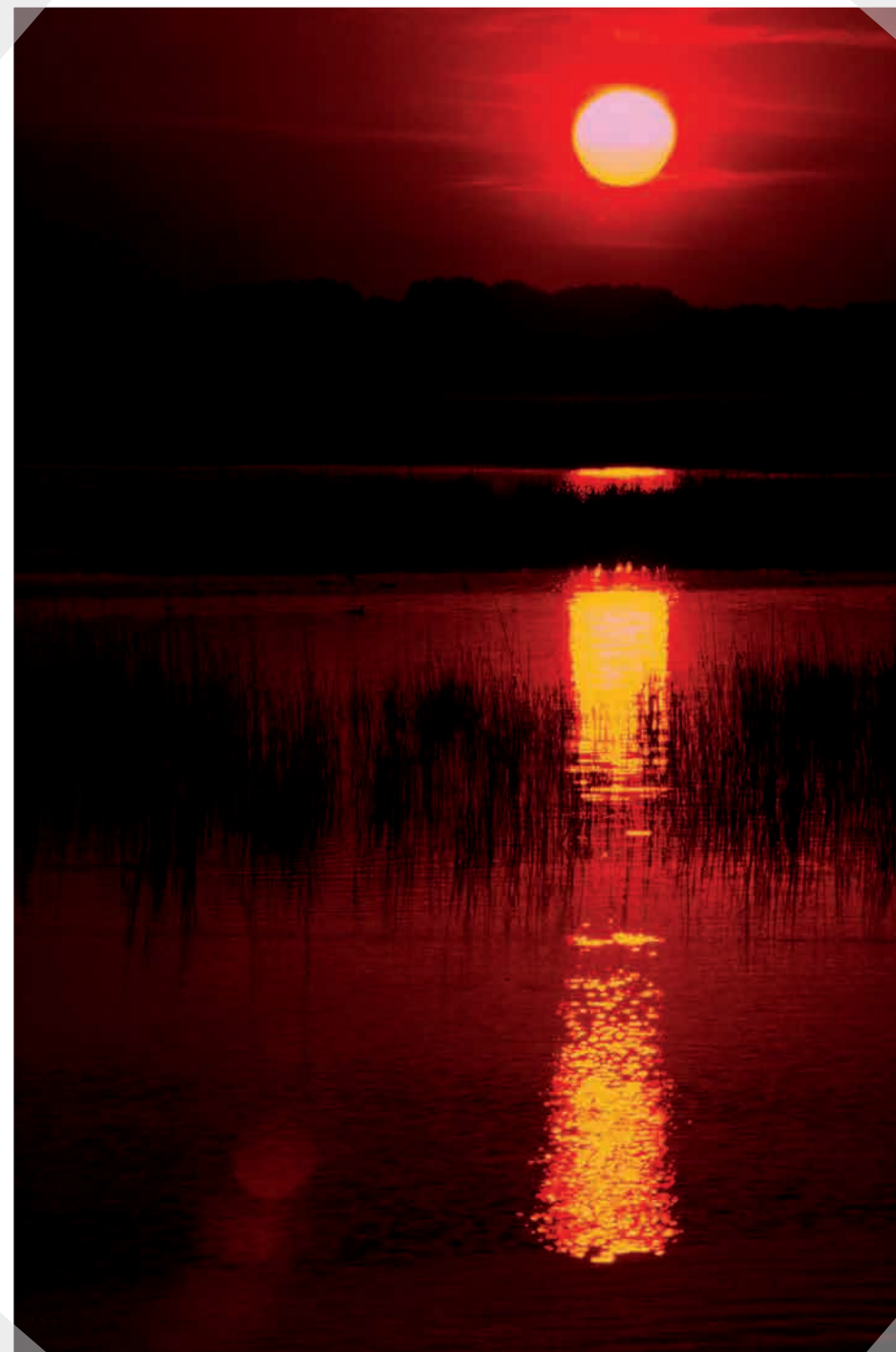
AUGUSZTUS

Azt mondják, hogy a rossz idő ősszel szabadságon van. Ez ugyan nem mindig igaz, de a vadászember számára a nyárutó és késő ősz közötti idő mindig az év legszebb ideje. Bárcsak volna egész évben ősz, bárcsak meg tudnánk állítani az idő folyását, mint ahogy a zsilip megállítja a patak, a folyó és a folyam vizét! Ősrégi emberi vágy volt mindig, hogy megkíséreljük a szépet és a jót örökre megtartani, de ez még senkinek sem sikerült. Ezen a Földön nincs örökkévalóság, csak az Isten örök, akinek a szépet és a jót éppúgy, mint az egész változékony földi életet köszönhetjük.

Két hete szól már az őszi bogár. Egyik napról a másikra, a forró augusztus kellős közepén, amikor beáll az alkonyat, megszólal a bokrokban hosszú és fájdalmas, végzetes sírása. Az őszi bogár sírása Ausztriában ismeretlen. Csupán a magyar határ mentén, Burgenland tipikus magyar tájain lehet hallani.

(Merán Fülöp – A vadászat megmaradt)

Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta		Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta	
1. Szombat	05.20 20.18	20.41 06.33		17. Hétfő	05.41 19.53	08.27 20.57	
2. Vasárnap	05.21 20.17	21.16 07.48		18. Kedd	05.42 19.51	09.26 21.22	
3. Hétfő	05.23 20.15	21.49 09.05		19. Szerda	05.44 19.49	10.26 21.49	
4. Kedd	05.24 20.14	22.21 10.21		20. Csütörtök	05.45 19.48	11.25 22.17	
5. Szerda	05.25 20.12	22.54 11.35		21. Péntek	05.46 19.46	12.25 22.48	
6. Csütörtök	05.26 20.11	23.30 12.48		22. Szombat	05.48 19.44	13.25 23.24	☾
7. Péntek	05.28 20.09	00.08 13.58	☾	23. Vasárnap	05.49 19.42	14.25 00.05	
8. Szombat	05.29 20.08	00.51 15.03		24. Hétfő	05.50 19.40	15.22 00.54	
9. Vasárnap	05.30 20.06	--- 16.04		25. Kedd	05.52 19.38	16.17 ---	
10. Hétfő	05.32 20.05	01.39 16.58		26. Szerda	05.53 19.36	17.07 01.51	
11. Kedd	05.33 20.03	02.31 17.47		27. Csütörtök	05.54 19.34	17.53 02.55	
12. Szerda	05.34 20.01	03.27 18.28		28. Péntek	05.56 19.33	18.34 04.06	
13. Csütörtök	05.36 20.00	04.26 19.04		29. Szombat	05.57 19.31	19.11 05.22	☽
14. Péntek	05.37 19.58	05.26 19.36	●	30. Vasárnap	05.58 19.29	19.46 06.40	
15. Szombat	05.38 19.56	06.27 20.05		31. Hétfő	06.00 19.27	20.20 07.58	
16. Vasárnap	05.40 19.55	07.27 20.32					

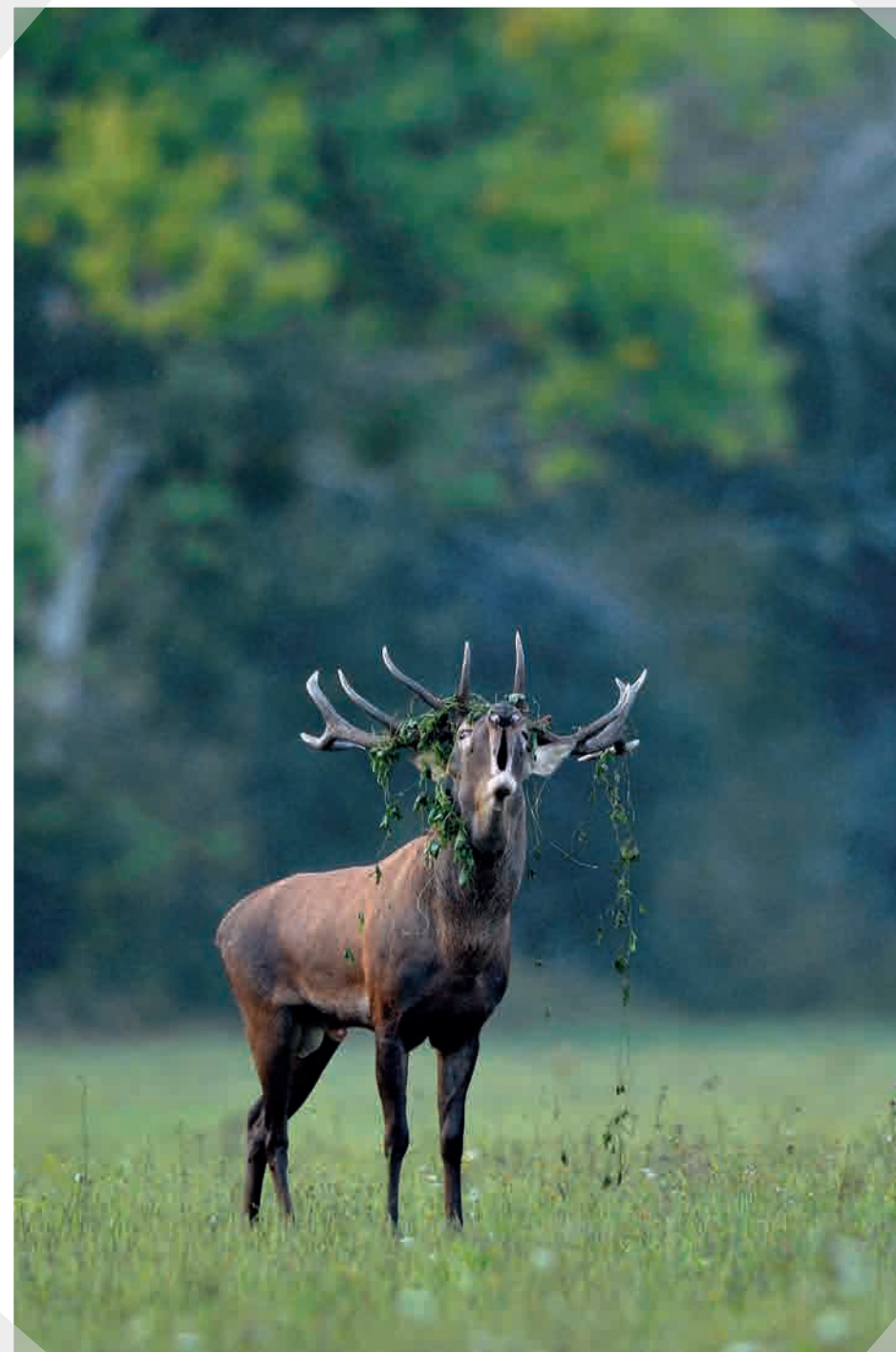

SZEPTEMBER

A nap utolsó, vöröslő sugarai is halványodnak, el is tűnnek. Éppen indulok visszafelé, amikor az egykori pallag felső sarka felől, tőlem alig kétszáz lépésre, erős bariton harsog bele a hűvösödő estébe. Hogy ijedtséget ne mondjak szégyenszemre, meg is rebbentett egy pillanatra. Felel rá azonnal a hegy szemközi oldalából egy tekintélyesebb, majd rövid szünet után, egy távoli harmadik is. Nem a hűvös szellő borzongat, a gyönyörűségtől libabőrös a karom. Bőgnek a bikák! De még milyen fület, szívet, lelket simogatóan! Megállva hallgatok végig még pár „szóváltást”, aztán halkán lépegetve, elindulok hazafelé. Egészen fentig hallom a temetői bikát, élvezem az utánozhatatlan hangulatú orgonaszót, tudom, hogy nekem is szól, a rég volt emberek megértéssel osztoznak velem a tiszteletükre, emlékükre is zengő hangverseny hangjaiban.

(Dr. Végh Endre – Vadászni emberi dolog)

Napok	A Nap kelte	nyugta	A Hold kelte	nyugta		Napok	A Nap kelte	nyugta	A Hold kelte	nyugta	
1. Kedd	06.01	19.25	20.54	09.16		17. Csütörtök	06.22	18.52	10.17	20.50	
2. Szerda	06.02	19.23	21.29	10.32		18. Péntek	06.24	18.50	11.16	21.24	
3. Csütörtök	06.04	19.21	22.08	11.45		19. Szombat	06.25	18.48	12.15	22.02	
4. Péntek	06.05	19.19	22.50	12.54		20. Vasárnap	06.26	18.46	13.12	22.47	
5. Szombat	06.06	19.17	23.37	13.58	☾	21. Hétfő	06.28	18.44	14.06	23.38	☾
6. Vasárnap	06.08	19.15	00.28	14.55		22. Kedd	06.29	18.42	14.57	00.37	
7. Hétfő	06.09	19.13	---	15.45		23. Szerda	06.30	18.40	15.43	---	
8. Kedd	06.10	19.11	01.23	16.28		24. Csütörtök	06.32	18.38	16.25	01.43	
9. Szerda	06.12	19.09	02.20	17.06		25. Péntek	06.33	18.36	17.03	02.54	
10. Csütörtök	06.13	19.07	03.20	17.39		26. Szombat	06.34	18.34	17.39	04.10	
11. Péntek	06.14	19.05	04.20	18.08		27. Vasárnap	06.36	18.32	18.14	05.28	
12. Szombat	06.16	19.03	05.20	18.35		28. Hétfő	06.37	18.30	18.48	06.47	☉
13. Vasárnap	06.17	19.01	06.19	19.01	●	29. Kedd	06.38	18.28	19.24	08.06	
14. Hétfő	06.18	18.59	07.19	19.27		30. Szerda	06.40	18.26	20.02	09.23	
15. Kedd	06.20	18.57	08.18	19.53							
16. Szerda	06.21	18.55	09.18	20.20							

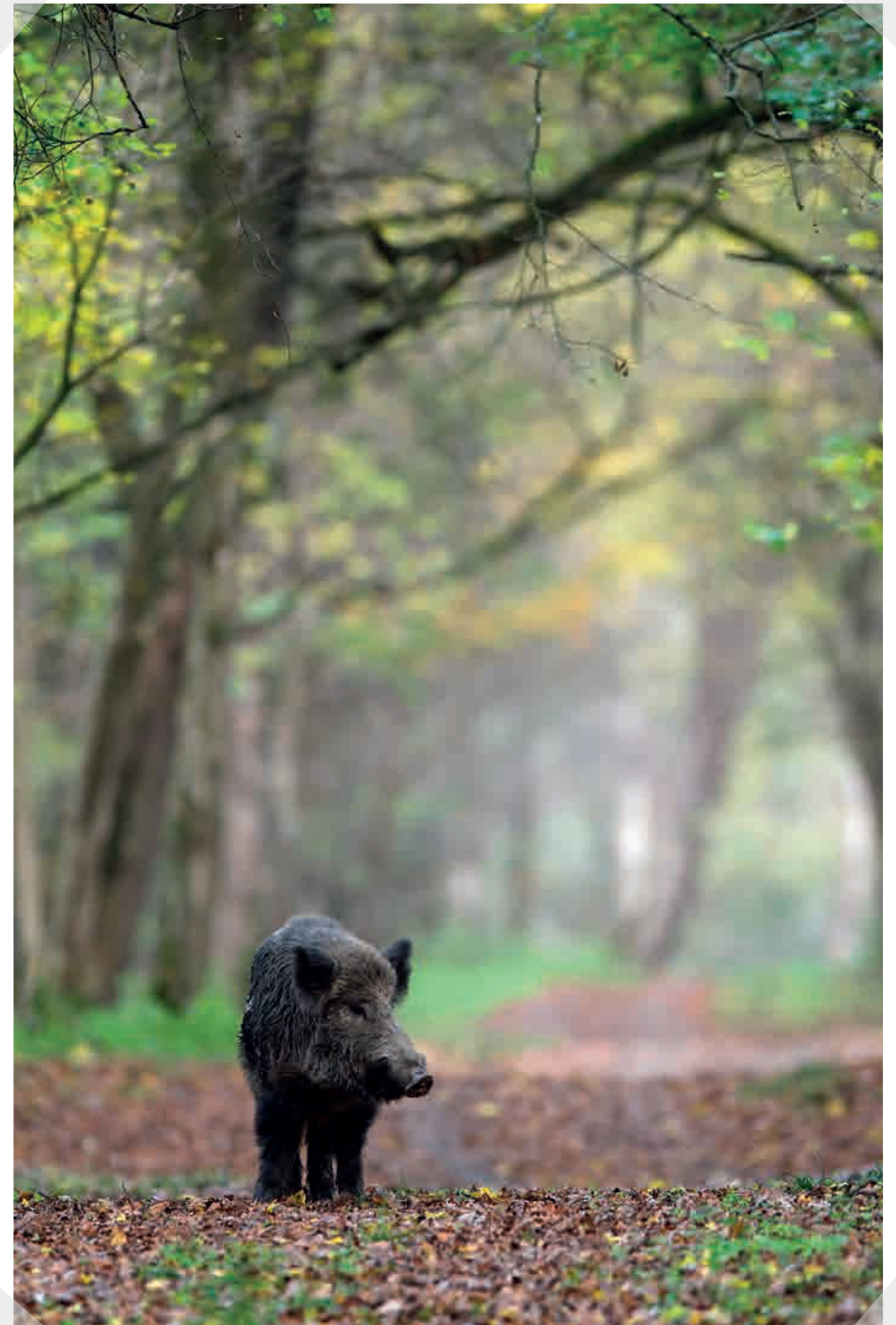
OKTÓBER

A késő délutáni zápor magába itta az erdő neszeit, csupán a sárga leveleken feledkezett esőcseppek lepördülő koppanása törte meg a nedves csöndet, melybe hangtalanul lopakodott az ősz sötét árnya. A konda kereső turkálását nem kísérték most roppanások, csupán egy-egy nyikkanás, csendes fújás jelezte, hogy lassan elkezdődött az erdő éjszakai élete.

István árnyékként haladt a keskeny erdei csapáson, meg-megállt, a Gödrös felé figyelt, ahova ilyen tájban szoktak megjönni a vaddisznók. A hold szitáló fénye óriássá növelte alakját, ahogy az orrába csapódó friss vaddisznószagtól odamerevedett az egyik fatörzs mellé. Felfedezett egy turkáló disznót, mely olykor valóságnak, olykor csalóka látomásnak tűnt a lebegő árnyékok között.

(Rakk Tamás – A vadász is ember)

Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta		Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta	
1. Csütörtök	06.41 18.24	20.44 10.36		17. Szombat	07.04 17.53	11.07 20.44	
2. Péntek	06.43 18.22	21.31 11.45		18. Vasárnap	07.05 17.51	12.01 21.32	
3. Szombat	06.44 18.20	22.22 12.46		19. Hétfő	07.07 17.49	12.52 22.27	
4. Vasárnap	06.45 18.18	23.16 13.41	☾	20. Kedd	07.08 17.47	13.39 23.28	☾
5. Hétfő	06.47 18.16	00.14 14.27		21. Szerda	07.10 17.46	14.21 00.35	
6. Kedd	06.48 18.14	--- 15.07		22. Csütörtök	07.11 17.44	14.59 ---	
7. Szerda	06.49 18.12	01.13 15.41		23. Péntek	07.12 17.42	15.34 01.46	
8. Csütörtök	06.51 18.10	02.13 16.12		24. Szombat	07.14 17.40	16.08 03.00	
9. Péntek	06.52 18.08	03.13 16.39		25. Vasárnap	06.15 16.38	15.41 03.17	
10. Szombat	06.54 18.06	04.12 17.06		26. Hétfő	06.17 16.37	16.16 04.35	
11. Vasárnap	06.55 18.04	05.12 17.31		27. Kedd	06.18 16.35	16.53 05.53	☉
12. Hétfő	06.57 18.02	06.11 17.57		28. Szerda	06.20 16.33	17.33 07.10	
13. Kedd	06.58 18.00	07.11 18.24	●	29. Csütörtök	06.21 16.32	18.19 08.23	
14. Szerda	06.59 17.58	08.11 18.53		30. Péntek	06.23 16.30	19.09 09.31	
15. Csütörtök	07.01 17.57	09.10 19.25		31. Szombat	06.24 16.29	20.04 10.30	
16. Péntek	07.02 17.55	10.09 20.02					

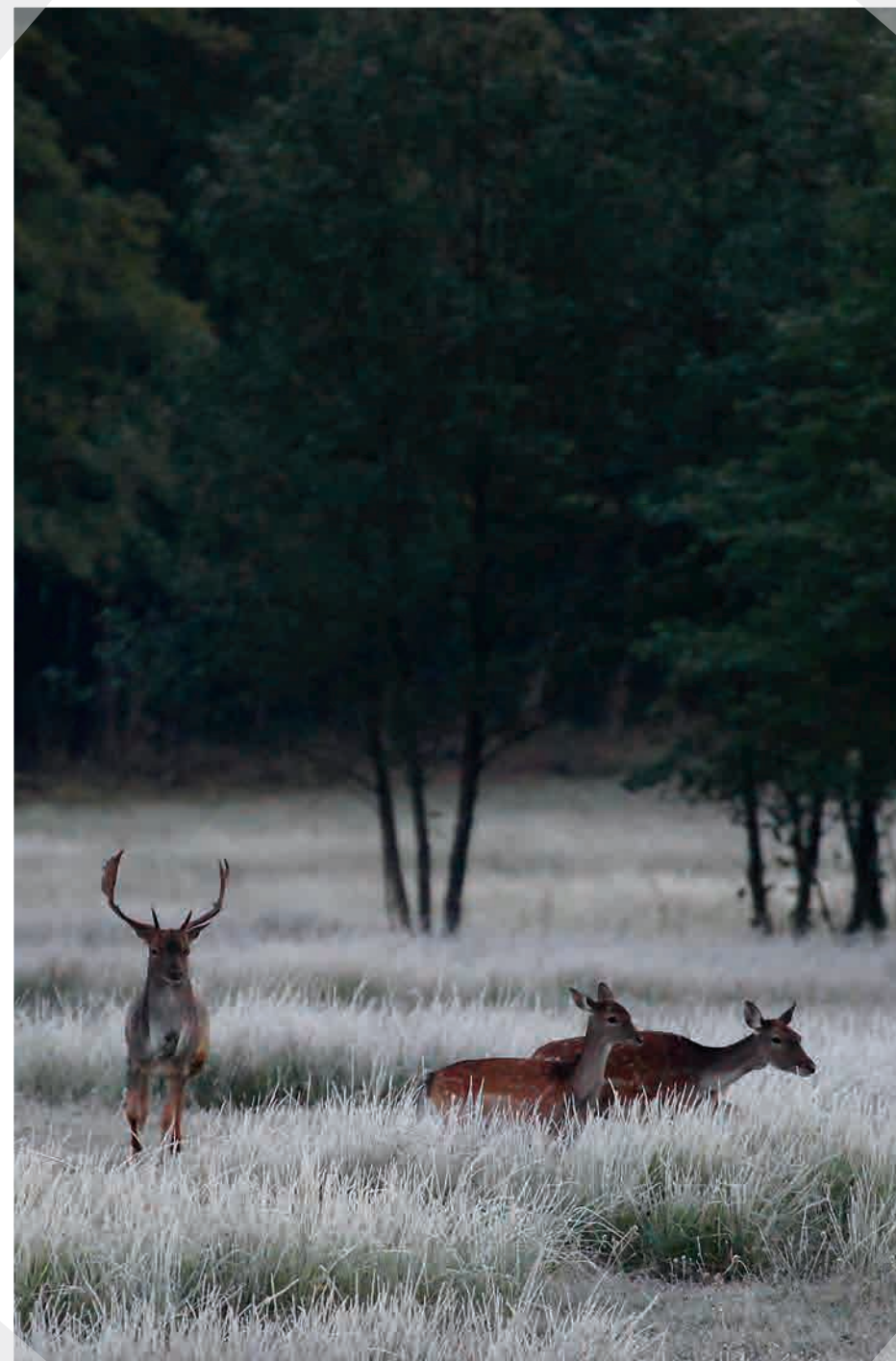

NOVEMBER

November végére vastag, barna lombszőnyeget terít a fák alá a tél szállásmestere, a meglehetősen rövid ideig tartó mátrai ősz. Évente száz-százhusz havas nap jellemzi ezt a vidéket. Az én vadászatomra december elején került sor, amikor már gyakoriak arrafelé a havazások, ám abban az évben mintha nem akarta volna átadni helyét a télnek az ősz. A napnak nem volt már ereje, nem is nagyon tudta áttörni a súlyos, szürke felleget, de mégsem volt hideg. Se ősz, se tél hangulat lengte be az erdőt, amely egyébként élettelennek és üresnek tűnt. Olyan volt, mint egy magára hagyott lakás, amelynek tárva-nyitva van minden ajtaja és ablaka. Az ilyen lakásban szabadon jár-kelet a szél, mint ahogy azokban a napokban a Remete-tető, a Szerderjes és a Nagy-Zúgó-hegy környékén is ezt tette.

(Békés Sándor – Emlékekbe kapaszkodva)

Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta		Napok	A Nap kelte nyugta	A Hold kelte nyugta	
1. Vasárnap	06.26 16.27	21.03 11.22		17. Kedd	06.50 16.06	11.21 21.25	
2. Hétfő	06.27 16.25	22.03 12.05		18. Szerda	06.51 16.05	12.00 22.33	
3. Kedd	06.29 16.24	23.04 12.42	☾	19. Csütörtök	06.53 16.04	12.35 23.43	☾
4. Szerda	06.30 16.22	--- 13.15		20. Péntek	06.54 16.03	13.08 ---	
5. Csütörtök	06.32 16.21	00.04 13.43		21. Szombat	06.56 16.02	13.40 00.56	
6. Péntek	06.33 16.20	01.04 14.10		22. Vasárnap	06.57 16.01	14.12 02.11	
7. Szombat	06.35 16.18	02.04 14.35		23. Hétfő	06.58 16.00	14.46 03.26	
8. Vasárnap	06.36 16.17	03.03 15.00		24. Kedd	07.00 15.59	15.24 04.42	
9. Hétfő	06.38 16.15	04.03 15.27		25. Szerda	07.01 15.58	16.06 05.57	○
10. Kedd	06.39 16.14	05.03 15.55		26. Csütörtök	07.03 15.58	16.53 07.08	
11. Szerda	06.41 16.13	06.03 16.26	●	27. Péntek	07.04 15.57	17.47 08.13	
12. Csütörtök	06.43 16.12	07.03 17.01		28. Szombat	07.05 15.56	18.45 09.10	
13. Péntek	06.44 16.10	08.02 17.42		29. Vasárnap	07.07 15.56	19.47 09.59	
14. Szombat	06.45 16.09	08.58 18.29		30. Hétfő	07.08 15.55	20.49 10.40	
15. Vasárnap	06.47 16.08	09.51 19.22					
16. Hétfő	06.48 16.07	10.38 20.21					

Mesterházi József

DECEMBER

Néhány órára kettesben akartam maradni e csodálatos környezettel, gondolatban eltársalogni láthatatlan s mégis mindenütt, a legkülönfélébb formákban jelen lévő barátnőmmel, a természettel.

A szálerdő öreg fái között foltokban megmaradt a korán érkezett hó. Az elmúlt napok karácsonyi pompáját mégsem ez adta, hanem az ágakra rakódott zúzmara milliónyi kristályfüzére. Dél tájban kissé megolvasztotta őket a pislákoló nap, majd az alkony közeledtével újabb és újabb rétegek telepedtek rájuk. Ha bátortalan szél furakodik rejtőzködve közénk, számtalan zizegő, csilingelő üvegharang szólal meg, mint a mesebeli ezüsterdőben.

(Videcz Ferenc – Verőfény és alkonyat)

Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta		Napok	A Nap kelte	A Nap nyugta	A Hold kelte	A Hold nyugta	
1. Kedd	07.09	15.55	21.51	11.15		17. Csütörtök	07.25	15.53	11.12	22.45	
2. Szerda	07.10	15.54	22.52	11.46		18. Péntek	07.26	15.54	11.43	23.58	☾
3. Csütörtök	07.11	15.54	23.53	12.13	☾	19. Szombat	07.26	15.54	12.14	---	
4. Péntek	07.13	15.54	---	12.39		20. Vasárnap	07.27	15.54	12.46	01.10	
5. Szombat	07.14	15.53	00.53	13.04		21. Hétfő	07.27	15.55	13.21	02.24	
6. Vasárnap	07.15	15.53	01.52	13.30		22. Kedd	07.28	15.55	13.59	03.37	
7. Hétfő	07.16	15.53	02.52	13.57		23. Szerda	07.28	15.56	14.42	04.48	
8. Kedd	07.17	15.53	03.52	14.27		24. Csütörtök	07.29	15.56	15.32	05.55	
9. Szerda	07.18	15.52	04.53	15.00		25. Péntek	07.29	15.57	16.28	06.56	☽
10. Csütörtök	07.19	15.52	05.53	15.39		26. Szombat	07.30	15.58	17.28	07.49	
11. Péntek	07.20	15.52	06.51	16.23	●	27. Vasárnap	07.30	15.58	18.30	08.34	
12. Szombat	07.21	15.52	07.46	17.15		28. Hétfő	07.30	15.59	19.34	09.13	
13. Vasárnap	07.22	15.52	08.37	18.13		29. Kedd	07.30	16.00	20.37	09.46	
14. Hétfő	07.23	15.53	09.22	19.17		30. Szerda	07.30	16.01	21.38	10.15	
15. Kedd	07.23	15.53	10.03	20.24		31. Csütörtök	07.31	16.02	22.39	10.42	
16. Szerda	07.24	15.53	10.39	21.34							

TISZTELT VADÁSZTÁRSAK!

fotó: Polster Gabriella

Napjainkban érdekes idöket élünk; úgy érzem, vadászvilágunkban nemcsak a körülmények, hanem maguk a vadászok is változnak. Közöttük járva különböző hatások érnek, melyeken gyakran mélyen elgondolkodom. Tudunk-e lépést tartani felgyorsult életünkben e változásokkal, meg tudjuk-e őrizni a vadászat ősi szokásait, hagyományait, az „okos telefon, a hordozható számítógép, a széles sávú internet, a Facebook és a Youtube” világában?

Természetesen a fenti eszközök helyett írhattam volna a legmodernebb fegyvereket, kereső- és céltávcsöveket, melyekkel az Alföldön már nincs távolság, egyesek 4-500 méteres lövésekre vállalkoznak. Az éjjellátók használatáról nem is beszélve. A „ki többre” elmélet is gyakorlattá vált, aminek sok ígéretes fiatal trófeás vad látja kárát. A vadászatra egyre kevesebb idő jut az egyéb elfoglaltságok miatt. Jól van ez így? Sokan mondják, idősebb vadásztársaink, hogy ez már nem az a vadászat,

aminek mi még részesei lehettünk – de valójában mi is a vadászat? Erről kinek-kinek más a véleménye. Az én hitvallásom szerint a vadászat a természettel való azonosulás, elhivatottság és szenvedély, feszültség és izgalom, kitartás és állhatatosság, önmérséklet és értékítélet, egyszóval életfilozófia. Vadásznak lenni nem puska vagy hozzáférhetőség kérdése, de nem is sport, mint azt sokan gondolják. A vadászat: ősi szenvedély.

KEDVES VADÁSZTÁRSAIM!

A vadászat becsületének, jó hírnevének visszaszerzése érdekében már az elmúlt négy évben megkezdődött a tudatos munka, mely lépésről lépésre építi újra a magyar vadászat tekintélyét.

Álljunk a program mellé! Ezt az utat kell folytatni, ezt kell járni, és minden becsületes magyar vadásznak ehhez kell csatlakoznia. A vadászok örömmel vették tudomásul – egyesek már el is felejtették – az utóbbi időben számukra kedvezően megváltozott körülményeket. Most viszont az a feladat, hogy a vadgazdálkodás feltételrendszerének átalakítása mellé is egységesen sorakozzunk fel. Ennek alapjait fogja szolgálni az új vadászati törvény, mely valószínűleg egy „csomagban” a természetvédelmi és erdőtörvénnyel együtt, 2015-ben kerül a Parlament elé. Az új törvény szellemében – megfelelő előkészítés után –, annak alapján, 2017. március 1-jétől kezdődhet egy olyan új bérleti ciklus, mely mind a vadnak, mind a vadászoknak hosszú távra biztonságot adhat. Az érdekképviseltek, az Országos Magyar Vadászkamara és az Országos Magyar Vadászati Védegylet a megyei és területi

szervezetekkel együttesen, a legszélesebb társadalmi vitát követően – a többségi akaratot figyelembe véve – adta át a vadászati törvényre vonatkozó javaslatát a földművelésügyi miniszternek.

Amikor elfogadnak egy szakmai alapokon nyugvó, új jogszabályt, azt követően minden csak a végrehajtáson, annak gyakorlati alkalmazásán múlik. Végrehajtói mi magunk, vadgazdálkodók és vadászok leszünk, illetőleg az az új vadászgeneráció, amelynek képzése 2014 januárjától új alapokra helyeződött. A kötelező vadászvizsga-előkészítő tanfolyamokon lehetőség van egy olyan vadásznemzedék nevelésére, amelynek tagjai hajlandók betartani az írott és íratlan szabályokat, sőt igényük van arra, hogy azokat megismerjék és a lehető legtökéletesebben elsajátítsák. Nekünk pedig kötelességünk ezek átadása, megtanítása.

A vadászat becsületét, elismertségét csak akkor tudjuk helyreállítani, ha a kívülállókknak, illetve a társadalom egészének be tudjuk mutatni a vadgazdálkodás és vadászat valós nemzeti jelentőségét, hagyományait és kultúráját. Ehhez kiváló alkalmat nyújtanak a megyei és országos vadásznapiak, a különböző szakmai, kulturális és gasztronómiai rendezvények, a sorra épülő regionális vadászati múzeumok, melyek az adott országrész vagy tájegység vadgazdálkodási és vadászati értékeit mutatják be az érdeklődő nagyközönség számára. Ezt a célt szolgálják még az erdőgazdasági Zrt.-k közjóléti beruházásai is, melyek az elmúlt két évben gombamód szaporodtak. Köszönet mindenkinek, akik támogatták a fenti programok és létesítmények megvalósulását!

Pechtol János

A VADÁLLOMÁNY HELYZETÉNEK ÉRTÉKELÉSE ÉS KILÁTÁSAI

fotó: Utassy György

Amikor ez az összeállítás készül (2014 szeptemberének vége), várakozással tekintünk az apróvad szezon elé. A vadászati év egy részéről már vannak eredményeink, melyek igazolták az előzetes várakozásokat. Az őz vadászatán túl vagyunk, és a bögés is nagyrészt – leszámítva az északkeleti régiót – lezajlott. Mindkét fontos bevételi forrás esetében kedvező a kép. Az őz vadászatán és a gímszarvas trófeasúlyok pozitív meglepetést okoztak, a nagyvadas társaságok tervezett árbevételének ez a tétele megnyugtató.

A rendkívül csapadékos tavasz és nyár állandó dús vegetációt biztosított a nagyvad számára, de az őszi szezon előtti becslések szerint az apróvadállományra is kedvező hatással volt. A fácányúkok már eleve több csibét vezettek a kelés után, s később a túlélési arány is azt mutatta, hogy a természet visszaad abból, amit a korábbi években elvett, de igaz ez a mezei nyúlra is.

Bizonyára apróvadfajaink jobb szaporulata a vadászati lehetőségekben is megmutatkozik, de reméljük, hogy a jo-

gosultak nem esnek a túlzott hasznosítás csapdájába. Most még várakozunk, de mire Önök olvassák ezt az áttekintést, addigra már számszerű ismereteink is lesznek...

Aprópó! Számok...

Az idei kedvező idő ellenére a vadállományunk helyzete nem ad okot túlzott optimizmusra, a tendenciák – akár az apróvad-, akár a nagyvadállományunkat tekintjük – finoman szólva is beszédesek...

SZÁMOLJUNK!

A vadgazdálkodást – azon belül a vadállomány változásait – leíró számsorok sokak számára áttekinthetetlen adathalmaznak tűnnek. Ennek ellenére, ha azokat megfelelő formában tálalják, akkor igenis szemléletesen tudják bemutatni azokat az irányokat és jelenségeket, amelyekről mostanában oly sokat beszélnek a szakemberek. Komoly viták alakulnak ki például a vaddisznó robbanásszerű létszámemelkedéséről, a fácán-

és a mezei nyúl vészes fogyásának okairól, vagy éppen az egyes fajok megfelelő hasznosítási arányairól.

S bár a becslési eredményeket, vagy a terítéknagyságra vonatkozó mutatókat sokan kétségbe vonják, vitathatatlanul ezek tekinthetők az egyetlen, többé-kevésbé autentikus forrásnak, amelyekből kiindulhatunk, ha az imént említett kérdésekre keressük a választ.

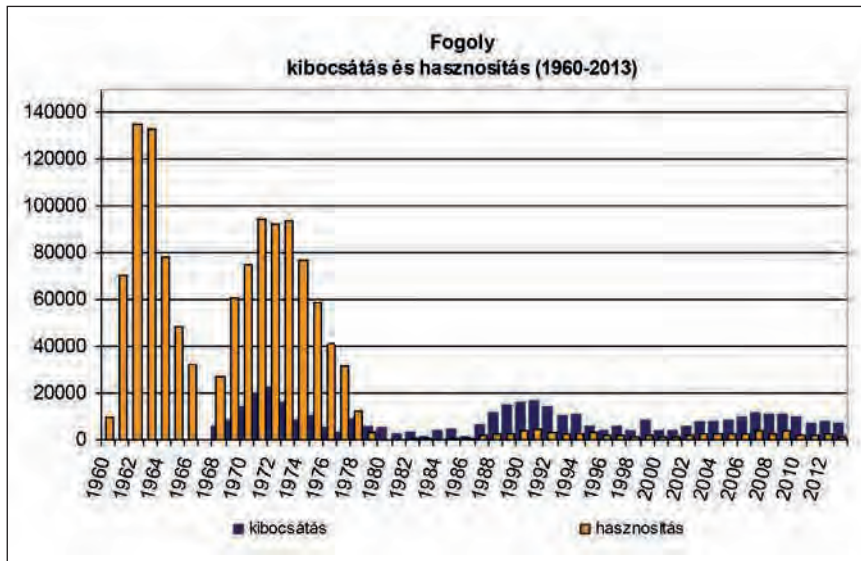
Az ágazat „számszerűsítését” a jogosultak által szolgáltatott adatok alapján, a gödöllői Szent István Egyetem Vad-Világ Megőrzési Intézete által működtetett Országos Vadgazdálkodási Adattár végzi, a tőlük kapott adatok alapján az Országos Magyar Vadászati Védegyelet elkészített egy meglehetősen elgondolkodtató statisztikai összefoglalót, amelyet szeretnénk a következő oldalakon a Vadászévkönyv olvasói elé tárni.

Apróvad

A vadászatra jogosultak állománybecslési és vadgazdálkodási jelentéseiben közölt adatok szubjektivitása

fotó: Utassy György

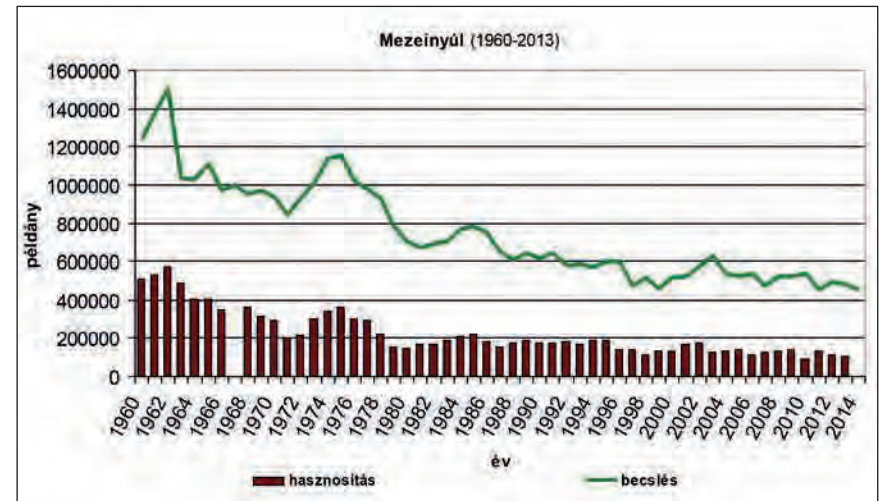
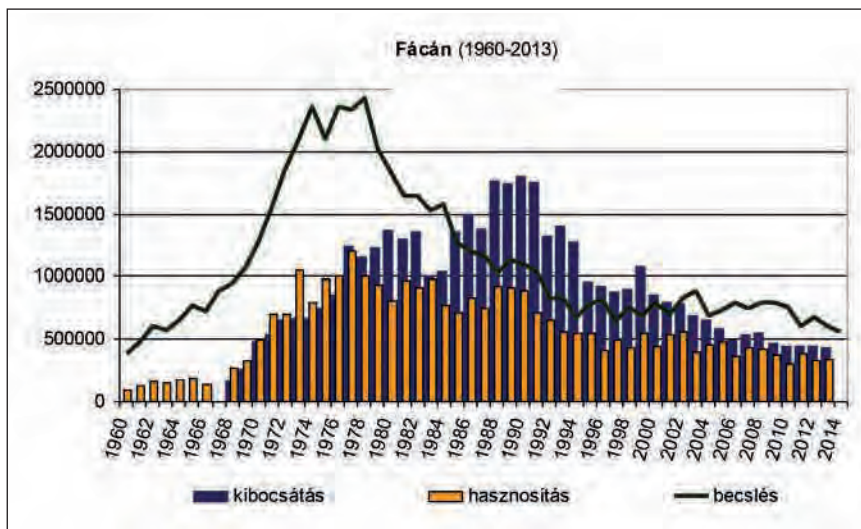

ellenére is el kell fogadnunk, hogy az apróvadállomány létszáma az elmúlt öt évtizedben jelentősen csökkent. Ráadásul a csökkenés üteme érzékelhetően gyorsul.

Sajnálatos, de ki kell jelentenünk, hogy mára a *fogoly* elvesztette vadgazdálkodási, vadászati, valamint ökológiai

és az élőhely minőségét jelző indikátorszerepét.

A fogoly egykor egymillió példány körülire becsült létszáma a '90-es évek elejére a tizedére esett vissza. A nagy erőfeszítésekkel és jelentős támogatással folytatott ún. „fogolyprogram” is csak időlegesen, lokálisan és kismértékben

tudott állomáynövekedést elérni. A támogatás megszűntével az állomány tovább fogy. Alig ötven év leforgása alatt az állomány teljesen összeomlott. Ma fogolyra vadászni csak kibocsátás esetén lehetséges, természetes állománya elenyésző.

A *fácán* állománya a '60-as évek végén megindult mesterséges tenyésztés és kibocsátás következtében a '70-es évek közepétől a '80-as évek végéig élte fénykorát. Attól kezdve a becsült állomány a nagymértékű kibocsátás ellenére is csökkenni kezdett. Mára a negyedére esett vissza. A fácán kibocsátásfüggő fajjává vált. Mind becsült állományát, mind a terítékét szinte teljesen a kibocsátás nagysága határozza meg. Ennek csökkenésével a fácánállomány is viszszaesik.

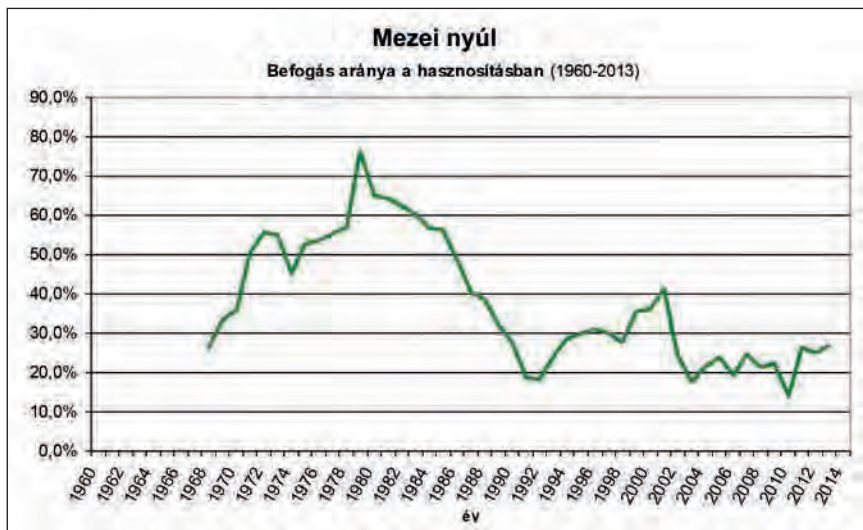
A csökkenés a legfontosabb apróvadfajunk, a *mezei nyúl* esetében is jelentős. Az állományváltozás trendje a populáció mintegy évtizedes periódusidejű ciklikus ingadozásait elfedte, ugyanakkor a csökkenés tényleges okára nincsenek meggyőző bizonyítékok. A rendsze-

res ingadozás az utóbbi két évtizedben kevésbé kifejezett, ezért feltételezhető, hogy a korábbi populációs szabályozó tényezők mellé újabbak, esetleg nagyobb hatásúak jelentek meg.

Ismert tény, hogy a klímaváltozás következtében a szélsőséges időjárási feltételek felerősödtek, és egyre gyakoribbá váltak. Az igazi kérdés az, hogy az egyes időjárási katasztrófák után miért nem tud regenerálódni az apróvadállomány úgy, ahogy azt a nagyvadállomány teszi.

Az állománsűrűség folyamatos csökkenését a hasznosítási formák arányai is jelzik. Az élve történő értékesítéshez jelentősebb állománsűrűség szükséges, hogy a viszonylag költséges befogás megtérüljön. Az élve hasznosítás csökkenő aránya is jelzi a mezei nyúl állományának kedvezőtlen alakulását. Egyes tudományos értekezések szerint, ha nem történik változás, a mezei nyúl 20 éven belül elérheti azt a minimális állománsűrűséget és létszámot, mely kétségessé teszi a vadászati hasznosítását.

Az apróvadállomány csökkenésének okait vizsgálva, a kutatók első helyre az

élőhelyvesztést és az élőhelyek romlását sorolják. A jelenlegi mezőgazdasági környezetben a kultúrák kis változatossága, a szegélyvegetáció csökkenése vagy akár eltűnése mellett az agrotechnikai hatások is negatívan érintik az állományt. Ezt bizonyítja a nyúlállomány nagyságának és a napraforgó, valamint kukorica vetésterület növekedésének negatív összefüggése.

Az élőhelyi feltételek romlása mellett a ragadozók hatása is számottevő, de egyes vélemények szerint az élőhelyi feltételek elsődlegessége nem megkérdőjelezhető. Egy jó élőhelyen, ahol sok búvóhely akad, valamint az állomány is sokkal nagyobb, a táplálékkal való kedvező ellátottságnak köszönhetően, még jelentős mértékű predációs mortalitás mellett is nagy maradhat a populáció-sűrűség. Viszont kedvezőtlen élőhelyen a magas ragadozónyomás miatt komolyan visszaeshet az állomány.

A ragadozóteríték adatai és az apróvadállomány változása között nehéz egyértelmű összefüggést kimutatni annak a ké-

zenfekvő feltételezések ellenére, hogy ha fokozottabb a ragadozógyérítés, az kedvez az apróvadnak, és annak az állománya nő. Az, hogy ez az összefüggés mégsem ilyen világos, több okra vezethető vissza.

A ragadozók hatásáról kialakított képet tovább torzítja a ragadozótaplálék vizsgálati eredmények néha szándékos félreértelmezése. Nem lehet belőle arra következtetni, hogy a zsákmányolás hogyan hat a prédafajok állománydinamikájára. A ragadozók tényleges hatását – beleértve a védett fajokét is – csak szelektív ragadozómentesítési kísérletekkel lehet tisztázni.

Az apróvadállományok csökkenésében nagy valószínűséggel szerepet játszanak emberi tényezők is, mint például a vadgazdálkodók túlhasznosítási gyakorlata. Túlhasznosítást okozhat az, hogy a becslés nagyban függ az előző évi hasznosítástól, ugyanakkor a hasznosítás kevésbé függ az adott évi becsléstől. Ráadásul a hasznosítást is tél végén, 9-10 hónappal a vadászidény előtt kell megtervezni. A tervezésénél nem sok haszna

fotó: Polster Gabriella

van a tél végi becsléseknek, ezek jelezhetik az állomány őszi-téli állapotát, de nem mutatják az adott évi szaporulatot és elhullást. A hasznosítható mennyiség pedig ezektől függ.

Egyéb apróvadfajok

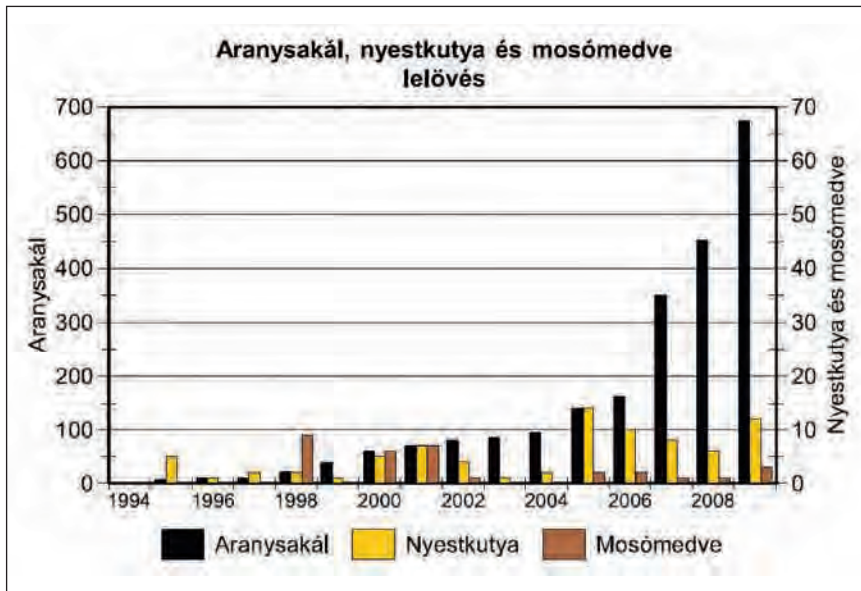
Az egyéb apróvadfajok közül mindenképpen említésre szorul az egykor vörös könyves, ma inkább invazívnek kikiáltott aransakál állományának változása. A gyorsan visszatelepülő és agresszíven terjeszkedő faj mellett, hogy mind az

apró-, mind a nagyvadfajok szaporulataira jelentős hatást gyakorol, a róka és borz esetében erős konkurenciát jelent.

Míg a vadgazdálkodók lassan megtanulják – az újszerű gyérítési módszerek bevezetésével – a róka és borz állományait kezelni, addig ugyanez nem mondható el az inváziós fajokra. Bár az aransakál vadászati idényét kiterjesztették – ma már egész évben vadászható –, a jelenlegi eszközök birtokában nem sikerült megfékezni a faj terjeszkedését.

A lenti táblázat mutatja az aransakál lelövésének elmúlt hat évben jelentett

év	Országos teríték	Somogy megyei teríték	Baranya megyei teríték	Bács-Kiskun megyei teríték
2008	452	173	167	57
2009	674	270	204	115
2010	786	299	272	115
2011	1129	426	381	181
2012	1660	614	501	209
2013	1813	650	452	256

számaikat országosan és abban a néhány megyében, ahol e ragadozó jelentős számban telepedett meg.

Az „újjonnan” megjelenő fajok terjeszkedését az fenti grafikon mutatja. A legjelentősebb állományváltozás az aranyaskál esetében észlelhető, de a másik két faj is évről évre növekvő terítéket mutat országosan.

Vízivadfajok

Évek óta a legnagyobb feszültséget a természetvédelem és a vadászati ágazat között a vízivadfajok vadászhatósága és vadászati idénye jelentette. A 2012 februárjában aláírt nagyszabású együttműködés keretében néhány évre rögzítették a védett és vadászható fajok körét és vadászati idényét.

A vízivadfajok közül a nyári lúd, a vetési lúd, a nagy lilik, a kanadai lúd, a nílusi lúd, a tőkés réce és a szárcsa vadászható faj, védett lett a csörgő és a ker-

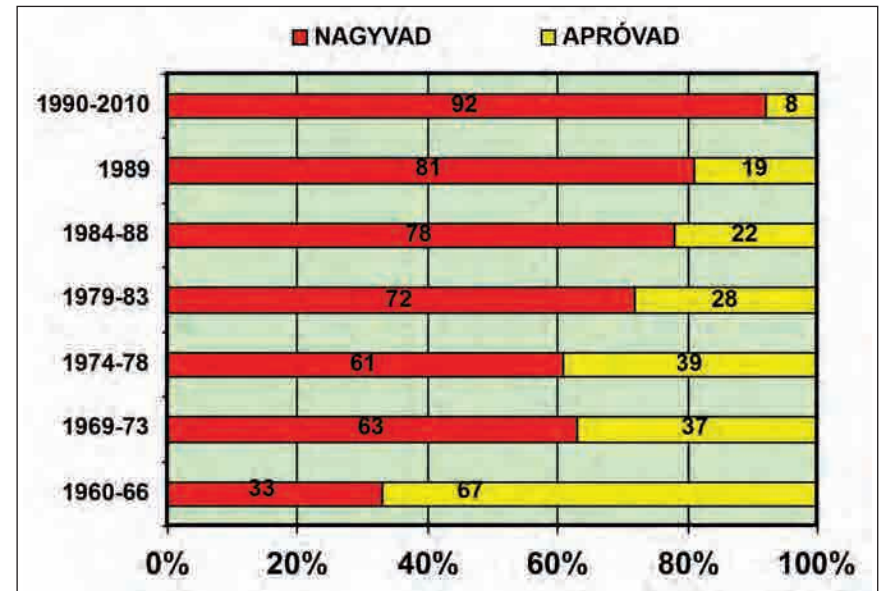
ceréce. A korábban védetté nyilvánított cigány- és barátréce esetében fajvédelmi tervet kell készíteni.

Nagyvad

A vadászati lehetőségek az élőhelyek megváltozásával (erdőtelepítés, intenzív szántóföldi növénytermesztés) jelentősen átalakultak, a mezőgazdasági művelésű területek mint természetes élőhelyek a természetett növénykultúrák beszűkülésével nagyon sérülékenyvé váltak. Az apróvad élőhelye és annak minősége jelentősen romlott, míg a vaddisznó és a gímszarvas új területeket hódított meg.

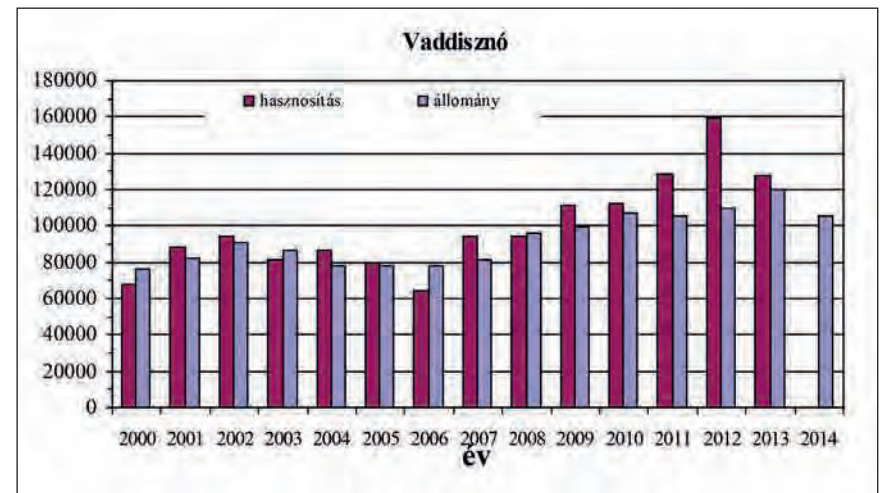
A következő grafikon az apróvad- és nagyvadállományok arányainak változását mutatja.

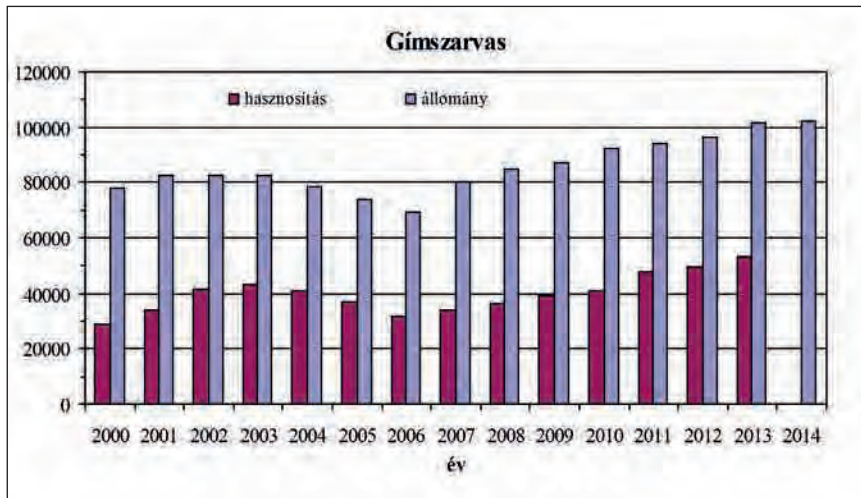
A leggyakoribb nagyvadfajok hasznosításának számai a legutóbbi üzemtervezési időszak kezdetétől folyamatosan emelkednek, a vaddisznó esetében a

2012. évben az országos teríték majdnem elérte a 160 ezret. Ezt az extrém hasznosítást követően az elejtés visszaesett az előző évek szintjére, ami nagyrészt a 2013. év szélsőséges tavaszi időjárásának (hó, hideg) köszönhető. A becsült állományban mindennek ellenére érdemi csökkenés nem tapasztalható, az elmúlt

öt évben folyamatosan meghaladja a 100 ezer egyedet. Meglátásunk szerint, ha drasztikusan nem avatkozunk be állomány szinten, és a nőivarú egyedek – azok közül is a középkorú kocák – elejtését nem növeljük számottevően, akkor a vaddisznó esetében jelenleg is érezhető konfliktusok kezelhetetlenné válnak.

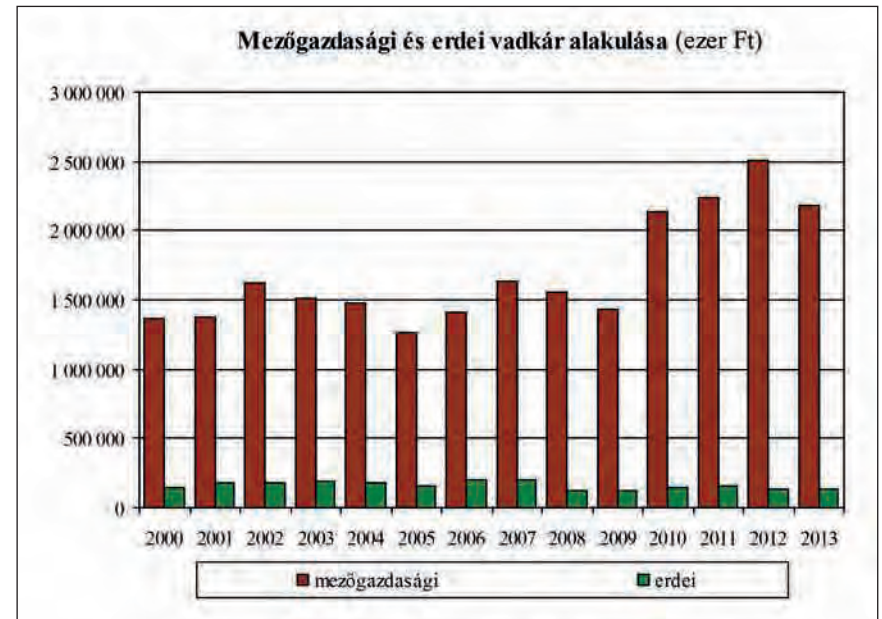
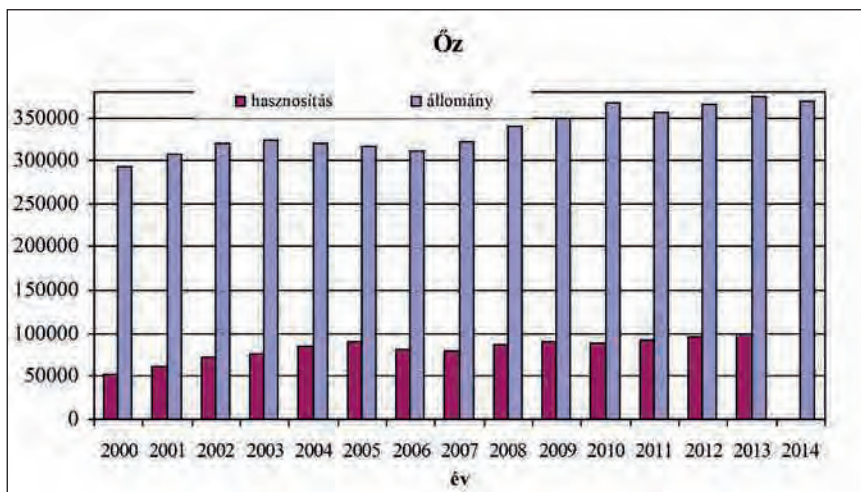

Az őz esetében is érzékelhető a folyamatos állománynövekedés. Annak ellenére, hogy a területek eltartó képessége elbírja a létszámot, a visszafogott hasznosítás mégsem indokolt. Valószínűleg a lelövési számok ésszerű és ütemezett megemlése előbb-utóbb elkerülhetetlen, kiváltképp akkor, amikor az ún. apróvadás vadászatra jogosultak bevételét jelentő egyéb bázisa (fácán, nyúl) erősen csökken. A hasznosítás súlya minden bi-

zonnal hatósági beavatkozás nélkül is áthelyeződik erre a fajra.

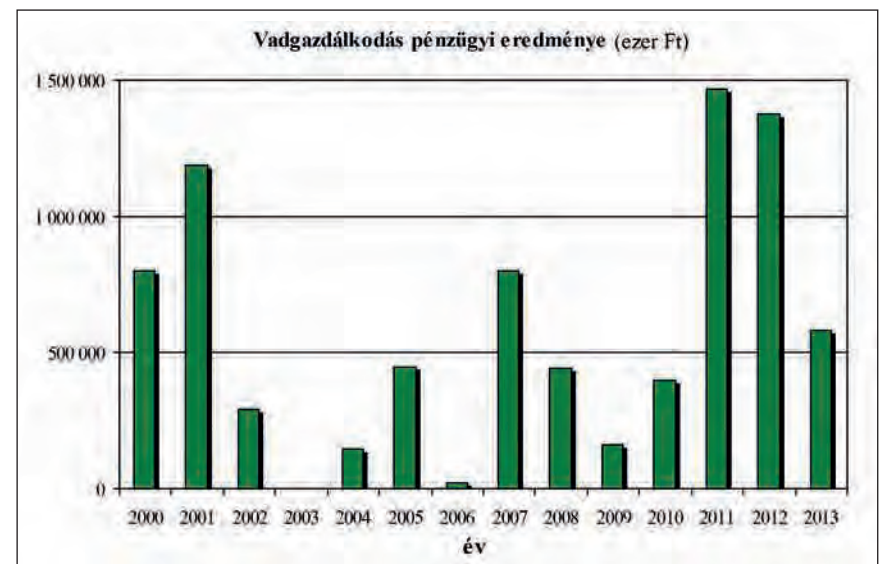
A folyamatosan emelkedő nagyvadlétszám – elsősorban a vaddisznó és gímszarvas létszámának emelkedése – egyre nagyobb problémát jelent a mező- és erdőgazdálkodásnak, de a vadászatra jogosultaknak is. Ugyanakkor hangsúlyoznunk kell, hogy a vadkár, a vad-gépjármű ütközések, a településeken megjelenő és egyéb emberi javakban

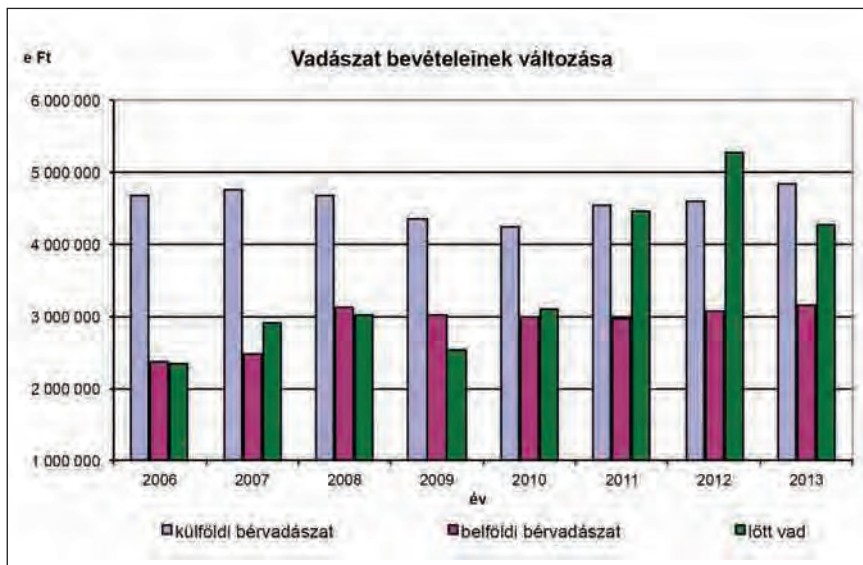

kárt okozó vad által generált feszültség egyre nehezebben kezelhető, de semmi esetre sem országos jelenség.

A legnagyobb konfliktust mégis a vadászati jogot haszonbérbe adó föld-

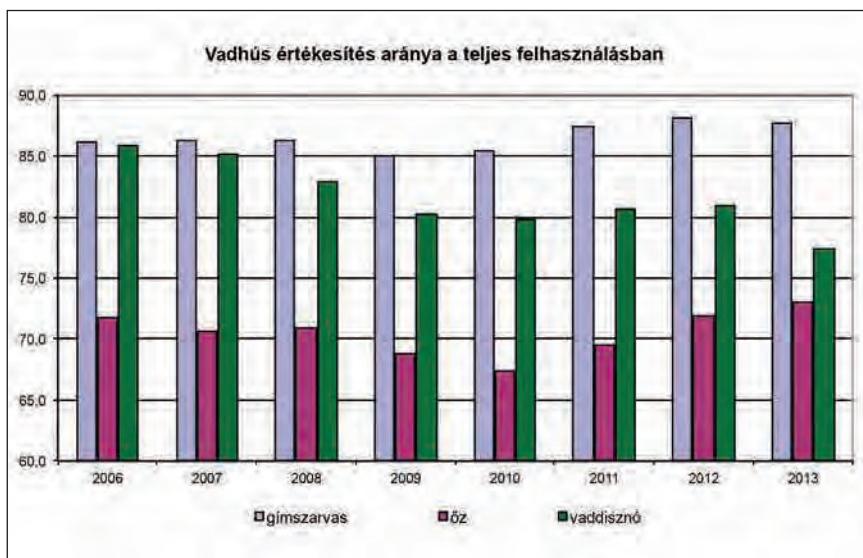
tulajdonosok és földhasználók ellenérdekeltsége jelenti, mert a vadászati jog „értékesítéséből” származó bevételek eltörpül a fő tevékenységük, de még az esetleges támogatási összegek mellett is.

A vadászat, vadgazdálkodás pénzügyi elemzését mutató grafikonokból az látszik, hogy a 2011. és 2012. év kiemelkedő eredményeit követően a legutóbbi vadászati év nyeresége visszaesett az azt megelőző időszak 500 millió forint körüli szintjére.

Az egyes bevételi tételek elemzésével megállapítható, hogy az említett kiemelkedő években a lőtt vad értékesítése emelte meg a vadászatra jogosultak bevételeit, a legutóbbi vadászati év nyereségének csökkenését viszont épp a vadhús értékesítéséből

kieső mintegy 1 milliárd forint összeg elmaradása okozta. Míg a külföldi és belföldi bérvadászat, valamint az ezekhez kapcsolódó szolgáltatások évek óta ugyanazt a nagyságrendet mutatják, a vadhús értékesítése az ún. „vadhúsrendeletnek” köszönhetően új lehetőségeket nyitott meg. A 2013. évi visszaesés nagyrészt a vaddisznó-hasznosítás ilyen mértékű „elmaradásának” köszönhető.

A vadhúsrendelettel megnyílt új értékesítési lehetőség egyértelműen jelentkezik az őz és a gímszarvas esetében, míg az alacsony árú vaddisznónál ez értelemszerűen nem tapasztalható.

Az elmúlt néhány év tapasztalatai birtokában a jogszabály finomhangolásával és az agrárminisztérium ama szándékával, hogy a helyben előállított termék helyben történő értékesítését támogatja, a jövőben még nagyobb arányú lehet az ún. „kiseladás”, de napirenden van a vadhús közétkeztetésbe történő bevonásának lehetősége is.

ÖSSZEGLÉS

Az önmagukért beszélő tények, a grafikonok és táblázatok egyértelműen azt mutatják, hogy mind az apróvad, mind a nagyvad vonatkozásában gyors és hatékony intézkedésekre, beavatkozásokra van szükség.

Az apróvadfajok esetében az állományok csökkenésének megállítása, míg a nagyvadfajaink esetében a nagyobb arányú

nyú, de céltudatos hasznosítás, a korszerűviszonyok szakmai alapon történő rendbetétele tovább nem halasztható, azonnali intézkedést követel.

Cél a minőségi vadgazdálkodás feltételrendszerének megteremtése. Apróvadfajainknál szükséges az élőhelyek minőségi és mennyiségi növelése, az agrotechnika és a ragadozók kártételének visszaszorítása, nagyvadfajaink esetében pedig a szakszerűtlen elejtések szankcionálási rendszerének visszaállítása, a szakszemélyzet hozzáértésének, jogosultságának és felelősségének felülvizsgálata és az ellenőrzés megerősítése, hogy csak néhány példát említsünk.

Mindezekhez nélkülözhetetlen a vadgazdálkodás és vadászat közép- és hosszú távú koncepciójának kialakítása egy elfogadott Nemzeti Vadgazdálkodási Program keretében.

OMVV Elnöksége

Az elemzéshez felhasznált források:

Vadgazdálkodási statisztikák – Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő

Vadgazdálkodásunk időszzerű kérdései c. sorozat – Országos Magyar Vadász-kamara

Az apróvad állomány és a ragadozógazdálkodás helyzete Magyarországon – tanulmány a „A parlagi sas védelme Magyarországon c. LIFE10NAT/HU/019 LIFE+Nature programhoz”)

A VADGAZDÁLKODÁS BEVÉTELEINEK VÁLTOZÁSAI AZ UTÓBBI KÉT ÉVTIZEDBEN

foto: Blaumann Ödön

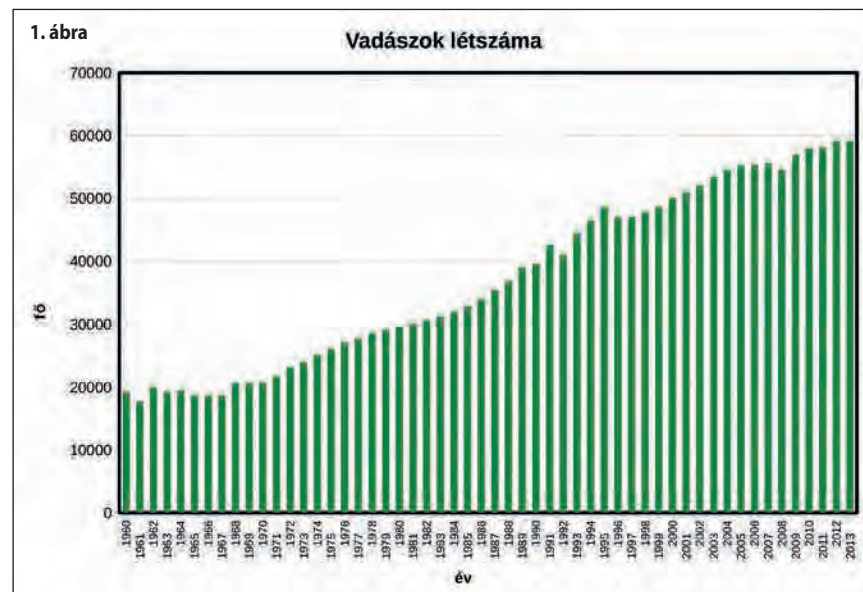

A hazai vadgazdálkodási rendszer működésének szervezeti és gazdálkodási modellje az elmúlt négy évtizedben alakult ki. Ez a gazdálkodási modell a hatvanas–hetvenes évtizedben egy olyan időszakban fejlődött ki, amikor a gazdaság működése alapjaiban más volt, a magyarországi vadászatnak különleges presztízse volt, a lőtt vad piaci kereslete sokkal nagyobb volt, továbbá az élő vad (mezei nyúl) értékesítésének lehetőségei a mainak a többszörösét tették ki. E korszak gazdasági környezetéről és a vadgazdálkodási összefüggésekről dr. Tóth Sándor ad részletes ismertetést (Tóth, 2005).

Ez a vadgazdasági rendszer olyan időszakban született, amikor a magyar vadászok száma mintegy fele volt a mainak (1. ábra), a magyar vadgazdálkodás által kínált vad és trófea iránt óriási volt a fizetőképes kereslet, ezen a piacon a hajdani szocialista országok zártsága miatt árverseny szinte alig volt, és az állam mindent

megtett azért, hogy a vadgazdálkodásból minél több „keményvaluta”-bevételre tegyen szert. Ezt elősegítette, hogy a gazdálkodás szereplői mind az állami, mind pedig a vadásztársasági szektorban jól ellenőrizhetők és szabályozhatók voltak.

A „magyar vadgazdálkodási modell” egyik fontos jellemzője lett az, hogy a vadgazdálkodás működését a külföldi forrásokra lehetett alapozni (trófeavadászat, lőtt és élő vad értékesítése). Másik jellemzője, hogy a vadgazdálkodók zömét a vadásztársasági szektor (80–90%) alkotta, amelyek nem gazdasági szervezetek, hanem a sportvadászok egyesületei. Az egyesületek célja nem a minél eredményesebb gazdasági működés (pl. jövedelem termelése), hanem a stabil fennmaradás biztosítása. Ez a „biztonság” magában foglalhatja a „nullszaldós” működést, az egyesület tagjai számára a vadászati lehetőségek biztosítását, a tagi pénzübeni hozzájárulások lehetőség szerinti minimalizálását. Ezek változatos

belső „elszámolások” formájában is kifejeződnek, mint a tagok különböző társadalmi munkái stb. Ez a szervezeti forma számos, a működésével kapcsolatos kérdést vetett fel (Csányi, 1989), és támadások sora érte már a nyolcvanas években is (Tóth, 2005).

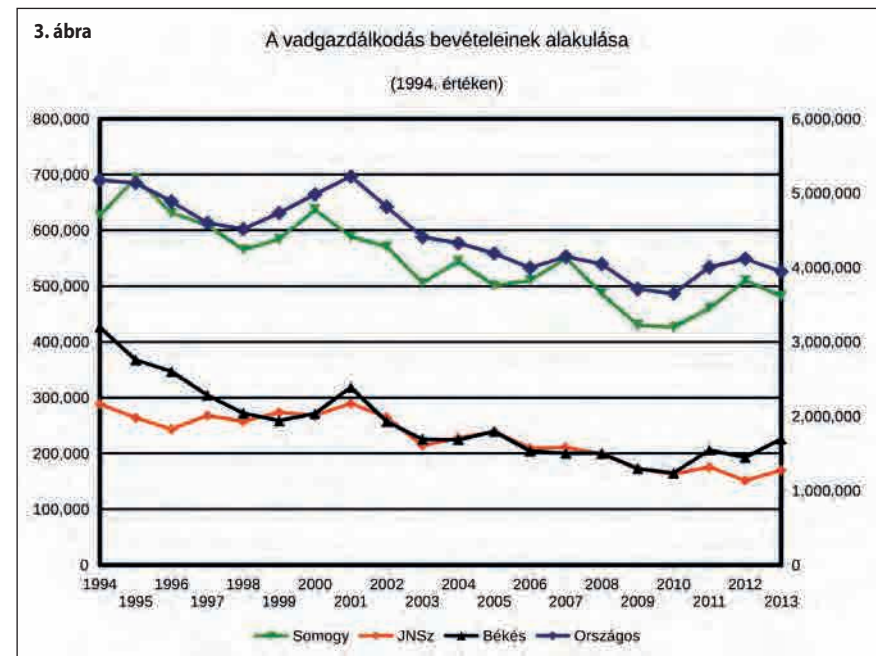
A rendszerváltást követően – a törvényi változások ellenére is –, lényegében a vadgazdálkodásnak ez a modellje maradt fenn (Csányi, 2005). Mindazonáltal egyre nagyobb feszültségek terhelik a magyar vadgazdálkodási modell működését, amelyeket az 1994–2013 közötti 2 évtized adatai alapján, a teljesség igénye nélkül, a következőkben tekintünk át.

Ha a vadgazdálkodás pénzügyi eredményeinek alakulását folyóértéken tekintjük, akkor az ágazat bevételeinek és kiadásainak alakulása három szakaszra bontható. 1994–2001 között mindkettő egyenletesen emelkedett; 2002–2006 között alig változtak; 2007 után pedig visszaesésekkel, de emelkedtek. A kiadások országosan egy év kivételével kisebbek voltak, mint a bevételek, azaz az ágazati

eredmény pozitív volt (2. ábra). Ez önmagában kedvező, de két körülményt figyelembe kell venni: egyrészt a megyék esetében a bevételek és kiadások gyakran voltak negatívak, másrészt pedig egyenlegei a folyóértékeken kimutatott növekedés, ha az infláció miatti pénzromlást figyelembe vesszük (reálérték), akkor folyamatos csökkenést mutat.

A folyóértékeken végzett vizsgálatok bizonyos mértékig félrevezetőek, mert a magyar gazdaság jelentős inflációt viselt el, ami miatt a forint értéke nagyon jelentősen csökkent (az ötödére). Ha ezt az inflációs hatást figyelembe vesszük, akkor az ágazat bevételei 1994-hez viszonyítva majdnem folyamatosan csökkentek (3. ábra). Az előbb jelzett időbeni szakaszok az országos és három (szemléltetesként bemutatott) megye adatai alapján itt is kimutathatók, és növekedés csupán 2010-től érzékelhető.

Az infláció egyik következménye, hogy miközben a pl. a nagyvadlövések az elmúlt 2 évtizedben jelentősen nőttek, a nagyobb terítékek és nagyobb számszerű

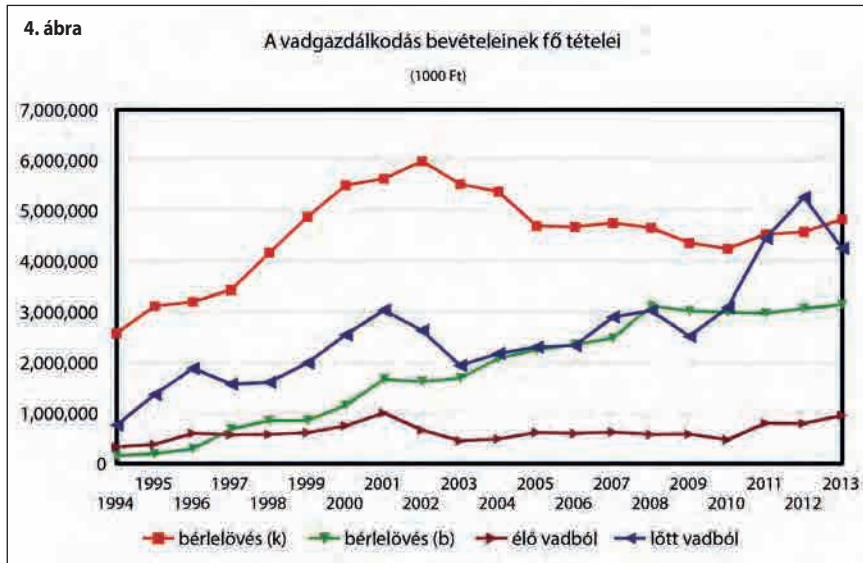
pénzbevételek ma valójában sokkal kevesebbet érnek!

A pénzromlás hatása a változásoknak csupán egy eleme, ami mellett a bevételek szerkezete is erősen átalakult. Mint azt a bevezetőben említettük, a magyar vadgazdálkodási modell kialakulásának és viszonylag stabil működésének alapja az óriási külföldi fizetőképes kereslet volt. A rendszerváltást követően a közép-európai vadászati piac kereslet-kínálat viszonyai és a verseny feltételei gyökeresen átalakultak. Magyarország előnyei fokozatosan eltűntek, mert a volt szocialista országok is a piacra léptek, és mind a mennyiségi kínálat (fajta és felkínált létszámok), mind az árviszonyok megváltoztak. Ráadásul a vadászati turizmus behatárolt és „globalizálódó” piac, amin egyre több az eladni kívánó eszkimó (vadászati lehetőség), és ugyanannyi vagy kevesebb a fóká (fizetőképes

vadász). Ebből a szempontból a következőket érdemes figyelembe venni:

- A 7 millió európai vadásznak tizede tekinthető „globális” vadásznak, azaz olyanak, aki rendszeresen vesz részt külföldi vadászaton (Pinet, 1995). Ezért a vadászati turizmus szervezői – nem csupán Európából – ennek a nagyon kis népességnek a kegyeiért versengenek.
- A vadászok számát tekintve, Európa legnagyobb országaiban (Franciaország, Spanyolország, Olaszország) a vadászok száma drámaian csökkent, és jelentős probléma a vadásznépesség utánpótlás nélküli kiöregedése (Ericsson, 2009).

A gyökeresen megváltozott piaci viszonyokkal magyarázható, hogy 2002 után a külföldi vadászok általi bérellovésből származó bevétel visszaesett, s azóta országosan 4–5 Mrd Ft/év között alakul

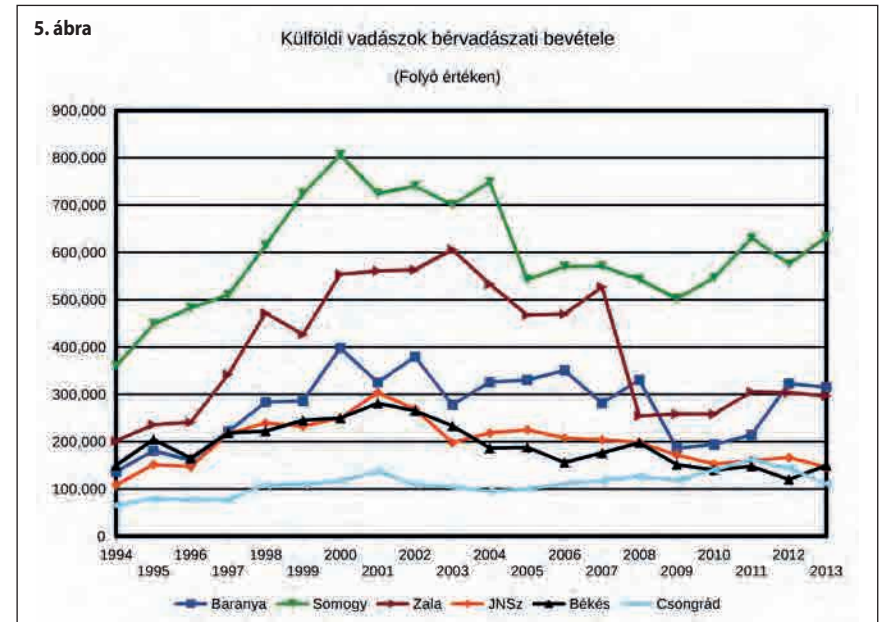
(4. ábra), és ami különböző nagyságrendekben, de az apró- és nagyvadas megyékben hasonló képet mutat (5. ábra). Ennek a változásnak a következménye, hogy országos szinten a külföldiek által történt bérlelővésekből származó bevétel aránya az összbevételben megfelelőddött (50% → 25%; 6. ábra).

A külföldiek általi bérlelővésekből származó bevétel ilyen alakulása összhangban áll a trófeabírálat eredmé-

nyeivel. Az elmúlt évtizedben, valamennyi nagyvad esetében, a külföldi elejtők által zsákmányolt trófeák száma többé-kevésbé stabilizálódott, azaz országos szinten nincs jele a piac érdemi bővülésének (Csányi és mtsai, 2014c, 27. oldal). Sem az értékesítési ár, sem az értékesített mennyiség a trófeás vad eladásában nem növelhető, ezért innen nem várható a vadgazdálkodás országos bevételeinek növekedése. A nagyvadas

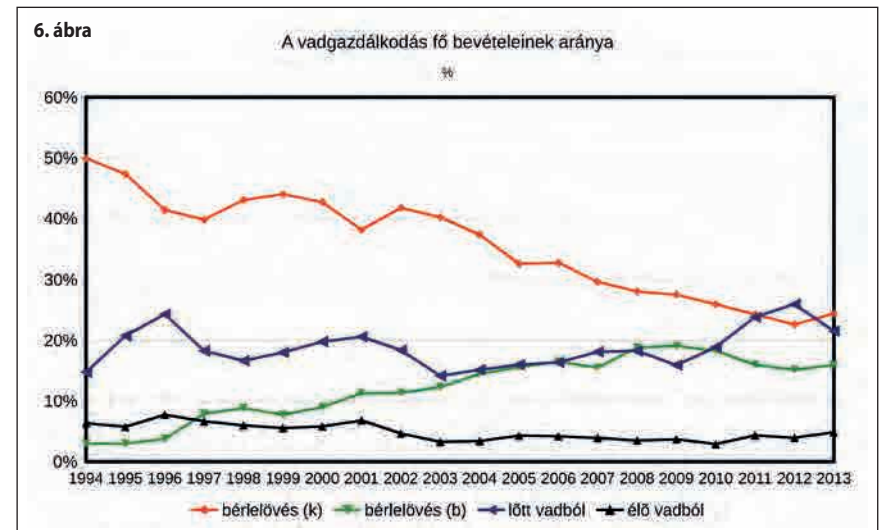
fotó: Réti Zoltán

területeken ez főként a szarvasbikák, az apróvadas területeken pedig az őzbakok értékesíthetőségét határoolja be.

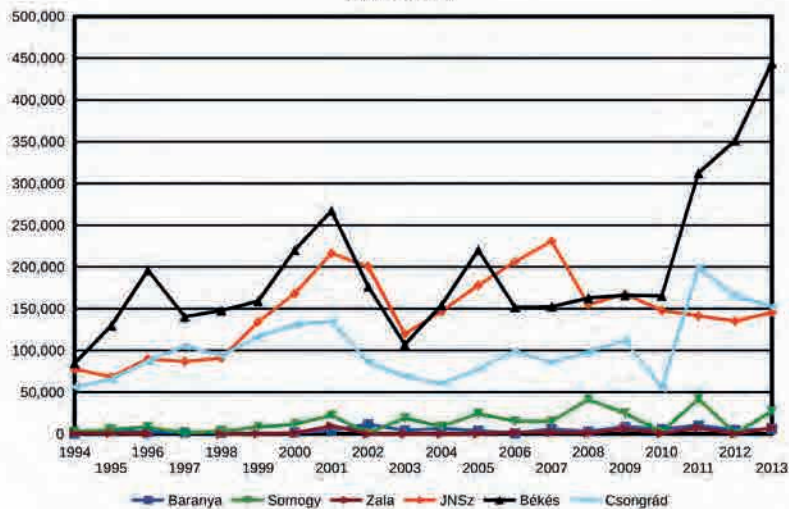
A hagyományos bevételi források másik jelentős tényezője az élő vad értékesítése volt, ami gyakorlatilag az élő

nyúl befogását és értékesítését jelentette (Csányi és mtsai, 2014c). Az elmúlt két évtizedben ez is jelentősen szűkült, részben az állat-egészségügyi szabályok változásai, részben a kelet-európai konkurencia megjelenése, részben a nyúl-

7. ábra

Élő vad értékesítés bevétele
(Folyó értéken)

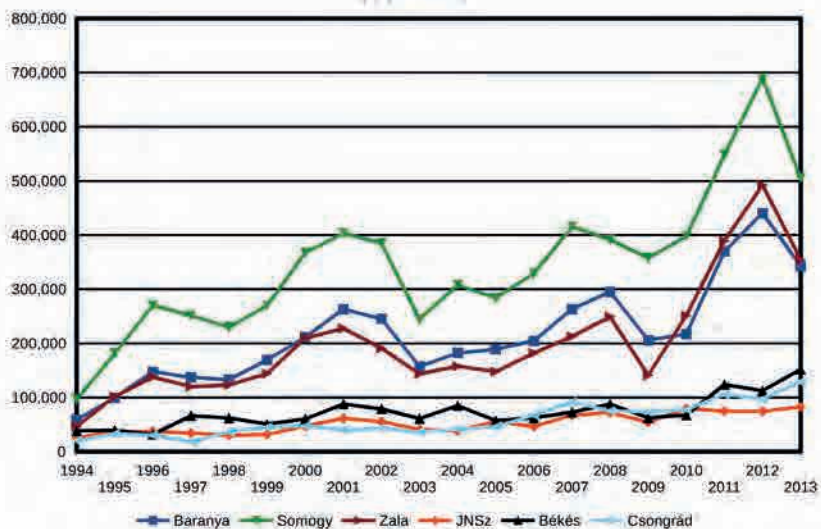

állomány jelentős csökkenése és végül a piac felvevőképességének csökkenése miatt. Országos viszonylatban az élő vadból származó bevétel aránya 5–8%

között változott (6. ábra). A nagyvadás megyékben ez a bevétel számszerűen nem jelentős, de az apróvadás megyékben a gazdálkodás egyik alapja volt

8. ábra

Lőtt vad értékesítés bevétele
(Folyó értéken)

(az őzakra való vadásztatás mellett). A 3 bemutatott megye számai jelentős ingadozást mutatnak, és az utóbbi néhány évet leszámítva, egyértelmű emelkedést sem mutatnak (7. ábra).

A harmadik jelentős elem a lőtt vad értékesítésének bevétele (Bleier és mtsai, 2013), amely arányát tekintve az elmúlt 20 évben a legnagyobb stabilitást mutatta (15–25%; 6. ábra). Összességében a lőtt vad értékesítéséből származó bevétel 900 M Ft-ról 5,2 Mrd Ft-ra emelkedett (4. ábra), ami annak ellenére volt így, hogy a külföldi vadhúspiacon többször alakult ki túlkínálat, míg a vadhús a hazai piacon nem, vagy irreálisan magas áron jelent meg, az árak többször összeomlottak, és az értékesítés szabályai nem kedveztek a vadgazdálkodóknak. A nagyvadlelővések jelentős növekedése (Csányi és mtsai, 2014c, 41. oldal) és a 2010 után jelentősen javuló értékesítési szabályok együttesen járultak hozzá ahhoz, hogy a vadgazdálkodási ágazat pozitív egyenlege fennmaradhatott. Sőt az is valószínűsíthető, hogy a növekvő fizetőképes külföldi vadászati kereslet hiányában a vadgazdálkodási ágazat a vadhúsból származó nagy árbevételről a jövőben sem mondhat le. A példaként szolgáló 3-3 apróvadás és nagyvadás megyét összevetve azonban az is látszik, hogy utóbbiak esetében a vadhúsbevételek lényegesen nagyobb forrást jelentettek.

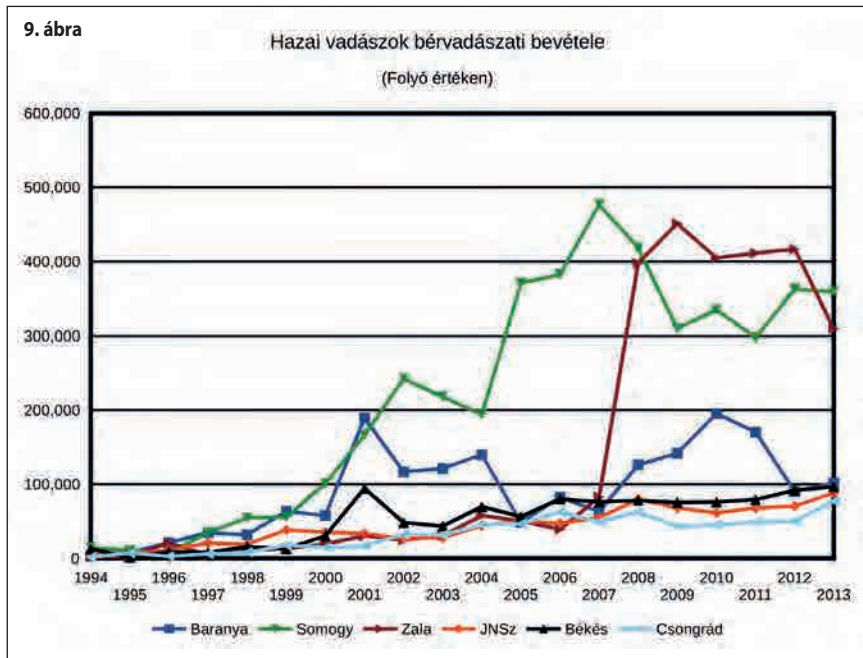
Ennek nyilvánvaló oka, hogy a lőtt vad értékesítése a nagyvadlelővéseken alapul, ami a nagyvadás területeken óriásit növelt (8. ábra). Csak megjegyezzük, hogy ma az ország 5-6 megyéjében külön-különnek annyi nagyvadás, mint a hatvanas években az egész országban. Az apróvadás térségekben a nagyvadás a legutóbbi időkhöz képest szinte kizárólag az őzet jelentette,

de az őzlelővések növekedése az alföldi megyékben nem éri el a szükséges és lehetséges mértéket. Az apróvadás megyék helyzetét rontja, hogy az értékesített lőtt apróvadás száma is jelentősen/folyamatosan csökkent ezekben a megyékben (Csányi és mtsai, 2014b).

A bevételi oldalon a legnagyobb növekedést a hazai vadászok bérelővéseiben mutatható ki, ami 153 M Ft-ról 3 Mrd Ft fölé nőtt (20-szoros növekedés; 4. ábra), és arányában is 3%-ról a 15–20% közötti tartományba emelkedett (6. ábra). A számszerű növekedés azonban rendkívül változatos, a példaként bemutatott Somogy és Zala megyében 300–400 M Ft szintre emelkedett ez a bevétel, míg a másik 4 megyében 80–100 M Ft körüli értéket értek el (9. ábra). Ennek oka, hogy az előbbi két megye nagyvadállományai és azok minősége a fizetőképes hazai keresletet vonzza, míg az apróvadás megyék vagy a kevésbé vonzó nagyvadállományok ebből a szempontból is kisebb lehetőségekkel rendelkeznek.

Az elmúlt fél évszázadban a hazai vadgazdálkodás jórészt a nagyvadra alapozott extenzív fejlődési pályát követett, és a változásokat sokkal inkább követte, mint befolyásolta. Ez a folyamat tükröződik a 13-szorosára nőtt nagyvadterítékben és az 1970-es évekhez képest 40%-os apróvadászmennyiségben (Csányi és mtsai, 2014c, 7. oldal).

A kieső bevételeket vagy a tetemesen megnőtt költségeket a vadgazdálkodási egységek jelentős része nem a jobb vadgazdálkodási és értékesítési modellek keresésével, a kereslethez való igazodással vagy az áralap és szolgáltatások körének bővítésével, illetve az eljutható mennyiség minél teljesebb kiaknázásával igyekezett pótolni, hanem pl. a belépési

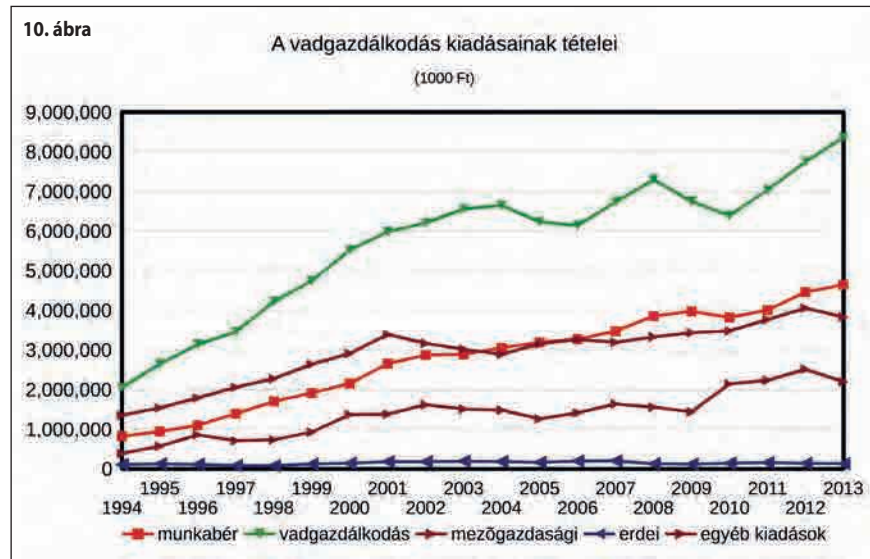
díj vagy a tagdíjak növelésével. Tudott, hogy a bizonytalan gazdasági rendszer megváltoztatása innovációt kíván, de a vadgazdálkodás és a vadászat is főleg a hagyományokon alapul, amelyekben az újjal szembeni ellenállás nem szokatlan (sőt). A változó természeti, gazdasági és jogi-társadalmi környezethez való nehéz alkalmazkodás egyik oka lehet a rendszer megmerevedése, ami miatt sem szervezetükben, sem a szakmai hierarchiában nem befogadók a piaczgazdasági körülményekhez való alkalmazkodásra. A „magyar vadgazdálkodási modell” kialakulásakor ezekre a képességekre a közvetlen irányítás miatt nem volt szükség, és ezeknek kevés a hagyománya is.

A vadgazdálkodás bevételi lehetőségeit tekintve, az elmúlt 20 év változásai a következőkben összegezhetők:

- A „magyar vadgazdálkodási modell” hagyományos alapját biztosító külföldi

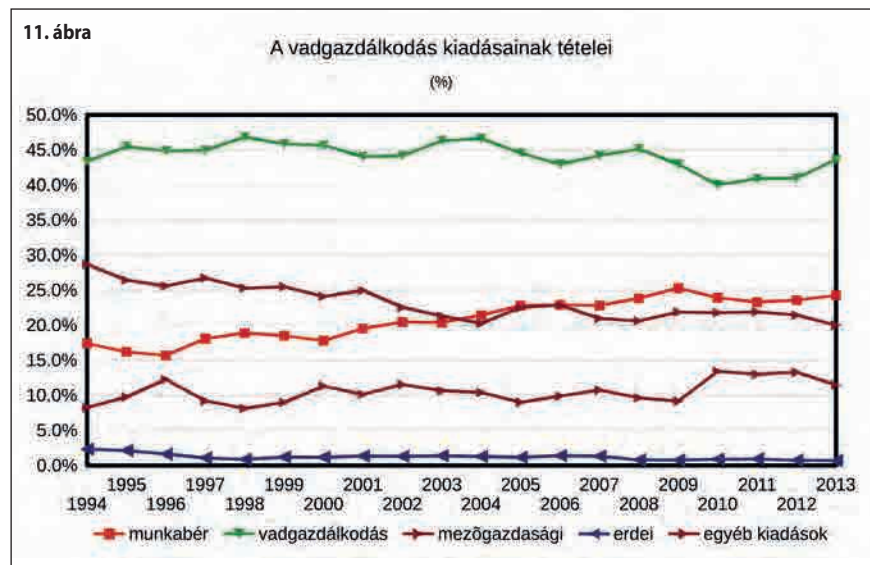
bérlelvadászok valószínűleg elérték azt a felső korlátot, amin túl további növekedés nem várható. Emiatt az ágazat bevételein belül ez a tétel folyamatosan veszít arányából.

- Az alföldi gazdálkodók számára meghatározó élővad-értékesítés lehetőségei beszűkültek. A csökkenő nyúlállományok mellett az élve befogás fenntarthatatlan, az állományok csökkenését felgyorsító folyamat (Bíró és mtsai, 2014).
- A vadgazdálkodás bevételei között arányát tekintve stabil, összegét tekintve pedig jelentősen megemelkedett szerepe van a lőtt vad értékesítéséből származó bevételeknek (Sonkoly és mtsai, 2013). A lőttvad-értékesítés szerepe azért is fontos, mert legnagyobb mértékben ez ellensúlyozza a külföldiek általi lelövés csökkenése okozta bevételi veszteségeket.

- A vadgazdálkodás bevételei között folyamatosan nő és növekedni fog a belföldi vadászok bérelővési díjaiból származó bevétel. Ez a változás azt jelzi, hogy egyre több vadász nem jut hozzá ahhoz, hogy a „magyar vadgazdálkodási modell” hagyományos előnyeiből részesedjék, mert

a vadászati lehetőségeikért, így vagy úgy, de fizetni kell. Ugyanakkor biztos, hogy megjelent egy olyan fizetőképés réteg is, aki megengedheti magának, hogy a vadászatot és/vagy a lőtt vadat megfizesse, és ennek a modellnek a kötöttségeit nem is akarja vállalni.

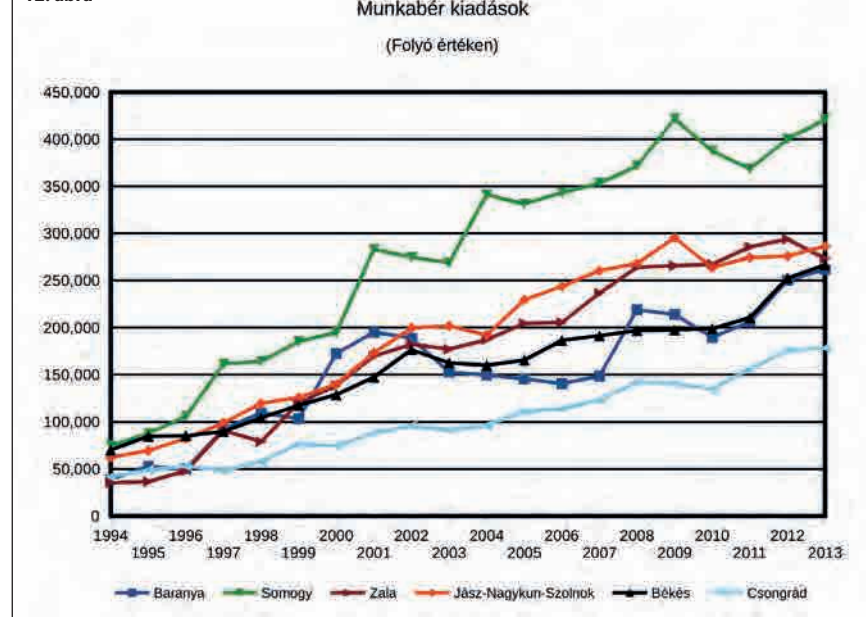
A vadgazdálkodás kiadásainak valamennyi regisztrált tétele szinte egyenletes növekedést mutat (10. ábra). A legnagyobb mértékben a munkabérekre és a mezőgazdasági vadkárok térítésére fordított összegek növekedtek (mindkettő 5,6-szoros növekedést mutat). A vadgazdálkodási kiadások képviselik a legnagyobb részt (40–45%), és hasonlóan stabil a mezőgazdaságivadkár-térítés részesedése is (9–15%). A legnagyobb változást a munkabérrel kapcsolatos kiadások mutatták, melyek aránya 15%-ról 25%-ra emelkedett a kiadások között (11. ábra). Ezek a tételek a megyék jellegétől függetlenül növekedtek (12. ábra).

A vadgazdálkodás költségei közül a legnagyobb működési nehézségeket és konfliktusokat a mezőgazdasági vadkárok térítésével kapcsolatos összegek nagysága és aránya veti fel (1. táblázat). Ezek mértéke és a költségek közötti aránya az

apróvadás megyékben elhanyagolható, de a délnyugat-dunántúli nagyvadás térségekben nem vagy nehezen kezelhető gazdálkodási feladatokat vetnek fel. A térített mezőgazdasági vadkárnak a költségek közötti 20–30%-os tartós részesedése hosszú távon ellehetlenítheti az ésszerű vadgazdálkodást, elvonja a forrásokat a beruházásoktól és mindazoktól a tevékenységektől, amelyek a tartamos vadgazdálkodás érdekében szükségesek. A vadgazdálkodók nem a hosszú távú innováción és fejlesztéseken alapuló megoldásokat, hanem inkább az évről évre történő túlélés módjait keresik.

A hosszú távon való gondolkodásnak és tevékenységnek mindenképpen akadálya, hogy az egyesületi (vadásztársasági) forma nem teszi lehetővé a források felhalmozását, a fejlesztési hitelekhez való hozzáférést, a földterületek megszerzését (pl. élőhelyek vásárlása meg-

12. ábra

Térített mezőgazdasági vadkárok aránya az összes kiadáshoz

1. táblázat

viszonyítva

	1994	1999	2004	2009	2013
Baranya	14.61%	17.68%	22.95%	15.70%	20.96%
Bács-Kiskun	16.76%	3.84%	3.16%	3.49%	3.52%
Békés	0.12%	0.39%	0.78%	1.07%	1.68%
Borsod-Abaúj-Zemplén	3.14%	5.88%	7.48%	5.18%	10.74%
Csongrád	0.77%	0.85%	0.68%	2.21%	0.60%
Fejér	2.19%	2.11%	4.28%	2.45%	3.30%
Győr-Moson-Sopron	3.05%	3.32%	4.80%	7.92%	10.34%
Hajdú-Bihar	0.31%	0.91%	2.05%	1.80%	4.55%
Heves	1.34%	2.07%	1.21%	1.41%	2.10%
Komárom-Esztergom	3.15%	12.60%	8.76%	6.93%	11.28%
Nógrád	3.56%	8.96%	10.32%	8.80%	11.33%
Pest	3.78%	2.83%	2.02%	2.45%	5.03%
Somogy	18.84%	20.02%	22.87%	18.69%	20.79%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	0.81%	1.85%	1.83%	2.65%	3.04%
Jász-Nagykun-Szolnok	0.17%	0.56%	1.31%	0.81%	0.45%
Tolna	4.31%	5.79%	7.01%	8.22%	11.57%
Vas	16.53%	16.63%	20.27%	21.59%	25.76%
Veszprém	9.62%	10.40%	11.52%	9.18%	12.69%
Zala	21.12%	20.50%	23.15%	20.27%	19.51%
Összesen	8.24%	8.98%	10.37%	9.15%	11.48%

védésük vagy a vad életterének növelése érdekében).

Az elmúlt 20 év változásai az alábbiakban összegezhetők:

- A vadgazdálkodás kiadásai folyóévtéken lényegében egyenletesen növekedtek az elmúlt két évtizedben. Ez azt jelenti, hogy a változó bevételi forrásokkal szemben egy meglehetősen állandó kiadási szerkezet áll, ami az alkalmazkodás korlátja is lehet.
- A vadgazdálkodás politikailag legérzékenyebb kiadási tétele a mezőgazdasági vadkárok térítésére fordított összeg. Ezek az összegek a megyék többségében kisebbek és/vagy helyi problémá-

kat takarnak, és önmagukban nem fenyegetik a vadgazdálkodás működését. A mezőgazdasági vadkárok térítése (és az erdei károk mértéke) az ország legjobb nagyvadás térségeiben évtizedek óta pengeéles kérdéssé vált, egyrészt nagyságrendjénél fogva, másrészt pedig a vadkárok térítésére vagy megelőzésére fordított összegek felemészítik a vadgazdálkodás bevételeinek jelentős részét (20–30%). Ezek olyan értelmetlen költségek, amelyek megfizetése csak a kialakult helyzet fenntartását szolgálja. Az évről évre így elvesztett összegek az ésszerű, átgondolt vadgazdálkodás és szakmailag

szükséges beavatkozások forrásait apasztják el.

A bemutatott adatok alapján kijelenthető, hogy a „magyar vadgazdálkodási modell” megújítása egyre sürgetőbb. Ennek okai a következők:

- A rendszer alapját képező gazdálkodási modell gazdaságilag egyre kevésbé tartható fenn. A vadgazdálkodás főként a kedvező külső forrásokra alapozódott (bérvadásztatás, lőtt vad külföldi értékesítése, élő nyúl exportja), és a magyar vadászok hozzájárulását nem pénzbeni értéken kezelte, hanem „társadalmi munka” és szolid anyagi hozzájárulás (tagdíj) formájában.
- Ennek a rendszernek az alapjai az elmúlt 20–25 évben a külső folyamatok eredményeként zömében megváltoztak (külpiazi lehetőségek), és belső kiváltások csak részleges (hazai bérvadásztatás, hazai vadhúspiac, szolgáltatások, növekvő tagi hozzájárulások). Az adatok egyértelműen tükrözik a bevételi szerkezet jelentős változásait és a kiadások rugalmatlan összetételét.
- A változások szempontjából alapvető lenne, hogy az egyesületi forma keretei között (vagy azon felül) formálisan növekedjék a vadgazdálkodási szakma és a vadgazdálkodás környezetét alkotó ágazatok szerepe.
- A gazdálkodási jellemzőket tekintve, két fontos látszólagos ellentmondás mutatható ki.

Az első az apróvadász megyékben a csökkenő apróvadállományok miatt egyre nehezebb gazdasági helyzet, miközben ezeken a területeken a vadkár elhanyagolható mértékű. Ennek oka, hogy a csökkenő trendek megfordításához sem az anyagi, sem pedig az egyéb feltételek (pl. élőhelyek befolyásolása) nem áll-

nak rendelkezésre. A gazdálkodók egy része a lehetőségeket sem használja ki (pl. húsárbevételek növelése a nagyobb özlelvételekkel), sőt támogatja az apróvadász jellegű megszüntető folyamatokat (vaddisznó, dámszarvas terjedése). Itt az ellentmondás abban áll, hogy a vadgazdálkodók nem az apróvadállomány csökkenését próbálják kezelni, hanem a nagyvad megtelepülésétől vagy betelepítésétől várnak megoldást.

A második az ország legjobb nagyvadász adottságokkal rendelkező megyéiben az erdei és mezőgazdasági vadkárokhoz kötődő konfliktusok halmaza. Itt az elmúlt évtizedekben többszörösére növekedett nagyvadállomány olyan ellentmondásokhoz vezetett, amik tartósan elvonják azokat a forrásokat, amelyek a problémák kezeléséhez szükségesek. Ebben az esetben jól kimutatható, hogy bizonyos szint felett a gímszarvas és a vaddisznó által okozott vadkárok költségei exponenciálisan növekednek, és ezáltal szinte kezelhetetlenné válnak (Bleier, 2014). Ez az ellentmondás csak a nagyvadállomány jelentős csökkentésével lehet kezelhető.

A fentiekben nem érintettük azokat a gyakori problémákat, amelyeket a földtulajdonosok megjelenése és térnyerése jelent a vadgazdálkodásban. A mezőgazdálkodásból élő és ahhoz értő szakemberek a vadgazdálkodást is egyre inkább az árbevétel és a nyereségesség alapján értékelik. Ezek pedig a többi mezőgazdasági tevékenységgel összevetve, sokszor szerénynek mondhatók. A vad értékeit nem ismerők vagy abból nem részesülők szemében a vad sokszor nem érték, hanem kártevő.

A vadgazdálkodás gazdasági modelljében lényegi változtatásokra van szük-

ség. Új, a mai feltételek között is sikeres gazdálkodási modelleket kell találni, amelyek képesek a helyi adottságokhoz alkalmazkodva működni. E modelleknek azonban figyelembe kell vennie, hogy a vad nemzeti érték, állami tulajdon, a biológiai sokféleség fontos eleme, amelynek a természeti és gazdasági környezettel összhangban lévő fenntartása és tartamos hasznosítása a cél. Az újabb gazdálkodási modellek kialakításakor törekedni kell a termékek és szolgáltatások körének bővítésére (pl. a turisztikai és vendéglátási szolgáltatások fejlesztése, a vadhústermékek előállítása, vadmegfigyelési programok) és annak bemutatására, hogy a vad nem csak a vadászok számára érték (Csányi és mtsai, 2014a).

Csányi Sándor és Szemethy László
Szent István Egyetem, Vadvilág
Megőrzési Intézet (Vadbiológia),
Gödöllő

Hivatkozások

- Bíró, Z., Szemethy, L. s., Heltai, M., Csányi, S. és Tóth, K. 2014. Alapozó tanulmány a mezei nyúl fajkezelési tervhez, Vadvilág Megőrzési Intézet, Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Gödöllő 152 pp.
- Bleier, N. 2014. A mezőgazdasági vadkár ökológiai és ökonómiai összefüggései. PhD értekezés, Vadvilág Megőrzési Intézet, Szent István Egyetem, Gödöllő, 124 pp.
- Bleier, N., Bíró, Z., Galló, J., Szemethy, L. és Csányi, S. 2013. Trend in game meat production and consumption in Hungary over the period of 1970–2012. International symposium on hunting „Modern aspects of sustainable management of game populations”. Beukovic, M. Novi Sad, Serbia. University of Novi

- Sad, Faculty of Agriculture. Proceedings: 265–271 pp.
- Csányi, S. 1989. Szórákozás(ból)ért „gazdálkodnak”. Számadás, 1 (19): 8
- Csányi, S. 2005. Vadgazdálkodás. 93–113. oldal; in: Bedő, Z. (szerk.) A rendszerváltás kihatása a természeti környezetre. Rendszerváltás Magyarországon. Műhelytanulmányok. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest
- Csányi, S., Carranza, J., Pokorny, B., Putman, R. és Ryan, M. 2014a. Valuing ungulates in Europe. 13–45. oldal; in: Putman, R. és Apollonio, M. (szerk.) Behaviour and management of European ungulates. Whittles Publishing, Dunbeath, Caithness, Scotland
- Csányi, S., Szemethy, L. s., Heltai, M., Molnár, L., Beregi, A., Szemethy, D., Schally, G. és Bleier, N. 2014b. Alapozó tanulmány a vadhúsmonitoring-rendszer kidolgozásához. Vadvilág Megőrzési Intézet, Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Gödöllő, 81 pp.
- Csányi, S., Tóth, K., Kovács, I. és Schally, G. (szerk.) 2014c. Vadgazdálkodási Adattár – 2013/2014. vadászati év. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 48pp.
- Ericsson, G. 2009. Monitoring attitudes towards hunting and number of hunters. „Providing a knowledge basis for sustainable hunting and biodiversity conservation. Streamlining hunting bag statistics in the EU”. Uppsala, Sweden (slide show).
- Pinet, J. M. 1995. The hunter in Europe. 1–12. oldal; in: Lecocq, Y. és Meine, K. (szerk.) FACE Handbook of hunting in Europe. I–II. Fédération des Associations de Chasseurs de l’EU, Brussels
- Sonkoly, K., Bleier, N., Heltai, M., Katona, K., Szemethy, L., Szabó, L., Beregi, A. és Csányi, S. 2013. Big game meat production in Hungary: A special product of a niche market. Hungarian Agricultural Research, 22 (2): 12–16
- Tóth, S. 2005. A hírnév kötelez! Vadászat és vadgazdálkodás Magyarországon 1945–1990. Nimród Alapítvány, Budapest. 359 pp. (2. bővített kiadás)

A VADDISZNÓBOMBA

– *hatástalanítani tudjuk vagy robban?* –

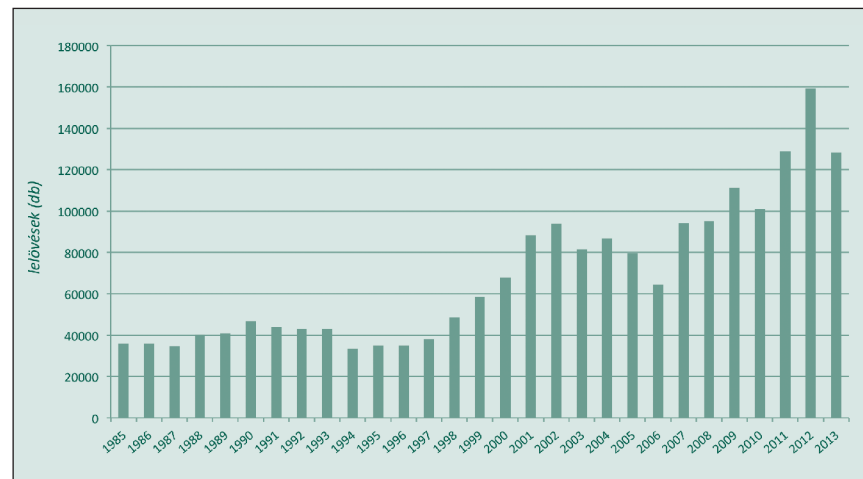
fotó: Utassy György

A vaddisznóállomány Magyarországon a 90-es évek közepétől korábban soha nem látott mértékben nőtt. Az állományváltozások tendenciáit a becsléseknél jobban mutató lelövések száma 1995-től 2013-ig, némi hullámmal, közel négyszeresére (!) emelkedett. Jó hír ez persze a vadásznak, aki nem feltétlenül szembesül a túlzaporodás pénzügyi-gazdálkodási következményeivel vagy éppen a faj élőhelyére gyakorolt hatásával. Jó hír, mert eredményesebb lehet egyéni vadászként, és nagyobb terítékű hajtásokon vehet részt. Hiszen, mint tudjuk, a vaddisznó vadászathoz fér leginkább hozzá a hazai átlagvadász, a vaddisznó legtöbbünk kedvenc vadja. Ám a megnövekedett állományok okozta gondok sokrétűek: magas kárértékek és kárelhárítási költségek a mező- és erdőgazdálkodásban, a vaddisznó-gépjármű ütközések számának növekedése, a faj megjelenése városi és elővárosi környezetben, állat-egészségügyi és természetvédelmi problémák. Mielőtt ezeket

tárgyalnánk, vizsgáljuk meg, hogy mi okozza az állományrobbanást, és hogy ez csak hazai jelenség-e, vagy máshol is jelentkezik a probléma.

A VADDISZNÓ EURÓPÁBAN ÉS ITTHON

A vaddisznó egyike a világ legelterjedtebb emlőseinek. Japántól, Délkelet-Ázsiától, Oroszország távol-keleti részétől az ázsiai kontinensen át szinte egész Európában természetes elterjedésű. Nem olyan régen népesítette be Észtországot, Finnországot és Svédországot, várható a megjelenése Norvégiában is. Angliában és Dániában zárttéri tenyészetekből szökött meg vagy engedték szabadon, és népesít be újra jelentős területeket. Elterjedési területének nagy kiterjedését és újabb kori további kiterjesztését elősegíti rendkívüli alkalmazkodóképessége és tág tűréshatára. A fél-sivatagi területektől a nádas-mocsaras területeken át az erdőterületekig és

1. ábra. Vaddisznólelvések alakulása 1985–2013

hegyvidéki füves élőhelyekig mindenhol előfordul.

Állományainak nagysága Európa-szerint igen dinamikusán nőtt az elmúlt 20-25 évben. A növekedés mértéke legalább háromszoros volt, de egyes országokban elérte az 5–7-szeres mértéket is (pl. Franciaország, Németország, Ausztria). Ebbe a sorba jól illeszkedik a hazai populáció dinamikája. A lelövések száma az utóbbi húsz évben itthon is folyamatosan emelkedő tendenciát mutat. Míg 1994-ben a hasznosítás 33 451 példány volt, addig a 2012. évi lelövések elérték a 159 257 példányt, ami 4,8-szoros növekedésnek felel meg (1. ábra).

A növekedés azonban nem volt egyenletes, azt a mindenkor jogszabályi környezet és külső tényezők befolyásolták. Ám összességében a hazai hatósági szabályozás sem tudta az állománynövekedési folyamatot megállítani. Ugyan a 80-as évek második felének, 90-es évek elejének országos nagyvadállomány-csökkentő programja a vaddisznót sem kímélte: a lelövések száma fokozatosan mintegy

25%-kal emelkedett, aminek következtében az állomány további növekedése vélhetően megállt. Azonban 1993 után a lelövések száma 22%-kal ismét csökkent. Ennek két magyarázata van. Egyrészt a helyenként megjelenő klasszikus sertéspestis miatt – többnyire a szaporulat körében – jelentős elhullások voltak, aminek következtében a vadászatra jogosultak kímélni kezdték az állományt. Másrészt, elsőként az 1993-as rendelet vezetett be a kocákra kíméleti időt, ami a lelövéseket szintén visszavetette, hiszen a tavaszi–nyári vadászatokon mindenki kétszer is meggondolta, hogy nagyobb disznóra lövését tegyen, kockáztatva ezzel a vadászjegyét. Ezzel egyidejűleg persze nehezebbé vált a vadkárelhárítás a gabonában! Mindemellett egyre inkább elterjedt az a rossz szemléletű gyakorlat, hogy a kocákat egész évben kímélni kell. Mindennek következtében az állományok robbanásszerű növekedésnek indultak, amit a hasznosítás mértéke csak késéssel követett, így megállítani sem tudott, legfeljebb mérsékelni.

AZ ÁLLOMÁNYNÖVEKEDÉS OKAI

Változás e tekintetben a 2000–2001-es évek környékén volt, amikor a hatóságok egyre több helyen adtak felmentést a tavaszi kocalelövés tilalma alól. Ekkortól számíthatjuk az állomány nagyságának országos szintű, később azonban ideiglenesnek bizonyuló csökkenését. Az utóbbi néhány évben a növekedés új erőre kapott. Bár a kettő között közvetlen összefüggés nincs, a teríték dinamikáját nagyjából követi a vaddisznóskertek terítékének nagysága, a kettő aránya 10–12% körül mozgott az elmúlt 10 évben. Néhány helyen a szabad területi állományból történő befogások jelentős mértékben csökkentették az állományt, országos szinten azonban a szabad területi állomány dinamikáját a zárttéri tartás jelentősen nem befolyásolta, a vadaskerti célú szabad területi befogások viszonylag csekély aránya miatt.

A vaddisznóállomány robbanásának okait számos külföldi tanulmány is boncolgatta. Sokan a ragadozók hiányával vagy csekély állományméretével magyarázzák, de ennek ellentmond az, hogy az európai ragadozóállomány az utóbbi 30 évben nem változott lényegesen. Másrészt azokban az országokban, ahol a farkas mint a vaddisznó legfőbb ragadozója jelen van, a ragadozás mértéke sokkal kisebb, mint a vadászati hasznosítás, ezért az előbbi önmagában megállítani nem, csupán lassítani tudja az állománynövekedés ütemét. Harmadrészt hazánkban a farkas közel 70 éve kipusztult, azóta csak szórványos előfordulásai vannak, a vaddisznóállomány robbanása viszont mintegy 20 éve kezdődött.

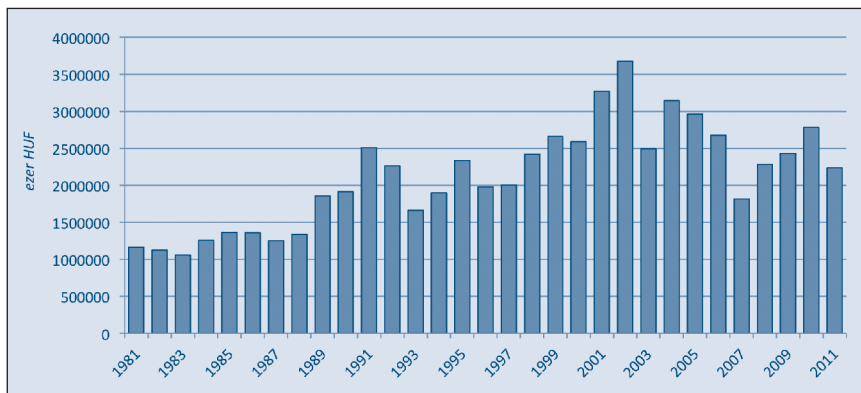
Gyakran vetődik fel okként az erdőterületek európai szintű növekedése (évente mintegy 0,8 millió hektár), ami lehetővé teszi a faj elterjedési területének növekedését, és amely jelenség hazánkban is megfigyelhető. Azonban Észak-Európa boreális erdőterületei nem nőnek, a vaddisznóállomány mégis gyarapodik ezeken a területeken. Másrészt a hazai példákban nyilvánvaló, hogy a vaddisznó terítéke azokon a vadászterületeken is jelentősen nőtt, ahol újabb erdőtelepítések nem történtek.

Különböző vizsgálatokból ismert, hogy a vaddisznó szaporulata nagyobb az olyan élőhelyeken, ahol a vad hozzáfér a gabonaföldekhez. Az is bizonyított, hogy jó makktermő éveket követően a vaddisznó szaporulata nagyobb. Mindkét táplálék energiában rendkívül gazdag, fogyasztásával a vaddisznókocák megfelelő zsírtartalékokat tudnak felhalmozni a téli időszakra, ami kihat a megszületendő malacok számára is. Itthon, hasonlóan sok más országhoz, ráadásul elterjedt a szórók üzemeltetése, ahol a vaddisznó – a téli időszakban is – szintén gabonához juthat. Azonban teljes mértékben ez sem magyarázza az utóbbi 20 év állományrobbanását, mert egyrészt a szórókon történő vadászat 30-40 évvel ezelőtt is általános volt, másrészt pedig hazánkban – eltérően sok más európai államtól – a gabona vetésterülete lényegében nem nőtt az elmúlt 30-35 évben.

Véleményünk szerint hazai viszonylatban az állományok gyors növekedésének okai között szerepet játszhat az, hogy a telek az utóbbi két évtizedben átlagban egyre enyhébbek, a tél végén, tavasz elején egyre ritkább a hó és a hideg. Ennek következtében az újszülött-halandóság lecsökkent. A malacokat az egyes évek

zord tél végi időszakában mégis elvesztett kocák újra bűghatnak, illetve vemhesülhetnek, és a későn született malacok következő téli túlélését elősegítik az enyhe telek és a szórókon történő kiegészítő takarmányozás.

Mivel azonban a hazai (és európai) vaddisznóállományok halálzásának messze a legfőbb oka a vadászati hasznosítás, a gyors növekedés legfontosabb előidézőjeként az állományszabályozás elégtelen voltát kell hangsúlyoznunk. A vadászok száma Európa legtöbb országában az elmúlt 20-25 évben csökkent, vagy változatlan volt. A néhány kivétel közé tartozunk mi, ahol a vadászok létszáma a másfélszeresére nőtt, és Németország, ahol 1,1-szeresére, valamint Lengyelország, ahol 1,2-szeresére. A vaddisznót ért vadászati nyomás ezért a legtöbb helyen csökkent vagy stagnált, és nálunk sem lehetett meghatározó a növekedés, ha figyelembe vesszük, hogy a külföldi bérvadászok száma viszont csökkent. Összességében, véleményünk szerint, európai szinten és hazánkban egyaránt a populációrobbanás legfőbb okaként a vadászati alulhasznosítás azonosítható, vagyis a lelövések nem voltak elegendőek a kedvező szaporodási feltételek okozta állománynövekedés ellensúlyozására. Mivel a populációk növekedésének törvényszerűsége, hogy a növekedést erősen korlátozó tényezők hiányában, magasabb egyedszám mellett, az egyedszámváltozások is nagyobbak (nagyobb állománylétszám mellett a sikeresen felnevelt szaporulat száma nagyobb), ezért egyszerűen az történt, hogy az állományok kikerültek a vadászok szabályozása alól, vagyis a vadászati hasznosítás egy bizonyos állomány-nagyság elérése után már nem volt képes

2. ábra: A kifizetett mezőgazdasági vadkár alakulása Magyarországon, a 2011. évi gabonaárakon

megállítani a növekedést. A gyors állománynövekedést ráadásul elősegítette a vaddisznó magas reprodukciós rátája.

Összességében elmondható, hogy a populációrobbanás okai összetettek, és nem is feltétlenül azonosak az egyes országokban. Ami viszont közös és meghatározó: a vadászati hasznosítás nem tudott lépést tartani a populációnövekedéssel, így az állományok kikerültek a vadászok ellenőrzése alól, és évről évre mind nagyobb egyszám-növekedést produkáltak.

AZ ÁLLOMÁNYNÖVEKEDÉS KÖVETKEZMÉNYEI

A negatív következmények között mindenekelőtt a **mező- és erdőgazdálkodásban** okozott kárt kell említünk. A vadkáradoatok – a 2011-es gabonaárakat alapul véve és az előző évek értékeit a mindenkor felvásárlási árak különbözetével korrigálva (annak érdekében, hogy a felvásárlási árak változása ne torzítsa az adatokat) – láthatóan összefüggenek a vaddisznó és gímszarvas állományának változásaival. Megfigyelhető az 1990–91 környéki erősebb állomány-

apasztásoknak a mezőgazdasági vadkárt csökkentő hatása, akárcsak a 2002-ben véghezvitt, kvótarendszeren alapuló megnövelt lelővéseké. Jól látszik, hogy az utóbbi évek alulhasznosítása ismét növekvő vadkáradoatokat eredményez még akkor is, ha ez utóbbi adatokat vélhetően már erősen befolyásolja, illetve csökkenti a termények villanypásztorttal történő védelmének egyre gyakoribbá válása (2. ábra).

A kár okozásában a vaddisznó jelentős szerepet játszik, a szakirodalmi adatok szerint akár 70%-os részarányt is elérhet. Károsítja a friss vetéseket a magok kitérésével, szintén túsásával okoz gondot a gumós növények esetében, valamint gondatlan betakarítás esetén a következő évi kultúrában is. A réteken, legelőkön szintén túsásával okoz kárt. Gabonafélékben – különösen a búzában és a zabban – a tejes éréstől kezdődően megnövekszik a károkozása csakúgy, mint a kukorica esetében a csövek beérésétől kezdődően. Tovább növeli a problémát, hogy a rágáskár mellé törés- és taposási kár is társul.

Ami az erdőgazdálkodásban okozott kárt illeti, a vaddisznó (és a kérődző

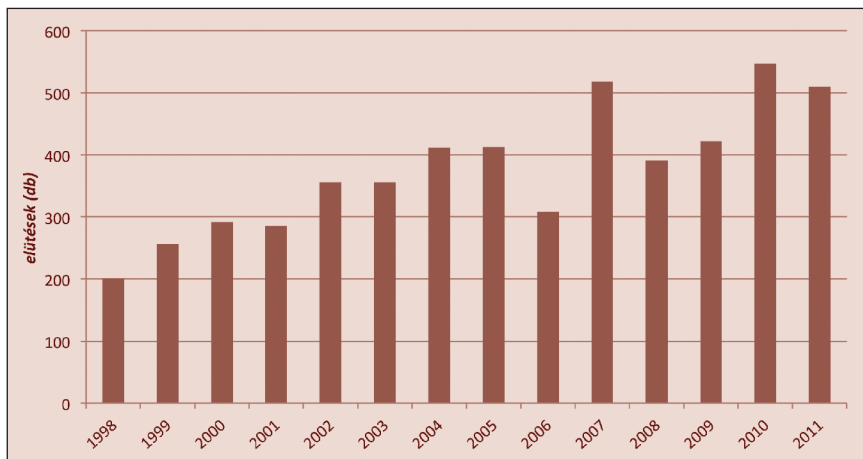
Fotó: Polster Gabriella

vadfajok) jellegzetes erdei kártétele a makk felszedése, ezzel az olcsóbb és ökológiailag kedvezőbb természetes felújítások és a folyamatos erdőborításra alapozott üzemmódok alkalmazásának akadályozása, ami különösen a tölgyesek esetében jelent gondot. Nem mutatják ki azt a kárt, ami a mageredetű természetes felújítások elmaradása miatt éri a gazdálkodót a makk nagyvad általi felszedése következtében. Kimutatható azonban a túsáskár a makkvetéses felújításokban. Ezek gyakrabban tarvágás utáni felújítások, de lehetnek öreg állományok alátései is, amit a természetes felújítások makkhiányának pótlására végeznek.

A természetszerű erdőgazdálkodás akadályozása mellett a túltartott vaddisznóállomány további természetvédelmi problémákat is felvethet. A faj mindenevő, és táplálékának jelentős részét szerzi meg túsással, magok, gyökerek, kismérsők és gerinctelen állatok után kutatva. Az ökoszisztéma részeként, e tevékenysége akár pozitív hatású is lehetne kisebb állománysűrűség esetén.

Szükséges állománysűrűség mellett azonban hatása inkább negatívan értékelendő. Természetvédelmi problémát okozhat a kismérsők és madártojások fogyasztásával, de ez a károkozása gyengén dokumentált. Túsásával a talajfelszín növényzetét károsítja, a talajfelszín 80%-át is felforgathatja. A túsás esetenként csak felületi, amikor csupán az avarszintet érinti, de jellemzően inkább a talaj felső, mintegy 15 cm vastag, szerves és ásványi anyagokkal teli rétegét forgatja fel. Hozzájárulhat a kopár talajrészek kialakulásához azáltal, hogy túsásával eltávolítja a lágyszárú növényzetet és az avar. A gyakori enyhe teleken, a tartósan fagyott talaj hiánya miatt, akár egész télen túshatja a védett réteket.

A vaddisznóállomány növekedése mellett az utak sűrűségének növekedése, a napi forgalom erősödése, az állatok viselkedésében beállt változások mind hozzájárultak az utóbbi évtizedekben megnövekvő számú vadlütésekhez, mind Európában, mind Észak-Amerikában. Ez a növekvő tendencia a magyar-

3. ábra. Vaddisznóelütések alakulása Magyarországon, 1998–2012 között (Faragó és László közlése alapján)

országi vaddisznóelütések alakulásában is megmutatkozik (3. ábra).

Az elütések évről évre növekvő száma több problémát vet fel. Egyrészt a nagy testű emlősökkel, mások mellett a vaddisznóval történő gépjárműütközések minden esetben magukban hordozzák a súlyos személyi sérülés, legrosszabb esetben akár a halál lehetőségét. Mindezek mellett, az ütközések során jelentős anyagi károk is keletkezhetnek, ami egyrészt jelentkezik a gépjármű sérüléseiben, másrészt a vad elhullásából adódóan. A helyzetet a vadgazdálkodó számára nehezíti az új törvényi szabályozás. A 2013. évi V. törvény (Ptk.) LXXIV. fejezet 6:563. §) a vadászható állat által okozott kár megtérítéséért az a vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, akinek a vadászterületén a károkozás történt. Ha a károkozás nem vadászterületen történt, a kárért az a vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, akinek a vadászterületéről a vad kiváltott. A vadászatra jogosult csak akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt az ellenőrzési körén

kívül eső, elháríthatatlan ok idézte elő, vagyis a bizonyítási kényszer megfordult az előző szabályozáshoz képest.

Európában a vaddisznó városi és elővárosi környezetben való megjelenése viszonylag új, az elmúlt 15-20 évben megfigyelt jelenség, és jól érzékelhetően egybeesik az állományok robbanásszerű növekedésével, ami a populációk terjeszkedését segíti elő. A jelenség komplex folyamat, amelyben a legfontosabb elősegítő tényezők a táplálékhoz és vízhez történő könnyű hozzáférés (a lakosság általi célzott vagy akaratlan etetés – szeméttároló, kuka, kert, gyep, kerti hulladék), az állományok urbanizált környezetben kívüli alulhasznosítása, az emberi települések terjeszkedése, másrészt pedig a sok felhagyott gyümölcsös, elhagyatott hétfégi telek. Fontos tényező a vadászat általi erős zavaróhatás a vadászterületeken, illetve az urbanizált környezetben megtalálható nyugalom. A behatolást ugyanakkor elősegítik az ökológiai folyosók, vagyis az urbanizált környezetbe benyúló erdők, a folyóvizek

fotó: Sándorfalvi László

melletti vagy kiszáradt folyómedrekben takarást adó növényzet. A probléma jól dokumentált Barcelonában, Berlinben, és nálunk is megfigyelhető többek között pl. Budapest hegyvidéki kerületében, Salgótarjánban vagy Miskolcon.

A jelenség, vagyis a vaddisznó megjelenése lakott területeken konfliktusokkal terhelt, és humán egészségügyi vonzatai is vannak. Jelentős károkat okoznak a kertészetekben, magánkertekben, szőlőben, parkokban és egyéb gyepterületeken,

károsítják a kerítéseket. Külön, bár eseti problémát jelent a közlekedés veszélyeztetése, a félelemkeltés a lakosság körében, beleértve a lehetséges egészségügyi veszélyt is, például a kólibaktériummal vagy leptospirával való fertőzést. A vaddisznó közelsége a háziállatokhoz megnövelheti a toxoplazmózis veszélyét a macskák közvetítésével, illetve a kutyákon keresztül a galandféreggel való fertőzést. Szélső esetben előfordul az ember vagy kutya megtámadása.

fotó: Polster Gabriella

ÁLLOMÁNSZABÁLYOZÁS:

A vaddisznóállományok túlszaporodására Európa-szerte keresik a megoldást. Mivel a jelenlegi jogszabályi környezetben, a napjainkban alkalmazott eszközökkel a vadászati hasznosítás sehol sem tudta megállítani az állományok dinamikus növekedését, a földhasználók, a vadgazdálkodók és a kutatók alternatív vadászati vagy egyéb megoldásokat keresnek, esetleg újabb eszközök bevetésére ösztönöznek. Csak néhány példa: Németországban a földtulajdonosok szorgalmazták az éjjellátó készülékek alkalmazásának engedélyezését. Ugyanitt speciális kiképzést kapnak azok a vadászok, akik vállalják a lakott területen (parkokban) történő éjszakai vadászatot. Ugyancsak a lakott területeken terjed az íjjal történő vadászat, és gyakorlatilag kész technológia áll rendelkezésre a termékenység szabályozására, vagyis a kocák fogamzásának megakadályozására. Mindemellett Európában számos országban változtattak a vadászati idényen, az engedélyezett vadászati módokon – kevés sikerrel.

A változtatás hazánkban is jellemző volt a vadászati idényt tekintve: kezdetben a szigorítás volt a jellemző, majd a korlátozások ismételt teljes feloldása. Ami a vaddisznóhajtásokat illeti, itt inkább a korlátozások bevezetése volt a jellemző (a vadászok létszámának korlátozása, a vadászat bejelentése körüli nehézségek). Amint láttuk, a siker nálunk sem volt átütő, a lelőési kvóták előírása ellenére sem.

Figyelembe véve a hazai viszonyokat, a vaddisznóállomány hatékonyabb szabályozására az alábbiakat ajánljuk. A vadászati hatóság hosszabb távon is konzekvens fellépése a vaddisznóállomány

létszámszabályozásának kikényszerítésére nagyban segítené a faj gazdasági túlszaporodásából adódó problémák mérséklését. De tudni kell, hogy az állománysűrűség csökkentése akkor lehet tartósan hatékony, ha az megfelelő állományszerkezet kialakításával jár együtt. A kocák hasznosítási számát (a vezető kocák egyidejű kíméletével) emelni kell addig, amíg az állomány növekedése meg nem áll, illetve a szükséges csökkentést el nem tudjuk érni! A kanok lelőési aránya az összes felnőtt-teríték kb. 1/3-a legyen! A süldők és malacok hasznosítási aránya az összes teríték kb. 80%-a legyen! Ezzel az állomány átlagkorát növelni lehet, ami végső soron azt eredményezi, hogy a terítékben több nagy kan lesz, és kisebb állománysűrűség mellett lehet ugyanolyan hasznosítási számokat elérni.

A vaddisznóállomány hatékony csökkentése érdekében javasoljuk a társas vadászatok szabályozásának módosítását, illetve a jogszabályi kötöttségek részbeni feloldását. Javasoljuk ezért a terelés, a hajtás külön jogszabályi meghatározását és a „mozdítás” vadászati mód bevezetését, az alábbiak szerint. A terelés (visszatérve a szó klasszikus jelentéséhez) maximum 6 vadász és terelők részvételével folytatott társas vadászat, ahol vaddisznó, a gím- és dámszarvasból a tehén, ünő, borjú, a mufonjuh, jerke, bárány, az ózsuta és gida, valamint a szőrmés ragadozók ejthetők el. Kutya alkalmazása ennél a vadászati módnál tilos! A vadászok felállítás az összelövés lehetőségének kizárásával történjék, ezért tiltott lőirányok kijelölésére és magasított lőállások alkalmazására nincs szükség.

A VÁLTOZTATÁS KÉNYSZERE?

A hajtás tekintetében meg kell különböztetni a csak vaddisznóra történő hajtást a jelenlegi szabályozás megtartása mellett (kutyák használatának engedélyezése, magasított lőállások alkalmazása, tiltott lőirányok kijelölése) azzal, hogy javasoljuk a 25 fős vadászlétszámkeret feloldását. Viszont 25 főnél nagyobb létszám esetén előírás lenne a vadászok olyan felállítása, hogy az összelövés teljesen kizárt legyen. Ezáltal nagyobb területek hatékony állományapasztása válna lehetővé.

Tarvadra is (vaddisznóval együtt) történő hajtás esetén engedélyezni lehetne a kis testű hajtókutyák alkalmazását (tacsókók, kis testű terrierk stb.). Emellett elő kellene írni a vadászok kötelező leállítását a következők szerint: csak táváltókon, a sűrűktől (beállóhelyektől) távol lehet lőállást kialakítani, az összelövés lehetőségének teljes kizárásával. A cél ugyanis az, hogy egyrészt a tarvad ne futtában kerüljön a vadászok elé, ennek valószínűségét a beállóhelyektől távolabbi leállítással és csak kis testű kutyák alkalmazásával növelni lehet. Másrészt, a vaddisznónál magasabb lövonal okozta balesetveszélyt a leállítás módjának említett előírásával ki lehet küszöbölni. A lőállások szabályos kijelölését a vadászati hatóságnak előzetesen megküldött hajtástérképén lehetősége lenne ellenőrizni.

Javasoljuk a kis területű, néhány főt (max. 6 vadász) igénylő „mozdítások” bevezetését a vaddisznóra való társas vadászat módzatai közé. A mozgítás sajátos műszó lenne (a vaddisznót „kimozdítjuk” a sűrűből), de igazából a kifejezés mind-egy is. A lényeg, hogy egy, kizárólag a vaddisznó vadászatát elősegítő, elsősorban a

sűrű beállóhelyeket érintő, kis létszámú kutyás vadászat jogszabályi leírását javasoljuk a törvényalkotónak. Sok tekintetben (vadászok létszáma, nincs bejelentési kötelezettség stb.) a tarvad vadászatára is szolgáló klasszikus terelés megfelelője lenne, kizárólag a vaddisznó vadászatára. A vadászokon kívül csak néhány terelő alkalmazására lenne szükség.

Amint arra fentebb már utaltunk, a mozgítást a tereléssel együtt, külön kellene kezelni, és kivenni a bejelentési kötelezettségek kötelezettsége alól (Vhr. 66. § (2)) és a hajtástérkép készítésének kötelezettsége alól (Vhr. 66. § (3)). Így ki lehetne használni a váratlanul adódó kedvező lehetőségeket például azzal, hogy a frissen hullott hóban körbe tudunk nyomozni egy vaddisznó lakta sűrűt, vagy éppen hatékonyan és gyorsan tudjuk csökkenteni a jelentkező erdei, esetleg mezőgazdasági vadkárt. Összességében, az említett változások életbe lépésével, a vaddisznóra való társas vadászatot hatékonyabbá, egyben a vadászat gyakorlását életszerűbbé, nem utolsósorban pedig biztonságosabbá tehetjük.

Rátérve az „urbanizált” vaddisznók okozta probléma kezelésére, a városi és elővárosi területekre vonatkozóan nincsenek kidolgozott, hatékony módszerek. Több, kipróbálásra érdemes lehetőség adódik: ezek lehetnek letális és nem letális módszerek. A jövő egyik kihívása az egyre gyakoribb és erőteljesebb formában jelentkező problémára megfelelő választ adni, illetve a probléma kezelésére megfelelő módszereket kidolgozni, amelyek között a fogamzásgátló szerek alkalmazásának hatékonyságát is célszerű megvizsgálnunk.

A vaddisznó különböző típusú károkozásainak megelőzésére, illetve csökkentésére számos kidolgozott vadgazdálkodási, élőhely-kezelési módszer van, amelyeket területi korlátok miatt itt nem részletezhetünk. A vaddisznóval történő gazdálkodás ésszerűsítése érdekében elengedhetetlennek tartjuk a rendszeres tanácsadás megszervezését a földtulajdonosok és vadgazdálkodók részére, a jövő vadgazdálkodási szakembereinek megfelelő felkészítését, a hazai és nemzetközi együttműködésben folytatott kutatások finanszírozási gondjainak megoldását.

Mindemellett, kellő rendszerességgel tájékoztatni kell az érintetteket a vaddisznó létszámának növekedéséből és új élőhelyeinek elfoglalásából adódó problémák kezelésének módjáról. Különösen fontos a földhasználókkal történő rendszeres és együttműködési készséget mutató kapcsolattartás és az érintett laikus közönség (lakókörzetek, természetjáró egyesületek, tájfutók, túrázók, iskolák, kutyatartók stb.) informálása minden lehetséges módon (információs füzetek, plakát, média, személyes, csoportos találkozók és egyéni kapcsolatok). Azon túl, hogy a kellemetlen incidensek ezáltal elkerülhetők, mindennek a vadászat pozitív szerepének megerősítésében is nagy jelentősége van. A létszámnövekedésből és új élőhelyek elfoglalásá-

ból adódó problémák mellett, fontos a megoldási javaslatok, cselekvési tervek bemutatása, azok eredményeinek ismertetése. A létszámnövekedés okozta humán problémák megjelenése miatt kiemelt szerepe van az önkormányzatoknak. A hozzájuk érkező lakossági bejelentések miatt az ő informálásuk (és rajtuk keresztül a lakosság tájékoztatása) kiemelt jelentőségű.

Végül pedig, saját érdekünkben is, maximálisan együtt kell működnünk az állat-egészségügyi hatóságokkal az afrikai sertéspestis hazai elterjedésének megakadályozására. A vírus rendkívül agresszív, jelenlegi ismereteink szerint a Kelet-Európába behurcolt vírustörzs erősen fertőző, az elhullási arány akár 90–95% is lehet. A betegség e cikk megírása idején, 2014 szeptemberében, a Kaukázusból kiindulva, Oroszországon, Ukrainán és Fehéroroszországon keresztül már elérte a balti államokat és Lengyelországot. A veszély hazánkban is valós, mindent el kell követnünk, hogy a vaddisznóállományok csökkentését helyettünk ne az afrikai sertéspestis végezze el!

*Náhlik András, Jánoska Ferenc,
Sándor Gyula, Tari Tamás
Nyugat-magyarországi Egyetem,
Erdőmérnöki Kar
Vadgazdálkodási
és Gerincesállat-tani Intézet*

 MAGNUM
VADÁSZAT RENDVÉDELEM

Fegyvert, lőszert, felszerelést keres?
És mindezt jó áron, hatalmas választékban?

www.magnumvadasz.hu

Látogasson el 1000 m²-es új, föld alatti lőtér komplexumunkba:
Fót, (M0 autópálya 70-es kijárat), Fehérkő u. 8. tel.: (20) 220-7770

Boltjaink:

Budapest IX., Soroksári u. 164. tel.: (1) 280-8311
Budapest VII., Erzsébet krt. 29. tel.: (1) 342-8333
Vác, Csányi krt. 55. tel.: (27) 317-300

AZ ARANYSAKÁL (*CANIS AUREUS*) JELENLEGI HELYZETÉRŐL ÉS AZ ARANYSAKÁLMONITORING- PROGRAMRÓL SOMOGY MEGYÉBEN

Az aransakál „újkori” történetének tanulmányozását, annak aktualitása okán, több jeles szakember és kutatóműhely is górcső alá vette az elmúlt csaknem húsz évben. A sikeres ragadozó meredeken felfelé ívelő, invazív terjedése nemcsak a kutatókat lepte és ihlette meg, de felkészületlenül érte a vadgazdálkodókat, az állattartókat és a hazai természetvédelmet is. Az egyre inkább a fajra fókuszált közvélemény lassan a figyelem középpontjába helyezi az aransakált, a vélemények róla – főleg a precízebb ismeretek hiányában – pedig megoszlanak, és szélsőségek közé szoríttatnak. Nem törhetünk feltétlenül pálcát a megosztott véleménynyilvánítások felett, hiszen tudomásul kell vennünk, hogy egy sikeres ragadozó faj a visszatelepülése, terjedése, létszámnövekedése kapcsán hazánkban nem azonos létszámban (sűrűségben), nem azonos táplálkozási szokásokkal, de ugyanakkor különböző, a környezetre gyakorolt hatásokkal van jelen a faunában. Az aransakál az ökológus szemüvegén keresztül a biodiverzitás fontos eleme, a kutatónak a tudásvágy kielégítésének, az ismeretlen feltérképezésének az alanya, viszont dúvad az állattartónak, és vélt vagy valós konkurencia a vadgazdálkodónak.

A jeles szakembereknek a korai, a faj visszatelepedését követő tanulmányait újabbak és újabbak követték, és jelenleg is folynak kutatások a faj táplálkozási szokásainak, viselkedésének minél szélesebb körű megismerésére.

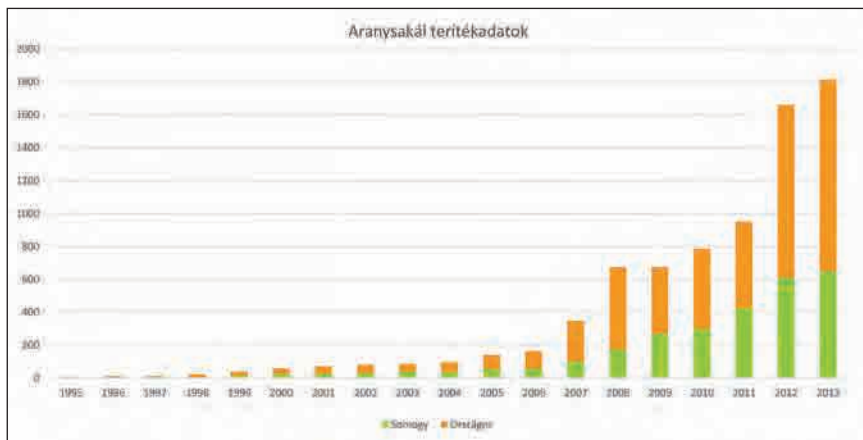
A kutatók kezdeti konklúziója a fajjal kapcsolatosan vitathatatlan és elévülhetetlen megállapításokat tartalmaz:

„Az aransakál őshonos, vörös könyves ragadozónk. Legyünk büszkék arra, hogy alkalmanként vadászterületeinken újra

megpillanthatjuk, és megmutathatjuk vendégeinknek is.” (Heltai és Lanszki, 2001)

Somogy megye már közvetlenül az aransakál visszatelepődése kapcsán is érintett volt a kérdésben, hiszen a vadgazdálkodók megfigyelései már 1991-ből jelzik a faj megjelenését, és az első hivatalos elejtések is itt történtek 1995-ben. A szakma vegyes érzelmekkel fogadta a fajt, de mindaddig nem tulajdonított neki különösebb jelentőséget, amíg létszámának növekedése és a nagyvadpredációjával kapcsolatos megfigyelések nem kerültek ellentétbe a korábbi konklúziókkal. Mindenképpen ki kell emelni, hogy a későbbi vizsgálatok az aransakál táplálkozása kapcsán már megállapítják annak nagyvadfogyasztását (Heltai és Lanszki, 2004), sőt napjainkra egyes élőhelyeken annak túlsúlyát is a sakál táplálkozását illetően (Lanszki, Ács és Kurys, 2014).

A vizsgálatok eredményeiben megfigyelhető változások rávilágítanak annak tényére, hogy Somogy megye viszonylatában (és országosan is) az egyes térségekben bekövetkező lineáris (egyes időszakokban pedig exponenciális) létszámnövekedése kapcsán, mára a ragadozó arra kényszerült, hogy a szokásait megváltoztassa, és a korábbi, túlnyomóan kisemlős bázisról más táplálékra váltson, új forrásokat tárjon fel. Különösen könnyen tette ezt meg Somogy megyében, amely adottságai révén az ország egyik legnagyobb nagyvadsűrűséggel „megáldott” megyéje, és mára az éves nagyvadterítéke jócskán meghaladja a harmincezer darabot. Különösen fontos, hogy a 13 000 darabot meghaladó éves szabad területi vaddisznóterítékeivel

1. diagram: Aranyakálteríték-adatok Magyarországon és Somogy megyében (1995–2013)
(Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő)

minden tizedik sertevad itt kerül terítékre Magyarországon (Kemenczy, 2012). Ha a sakál élőnagyvad-predációja soha nem is nyerne bizonyítást, az aranyakál a nagyvadejtések melléktermékeként a vadászterületeken maradó zsiger és a fel nem kutatott sebzett vad hatalmas fehérjebázisára mindenképpen indikátorként reagálna, és reagál is (mint a holló). Ezt bizonyítandó, egyes mintaterületeken célszerű az említett zsigerek területről történő folyamatos begyűjtése (a Baranya megyei Bólyban ezt alkalmazzák a szakemberek), vizsgálva közben az aranyakálnak a táplálék-bázis illetően csökkenésére adott válaszát. A terítékadatok magukért beszélnek. Az első sakálejtésekre Somogyban (4 db) 1995-ben került sor; ez a szám, néhány év stagnálást követően, 1999-től egyenletes, majd 2007-től exponenciális növekedést mutat. A 2008-as évtől a somogyi teríték messze fölözi a mindaddig é téren vezető szerepű Baranya megyéét (204, illetve 270 db), 2010-ben már az országos teríték 38%-át, 2011-ben pedig már közel 45%-át teszi ki. Nyilvánvalóan

közrejátszik ebben az is, hogy a vészjósló bejelentések hatására a vadászati hatóság a 2010-es évtől a jóváhagyott éves vadgazdálkodási tervekben – saját hatáskörben – a megye teljes területén feloldotta az aranyakál időszakos vadászati tilalmát (Keszthelyi, 2012), s a faj hamarosan egész évben vadászható lett.¹ A 2012-es vadászati évben terítéke meghaladta a 600-at, 2013-ban pedig elérte a 650-et – ez 57, illetve 56%-a volt az országos terítéknek.

Érdekeség, hogy bár Somogy megyének mind a 83 vadgazdálkodási egységében szinte kivétel nélkül jelen van az aranyakál, ennek ellenére sűrűsége nagyon szoros összefüggést mutat a nagyvadteríték-adatokkal (létszámmal). A faj szempontjából a legfrekvenciáltabb részek még mindig a délnyugati, Somognak Baranya megyével (Ormánság) határos területei, valamint a Dráva-sík és Belső-Somogy (Lakócsa, Darány, Barcs, Lábod térsége), de leg-

¹ A 72/2012. (VIII.24.) VM-rendelet az aranyakált az egész évben vadászható fajok közé emeli.

1. kép: Özfejfel a szájában elejtett aranyakál Alsópáhokon (Fotó és elejtő: dr. Tóth Csaba)

alább ilyen sűrűségben van már jelen a sakál a megye középső területein (Mike, Csököly, Kadarkút, Nagybjom térsége), markánsan érintve mintegy 12 vadászatra jogosult területét, ilyenformán „ellenőrzése alá vonva” mintegy 150 000 hektárnyi somogyi vadászterületet. További érdekesség, hogy ugyanezek a területek a faj húsz évvel ezelőtti visszatelenedésekor is a sakál preferált élőhelyei voltak (és azóta is azok), illetve hogy a megye egyes területei szinte „sakálmentesek”, az állat megfigyelése és elejtése itt véletlenszerű.

Természetesen attól a szakma nagymértékben elhatárolódik, amit a média sokszor ostoba hírverésével – szinte mindannyiszor megkérdőjelezhető bejelentések alapján – felkap. A bulvárra szakosodott és a közvéleményt sokszor felelőtlenül (in)formáló tollforgatók szerint „Nappal is támadnak a nádi farkasok”, „Aranyakál tizedeli a birka-

állományt Somogyban”, „Rettegnek a gazdák, 250 birkát tépett szét az aranyakál”, idén pedig egyesek már egyenesen „sakálapokalipszistól” tartanak. Érdemes megjegyezni, hogy mindez annak ellenére történik, hogy a lakott területeken lencsevégre kapott „sakálokorról” legtöbbször bebizonyosodik, hogy valójában róka ólalkodott a szemeteskonténerek körül.

Ugyanakkor a lelkes természetvédők naiv válaszreakciója sem elfogadható, amennyiben védenék a fajt a kipusztulástól. Pro és kontra hallhatunk érveket és ellenérveket, tele a média a témával, de egyvalami bizonyos: szakmai felelőtlenség volna az aranyakál esetében megkérdőjelezhetetlennek elfogadni azt az állítást is, miszerint a nagyvadállományra a jelenlegi (lokális) sűrűségével nincsen komoly hatással. Ezt megerősítendő, a Somogy Megyei Vadászok Szövetsége gyakorta kap

megbízható, a területükön évtizedek óta szolgáló hivatásos vadászoktól olyan információkat, amelyek cáfolják ezt a meggyőződést. Ezeket a bejelentéseket mindenképpen komolyan kell venni, hiszen ezek a szakemberek hivatásuk letéményesei, és mindennapjaikat a területen, kint élik. A hivatásos vadászok zöme egyértelműen a sakál markáns jelenlétének tulajdonítja az őz-, sőt helyenként a dámállomány lokális és drasztikus csökkenését, amit az illető szarvasfélék és a sakál terítékadatainak fordítottan arányos mivolta is igazolhat (Buzgó, 2012). Ezenfelül egybehangzó véleményük az, hogy a másik célpréda a vaddisznómalac, amelyre a sakálcsalád tudatosan, ragadozási szokásait specializálva vadászik – a vaddisznó sajátosan eltolódott (felborult) ivarzási ciklusa miatt – egész évben. Amíg a megfigyelések alapján a harcos koca egy malacot viszonylag nagy biztonsággal véd meg több sakállal szemben, addig kettőt vagy többet már nem képes. Meggyőző fotók állnak rendelkezésre a sakál kotoréka, ürege körüli vadmalacbőrök, valamint őzfej és végtagok formájában, amelyek a fenti állítást bizonyítják.

Pontosan a sakál és az annak táplálkozása kapcsán kialakult félreértések tisztázására, 2011-ben, néhány hivatásos vadász bevonásával – akiket kifejezetten érdekelt a faj minél szélesebb körű megismerése – elkezdtek vizsgálni a lőtt egyedek gyomrát, akkor még csak saját kíváncsiságunkat kielégítendő. A kapott és egymás közt folyamatosan megosztott új, mindeddig ismeretlen információk azután arra sarkallták a lelkes szakembereket, hogy még több információt gyűjtsenek a meglévők mellé, de tisztában voltak azzal is, hogy mindaddig,

amíg alkalmazott kutatás(ok) nem készül(nek) a sakál táplálkozásának feltérképezésére, addig a mégoly fontos és hiteles megfigyelések is csupán tájékoztató jellegű információk maradnak.

A folyamatos és egyre nagyobb érdeklődést kiváltó eszmecsere, előadások oda vezettek, hogy a megyei vadászati érdekképviseleti szervezetek is fontosnak tartották az aransakállal kapcsolatos kérdéskör napirendre vételét, feltárásának támogatását, ennek eredményeképpen a Somogy Megyei Vadászok Szövetsége és az OMVK Somogy megyei területi szervezete a közelmúltban „Aransakáll-monitoring” címmel megyei vadgazdálkodási pályázatot írt ki, és koordinációs feladatot lát el az érintett vadászatra jogosultak bevonásával és aktív részvételével. A két szervezet, felismerve a téma fontosságát, elsőként hirdetett az országban megyei szakmai pályázatot érdekképviseletként, amelyhez kezdő anyagi forrásokat is társított.

A pályázat lényege az volt, hogy megyei forrásokból, szelektív és kéméletes élve fogó csapdák használatának ismerettségével, kihelyezésével ragadozógazdálkodási programot indítson, amelynek célja – túl az aransakáll csapdázási módszereinek eredményes bevezetésén – a gyomortartalom-vizsgálatokra alapozott táplálékanalízis rendszeressé és szervezetté tétele, a faj minél szélesebb körű megismerése céljából. A monitoringprogramon belül – azzal párhuzamosan és annak vizsgálati eredményeit is felhasználva – tudományos kutatás is folyik a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán, a Róth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodás Tudományok Doktori Iskolában „Az aransakáll (*Canis aureus*) gyomortartalom

2. kép: Az aransakállmonitoring-program ismertetője Bőszénfán (Fotó: Kemenszky Péter)

alapuló táplálékvizsgálata Somogy megyében” címmel.

A témához kapcsolódóan, 2012 májusa óta, többek között Somogy megyében történik a – vonatkozó hazai és közösségi jogszabályoknak, valamint a kéméletes csapdázási szabványokról szóló nemzetközi megállapodás előírásainak egyaránt megfelelő – visszatartó-kábeles csapdák tesztelése és a gyakorlatba történő bevezetése. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy a hazai vadgazdálkodási gyakorlat számára eddig ismeretlen eszközökkel az aransakáll ott is eredményesen csapdázható, ahol magas a vaddisznóállomány sűrűsége, és a szelektív hatyúnyak használata kerülendő.

AZ ARANSAKÁLL MONITORING PROGRAMRÓL (2013–2016)

A Somogy Megyei Vadászok Szövetségének elnöksége 2012-ben úgy döntött, hogy anyagi forrásainak egy részét egy, az általa életre hívott aransakállmonitoring-programra fordítja, párhuzamosan ezzel a Somogy megyei kamara is anyagi támogatást nyújtott a szövetség által elindított programhoz.

A program fő célja: az aransakáll szokásainak és táplálkozásának minél szélesebb körű megismerése gyomor-

tartalom-vizsgálatok alapján, valamint a Somogy megyei aransakáll-populáció növekedésének és inváziószerű terjedésének a megállítása, állományának a kívánt szintre való, egyéb módszerekkel történő visszaszorítása (mivel a fegyveres gyérítés az állomány növekedésének a visszaszorításához még a meghosszabbított vadászati idény esetén sem bizonyult elegendőnek). A hivatásos vadászok megfigyelései alapján ott, ahol a sakál nagyobb létszámban van jelen, a nagyvadlétszám – elsősorban az őz- és a dámállomány – csökkenése volt megfigyelhető. Éppen ezért a megyei szövetségnek a pályázattal az a célja, hogy tagszervezetei számára olyan hatékony, szelektív és kéméletes élve fogó csapdázási módszerek vadgazdálkodási gyakorlatba történő bevezetését támogassa, amivel hosszabb távon elérhető az aransakáll-állomány jelentősebb mértékű helyenkénti csökkenése. A monitoring révén vizsgálni kívánjuk azt is, hogy az aransakáll gyérítése alkalmas eszköze-e a vadászható zsákmányfajok csökkenésének a megállítására. Szükséges megemlíteni, hogy – a hivatásos vadászok megfigyeléseivel szemben – az ürülekelemzések alapján elvégzett korai táplálékösszetétel-vizsgálatok nem támasztották alá, hogy a

3. kép: A szövetség irodájában található a központi gyűjtő, ahol a gyomrokat fagyasztószekrényben tárolják a vizsgálatokig (Fotó: Kemenszky Péter)

nagyvadfajok fogyasztása meghatározó lenne az aransakál táplálékában, viszont a későbbi gyomor- és végbéltartalom-vizsgálatok igen (Lanszki, Ács és Kurys, 2014).

Az ürülmintára alapozott táplálék-vizsgálat nem is alkalmas arra, hogy feltárja egy ragadozó és zsákmánya kapcsolatát, hiszen számos példa igazolta, hogy egy ragadozófaj akár alacsony fogyasztási arány mellett is jelentős predációs nyomást gyakorolhat a zsákmányára.

A jogosultak részére a pályázaton való részvétel feltételei a következők voltak:

- a vadászatra jogosult a Somogy Megyei Vadászok Szövetségének tagja;
- a pályázatot megelőző négy évben legalább 15 aransakált ejtettek el a jogosult területén, és azt jelentették is a hatóságnak; továbbá
- a pályázó vállalta a szövetség által meghatározott kötelezettségek és feladatok betartását, illetve azok végrehajtását.

A pályázaton nyertes résztvevők kötelezettségei:

- a vadászatra jogosult kijelöl egy, a monitoringért felelős személyt (hivatásos vadászt vagy egy tapasztalt tagot), aki operatív működtetője a programnak;
- a vadászatra jogosult vállalja, hogy évente két alkalommal meghatározott ideig szakszerűen működteti a szövetség által támogatott és részben finanszírozott csapdákat, az eredményeket pedig dokumentálja;
- a nyertes pályázónak gondoskodnia kell az elejtett (csapdával befogott) sakálók gyomormintáinak szakszerű begyűjtéséről, azok ideiglenes tárolásáról, a gyűjtőpontra történő elszállításáról, a biometriai adatok felvételéről;
- a programban részt vevő vadászatra jogosultnak hozzá kellett járulnia a csapdázási tevékenységnek a szövetség részéről történő, szűrőpróbaszerű ellenőrzéséhez.

A Somogy Megyei Vadászok Szövetségének kötelezettségei:

- a szövetség vállalta, hogy a benyújtott támogatási kérelmeknek egy – a szövetség elnöksége által kijelölt – szakmai bizottság általi elbírálását követően 50%-os arányban, de összesen maximum 500 000 Ft értékig támogatja a vadászterületek szelektív, kíméletes és élve fogó csapdákból álló leendő eszközparkjának beszerzését;
- a szövetség vállalta továbbá, hogy koordinálja és anyagilag támogatja a szakszerű csapdakezelés oktatói, továbbképzési programjait. Ezen túlmenően biztosítja az egészségvédelemhez szükséges eldobható gumikesztyűket, a csapdák kihelyezéséhez a telepítő-, valamint csalizókesztyűket, az elejtett aransakálok biometriai adatainak felvételéhez a húzómérleget és a mérőszalagot, a testek és gyomrok tárolásához, szivárgásmentes szállításához a műanyagzsákokat, illetve mélyhűtő ládák elhelyezését a központi gyűjtőhelyen.

A program időtartama: a 2013. február 01. és 2016. február 29. közötti időszakra terjed ki; a program koordinátora Kemenszky Péter, a Somogy Megyei Vadászok Szövetségének fővadásza.

A pályázatokat elbíráló szakmai bizottság három csapdafajta támogatására tett javaslatot, amelyek a következők: Belisle lábfogó kábeles csapda, Belisle „szelektív” lábfogó kábeles csapda, Collarum visszatartó kábeles csapda. A pályázati programban résztvevő vadászatra jogosultak: Barcs-Középrigóci FT VK., Csököly és Vidéke Földtulajdonosok Jogközössége, Westerheide Kft., Gyótai Vadásztársaság,

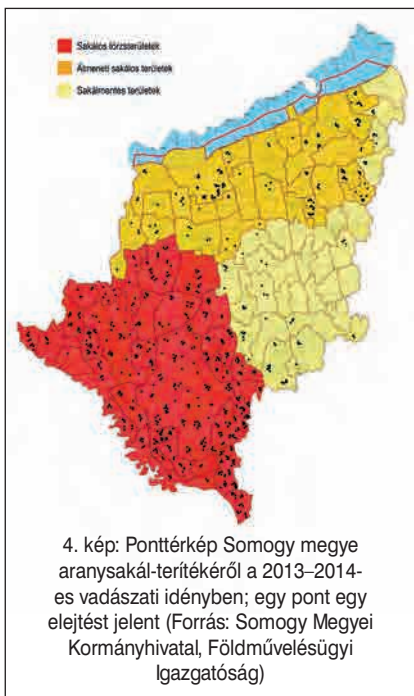
Tengődi Diana Vadásztársaság, Vízvár és Környéke Vadásztársaság, Mikei Földtulajdonosok Vadásztársasága, St. Hubertus Vadászegylet, Somogysimonyi.

A pályázatok elbírálását követően, 2013 februárjában az eszközöket megrendelték, majd a forgalmazó leszállította őket, ezt követően pedig a Kaposvári Egyetem Vadgazdálkodási Tájékoztatópontjában – a Somogy Megyei Vadászok Szövetsége szervezésében – csapdázási bemutatót tartottak az aransakál-monitoring-programban részt vevő vadászatra jogosultak által delegált programfelelősök részére.

A program életre kelt, de a csapdázási gyakorlat és a biometriai adatfelvétel folyamatos utánkövetést igényel, valamint fontos az eredmények, tapasztalatok rendszeres cseréje a csapdázást illetően, ezért 2013 áprilisában és 2014 februárjában ilyen témájú összejöveteleket szerveztünk a monitoringban részt vevőknek Somogysimonyiban. A csapdázó kollégák itt beszámoltak az eredményeikről, megosztották egymással a tapasztalataikat, valamint a meghívott szakemberektől személyre szabottan is gyűjthettek információt. Szinte egybehangzó vélemény alakult ki arról is, hogy a vadászterületekről a sakál csapdázása kapcsán járulékosan és nagy számban kifogott egyéb szőrmés ragadozók (róka, borz, nyest, görény) hosszú távon megoldást jelenthetnének Somogy megyében a mindaddig elhanyagolt ragadozókérdésre is, ami az apróvad-gazdálkodás záloga.

A program indítása óta valamelyest csökkent az aransakál terítékének mindaddig exponenciális növekedése Somogy megyében, de nem állt meg.

A Somogy Megyei Vadászok Szövetsége által indított és koordinált arany-

sakál-monitoring és ragadozógazdálkodási program keretein belül mára több mint 120 gyomorminta várja a részletes analízist a sakál táplálkozását illetően. A minták begyűjtése a programban részt vevő vadászatra jogosultak területein kívül egyéb somogyi vadászterületekről, sőt megyén kívüli referenciaterületekről (Körösnöy, Bóly) is folyik. A mintagyűjtés szempontjából háromféle területet különböztetünk meg:

1. a sakál 1990-es évek közepén tapasztalható spontán visszatelepődése által azonnal érintett és azóta is a legsűrűbb populációval rendelkező (a megyei teríték legnagyobb hányadát adó) ún. „**sakálos törzsterületek**” (Belső-Somogy, Dráva-sík, Dél-Somogy) és a referenciaterületek közül Körösnöy-puszta (ahol a nagyvadlétszám jelentős

sűrűsége mellett az élőhelyi adottságok is kiválóak, s jellemzőek a nagy kiterjedésű műveletlen területek, nádasok, elbokrosodott legelők, rontott erdők);

2. a sakál jelenlétével érintett, stabil, de viszonylag kis sűrűségű populációnak otthont adó területek, az ún. „**átmeneti sakálos**” területek (Külső-Somogy, Zselic), a referenciaterületek közül Bóly (itt a nagyvadlétszám ugyan viszonylag magas, de az élőhelyek kevésbé alkalmasak nagyobb populációsűrűség megtartására a sakált illetően, mert nagy kiterjedésű kultúrerdők, intenzív mezőgazdasági területek jellemzik);

3. a sakál csupán esetenként és kóborló egyedek (fiatal hímek) formájában van jelen a területen, megjelenése és elejtése is bizonytalan és véletlenszerű, ún. „**sakálmentes**” területek (Somogy-tolnai löszhát, Somogy megye Tolnával határos területei), ahol az élőhely alkalmatlan a sakál tartós megtelepedésére (itt meghatározóak a nagy kiterjedésű és intenzíven művelt mezőgazdasági területek, a minimális erdőszültség, a kultúrsivatag jelleg).

A minták legnagyobb hányada még mindig a lőfegyverrel elejtett példányoktól származik, de a szövetség által finanszírozott kíméletes (visszatartó kábeles) csapdázási módszer is egyre eredményesebbé válik (Somogysimonyi, Vízvár, Hedrehely).

Az első gyomorminták átvételétől (a mintagyűjtés már a program kezdetét megelőzően, 2011 tavasza óta folyik) 2014. augusztus végéig a következő gyomorminta-mennyiségeket adták le a jogosultak a szövetség központi gyűjtőhelyére:

Vadászatra jogosult	Leadott minták száma (db)
Vízvár és környéke Vt.	19
Mikei Földtul. Vt.	16
Csököly és Körny. Földtul. Jogköz.	9
Bőszenfa–Simonfa VK./Egyetem Tájkp./	4
Westerheide Kft.	11
Bóly Zrt.	34
Somogyi Hunor Vt.	2
Naturvad Vt.	1
Zalakarosi Kis-Balaton Vt.	1
Gyótai Vt.	5
SEFAG Zrt. Kaposvár	1
Liget Vt.	1
Somogyi Orion Vt.	1
St. Hubertus VE. S.simonyi	1
Rinyamenti Diana Vt.	10
Tógazda Vt.	4
Sastya Vt.	1
Összesen	121

(Forrás: Somogy Megyei Vadászok Szövetsége)

A program és a párhuzamosan folyó kutatás célja (túl az aransakál helyenkénti létszámának csökkentésén), hogy minél többet tudjunk meg a fajról, annak viselkedéséről, táplálkozási szokásairól, de a végleges következtetéseket csak megfelelően nagy mintaszám (250–300 db bevizsgált gyomor) feldolgozását követően tudjuk majd levonni.

A fenti felsorolásból kitűnik, hogy mintagyűjtőként (önként) olyan vadászatra jogosultak is csatlakoztak az aransakál-monitoringhoz, akik nem tagjai a programunknak (Bőszenfa–Simonfa VK., Bóly Zrt., Somogyi Hunor Vt., Naturvad Vt., Zalakarosi Kis-Balaton Vt., SEFAG Zrt. Kaposvár, Liget Vt. Sellye, Somogyi Orion Vt., Tógazda Vt., Sastya Vt.), önzetlen segítségüket ezúton is köszönjük.

A mintagyűjtés technikailag úgy zajlik, hogy az elfogást vagy elejtést követően megtörténik a biometriai adatfelvétel és a gyomor kivétele.

6. kép: Lóki György mintavételi bemutatója Somogysimonyiban, 2012-ben (Fotó: Kemenszky Péter)

Előzetes eredmények: a csapdázással kapcsolatos eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a tevékenység szakszerű végzésének elengedhetetlen személyi feltétele, hogy kizárólag a program iránt elkötelezett, energiát, fáradságot és időt nem sajnáló, a napi feladatok közé ezt beépíteni tudó szakember tud csak eredményesen csapdázni; ezt nemkívánatos feladatként ráronni senkire nem lehet. Szükséges ugyanakkor egy bizonyos technikai érzék és innovatív gondolkodás is, hiszen ugyanazzal a csapdával például sokkal könnyebb megfogni egy borzot, esetleg egy rókat, mint egy aransakált. A csapdának mindhárom faj esetében különböző mértékben kell érzékenynek, szagtalanítottnak vagy elrejtettnek lennie az eredményességhez, következésképpen azt már biztosan

8. kép: A visszatartó kábeles csapdákkal az aransakál a jövőben eredményesen csapdázható (Fotó: Váraljai Zsolt)

tudjuk, hogy – bár az aransakál az említett szelektív és kéméletű élve fogó csapdázási módszerekkel befogható – ragadozóként sokkal óvatosabb és bizalmatlanabb minden, számára gyanús körülménnyel szemben, mint a többi ragadozónk.

A monitoringon belüli rendszeres összejöveteleknek, eszmecsereknél pontosan az a jelentősége, hogy a kollégák – megosztva egymással a tapasztalataikat – egymástól is tanulnak, és fejlesztik egymás technikai tudását.

Mindenképpen ki kell emelni, hogy az aransakálmonitoring-program keretei között zajló csapdázásnak nagyon jelentős a járulékos vadgazdálkodási hatása, hiszen óhatatlanul „kábelre kerülnek” olyan, Somogy megyében (mint nagyvadás adottságú megyében) mindeddig nem vagy alig hasznosított fajok, mint a borz, a róka vagy a nyest. A program keretein belül a sakálon kívül eddig 42 borz, 90 róka és 10 nyest lett befogva az említett csapdákkal, ugyanakkor a sokkal óvatosabb és ezáltal nehezebben csapdázható aransakálból csupán 6 db. Amennyiben a programot a jövő-

ben – akár egy következő vadgazdálkodási pályázat létrehozásával – ki tudjuk terjeszteni egy, a megye jelentős részét érintő ragadozógazdálkodási programmá, jelentősen javulhat a lassan szinte teljesen eltűnő apróvadállomány megyei helyzete is.

Bár a gyomorminták laboratóriumi, részletes feldolgozása csak e cikk megírása után kezdődik, előzetes eredményeink – a gyomrok tartalmában a fagyasztásos tárolást megelőzően előzetes vizsgálatot végzünk – azt mutatják, hogy az aransakál táplálékában az egyes vizsgálati években (2011, 2012, 2013, 2014), kettő hónap kivételével, a nagyvad dominál. Január és június között a vaddisznó, az őz és a dóm, főleg ezek szaporulata, míg szeptembertől decemberig szintén a nagyvad, annak kifejlett egyedei és belsősege (zsiger) a fő összetevő.

A két köztes hónapban (július, augusztus) szinte kizárólag apró rágcsáló található a gyomrokban, ami az esetek zömében mezei pocok. Fontos megfigyeléseken alapuló tény, hogy a növendék aransakálok az évek ebben a

9. kép: A növendék sakálok rendszeresen felkeresték a hulló körte miatt ezt a területet (Fotó: Szehágel István)

szakaszában kezdik a gabonatarlókon – sokszor a szülőpár jelenlétében – az önálló vadászatot, és nyilvánvaló, hogy az első célprédacsoportot (a falkában való zsákmányszerzési időszak kezdetét megelőzően) az apró rágcsálók alkotják.

Az is fontos adalék, hogy a gabonatarlás fokozatos megszűnésével ezekben a nyári hónapokban nagyobb eséllyel kerülnek a tarlón vadászó fiatal példányok területekre.

Fontos kiemelni – és ezt a korábbi táplálékvizsgálatok is feltárták –, hogy az aransakál sikeres ragadozóként nem csupán állati eredetű táplálékot fogyaszt, hanem mindent, amit éppen fellel, és sikeressége is éppen ebben a hirtelen táplálékváltási képességében rejlik. Általánosságban elmondható, hogy a gyomormintákban szinte mindig megtalálható valamelyik szezonális gyümölcs, gradáció esetén a cserebogár vagy tavasszal a kétéltűek, hullók egyedei.

A 2014. évi FM-pályázatokról az „Állami feladatok átvállalása az agrár- és vidékfejlesztési programok megvalósítására” című pályázaton 400 000 Ft-ot nyert el a Somogy Megyei Vadászok Szö-

vetsége, ezt az összeget 2014 őszén egy – a kéméletű csapdázási szabványokról szóló nemzetközi egyezmény előírásai és a ragadozógazdálkodás témakörében tartott – szakmai konferenciára, annak technikai lebonyolítására, illetve az erről készülő kiadvány kiadási költségeire fordíthatta.

A Somogy megyében a vadászszövetség által indított aransakálmonitoring-programot támogatta továbbá az Országos Magyar Vadászati Védegylet által gondnokolt Magyar Vadgazdálkodásért Alapítvány is 250 000 Ft-tal. Az alapítvány kuratóriuma úgy értékelte a kezdeményezést, mint egyedülálló módon egy megyei érdekképviseleti szerv által indított, önálló forrásokra alapozott szakmai programot, és a hazai szakmai közegekben követendő példaként nevezte meg. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani minden támogatóknak, hogy lehetővé tették és teszik az aransakálmonitoring-program elindulását és folyamatos működését. Külön köszönet illeti az OMVK Somogy megyei területi szervezetét az általa nyújtott támogatásért, a programban önkéntesen részt vevő vadászatra jogosultakat közreműködésükért, valamint az egész tevékenység mozgatórugójaként a legnagyobb részt vállaló, terepen dolgozó referens kollégákat áldozatos munkájukért. Ígérjük, hogy a programmal kapcsolatos részeredményeket folyamatosan közzétesszük, a kutatás végső következtetéseit pedig a szakma elé tárjuk.

*Kemenczky Péter
a Somogy Megyei Vadászok
Szövetségének fővadásza
az aransakálmonitoring-program
koordinátora*

Felhasznált irodalom:

- Aranysakálkörkép. Házaknál is felbukkannak, stresszelik a vadakat.* HVG, 2014. 08. 19. Forrás: http://hvg.hu/itt-hon/20140819_Aranysakalkorkep_hazaknal_is_felbukkanna
- A sakál árnyékában.* Somogy TV, 2010. 06. 07. Forrás: <http://www.somogytv.hu/cikkek/70248>
- Buzgó J. (2012): *Az aransakál előfordulása Magyarországon és vadgazdálkodási jelentősége.* Előadás a hivatásos vadászok éves továbbképzésén, OMVK GYMS megyei területi szervezete, Szany
- Elszaporodott a toportyán.* Csabai Mérleg, XXI. évf., 5. sz., 2011. 03. 10., 11. o., Forrás: http://csabaimerleg.hu/adat/dokumentumtar/hu137_2011_05szamCsM.pdf
- Hajas P. P. (2013): *Comparison of traditional jaw type killing traps and modern cable restraints to capture foxes.* In: *Programme & Abstract Book: 31st IUGB Congress, 27–29. 08. 2013.* International Union of Game Biologist, Brussels – Belgium, 182. o.
- Heltai M. – Szűcs E. – Lanszky J. – Szabó L. (2004): *Az aransakál (Canis aureus Linnaeus, 1758) új előfordulása Magyarországon.* Állattani Közlemények, 89. évf., 2. sz. 43–52. o.
- Heltai M. – Lanszki J. (2001): *Sakál vagy róka? Szent István Egyetem Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék, Kaposvári Egyetem Ökológiai Munkacsoport*
- Heltai M. – Lanszki J. (2004): *Az aransakál táplálkozási szokásai kutatási tapasztalatok alapján.* Szent István Egyetem, Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék, Kaposvári Egyetem, Ökológiai Munkacsoport
- Kemenczky P. (2013): *Aranysakál-monitoring csapdázási bemutatás.* Somogyi Vadászok Hírlevele, VI. évf., 1. sz., 5. o. Forrás: <http://www.omvk-somogy.hu/letolthetohirlevelek>

- Kemenczky P. (2014): *Aranysakálmonitoring-eredmények Somogy megyében.* Somogyi Vadászok Hírlevele, VII. évf., 1. sz., 3. o. Forrás: <http://www.omvk-somogy.hu/letolthetohirlevelek>
- Kemenczky P. (2012): *Az Aransakál (Canis aureus) jelenlegi helyzete Somogy megyében.* In: *Élőhelyfejlesztésre alapozott vadgazdálkodás. A vadgazdálkodás időszzerű kérdései,* 12. sz., 36–38. o.
- Kemenczky P. (2013): *Beszámoló a szövetség aransakálmonitoring-programjáról.* Somogyi Vadászok Hírlevele, VI. évf., 3. sz., 5. o. Forrás: <http://www.omvk-somogy.hu/letolthetohirlevelek>
- Kemenczky P. (2013): *Beszámoló az elmúlt időszakban végzett munkáról.* Somogyi Vadászok Hírlevele, VI. évf., 2. sz., 5. o. Forrás: <http://www.omvk-somogy.hu/letolthetohirlevelek>
- Kemenczky P. (2012): *Pályázati felhívás.* Somogyi Vadászok Hírlevele, V. évf., 3. sz., 1. o. Forrás: <http://www.omvk-somogy.hu/letolthetohirlevelek>
- Keszthelyi T. (2012) *vadászati felügyelő személyes közlése.* Somogy Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály, Kaposvár
- Lanszki J. – Ács K. – Kurys A. (2014): *Üvöltés az éjszakában – az aransakál-kutatás tapasztalatai Lábodon és környékén.* Magyar Vadászlap, XXIII. évfolyam, 10. szám 646–649. oldal
- Mekkora veszélyt jelent az aransakál?* Somogy TV, 2013. 10. 03. Forrás: <http://www.somogytv.hu/video/miert/95309/>
- Többrezen tömegben élnek hazánkban a sakálok.* Magyar Nemzet, 2014. 08. 21. Forrás: <http://mno.hu/termeszet/tobbezen-tomegben-elnnek-hazankban-a-sakalok-1243381>
- Vadgazdálkodási statisztikák.* Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gődöllő http://www.vmi.szie.hu/adattar/vadgazdalkodasi_statisztikak.htm

CSATLAKOZZ A VILÁG VADÁSZAINAK KÖZÖSSÉGI OLDALÁHOZ!

ISMERD MEG A VILÁG VADÁSZHATÓ NAGYVADFAJAIT!

JELÖLD MEG, MELY FAJOK TRÓFEÁJÁT SZEREZTED MEG ÉDDIGI VADÁSZÉLETED SORÁN, ÉS MEGMUTATJUK NEKED, EZZEL AZ EREDMÉNNYEL MILYEN DÍJAKAT TUDHATSZ/TUDHATNÁL MAGADÉNAK A VILÁG NAGY VADÁSZATI KLUBJAINÁL: AZ SCI-NÁL (SAFARI CLUB INTERNATIONAL), ÉS A GRAND SLAM CLUB/OVIS-NÁL. OLDALUNKON MEGISMERHETED EZEN VADÁSZATI KLUBOK TÖRTÉNETÉT, MŰKÖDÉSI- ÉS DÍJAZÁSI RENDSZEREIKET.

ALAKÍTSD KI SZEMÉLYES PROFILOD. TÖLTSD FÖL TERITÉKFOTÓIDAT, VADÁSZATON KÉSZÜLT VIDEÓIDAT, ÉS OSZD MEG ÉLMÉNYEID BARÁTAIDDAL ISMERŐSEIDDEL, CSALÁDTAGJAIDDAL ONLINE, AZONNAL A VADÁSZAT UTÁN, LÉGY BÁRHOL IS A VILÁGBAN.

VÉZESS ELEKTRONIKUS VADÁSZNAPLÓT, ÍRD MEG NAP MINT NAP VADÁSZÉLMÉNYEID BLOG FELÜLETÜNKÖN.

A FÓRUM FELÜLETÜNKÖN VITASD MEG A VADÁSZATTAL KAPCSOLATOS, TÉGED ÉRDEKLŐ TÉMÁKAT.

TANULJ, TANÍTS, KÖZVETÍTS ÉRTÉKET!

CSATLAKOZZ MÉG MA A VILÁG VADÁSZAINAK KÖZÖSSÉGI OLDALÁHOZ A WWW.HUNTTROPHY.COM OLDALON.

VADÁSZÜDVÖZLETTEL,
A HUNTTROPHY.COM CSAPATA

KÉNYELMESEN, BIZTONSÁGOSAN, EREDMÉNYESEN...

A lesvadászat az egyik leggyakoribb nagyvad vadászati mód, amelyet az esetek túlnyomó többségében magaslesről gyakorlunk. Annak ellenére azonban, hogy sokszor „gallyazunk fel” ezekre az alkalmatosságokra, talán nem rendelkezünk kellő ismeretekkel a kialakításukra vonatkozóan. Előfordulhat, hogy már egy fertályórányi ücsörgés után fészkelődésre kényszerülünk a kényelmetlen ülőkén, vagy a lövés pillanatában kell – a hibázást vagy még rosszabb esetben a sebést kockáztatva – ágaskodnunk, gebeszekednünk a tákolmány nem megfelelő méretezése miatt. Nem árt tehát összefoglalni mindazt, amit a magaslesekről, illetőleg azok elkészítéséről és karbantartásáról tudunk.

A magaslesről történő vadászat legfőbb előnye – egyebek mellett – talán a biztonságban rejlik. A pontos és „balesetveszélytelen” lövés feltételei között említhető a megfelelő feltámasztás lehetősége, ráadásul azért, hogy föntről lefelé lövünk, a lövedék hibázáskor, illetőleg a vad testén való áthatoláskor a földbe csapódik. Ha figyelembe vesszük, hogy egy golyós fegyver biztonsági lőtávolsága hatezer méter, akkor ez a tétel nem szorul különösebb magyarázatra, s nem kérdés továbbá az sem, hogy egy vízszintesen – vállból vagy célzóbotról – elengedett lövés mennyire kockázatos, a magaslesről leadottal szemben. Éppen ezért, ebből a megfontolásból tették kötelezővé sík vidéki területen a társas nagyvad vadászatokon az emelt lőállások használatát. Szívfájdalom, hogy azok padozatmagassága nincs a jogszabályban meghatározva, tehát akár egy raklap is eleget tesz ennek a követelménynek...

További pozitívum, amely ugyancsak az eredményesség záloga lehet, hogy a magaslesen ülő vadász szagát a vad „orra fölött” elviszi a szél. Persze azért a szélirányra ügyelni kell, itt sem szabad figyelmen kívül hagyni ezt a körülményt, ha tehát egy szóró mellé magaslest építünk, célszerű a nyiladékon mindjárt a másik oldalra is elhelyezni egyet, hogy a szélirány figyelembevételével változtathassunk az eredeti stratégián, s átüljünk a szemben lévőre.

A magasles tájolása azonban nem csupán az uralkodó széliránytól függ, hanem attól is, hogy hol kel, illetve nyugszik le a nap. Kellemetlen lehet tudniillik, ha a vadász, pláne a vendég azért nem tud lőni, mert szemből vagy hátulról beletűz a nap a céltávcsövét,

szinte teljesen elvakítva őt. Az optikai célzóberendezés végére erősített gumiharang ebben az esetben nagy segítség lehet, ráadásul az esetleges „szemhéjfelrepszto hatást” is csökkenti.

A magasles helyének megválasztása függ továbbá a jellemző vadmozgástól, a várható vadkárveszélytől, de a könnyű megközelíthetőséget sem szabad figyelmen kívül hagyni. Utóbbival kapcsolatban lényeges, hogy gépjárművel egy rövid cserkelésnyire meg tudjunk állni, ezáltal a nehezen mozgó vendéggel is oda tudunk jutni, s ha elejtettünk valamit, akkor a lőtt vad kocsira emelése és elszállítása se jelentsen gondot.

A lehetőségeink szinte korlátlanok, a berendezést felállíthatjuk nyiladékon, vadföld mellett, erdőszélen, erdei tisztáson, váltók mellett vagy szórónál. Régen szinte kizárólag élő fára erősített ülőkéket készítettek a vadászok, egy-egy felbukkanó „nagy talpú” kan váltója mellé, ez azonban nem volt igazán kényelmes és biztonságos, sokszor nyekergett, ha meg fújt a szél, alaposan megnehezítette az ott csücsülő jáger dolgát, aki sokszor nem tudta eldönteni, hogy a hajlongó fa koronájában gubbasztva „mennyit fogjon elé az ácsorgó disznónak”. Az ülőke nagy előnye volt ugyanakkor, hogy tökéletesen illeszkedett a környezetébe, nem úgy, mint mai, modern társainak egyike-másika. Később fejlődtek ezek a berendezések, és ma már rengetegféle ilyen alkalmatosság található a vadászterületeken.

A hely megválasztásánál legyünk tekintettel a szintkülönbségekre, mert ha például völgyfenékre építjük, akkor tekintettel kell lennünk a „lősz fel – lőj lefelé, azaz célozz alá” elméletre, ráadásul a horizontra – mint tudjuk – a baleset-megelőzés okán tilos odapuskázni.

A magasság tekintetében kerülendő az „égbe nyúló kilátótoronyok” létrehozása, amely a biztonságérzetünket csökkentheti, egy tériszonyos számára pedig folyamatos szédüléssel és rosszulléttel járhat.

Az alapkivitelüket tekintve léteznek hordozható vagy fix, azaz állandó magaslesek. A hordozható nagy előnye, hogy könnyen áthelyezhető, így például vadkáros időszakban oda szállítható, ahol a legnagyobb szükség van rá, de a társas nagyvadadászatok alkalmával is kiváló szolgálatot tehet. A „választék” ezek közt is óriási, az „egyemberestől” a kizárólag

traktorpótkocsin szállítható „dromedárokig”. A fix lesek lábai a talajba vannak süllyesztve, ezáltal lényegesen stabilabban, és nagyobb a teherbíró képességük is, bár ezt nagyban meghatározza a lábak terpesztése és a lábakat egymáshoz rögzítő andráskeresztek, valamint alsó- és felső merevítők is.

A magaslesek ezenfelül a „kosár” kialakítása szerint is csoportosíthatóak. A nyitottak közös jellemzője, hogy csak oldalról körülhatároltak, de tető nélküliek, így a rajta ülő vadász szinte teljesen kiszolgáltatott helyzetbe kerül az időjárás viszontagságaival szemben. A fedett, azaz valamilyen sátor- vagy lapos tetővel rendelkezők a csapadéktól megóvják a használójukat, a zárt lesek pedig még ennél is komfortosabbak, akár fűthetőek is lehetnek; igaz, ezekben „süket” és majdnem „vak” az ember: az üvegen – különösen, ha koszos – szűrő után alig lehet kilátni, az apró neszek pedig kívül rekednek, így a vad közeledtére utaló jelek észlelésére jóformán nincs esélyünk. Mégis vannak, akik ezekre esküsznek, s fekvőhelyet alakítanak ki a „cölöpházikóban”, vagy akkumulátoros hűtőszekrényt, illetve fűtőttestet üzemeltetnek a zárt lesükben. Kényelem szempontjából megkérdőjelezhetetlenül ez a legjobb megoldás, még sincs igazán létjogosultsága, mert pont a természetközelség élményétől fosztja meg a vadászt.

fotó: Sibak Julianna

fotó: Sibak Julianna

Az anyagát tekintve a magasles – amely a vadászat mellett a vadmegfigyelésre is kiváló lehetőséget biztosít – készülhet szélvadászkából, gyalult faanyagból vagy gömbfából, ám padozatnak nem ez a legmegfelelőbb, mert a puska eldőlnél, és a bokánk is kifecamodhat. Ha deszkából csináljuk a „járófelületet”, hagyjunk közötté rést, ez ugyanis a hőtágulás során nem teszi nyikorgóssá, és a fedetlen leseknel az esővíz lefolyását is biztosítja, de az sem jó, ha túl nagy a távolság az elemek között, mert a felvitt eszközök lepottyanhatnak a les alatti aljnövényzetbe, bosszúságot okozva és hosszas „utánkeresést” előidézve. Tulajdonképpen mindegy, milyen az alapanyag, a lényeg, hogy ne legyen sorjás, szálkás vagy repedt, mert kiszakíthatja a ruházatot. Ugyanez vonatkozik a kiálló szögekre, csavarokra is, amelyek egyébként akár jó szolgálatot is tehetnek: hátziszákok, keresőtávcsövet, lámpát, miegymást akaszthatunk rájuk, ennek ellenére balesetveszélyesek,

így jobb, ha külön polcra vagy más, a holmink elhelyezésére alkalmas pakolófelületről gondoskodunk. „Komolyabb” leseknel még puskaállványt is eszközölhetünk, akár filccel béleelve...

A tartósság érdekében az építésnél az egyes elemek csatlakozó részeit keréjezzük le, a lábak földbe kerülő részét pedig célszerű kátrányozni, égetni vagy valamilyen konzerválóanyaggal lekenni. A megmunkálhatóságot és a tartósságot tekintve, egyes fajok – mint a vörösfenyő, az akác, a kőris vagy a tölgy – kifejezetten alkalmasak leskészítésre, míg másokat – így a gyertyánt és a nyárt – kevésbé javallott felhasználni.

Visszatérő kérdés, hogy az ülésdeszka rögzítve legyen-e. Talán kívánatosabb, ha testmérettől függően előre-hátra tologatható, illetve megfordítható vagy távozáskor oldalra felállítható, mert így a ráeső csapadéktól nem nedvesedik át teljesen, és adott esetben nem kell órákon át húszcentis, aranyeret garantáló,

jéghideg „hópárnán” gubbasztanunk. Az, hogy milyen magasan legyen, a kivitelező testméretétől függ, általában saját magához állítja be, de az biztos, hogy ha túl magas, akkor a lábunkat lógatva, gyorsan kényelmetlenné válik.

A méretét tekintve a lest akkorára „szabjuk”, hogy legalább ketten elférjenek rajta, azaz a kísérő és a vendégvadász számára is kényelmes, tágas legyen még akkor is, ha valamelyikük hórihorgas, vagy söröshordó nagyságú pocakkal rendelkezik. Ez egyrészt ergonómiailag, másrészt a lövésbiztonság szempontjából is lényeges. A komfortérzetet tovább

növeli, ha az ülőkén hátra lehet dőlni.

A kosár oldalfala, a palánk a takarást biztosítja, és a szél hatását csökkenti, valamint a feltámasztás lehetőségét segíti. A magasságát célszerű standard méretűre kalibrálni, azaz úgy beállítani, hogy egy átlagos testnagyságú vadász a könnyökét fel tudja az oldalsó elemre „polcolni”, és a deszkán ülve ágaskodás vagy görnyedés nélkül célozhasson. Vízszintes bundázás esetén a legfelső deszkák széleit, függőleges lécezésnél pedig a felső széleket csiszolással vagy gyalulással százkamentessé kell tenni.

A stabilitás alapkövetelmény, mint ahogyan a legveszélyesebb elem, a létra biztonságos kialakítása is. A felkapaszkodás kényelmesebb, ha korláttal látjuk el a nem túlságosan meredek létrát, amelynek a fokai ne legyenek 30-40 centiméternél messzebb egymástól.

Ha a lesnek ajtaja vagy ablaka van, akkor annak a nyitását úgy kell megoldani, hogy még véletlenül se nyikorogjon, könnyen és precízen működjön. Ugyancsak gondoskodni kell arról, hogy a berendezés hidegben se recsegjen. A hő- és hangszigetelés – főleg a zárt lesek-nél – a kreativitásunktól függ: használhatunk kőzetgyapotpaplant, hungarocelltablákat, szivacsot, régi szőnyeget vagy bármit, de vegyük számításba, hogy ez bizony megázhat, beleköltözhet az egér, esetleg megrághatja a moly.

fotó: Wallendums Péter

A les időszakos karbantartása leginkább a korhadt vagy törött elemek cseréjét, a létra javítását, a létrafokok állapotának ellenőrzését és pótlását, a takarítást és a csipések révén akár halálos anafilaxiás sokkot előidéző darazsak fészektől való mentesítést jelenti, de ide sorolható a lőirányba belógó ágak lenyegetése, levágása is.

A leshez vezető cserkelőút minősége is lényeges, ha tudniillik nyakig érő csalántengerben kell odáig gázolnunk, vagy derékig csatakosak leszünk a harmatos növényzettől, alaposan megkeseredhet a szánk íze. A megfelelő takarásról azonban gondoskodnunk kell, például növényeknek (például borostyánnak vagy iszalagnak) az andráskeresztekre történő felfuttatásával. Ez akkor is jó szolgálatot tehet, ha már „kint van” a vad a nyiladékon, a szórón vagy a vadföldön, mert

jó széllel szinte észrevétlenül fel tudunk surranni és megtávcsőezni, majd a bírálatot követően terítékre hozni.

Végezetül mindenképpen szót kell ejtenünk a magaslesek rendeltetésszerű használatának kérdéséről, amelyek közül kiemelkedik a természetért érzett felelősség mint vadászetikai alapelv érvényre juttatásának kívánalma. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a magaslest úgy hagyjuk ott a vadászat befejeését követően magunk után, ahogyan azt legközelebb mi magunk is találni szeretnénk: ne „felejtünk” rajta szemetet (üdítősfalont, nejlonzacskót, cigarettacsikket), szedjük össze az üres töltényhüvelyt, állítsuk fel oldalra az ülődeszkát, már csak az utánunk helyet foglaló vadásztársaink iránti tiszteletből is!

Wallendums Péter

A Vadászati Kulturális Egyesület 1991-ben alakult meg azzal a céllal, hogy összefogja a vadászati kultúra és a vadászati etika iránt érdeklődőket. Az Egyesület megalakulása óta sokat tett a vadászati hagyományok ápolásáért. **A VKE nevéhez fűződik a Magyar Vadászok Zászlójának felszentelése**, számos vadászati kulturális program megszervezése, de az **Egyesület támogatásával jött létre a gyermekeknek szóló Matula-program** is. A VKE alapította és adja át a vadászati-természeti témákban **alkotók rangos elismeréseit**, az Arany Tűzok-, az Arany Ecset- és az Arany Fácán Toll-díj kitüntetések, valamint a vadászati kultúra ápolásában példamutató érdemeket elismerő **Hubertus Kereszt** kitüntetést. Az Egyesület működésének alappilléreit tagszervezetei, az **Irodalmi- és Képzőművész Kör**, az **Ifjúsági Tagozat**, az **Országos Szalonka Klub**, a **Diana Vadász hölgy Klub**, a **Természetfotó Kör**, valamint az **Országos Vadászkiért Egyesület** jelentik.

Legyen Ön is tagja a Vadászati Kulturális Egyesületnek, csatlakozzon hozzánk és segítse a magyar vadászati kultúra ápolása érdekében végzett munkánkat!

Vadászati Kulturális Egyesület
1163 Budapest, Cziráki u. 26-32. II/156.
Tel: (70) 378-4040 (Vodafone Vadászflotta)
vke@vadaszatkultura.hu
www.vadaszatkultura.hu

A vadászattal élelmiszert termelünk

A vadászat egyik legalapvetőbb célja az, hogy az elejtett vad húsát valaki, valahol, valamikor megegye. Ezt az alapvető ténytet fontos újra és újra a vadászoknak az eszébe vésniük. Nagy felelősséget jelent ugyanis ez minden elejtőnek és minden egyéb személynek, aki a fogyasztásra szánt elejtett vad kezelésében bármilyen módon részt vesz.

Az egészséges vad húsa minden esetben a nem megfelelő, sokszor felelőtlen és megfontolatlan emberi tevékenységek következtében válik szennyezetté.

E tevékenységek egy része már az elejtést megelőzően szennyezheti a vad húsát. Ilyen cselekmények közül első helyen kell kiemelni, amikor a vadászatra jogosultak állatgyógyászati szereket juttatnak ki a szabad területekre. Az érvek persze érthetőek, hiszen a gazdálkodó célja, sokszor a legnagyobb jó szándékkal, hogy állományát megóvja bizonyos betegségektől, illetve azok kártételeitől. Ez a nem csak jogszabályellenes, de sok szempontból kártékony gazdálkodói gyakorlat végső soron a vadhús állatgyógyászati szerek maradványával való szennyezését eredményezheti.

Legtöbb esetben azonban a vad elejtését követő nem kellő odafigyelés vezet a vadhús szennyezéséhez. Ami azért tekinthető sajnálatos ténynek, mert csupán

néhány higiéniai intézkedés megtételével, a vadhús elejtését követő szennyeződések jelentős részben megelőzhetőek. Ezt a kijelentést látszanak alátámasztani a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (továbbiakban: NÉBIH) és a Corvinus Egyetem 2014 tavaszán elindított programjának részeredményei is.

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) és a Corvinus Egyetem közös vadhúsvizsgálati programjának részeredményei

A program első részében, a 2014. év tavaszán négy őzbakot ejtettünk el. Mindegyik vadtestből – a vadhús fizikai, kémiai és fizikokémiai paramétereinek (pH, redoxpotenciál, hőmérséklet és szín) felvétele mellett – a zsigerelés előtt és a zsigerelt vad nyúzása után mintát vettünk mikrobiológiai vizsgálatokhoz. A levett mintákat a NÉBIH mikrobiológiai laboratóriumába szállítottuk. A laboratóriumban a szakemberek elvégezték a vadhúsban lévő Enterobakterium számának és a Mezofil aerob és fakultatív anaerob mikrobák számának a meghatározását.

Az elejtett és megvizsgált őzbakok kezelése során az alábbi négy higiéniai alapelvet követtük.

SZÉCHENYI
ZSIGMOND
VADÁSZATI
MŰZEUM
HATVAN

3000 Hatvan, Kossuth tér 24.

Tel.: (36) 37 541 900

E-mail: vadaszatimuzeum@mttm.hu

Honlap: www.vadaszatimuzeum.hu

Vágja ki ezt a kupont és látogassa meg
ingylen múzeumunkat.

Egy kupon egy fő egyszeri ingyenes belépésére jogosít az állandó és az
időszakos kiállításokba 2015. december 31-ig.

Múzeum

Élménytér

Oktatási Központ

Rendezvényhelyszín

fotók: Pechtol Patrik

1. ALAPELV: A vad elejtése és birtokbavétele közötti idő a lehető legrövidebb volt.

Valamennyi elejtett vadat az elejtést követő maximum 1–1,5 órán belül birtokba vettük, és megkezdtük a vadtestek kiszigerelését.

2. ALAPELV: Megfelelő higiénikus zsigereleségi gyakorlatot követtünk.

Az elejtett vad zsigerelesését tiszta felületen és tiszta eszközökkel végeztük. A vadtestek alá zsigereles előtt tiszta műanyag fóliát tettünk. Továbbá külön kést használtunk a szennyezett bőr felvágásához, és egy másikat a test megnyitásához és a zsigerek eltávolításához.

3. ALAPELV: A zsigereles vadtestet úgy szállítottuk, hogy közben minimalizáltuk a környezeti szennyeződés lehetőségét.

Ennek érdekében a szállításhoz használt terepjáró platójáról eltávolítottunk minden látható szennyeződést. A zsigereles vadtestek alá aállítás során műanyag fóliát tettünk.

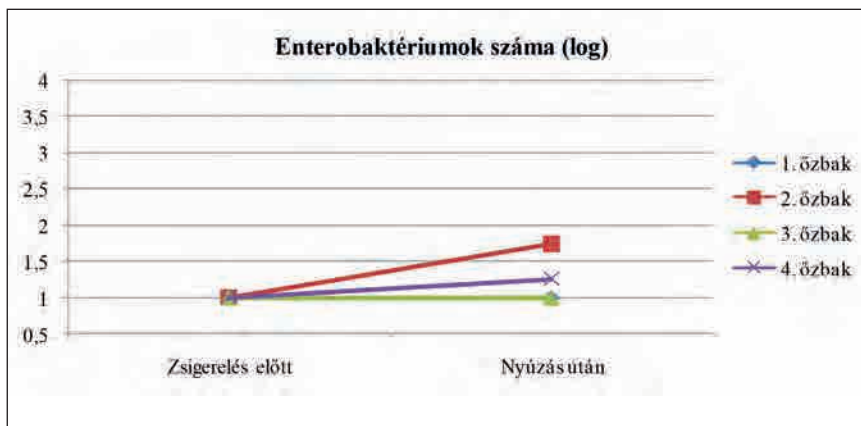
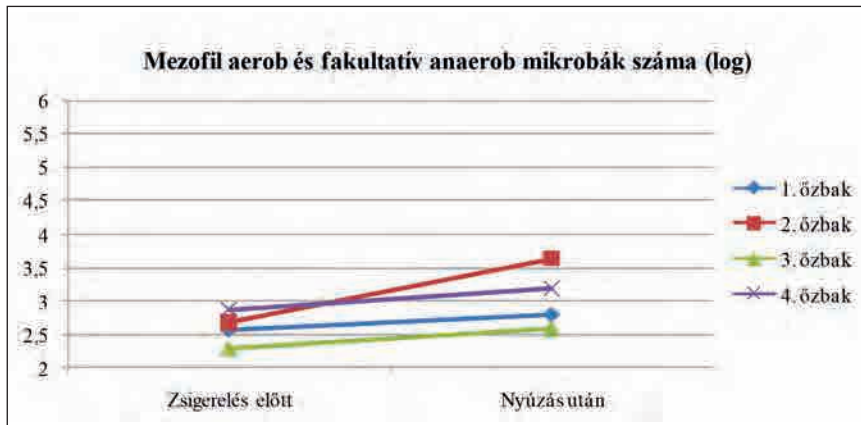
4. ALAPELV: A zsigereles vadtest nyúzásánál minimalizáltuk a hús környezeti és egyéb kontaktszennyeződésének lehetőségét.

Valamennyi elejtett vadat függesztett állapotban, tiszta eszközökkel nyúztuk. A nyúzás során fokozottan figyeltünk

A mikrobiológiai vizsgálati eredmények

	Zsigereles előtt				Nyúzás után			
	Mezofil aerob és fakultatív anaerob mikrobák száma		Enterobaktérium		Mezofil aerob és fakultatív anaerob mikrobák száma		Enterobaktérium	
	cfu/g*	log	cfu/g*	log	cfu/g*	log	cfu/g*	log
1. őzbak	3100	3,491361694	10	1	1100	3,041392685	10	1
	300	2,477121255	10	1	400	2,602059991	10	1
	100	2	10	1	900	2,954242509	10	1
	200	2,301029996	10	1	360	2,556302501	10	1
2. őzbak	700	2,84509804	10	1	2500	3,397940009	10	1
	1600	3,204119983	10	1	1700	3,230448921	10	1
	400	2,602059991	10	1	3300	3,51851394	320	2,50515
3. őzbak	100	2	10	1	25400	4,404833717	270	2,431364
	700	2,84509804	10	1	100	2	10	1
	200	2,301029996	10	1	2200	3,342422681	10	1
	100	2	10	1	100	2	10	1
4. őzbak	100	2	10	1	900	2,954242509	10	1
	80	1,903089987	10	1	7300	3,86332286	50	1,69897
	13000	4,113943352	10	1	1500	3,176091259	10	1
	910	2,959041392	10	1	500	2,698970004	10	1
	300	2,477121255	10	1	910	2,959041392	20	1,30103

*cfu/g: a kitenyészett mikrobatelepek száma egy grammra számítva

arra, hogy elkerüljük a bőr külső, szennyezett felületének és a lenyúzott testfelületeknek az érintkezését.

Ezek a mikrobiológiai vizsgálati eredmények jóval a gazdasági haszonállatokra normál vágási higiénia mellett (vágóhídi körülmények között) előírt mikrobiológiai határértékek alatti értékek.

Következtetések

A mikrobiológiai vizsgálatok egyértelműen bizonyították, hogy az előzőekben leírt négy higiéniai alapelv betartásának köszönhetően

- az elejtett vad húsa élelmiszerbiztonsági szempontból kifogástalan;
- az elejtett vad kezelése során természetes és elkerülhetetlen mikrobaszaporodás viszont minimális.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy ha az elejtett vadat a legnagyobb körültekintéssel és a higiéniai alapelvek maximális betartása mellett is kezeljük, akkor sem mondhatjuk ki mindig teljes bizonyossággal egy vadhúsról, hogy az fogyasztásra alkalmas. A vadállatoknak ugyanis vannak olyan kórokozói is, amelyek ha megtalálhatók az elejtett vadban,

akkor függetlenül a kórokozószámtól, a vadhúst fogyasztásra alkalmatlannak kell minősíteni. Ezek közül a kórokozók közül az egyik, talán legismertebb a vaddisznók *Trichinella* parazitája. A vaddisznóhúsban a *Trichinella* parazitát csak megfelelő mintának az előkészítést követő laboratóriumi vizsgálatokkal lehet kimutatni. A *Trichinella*-vizsgálatot a vonatkozó jogszabályok kötelezően előírják minden, forgalomba kerülő elejtett vaddisznóból. És bár a vadhús saját, magáncélú felhasználására ez a jogszabályi kötelezettség nem terjed ki, még ilyenkor is célszerű a *Trichinella*-vizsgálatokat elvégeztetni az állat-egészségügyi hatóság laboratóriumaiban. Az elmúlt években ugyanis hazánkban is több – olykor még humán megbetegedéssel is együtt járó – *Trichinella*-eset fordult elő, főleg a déli és a keleti országrész határmenti területein.

A jövő

A 2015. évben folytatjuk a 2014-ben elkezdett, előzőekben említett vadhús-vizsgálati programot újabb vadfajok és újabb vizsgálatok bevonásával.

A program során elvégzett laboratóriumi vizsgálatok segítségével pontosan és naprakészen, húsrészenként meg fogjuk határozni valamennyi, emberi fogyasztásra kerülő hazai, vadászható vadfaj húsának tápanyag-összetételét. Ezek az adatok a vadhúsok a közétkeztetésbe való bevezetésénél jól hasznosíthatóak

lesznek, ezzel is hozzájárulva a munkahelyi és gyermekétkeztetés egészségesebbé tételéhez. A tápanyag-összetételei adatoknak a birtokában ajánlásokat tudunk majd megfogalmazni az étkeztetéssel foglalkozó vállalkozásoknak és persze a fogyasztóknak is, hogy azok alapján melyik vadfaj húsa, azon belül melyik húsrész mely fogyasztói csoport, illetve korosztály tápanyagigényének kielégítését szolgálja leginkább.

Mindezekon felül a program segítséget nyújthat még egy olyan vadhús-minősítési rendszer kialakításához is, amely lehetővé teszi a termékek minőségbeli megkülönböztetését. Ez a továbbiakban megalapozná a védjegyrendszerek bevezetését, lehetővé tenné a termékek minőségbeli diverzifikációját, ezáltal támogatva az ágazat többi ágazathoz viszonyított versenyképességének fejlődését. Az igazoltan és tanúsítottan garantált minőségű vadhús versenyelőnyt jelenthet a vadgazdálkodóknak. A garantált minőség elősegítheti a fogyasztói bizalom növekedését. A növekvő fogyasztói bizalom és a minőségi termékek nagyobb arányú kínálata pedig a hazai vadhús fogyasztás növekedését ösztönözheti. Ezáltal elérhetővé válhat, hogy a vadgazdálkodás nyereségessége ne kizárólag a trófeás vadra való vadásztatáson múljék, hanem a vadhús előállításán is. („Két lábon támaszkodhat az ágazat.”)

Dr. Herényi Bulcsu
szakállatorvos

JÖVŐKÉP(TELENSÉG)

– Mz/x, Mz/x jelentkez... – Emlékeznek még a felettébb szórakozott Mészga Géza által „megidézett” Kőbükire, akivel az átalakított rádió keresztlül, Blöki kutya fülére csíptetett „földeléssel” és egy erőteljes, de határozottan kimért ütéssel (a rádióra) tudott kapcsolatba lépni? Aki nem ismerné – szerintem kis hazánkban vajmi kevesen vannak –, azoknak foglalnám csak össze: Gézánk a mai világon elkeseredve bejelentkezett a jövőbe, a fent leírt módon kapcsolatba lépett sokad-ízigen datált utódjával, igényelt tőle valami csodaszert, amitől gyógyírt remélt aktuális bajára, majd azt – fényposta segédletével – megkapta az éteren és a jövőn keresztül. (Az egész egy agyrém, de a '80-as évek kedvelt és kiváló rajzfilmsorozata volt.)

Misztikusan utópisztikus jelenet. De egy rajzfilmen minden lehetséges...

Nekem mindez jó pár órára „valóságá” vált, hiszen – valamikor, nem is olyan régen – álomban a rajzfilm egyik szereplője, Aladár voltam... Itt akár be is fejezhetném a történetet, de nem teszem, mert éppen valami vadászathoz szükséges holmit akartunk megszerezni a „Kőbükitől”.

Az, hogy megkaptuk-e a hön áhitott „készséget”, soha nem fog kiderülni, mert felébredtem. De arra mindenestre jó volt ez az álom, hogy reggeli kávémat várván, kissé elmerengjek az éjszaka üzenetén, megidézett valóság-tartalmán, ami a vadászat nem is olyan távoli jövőképét engedte felvillantani.

Lógattam a lábamat, kócosan ébredtem, és miközben harangoztam a kutyáknak, csapongó gondolataim között nem tudtam rendet tenni, és csak kattoztak, dübörögtek a fogaskerekek mindenféle rendszer vagy éppen átgondolt vonalvezetés nélkül...

Milyen technikai vagy éppen elméleti fejlődés kopogtathat be a vadászat réges-régi, csikorgóra koptatott ajtaján? Merthogy a tendencia, vagyis a rohamosan fejlődő eszköztárak folytonos megújulása nem fog megszűnni, abban mindenki biztos lehet. Kíváncsi leszek például, hogy mikor zörget majd be az internet eleddig kiaknázatlan lehetőségeinek teljes valójában.

Mert az, hogy a vadászjegyünket interneten keresztül érvényesítsük, az már a küszöbön toporog, és az sem elképzelhetetlen, hogy az internet segítségével kell majd a vadászterületünkre bejelentkezni. Megszűnik a kocsmái találkákon (bár ezt nem nagyon hiszem) vagy a beírókönyvnlé összefutott vadásztársak eszmeccseréje? Mindehhez csak elhatározás és egy jó – számítógépes – program szükségeltetik. A vadásztársaság titkári pozícióját pedig kéretik ezentúl „online-os”-nak hívni. Ha szabadna kérem...

De ez még csak a kezdet. Képzeljük el, amint vadásztársunk – az egyszerűség kedvéért nevezzük Z-nek – reggel felkel, regisztrálja magát táblagépén egy aznapi vaddisznóhajtásra, átutalja a pénzt, Short Message Service-ben,

vagyis sms-ben megérkezik a visszaigazolás, hogy minden rendben, a cash átutalódott, indulhat vadászni. De van egy kis bibi... Z-nek nincs dupla golyós vadászpuskája, van viszont világhálós jogosultsága... Egy-két kattintás, és már a rengeteg apróhirdetés között meg is találja álmai fegyverét, pár kilométerre a tervezett hajtástól. Csomagolás és indulás.

Menet közben letölt egy fegyvermegszerzési dokumentumot, az első benzinkútnál kitölti, „online” elküldi, és a kapott válaszevlél már jogosítvány is egyben a vásárlásra. Megy ez, kérem!... Telefonon megveszi a puskát, fixálja az

eladóval az átadás-átvétel helyét. Megérkezvén, kettőt belepillant a távcsőbe – hiszen szakember –, fizet, és pár pillanat múlva már az eligazításon szorongatja újdonsült „barátját”.

Csodás ez a világ, nem?

De itt még ne álljunk meg: a történet kedvéért Z lő X darab disznót, de az utolsó hajtásban már kezdi unni a puskát, és az okosnak titulált telefonjával felad egy hirdetést a bükkös és a gyertyános határáról: „Alig használt, kiváló állapotú duplagolyós-vadászfegyver eladó...”

És a vadászat végére odarendeli a vevőt (aki szintén a világháló szörfőse),

megkötik az üzletet, és mindenki boldog, hiszen a csodás és gyönyörű vadásznapi végén még egy-két korsó sert is leönthet, mivel nincs a fegyverre gondja. Soha többé!

Am a jövő nem csak az egyén viszonyait jelezheti előre, hanem a vadállomány kapcsán is sok mindent előre vetíthet. Minden takargatás és mellébeszélés nélkül kijelenthetjük, hogy a jelenlegi helyzet több mint elszomorító. És a legborzasztóbb, hogy nem látni a fényt az alagút végén. Az apróvad teljesen leamortizált állapotban várja „élete” végét, a nagyvadállomány, a vaddisznókkal az élen, diadalmasan menetel a túlzott szaporodás létráján. Felfelé...

Az élőhely fejlesztése és a vad természetesnek mondott élőhelye bőven hagy maga után kívánni valót, mert már most ott tartunk, hogy egyes településeken a sertevad beköltözött a vikendházakba, és ott annyira jól érzi magát, hogy ha lenne személyi igazolványa és lakcímkártyája, akkor már régen sorban állna az önkormányzatnál lakhatási engedélyért. Ugyanakkor lassan azon is el kellene gondolkodnunk, hogy a nyulakat valamilyen továbbképzés formájában megtanítsuk, milyen módon tudnának az aszfaltba vagy a lebetonozott faluhatárba likakat fúrni – szintén lakhatási céljából –, mert előbb-utóbb szükségük lesz rá.

Eljöhethet az idő, amikor majd az apróvadás társas vadászatok többnyire korongra és szárnyas dúvadra lesznek kiírva. A szarkalevest még nem próbáltam, de háziasszony legyen a talpán, aki füstre lőtt korongból fogja majd elkészíteni a vasárnapi fácánlevest. Végül is minden csak fűszerezés kérdése...

És ha már ennyire elszabadult a fantá-

ziám, akkor ne álljunk meg: csak akkor cihelődöm majd ki az automata szóróval üzemelő leshelyemre – persze csak pár pillanat erejéig –, ha a kapitális kan már biztosan, menetrendszerűen bejár, időben megérkezik, csipeget. És hogy mindezt honnan fogom tudni? A közelben felszerelt vadkamerám által küldött sms-ekből. Eredmény lesz, de az élmény a minimálisra csökken, már ha ezt élménynek lehet nevezni.

Vagy gondoljunk csak arra, hogy a vadásztársaság beruház egy, ma már mindenhol kapható drónra, és ezzel fűrkészi ki – vaddisznóhajtás előtt –, hogy a disznók hol lógtatják üres idejünkben a lábukat. Ennek tudatában a terv kész, indulhat a vadászat. Persze mindezt egy jó és kényelmes, kellemesen befűtött irodából vezénylik le a „vadászok”. De használhatják ezt a kis játékszert, mondjuk, bógésben is: a gép néz, adatot közvetít, a személyzet meg a biztos információ tudatában kikocsikázik a revírbe, és már jöhet is a „bite síszén”, és már borulhat is a *Platzhirsch*. Ha kérhetem, ne felejtsek majd le a közös terítékfotóról a drónt sem, hiszen – ezek után – a legfőbb érdem az övé.

Persze mindezen eszközöket lehet, lehetne ésszerűen is használni úgy, hogy etikai szabályokat ne sértsünk, és a vadászat megmaradjon a klasszikus értelemben vett vadászatnak.

Ezt a repkedő „mindenlátót” a vadászterületünkön a vadkárbecslés, a belvizes területek meghatározása mellett a téli vadállomány tisztességes becslésére nyugodtan használhatjuk. Lehet, hogy magunk is meglepődnénk a kapott számokon, és az általunk oly ügyesen kozmetikázott, évről évre beadott papíroknak pedig kereshetünk jobb és

Péter Dániel

hasznosabb funkciót. A vadkamerát pedig, azonkívül, hogy gyönyörködünk az általa készített képekben, a kora tavaszi szinkronszámlálásnál is igénybe vehetjük, csalódnai ekkor sem fogunk.

És ha már beindult a fantáziám, akkor ne hagyjuk abba (a kávé még úgysem főtt le), ugorjunk fejest a sötétségbe! Vegyük sorra a képtelennél képtelenebb, de – ha nem figyelünk oda – valósággá fejlődhető verziókat. A teljesség igénye nélkül: a környezetvédők nyomására kifejlesztettek majd olyan lövedékeket, amelyek – találat híján – lebomlanak majd a természetben, beépülnek oda, és védik a környezetet. Az éghajlatváltozás kapcsán megjelennek olyan mediterrán fajok – elsősorban vízimadarak –, amelyekről még csak nem is hallottunk. Csodálkozva nézzük az előre meghirdetett társas korongvadászaton, hogy milyen jószágok repkednek majd felettünk...

A bokrázás mint vadászati mód megszűnik. Helyette a „kerti séta” kifejezés

lesz használandó, hiszen a vadfácán kipuhtul, és csak a volierben tudunk majd vadászni (naponta egyéneként max. 30 darab lóhető). Illetve, igaz ingyencégeként, befizethetünk (persze borsos áron, extra felárral) az angol típusú fácánvadászatra egyáltalán nem hajazó „minőségi” toronykakasokra, amelyek nem hegyre fel fognak kecsesen siklani, hanem hegyről lefelé fognak megfontoltan ereszkedni. Természetesen eme repülő alkalmatosságok is lábából lesznek indítva. A magyar vizsla úri kutya lesz, és vadászatokon már nem használják.

De a nagyvadállomány sem marad majd le. Különböző – előre megvett – egzotikus állatokra pufogtathatunk majd, és ennek következményeként nálunk fogják majd elejteni a világelső impalát és hangyászsünt. És ha ezek is elfogytak, akkor irány a Hortobágy, és borsos áron befizethetünk majd egy-két „Hungarian pusztá-markhorra”, vagyis rackabirkára. Szaladni ez is tud, és a húsa is kiváló, sőt a szarva is csavart.

A sakál és a róka teljesen kipusztul majd – de nem a kotorékozás állatvédelmi okai miatt –, mert kifejlesztik azt a gént, miáltal kizárólag egymás táplálékai lesznek.

Alig várjuk majd a nyár végét, amikor is élményszámba menő vaddisznó-hajtásokat fogunk tartani – a kukoricatáblákban. A hó és a hideg érdeklődés hiányában elmarad.

És hogy a bürokráciát és a vadászvizsgát is köszörüljük egy kicsit, megszűnnek a vadásztársaságok, a helyi önkormányzatoknál és a kihelyezett automatáknál lehet majd az adott vadfaj elejtésére vonatkozó jegyet váltani. Retúr nincs... És bár most – nagyon helyesen – szigorodtak a vadászvizsga feltételei – hiszen kötelező lett a vadászvizsgát megelőző tanfolyam elvégzése –, kezd jól állni a széna, de nem kizárt, hogy a közeli jövőben majd minden második ember vadászni fog, a vadászvizsga – korhatára 14 év – tételeit tíz kérdésben határozzák majd meg (táblagép és internet használható), amelyből egyet sem kell helyesen megtippelni...

És talán a legeszomorítóbb várható „előrejelzés”, ami ágszéli várakozásomban kiegyenesítette a szemöldökömet, hogy míg mi, a jelenkor vadászai Fekete Istvánon, Széchenyi Zsigmondon, Kit-

tenberger Kálmánon vagy éppen Stundinka Lászlón – de mondhatnék még vagy húsz nevet – keresztül szívtuk magunkba a vadászat igazi életérzését, minden csínját vagy éppen bínját, addig a jövő „terepuhás harcosai” vajon miből fognak merítkezni? Mit fognak fellapozni, vagy éppen kit fognak példaképnek tekinteni? Egy-két „szelfi”, blogbejegyzés vagy jó esetben e-mail lesz a szellemi táplálék?

Mindezek után félve várom az estét, és nem szeretnék elaludni, hátha, amikor majd ismét felébredek, a fenti jövőképtelenség, ez a szép új vadászati világ fog nyájasan rám köszönni, jó reggelt kívánni. Egyvalamit azonban ne felejtünk el: a jövőt mindig mi alakítjuk, formáljuk, többnyire a saját igényeinkre, lehetőségeinkre szabva. Az akarat diadala sok kérdést meg szokott oldani, sok mondat végére teszi ki a pontot. A közös akarat, a közös segítő szándék pedig, ha normális és életszerű gondolatokkal párosul, csodákra képes. Ez így volt, amióta világ a világ. Hagyom magukat tovább gondolkodni, én pedig megyek, mert lefőtt a kávé, és bekapcsolom a tévét, hátha éppen Mézga Géza csodás kalandjait sugározzák...

Bors Richárd

Biológiai inváziók, és ami mögöttük van

Az elmúlt évben az európai uniós szabályozások kapcsán sokat hallottunk az invazív fajok visszaszorításáról. A vadászok és a vadgazdák kevésbé kapcsolódtak be ezekbe a vitákba annak ellenére, hogy a biológiai invázió több oldalról is érinti a mi szakterületünket. Ebben a rövid írásunkban néhány, a vadgazdálkodást közvetlenül érintő példát mutatunk be. A téma kiváló lehetőséget nyújt arra is, hogy elgondoljunk a vadgazdálkodás kívánatos fejlesztési irányairól is.

Mi mit jelent? Fogalmak tisztázása

A vadgazdálkodásban, vadászatban gyakran használunk biológiai, ökológiai definíciókat, vagy hivatkozunk rájuk anélkül, hogy azok teljes jelentését végiggondolnánk. Ilyenek elsősorban az egyes nagyvadfajok (különösen a vaddisznó és gímszarvas) vagy éppen a róka esetében korábban vagy jelenleg is többször emlegetett túlszaporodás, vagy az arany-sakál hazai térhódítása miatt sokszor használt invázió is. A növényfajoknál ezek szinonimájaként az özönnövény kifejezést használják, amikor például a kanadai aranyvessző vagy a selyemkóró vagy éppen a fehér akác térhódítását írják le. A példákban közös, hogy az egyes említett fajok hosszabb vagy rövidebb időszak alatt, akár országosan vagy egyes nagyobb térségekben olyan állomány nagyságokat értek el, amilyenre a tapasztalatok szerint korábban még nem volt példa. Az új dolgok pedig szinte mindig riasztóan hatnak; különösen igaz

ez akkor, ha az elszaporodó faj/fajok még közvetlen károkat/konfliktusokat is képesek okozni. A kérdés pedig az, hogy ezekben vagy az ezekhez hasonló esetekben beszélhetünk-e valóban invázióról, túlszaporodásról. Kell-e vizsgálnunk, hogy idegenhonos (fauna- vagy flóra-idegen) fajokról van-e szó, vagy sem? Mi jelent valódi veszélyt az életközösségekre, és mi az, ami természetes vagy valójában az emberi gazdálkodás hatására bekövetkező, de elkerülhetetlen változás? Milyen hatása lehet ezeknek a folyamatoknak a vadgazdálkodásra? Fel vagyunk-e készülve ezek vadgazdálkodást érintő rendszerszintű hatásainak hosszú távú kezelésére, vagy csak a napi gazdálkodás szintjén megjelenő problémákat látjuk? Minden kérdést természetesen nem tudunk itt megválaszolni, de reméljük, lökést adunk az együttgondolkodásra.

A fenti problémák megértéséhez a fogalmak és folyamatok pontos megértésén keresztül vezet az út. Vegyük számba a kapcsolódó meghatározásokat és azok pontos jelentését!

- **Biológiai invázió:** egy faj rendkívül nagy mértékű terjedése egy olyan ökoszisztémában, ahol az eredetileg nem volt őshonos, és ahová az ember közvetett vagy közvetlen segítségével nem juthatott volna el – ilyen például a mosómedve németországi vagy a nyestkutya baltikumi elterjedése.
- **Özön- vagy invazív faj:** egy adott élőhelyen nem őshonos faj, amelynek az elterjedési területe és populációmérete az adott térségben fokozatosan növekszik, majd megállapodik, stagnál, egyes esetekben csökkenni kezd (pl. pézsmapocok).
- **Őshonos faj:** az északi mérsékelt övben a jégkorszakot túlélő faj vagy az ott akkoriban eltűnt, de később

magától visszatelepített élőlény (pl. gímszarvas).

- **Vendégfajok:** amelyek valaha egy területen éltek, majd onnan eltűntek, és emberi közreműködés nélkül ismét visszatelepültek (pl. hiúz, farkas), illetve azok, amelyek ott feltehetően korábban nem éltek, de természetes úton betelepültek (balkáni gerle).
- **Jövevényfaj:** szándékos vagy véletlen betelepítéssel, illetve bevándorlás során egy adott területen megjelenő, de nem őshonos faj (pl. fácán).
- **Kultúrszökevény:** egy tenyésztett állományból származó, a hasznosított területen kívüli egyed vagy populáció (pl. nutria, mosómedve, amerikai nyérc).

forrás: Réti Zoltán

- **Transzfer- (átalakító) faj:** olyan özön faj, amely inváziója során jelentősen megváltoztatja a meghódított ökoszisztéma szerkezetét és működését (pl. kanadai hód a Baltikumban).
- **Bevándorlás vagy pontosabban terejesszedés:** amikor egy faj emberi beavatkozás nélkül megnöveli az elterjedési területét (pl. balkáni gerle, aranysakál).
- **Behurcolás:** amikor egy faj emberi közvetítés következtében a korábbi elterjedési területén kívülre kerül (mongúz Dalmáciában).
- **Meghonosodás:** az a folyamat, amikor egy adott területen nem őshonos faj a megtelepedéstől eljut az önfenntartó populáció kialakulásáig (pl. üregi nyúl Magyarországon).

Az új vagy visszatért régi fajok gyors elszaporodása lehet tehát természetes és mesterséges folyamat is. A megjelenő faj meghonosodása során különösebb problémák okozása nélkül is beépülhet az új élőhely ökoszisztémájába. Ez a természetessé válás folyamata, és ilyen természetessé váló fajnak tekintik például Lengyelországban a nyestkutya annak ellenére, hogy a faj megjelenése és elterjedése a klasszikus biológiai inváziók egyike volt Európában. Nálunk a vadfajaink közül a fácánt vagy az üregi nyulat is ide sorolhatjuk.

A teljes ökológiai rendszereket megrendítő biológiai inváziók elsősorban szigetek élővilágában vagy szigetszerű élőhelyeken következnek be. Ennek oka, hogy ezeken a területeken, a szigetjellegből adódóan, a rendelkezésre álló élőhely egyértelműen és általában szűken behatárolt. Rendszerint hiányoznak a nagy testű növényevő és ragadozó

fajok, és az ott élő nagyszámú endemizmusnak (máshol elő nem forduló fajoknak) így többnyire kevesebb ragadozóval, versenytárral kell megküzdenie. Az új, általában nagy szaporodóképességgel rendelkező betelepülő faj, amely ráadásul még a versenytársakhoz is „hozzá van szokva”, könnyedén elfoglalja az ilyen élőhelyeket. Az óceáni szigetvilág őshonos fajainak többsége (80%) ilyen betelepülő, behurcolt fajok miatt pusztult ki, vagy vált veszélyeztetetté. Az ember által betelepített legismertebb hódítók ezeken a szigeteken a patkányok, a kóbor kutyák és macskák, valamint a házisertések voltak.

Bár nálunk ilyen igazi szigetek nem fordulnak elő, vannak azonban olyan „szárazföldi szigeteink”, azaz a környék élővilágától lényegesen elütő és valamennyire elhatárolt életközösségek, amelyekben hasonló jelenségeket láthatunk. Ilyen pl. az üregi nyúl szerepe a bugaci ősborkásban. Az üregi nyúl szelektív táplálékválasztása miatt az általánosan jellemző erdősülési folyamat helyett egy másodlagos ökoszisztéma (borkás) alakult ki, amelynek fenntartásában az üreginek fontos szabályozó szerepe van.

A Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) a világ 100 legveszélyesebb inváziós faja listájának összeállításakor 14 emlősfajt sorolt fel. Az emlősök mellett természetesen madarak (3 faj), halak (8 faj), hüllők és kételtűek (5 faj), gerinctelenek (26 faj), növények, gombák és mikroorganizmusok (44 faj) is képviselték magukat. A kiválasztásnál fontos szempont volt, hogy az adott fajnak jelentős hatással kellett lennie a biológiai sokféleségre és/vagy az emberi tevékenységre, s jól tudja bemutatni a biológiai

fotó: Kovács Zsolt

nélküli környezetben tömegesen elszaporodó, a helyi értékeket veszélyeztető inváziós fajtá.

Egy, az idei év nyarán zárt, a Kárpátok régióját érintő nemzetközi vizsgálatban (*Bioregio Carpathians. Integrated management of biological and landscape diversity for sustainable regional development and ecological connectivity in the Carpathians. South East European Program*) a részt vevő országok számba vették a Kárpátok területén előforduló ismert inváziós veszélyeket. A gerincesfajok közül 10 hal-, 1 hüllő- és 4 emlősfajt soroltak ebbe a kategóriába. A különösen veszélyesnek tekintett, ember által behurcolt vagy betelepített és inváziós képességű emlősfajok az amerikai nyerc, a pézsmapatkány, a vándorpatkány és a nyestkutya voltak.

A vadászható és általában a jól ismert emlősfajok körében idehaza kevés példa van a valódi biológiai invázióra. Az eddigi legismertebb talán a pézsmapatkány megjelenése és elterjedése volt. Napjainkban pedig a nyestkutya hazai megjelenéséről gondoljuk azt, hogy a közeljövőben az ország egyes területein tömegesen fog elszaporodni. Az Országos Vadgazdálkodási Adattár statisztikái 2013-ban már 24 egyed elejtését jelezték (<http://www.vmi.szie.hu/adattar/pdf/VA-2013-2014.pdf>). Meg kell jegyeznünk, hogy tíz évvel ezelőtt, az akkor rendelkezésre álló adatok alapján, előre jeleztük az aranszakál általános térhódítását. Nyolc évvel ezelőtt azt is publikáltuk, hogy azokban az időszakokban és területeken, ahol a faj elsődleges táplálékforrása (a kisemlősök állománya) korlátozódik, ott másodlagos forrásként a csülkös vad szolgál táplálékforrásként a faj számára. A vadászat napi gyakorlata

invázió valóban súlyos következményeit. Ugyanakkor a listán minden nemből/nemzetségből csak egy faj szerepelhet azért, hogy változatos példákat mutasson be. Az emlősfajok közül több olyan is szerepel a listán, amelyek idehaza jól ismertek, tenyésztett háziállatok, vadászhatóak vagy éppen védettek. A hazánkban is jól ismert emlősfajok például a házikecske, a gímszarvas, a házimacska, a házi egér, a hermelin, a nutria, az üregi nyúl, a házi patkány, a vaddisznó és a róka is. A lista ezért jól példázza azt, hogy többnyire az eredeti élőhelyükön is generalista, jó versengéstűrő és magas szaporodási potenciállal rendelkező fajok válhatnak egy új, versenytárs

egyikre sem reagált, csak 8-10 év elteltével kezdett el aggódni a már bekövetkezett események után. A nyestkutya esetében hasonló félelmeink vannak. Azaz a nyilvánvaló jelenségre a gyakorlat nem reagál, holott most még megtehetné.

A vadászat, a vadgazdálkodás és a biológiai invázió

Bár a fenti definícióknak mindenben megfelelő invázióra kevés vadgazdálkodási példa van, ezekhez számos jellemzőjében hasonló eseteket jól ismerünk. Vegyünk most ezekből néhányat.

A vadgazdálkodás és az akác

Az elmúlt év egyik, érzelmeiktől sem mentes vitát kiváltó faja a fehér akác. Méhészeti és erdészeti fontossága megkérdőjelezhetetlen, ugyanakkor természetvédelmi szempontból veszélyes, hiszen agresszív terjedésével eláraszt és átalakít más értékes életközösségeket. Meglepően kevés szó esett ugyanakkor az akác vadgazdálkodási jelentőségéről annak ellenére, hogy az elmúlt három évtized hazai vadbiológiai kutatásai sok lényeges adatot adtak közre az akác és az akácok jellemző növényeinek vadgazdálkodási jelentőségéről. A túlnyomórészt a Szent István Egyetem Vadvilág Megőrzési Intézete által az ország számos élőhelyén, kiemelten a Gödöllői-dombságban, Bács-Kiskun középső és déli részén az Illancsban, továbbá Somogyban, Csöprönd környékén végzett többéves intenzív terepi vizsgálatok kimutatták, hogy az akác és a bodza jó minőségű és nagy tömegű táplálékot nyújt főleg a kérődző vad-

fajainknak. A vad előnyben részesíti (preferálja) ezeket a táplálékokat, sőt még a lehullott akácavart is elfogyasztja. Hasonlóképpen nem csak táplálkozó-, de búvóhelynek is keresi a sűrű akácokat. A nagy kiterjedésű akáctelepítések, különösen ha egy másik nem honos jövevényfajjal, a feketefenyővel vegyesen történtek, kiváló élőhelyet biztosítanak a nagyvad számára. Bács-Kiskun és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye adatainak elemzése bizonyította, hogy a tájleptékű erdősítések a fő okai a gímszarvas és a vaddisznó állománynövekedésének és terjeszkedésének. A trófeabírálati adatok és a már rendszeressé váló hullajtottagancs-szemlék pedig mutatják a gímállomány jó minőségét. Ezekben az erdőkben is dominál az akác. Természetesen az erdőtelepítésekről nem a vadgazdálkodók döntenek, de a fentiek alapján elvárható lenne, hogy mindenféle

fotó: Héti Zoltán

döntésnél – legyen az erdősítési program vagy az invazív fajok kezelési terve – vegyék figyelembe a vadgazdálkodási hatásokat is. A tervezett élőhely-átalakítások hatásait pedig be kell építeni a vadgazdálkodás hosszú távú körzeti és üzemterveibe.

A vadgazdálkodás szerepe az invazív fajok kezelésében

A fenti közvetett hatások mellett az invazív terjedés közvetlenül is érinti a vadgazdálkodást. A közvetett hatásokkal szemben ezekben az esetekben a vadgazdálkodás igencsak aktív szerepet játszhat. Jó néhány példát ismerünk

arra, amikor vadászati célra, a „vadászpaletta színesítésére” telepítettek nem honos fajokat, amelyek aztán elszabadulva invazív, kártevő fajokká váltak (pl. a vaddisznó vagy az üregi nyúl Ausztráliában). A közelünkben, Cseh- és Lengyelországban a szikaszarvas vadászati célú betelepítése és elterjedése fordult a viszájárára. A szika a gímmel kereszteződve lerontotta utóbbinak a trófeaminőségét. A szikagének eltávolítása az állományból szinte lehetetlen. Nálunk szerencsére ez a betelepítés nem sikerült, és nagyon bízunk benne, hogy a vadaskertekben megtalálható néhány példány nem szabadul ki. Ugyanakkor itthon is folytak és folynak viták a muflon vagy a dám

megítéléséről. Nem szeretnénk belekeveredni ezekbe a többnyire meddő csatározásokba, hiszen ez a két faj leginkább már meghonosodottnak tekinthető. A muflon inváziójára nem kell számítani. A dám, bár lassan terjeszkedik, általában nem okoz komoly károkat. A nem honos fajok telepítésének megszigorításával pedig a további veszélyek elhárulni látszanak.

Ugyanakkor jól ismert tény egyes vadfajok, pl. a vaddisznó és az aransakál gyors terjeszkedése. Ez a jelenség nem felel meg a klasszikus invázió fogalmának, hiszen őshonos fajok térnyeréséről vagy visszatelepüléséről van szó, mégis számos jellemzőjében hasonlít arra, ezért nevezhetjük inváziószerű terjedésnek. Az érzékeny életközösségekben való megjelenésük megváltoztathatja azok összetételét, a vadgazdálkodás hétköznapi fogalmát használva kárt okozhatnak. Az akadémikus fogalmi viták helyett tehát sokkal gyakorlatiasabban kellene kezelniük ezeket a jelenségeket. Az a kérdés: van-e helye a terjeszkedő fajoknak az újonnan elfoglalt életközösségekben, be tudnak-e illeszkedni oda, veszélyeztethetik-e azok stabilitását, a bennük élő fajok fennmaradását, és milyen vadgazdálkodási következménnyel kell számolnunk?

A példaként választott vaddisznó és aransakál terjeszkedése esetében több közös jelleget találunk. Mindkettő őshonos fajunk. A vaddisznó mindig is jelen volt az országban, míg az aransakál kipusztulása (kipusztítása) után a 90-es évektől telepedik vissza. Mindkét faj állományának nagysága gyorsuló ütemben (exponenciálisan) növekedett, ehhez társult az inváziószerű terjeszkedés. Mindkét faj új, a korábitól eltérő

élőhelyeket hódított meg: az erdei és vizes élőhelyekhez kötődő vaddisznó a nyílt mezőgazdasági területeket, a nádasokhoz és magas kőrösökhoz szokott aransakál pedig a telepített erdőket.

Vegyük észre, hogy mindkét faj terjedése mögött biológiai változás áll! A vaddisznó esetében az erdőtelepítésekkel az erdők és az intenzív mezőgazdasági területek mozaikját hoztuk létre. Ez az élőhelyegyüttes a néhány ezer hektár mozgáskörzetű vaddisznónak forrásgazdag és változatos élőhelyet teremtett. A lakott területek benyomulása az erdőbe, a kertekben fellelhető zöltség és hullott gyümölcs vagy a nem megfelelően kezelt hulladékok szintén kedvezőek egy mindenevő számára.

Az aransakálnál feltehetően más a helyzet. Az erdős területek meghódítása mögött több ok feltételezhető. Lehet, hogy a telepített és intenzíven kezelt erdők a sakál számára hasonlatosak a korábbi élőhelyéhez. Lehet az is, hogy korábban azért nem népesítette be az erdőket, mert az azokban élő nagyragadozók (farkas, medve, hiúz) ezt megakadályozták.

Van még egy lehetséges ok, amire általában nem gondolunk. Szeretjük a vadfajaink tulajdonságait változatlanul hinni. Elég csak összehasonlítani az elmúlt bő egy évszázadban megjelent vadászkönyvek szinte változatlan fajleírásait. Elfeledkezünk az evolúció alapszabályáról, a természetes szelekcióról. Bár a környezet változását senki nem vonja kétségbe, a megváltozott környezet szelekciós hatását már nem vesszük számításba. Vadfajaink esetében ehhez még hozzájárul a vadászat-vadgazdálkodás okozta közvetlen és közvetett szelekció vagy a közel rokon fajokkal (vaddisznó

× házi disznó, sakál × kutya vagy sakál × farkas) való kereszteződés. Mindkét faj esetében több bizonyíték van arra, hogy tulajdonságaik és a viselkedésük többé-kevésbé megváltozott. A vaddisznó például szaporábbá vált, kevésbé fél az embertől, a sakál jobban használja az erdőket. Az invázió kezeléséhez ezeket az új tulajdonságokat ismernünk kell.

Mindkét faj esetében a megjelenésük károkozással társul. A vaddisznó jelentős, több száz millió forintra rúgó mezőgazdasági és nem mellesleg erdőgazdasági kárt okoz, emellett valószínűleg nem elhanyagolható az apróvad szaporulatában és a földön fészkelő védett madarakban okozott kára sem. Emellett egyre gyakrabban jelenik meg a lakott területeken, ahol a lakók nyugalmanak

megzavarása mellett gazdasági károkat is okoz. És akkor még nem beszéltünk a közúti forgalmat és emberi testi épséget is veszélyeztető, vaddal való ütközésekről.

Emellett az aransakál „bűnlajstroma” sokkal szerényebb. A jelentős állományú nagyvadas területeken a vadban okozott, már-már apokalipszis méretű kártételéről keringenek a hírek. Bár elképzelhető, hogy helyileg ezeknek van valóságalapja, ám nagyobb régiókban ezeket sem a kutatási eredmények, sem a vadállomány-becslési és terítékadatok nem látszanak igazolni. Más irányú kártételéről csak szórványinformációk vannak, feltehetően nem számottevő. Jogosan felmerülhet tehát a kérdés, hogy nincs-e aránytalanság a két faj okozta

károk bemutatásában, vadgazdálkodási jelentőségük értékelésében.

Az invázió fentebb bemutatott élőhelyi okainak kezelésében a vadgazdálkodónak ugyancsak csekély lehetősége van a beavatkozásra. Ezekben a kérdésekben csak akkor érhet el sikert, ha együttműködik a társterületeken gazdálkodókkal és a helyi lakossággal. Ehhez a vadgazdálkodásnak el kell érnie, hogy egyenrangú partnerként kezeljék, és bevonják az e témákat érintő döntések előkészítésébe.

Ugyanakkor a vadgazdálkodóknak, vadászatra jogosultaknak kizárólagos lehetősége van az állományok kezelésére, szabályozására. Nemzetközi tapasztalatok alapján állítható, hogy az invázió megfékezése vadászati eszközökkel csak a terjeszkedés legelején lehet hatásos. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy amennyiben a vadgazdálkodó nem szeretne szembesülni a vaddisznó vagy az aransakál okozta károkkal, akkor már az első megjelenő egyedeket, a pionírokat is el kell távolítania. Sajnos saját tapasztalatból tudjuk, hogy ezt a vadgazdák többsége nem szokta komolyan venni. A vaddisznóval kapcsolatban gyakoribb a támogató hozzáállás, miszerint az a néhány disznó elfér, nem okoz kárt, később meg majd szabályozzuk, addig is húzzuk a hasznát. A vadgazdálkodási adatok bizonyítják ennek a hozzáállásnak a helytelenségét.

A sakál esete csak kicsit más. Bár itt is a terjeszkedés korai megfékezése a járható út, az első egyedek megjelenését a vadgazdálkodók vagy nem észlelik, vagy nem veszik komolyan. Később a látható károk bekövetkezésekor pedig már általában késő. Ennél a fajnál sajnos egy ismerős problémával is találkozunk.

A 90-es években folytatott ragadozó-kutatásaink során többször írtunk és számos előadást és továbbképzést tartottunk a tudatos ragadozógazdálkodás szükségességéről, a felhasználható módszerekről. Ezekre az apróvadas területek egy része fogékony volt. Mára már több vadgazdálkodási szakember foglalkozik ezekkel a kérdésekkel. Ugyanakkor a nagyvadas területek nem érezték érintettnek magukat. Úgy tűnik, nekik most, a sakálprobléma kapcsán kell mindezeket megtanulniuk.

Az egyes vadfajok inváziószerű terjedése sokszor a vadgazdálkodás keretein túlmutató problémákat vet fel. Hazánkban a vad az állam tulajdona. Az állam mintegy megállapodást köt a vadászatra jogosulttal, amelyben szabályozott feltételek mellett megengedi a tulajdona használatát, de cserébe elvárja, hogy a vadgazdálkodó szakszerűen, a többi ágazat érdekeit is figyelembe véve kezelje a vadállományt. Ez a vadgazdálkodótól széles körű és naprakész szakmai ismereteket, elkötelezettséget, rendszerszintű és hosszú távú tervezésen alapuló gazdálkodást igényel. A vadgazdálkodó csak e feltételek megléte esetén lehet partner az őt is érintő intézkedések előkészítésében, és folytathat a problémákat megoldó, társadalmilag is hasznos vadgazdálkodást. Csak remélni tudjuk, hogy átalakuló vadgazdálkodásunk ebbe az irányba tart.

*Szemethy László (1), Tóth Tamás (2)
és Heltai Miklós (1)
(1) Szent István Egyetem,
Vadvilág Megőrzési Intézet, Gödöllő
(2) Fővárosi Állat- és Növénykert,
Budapest*

Falco

a mérregkereső

kutyás felderítő egység a HELICON projektben

fotó: Monrai Szilárd

Komoly veszélyt jelent a védett ragadozókra, a vadfajokra, a vadász- és terelőkutyákra, de akár az emberekre is az a közelmúltban elharapódzott orvvadászati módszer, amely során az elkövetők mérgezett csalétket helyeznek ki egyes ragadozó vagy dögevív életmódú fajok elpusztítására. Az elmúlt években több mint 1000 védett és fokozottan védett madár mérgezett teteme került elő, nagyrészt a szándékosan elkövetett ragadozómérgezések következtében. A valós pusztulás minden bizonnyal a megtalált mennyiségnek a többszöröse, hiszen az ilyen esetek nagy részéről sosem értesülnek a természetvédelemi szakemberek, így az esetek többségében esélye sincs cselekedni az illetékes hatóságnak. Ezek a nemzetközi szinten is kirívó természetkárosítási esetek talán legkomolyabban a több évtizedes természetvédelmi munka eredményeként stabilizálódott hazai parlagnas-állományt veszélyeztetik. Ebből

kifolyólag „A parlagi sas védelme Magyarországon” (LIFE10NAT/H/019) elnevezésű LIFE-projekt keretében együttműködő természetvédelmi, vadászati és rendvédelmi szervezetek fő célja az ilyen esetek megelőzése, illetve a már megtörtént esetek feltárása és az elkövetők felelősségre vonása.

A projekt keretében, a hagyományos terepi ellenőrzések mellett, 2013 őszétől elkezdődött a speciálisan erre a célra kiképzett mérreg- és tetemkereső kutyás egység járőrözése a sasok ismert territóriumain, megtelepedési helyein, valamint a korábbi mérgezéses esetek helyszínein, hogy az elpusztult madarakat, illetve a mérgezett csalétket még nagyobb eséllyel megtaláljuk. A terepi ellenőrzések mellett fontos feladat a rendőrségi nyomozások segítése, a mérgezésekhez használt betiltott vegyszerek megtalálása a házkutatások, gépjárművek átvizsgálása során.

Külföldi példa

A kutyával történő ellenőrzéseket Spanyolországban és Olaszországban több éve sikerrel alkalmazzák a mérgezéses esetek felderítése és visszaszorítása céljából, azonban hazánkban és a környező országokban ez az első ilyen kezdeményezés. Mindkét országban a fő problémát a bizonyos haszonállatok védelmében a védett nagyragadozók elleni illegális fellépések jelentik, melyek során számtalan védett ragadozó, így sas- és keselyűfajok, medvék és farkasok is áldozatul esnek.

Spanyolországban 18, míg Olaszországban 5 mérreg- és tetemkereső kutya teljesít szolgálatot, mely képzett ebek az évek során több ezer tetemet és mérgezett csalétket derítettek fel, segítve a hatóságok munkáját az elkövetők kézre kerítésében és felelősségre vonásában. Az elért sikerek felkeltették más európai országok figyelmét is. A közép-európai régióból hazánk követte elsőként az illegális mérgezések elleni fellépésnek ezt az eredményes módját.

Kutyák a természetvédelemben

A kutyák képesek bármilyen olyan anyagot, tárgyat vagy élőlényt megtalálni, amihez megfelelő szagot lehet társítani. Ez rengeteg, eddig kiaknázatlan lehetőséget rejthet a jövőben az élet bármely területén, így a természetvédelemben is.

Az Amerikai Egyesült Államokban már hosszú ideje felismerték a kutyákban rejlő lehetőségeket a természetvédelmi munkák segítésére. A veszélyeztetett, csökkenőben lévő, valamint az

agresszívan terjedő inváziós fajok egyedinek felkutatásában nagy szerepe van a speciálisan kiképzett kutyás egységeknek, melyek zavarás nélkül képesek nagy kiterjedésű, nehezen járható területeket átkutatni. A kutyák egyik fő feladata a rejtett vagy éjszakai életmódot folytató fajok vizsgálatához szükséges DNS-mintavételi anyagok, mint például az ürülék vagy a szőr megtalálása, melyek vizsgálatából komplex képet lehet kapni egy adott faj egyedének mozgásáról, ivari megoszlásáról, állományának nagyságáról, táplálkozási szokásairól vagy akár az egészségi állapotáról is. A mintavételi anyagok mellett az élő és holt állatok, valamint növények megtalálása is fontos feladat.

Az amerikai kutyás egységek nemzetközi szinten is nagy sikereket értek el. A Cross folyó menti gorilla (*Gorilla gorilla diehli*) természetvédelmi szempontból kritikusan veszélyeztetett alfaj. Jelenlegi becsült egyedszáma 250 példány, így a világ egyik legritkább főemlőse, amely a Nigéria délkeleti és Kamerun nyugati részén fekvő esőerdőkben él. A kutyáknak a gorillák hullatékának és pihenőhelyeinek felderítésével nagy szerepe van a faj fennmaradásához szükséges védelmi munkálatok kidolgozásában és végrehajtásában. A kutyák nem csak a gorillák megóvásában játszanak fontos szerepet. Afrikában a gepárd (*Acinonyx jubatus*) és a vadkutyák (*Lycan pictus*), Amerikában a viperygák (*Heloderma suspectum*), a kaliforniai üregteknős (*Gopherus agassizii*) és a kitróka (*Vulpes macrotis*) kutatásából is kiveszik a részüket, hogy csupán néhány példát említsünk.

Nemcsak a ritka veszélyeztetett fajok miatt lehet szükség a keresőkutyákra.

A Hawaii-szigeteken előforduló, más csigákkal táplálkozó afrikai szárazföldi csiga, az *Euglandia rosea* eredetileg a kártékony csigák visszaszorítására szándékosan lett oda betelepítve. Azonban néhány év alatt annyira elszaporodott, hogy az őshonos csigafajok nagy része a kipusztulás szélére került, így jelenleg kutyák segítségével próbálják begyűjteni a rendkívüli károkat okozó jövevény csigákat.

A kutya szaglása

A kutya számára a világ szagképek sokaságából áll. Szaglásuk segítségével győződnek meg az élelem fogyaszthatóságáról, a zsákmányállatok hollétéről, a faj és fajtatársak tartózkodási helyéről, mozgásáról, élettani állapotáról, továbbá a szag segíti területük határainak megjelölését. A kémiai kommunikáció lehetővé teszi, hogy az állatok speciális kémiai vegyületeket termeljenek és bocsássanak ki, s ezek révén kódolás nélkül hírt és információt adjanak át a másik állat számára. Mindezek bizonyítják a kutyák szaglószervének kimagasló minőségét, amit legegyszerűbben azzal a példával lehet érzékelhetővé tenni, hogy egy átlagos embernek az orrában a nyálkahártyán mintegy ötmillió szagérzékelő sejt van, egy átlagos kutyának pedig kétszázmillió. Ebből adódóan a kutya agyának az a része, amelyik az orron keresztül beszívott illatanyag elemzését végzi, szintén sokkal fejlettebb, és gyorsabban dolgozik, mint az emberi agynak ugyanezzel a feladattal foglalkozó része. Egy német juhászkutya szaglómezejének mérete – amelyben szagélményeit rendszerezi és elraktározza – hozzávetőleg 225 cm²,

míg az emberé mindössze 25 cm². A só például az ember számára szagtalan, a kutya viszont tíz liter vízben feloldott csipetnyi sót is érzékel.

A kutyák orrának anatómiai formája és kialakítása a legtöbb esetben olyan, hogy a kilélegzett levegő oldalirányba távozik, ezért a következő belélegzéskor visszatérő levegőben csak 3–5% arányban van benne a korábban kifújott, elhasznált és illatanyag-összetételét tekintve már kielemezett levegő. Ennek köszönhetően minden egyes belélegzéskor, szimatolás-kor – ami gyakorlatilag egy kémiai laboratórium mintavételének és az azt követő nagyon gyors elemzésnek felel meg – mindig új és friss mintaanyagot szippant be a kutya. Az összehasonlítás, az állat agyában bekövetkező kiértékelés tehát sokkal hatékonyabb tud lenni, mint az ember esetében, ha valamit szagol. Orruk köztudottan nedves, ez elősegíti a szaganyag érzékelését és továbbítását az ornyálkahártyához, amely az orrban található vékony csontlemezek felületét borítja. Ezen a tekervényes lemezfelületen megtapad az illatanyag, és ez indítja az ingert az agy szaglóközpontjába.

A gáznemű anyagok hatását az orrüregben lévő szaglószervezet veszi fel. Az orrjáratok nyálkahártyájában, az orrüreg felső részében vannak az ún. szaglősejtek, amelyekben a szaglőideg rostjai végződnek. A szaglás ingerei kizárólag gáznemű anyagok. Amennyiben az orrba folyadék kerül, az nem kelt szaglőérzetet még akkor sem, ha egyébként erős szaga van. A szaglás annyiban tér el a hallástól és a látástól, hogy bizonyos tevékenységhez kötött: azaz általában csak lélegzéskor érzünk szagot. A szagérzékelést fokozott ütemű belélegzéssel a kutya fokozni is tudja (szimatolás).

fotó: Morvai Szilárd

A hallási vagy látási ingerekkel ellentétben a szaginger sokkal kevésbé ellenőrizhető és szabályozható, következőképpen sem mennyiségileg, sem minőségileg nem definiálható pontosan. A szaglás tanulmányozásával együtt járó nehézségekhez ráadásul hozzájárul, hogy rendkívüli finomságának tökéletes felmérése gyakorlatilag lehetetlen. Egy neves kutató mondta: „úgy beszélünk a kutya szaglásáról, ahogyan a színvak beszél a színekről”.

Tény az, hogy a kutyák szaglőérzéke rendkívül fejlett, és nehéz lenne előre megjósolni, hogy ezt a képességet az ember mennyire fejlesztheti, és meddig módosíthatja. A kutya tehát a világot az orrán át „látja”. Sétáltatás közben újszólván újságot olvas, televíziót néz – vagyis megteremti sajátos világképét. S ez a világ

annál izgatóbb számára, minél több újabb és újabb szaggal találkozik.

Alkalmas kutya fajták

A keresőmunkára leginkább azok a kutya fajták alkalmasak, amelyek minél hosszabb ideje és minél sokrétűbb munkakapcsolatban élnek az emberrel. Elsősorban a klasszikus munkakutya fajtákat (német juhászkutya, malinois) vagy vadászkutyákat (labrador, golden retriever, vizsla) szokták alkalmazni, de akár keverék kutyákkal is lehet nagyon jó eredményeket elérni. A legfontosabb tulajdonság a zsákmányszerző ösztön alapvető megléte, a játékos hajlam. Fontos a jó pszichikai adottság, a kutya legyen nyitott a külvilág felé, ne legyen

félős, bármilyen környezetben és szituációban otthonosan mozogjon.

Bár a képzés előtt elsősorban vadász-kutyafajtákban gondolkodtunk, a választásunk mégis egy német juhászkutyára esett. Ennek oka, hogy a feladatra alkalmas kereső- és elhozó- (apportírozó-) vadászkutyák egyik fő feladata a vadász által elejtett vad felkutatása, majd elhozása. A mérge és mérgezett tetem keresésekor még a tanítási fázisban sem érintkezhet a kutya a keresendő vegyszerekkel, azok életveszélyes hatása miatt. Bár bizonyára kemény munkával a vadászkutyafajták is kiképezhetőek lennének a feladatra, de a veleszületett ösztön hátrászorítása kedvezőtlen és veszélyes lehet a későbbi munka során.

Kiképzés

A mérge- és tetemkereső kutya és vezetőjének négy hónapos képzése Európa egyik legnagyobb rendőrségi kutyaképző iskolájában, az ORFK Dunakeszi Oktatási Központjában történt, ahol már 1950 óta foglalkoznak szolgálati kutyák kiképzésével. A tanfolyamot *Maticsek János* nemzetközileg elismert szakoktató vezette. A tenyésztőknél rendelkezésre álló több száz kutya közül a célra legalkalmasabbat három lépcsőben, szakmai és egészségügyi kritériumok, valamint célzott tesztek alapján választották ki a szakemberek. A tenyésztők által előválasztott 15 kutya közül kettővel kezdődött el a képzés a központban. Egy hónap elteltével már csak a feladatra leginkább alkalmas kutyával, Falcóval (latinul: sólyom) folytatódott a képzés, azonban a másik, szintén kivételes képességű kutya is a központban maradt,

hogy robbanóanyagok felkutatására képezzék ki.

A tanfolyam hasonlóan zajlott, mint más keresőkutyáknál, ám az igazi kihívást az jelentette, hogy a kutyát úgy kellett képezni, hogy véletlenül sem érhetett hozzá az általa keresett anyagokhoz, ugyanis éles helyzetben a rendkívül erős mérgek akár a pusztulását is okozhatnák. A kezdeti időszakban a szocializálás, a kutya és kutyavezető közötti kapcsolat és a keresőkészség kialakítása volt a fő feladat. Ezt követte a jelzés kialakítása, valamint a célszagok megismertetése a kutyával. A keresési munkák alapja a megfelelő apportkészség, amely megfelelő motiválóerőt nyújt a feladatok elvégzéséhez. Ezt a készséget kihasználva érhető el, hogy a kutya megtalálja a keresett anyagot, amelyet ha megfelelő módon jelez, megkapja a számára rendkívül értékes jutalmat. A képzés során rengeteg különféle helyszínen gyakoroltunk, ezzel is imitálva az éles helyzeteket.

Augusztusban a kutya és a kutyavezető egyaránt sikeres vizsgát tett, és elkezdődhetek az éles ellenőrzések a madárvédelmi területeken. Ám a képzés itt még nem ért véget, folyamatosan szükség van a kutya kialakított készségeinek szinten tartására és az esetleges újabb célszagok megismertetésére.

Eredmények

Rögtön az első hónapban nem várt eredményeket hozott a kutyás helyszínelések alkalmazása. Egy gazdálkodó által bejelentett ragadozómadár-pusztulás kivizsgálásakor, a természetvédelmi őrszolgálat a terület gyalogos bejárása során öt, mérgezésben elpusztult madarat talált.

fotó: Deák Gábor

A nap folyamán, a kutyát alkalmazva, ez a szám 28-ra nőtt, amelyből két példány fokozottan védett kerecsensólymot a föld alá elásva talált meg a kutya. A folyamatos terepi ellenőrzések és helyszínelések során a kutya arra a szintre jutott, hogy szinte minden elpusztult állat tetemét és a kritikus vegyszerek jelenlétét is jelzi. Így kerültek elő több keresés alkalmával nem csak ragadozó madarak, hanem más, természetvédelmi szempontból szintén jelentős fajok, mint például vidra és vadmacska teteme is. Egy speciális keresés alkalmával pedig egy farkas illegális lelövésének helyét sikerült megtalálni a menekülés és sebzés során hagyott vér-, hús- és szőrnyomok alapján.

Az elmúlt egy évben összesen 629 elpusztult állat tetemét sikerült megtalálnia Falcónak, amelyből 60 találat egyértelműen valamilyen bűncselekménnyel kapcsolatos, 19 további tetem esetében pedig feltételezhetően szintén bűncselekmény állhatott a háttérben. A kutyás keresések eredményének és a projektben partner Nemzeti Nyomozó Iroda egyre kiterjedtebb nyomozásainak köszönhető, hogy

közel tíz év után ismét több mérgezéses esetben történt megalapozott vádemelés a feltételezett elkövetőkkel szemben.

Az elért eredmények mutatják, hogy az illegális mérgezéses esetek felkutatásának igen hatékony módszere a keresőkutyák alkalmazása. Célunk, hogy a hazai természetvédelemben több bevethető, megfelelően kiképzett keresőkutyás egység is működjék, amelyek nem csak a bűncselekmények felderítésében, de akár a védett természeti értékek monitorozásában is nagy segítséget nyújthatnak. A kedvező magyar tapasztalatok alapján már a környező, hasonló problémákkal küzdő országok is tervezik kutyás keresőegységek létrehozását, amiben a magyar szakemberek segítségére is számítanak.

Deák Gábor, Horváth Márton

Szinák J. – Veress I. (2000): Nagy kutya-könyv. Dunakanyar 2000 Kiadó, Budapest

Deák G. (2013): Kutyák a természetvédelemben. Madártávlat – Madártani és természetvédelmi folyóirat, XX. évf. 3:16-19

Vadászkutyafajták „bevándorlása” Magyarországra

Springer spániel

A vadászat, józan gondolkodás mellett, elképzelhetetlen a vadászkutyák szerepe és munkája nélkül.

A magyar vadászati életben már az 1800-as évek végétől fontos szerepet kapott a vadászkutyázás. Számos fontos könyv született, különösen a múlt század első felében, számos nagyszerű vadászknológus munkája járult hozzá ahhoz, hogy Magyarország vadászkutyás nemzet lehessen.

Munkájuk eredményeként stabilizálódott nemzeti kincsünk, a rövidszőrű magyar vizsla állománya, illetve a drótszőrű német vizsla bevonásával kitenyésztették a drótszőrű magyar vizslát, amelyet az FCI az 1940-es években kezdődött tenyésztési munka eredményeként 1966-ban önálló fajtaként ismert el.

De nem csak a vizslázásban, hanem a vérebezésben és az agarászatban, a tacskózásban is kiemelkedő eredményeket tudhattak magukénak elődeink. Az Országos Agarász Egyesület, a legrégebbi hazai civil egyesület 1835-ben alakult. A nemzetközi vérebezésben is úttörők voltunk, hiszen 1901-ben alakult meg az Osztrák–Magyar Véreb Egylet, később 1929-ben az önállósult Magyar Véreb Egylet, majd 1930-ban Magyarország alapító tagja volt a Nemzetközi Véreb Szövetségnek. 1920-ban megalakult az Országos Vizsla Klub, és 1936-ban József Ákos könyvet írt *A tacskó* címmel. Félix Endre könyveiből tudjuk, hogy nagyszerű vizsga- és versenyeredményeket ért el spániellekkel, és a legtöbb vadászkutyás ismeri Jilly Bertalan „Of Gödöllő” pointertenyésztését.

A vizslázásban legnagyobb szerepet a két szőrváltozatban tenyésztett magyar vizsla, a rövid- és drótszőrű német vizsla, valamint a pointer kapta. Vérebezésben elsősorban a hannoverit ismerték.

A határok megszűnte, az 1989-es politikai változások teret nyitottak az új fajták megjelenésének.

Eddig nem vagy alig ismert fajták jelentek meg Magyarországon. Újabb és újabb fajták próbálták meg kisebb-nagyobb sikerrel megmutatni vadászati képességeiket.

Bár 1939-ben az Országos Vizsla Törzskönyvbe már bevezettek egy weimari vizslát, de ez a rendkívül tetszetős, különleges színű, elegáns megjelenésű fajta az 1990-es évek végén kezdte meghódítani hazánkat. Mára az éves születések száma elérte, egyes években meg is haladta a már régóta ismert drótszőrű német vizslát. A weimari vizsla a 7 német vizslafajta egyike. A szürke fantomként is emlegetett vizslafajta nagy termetű, kemény vadászkutya. Következetes, tapasztalt vezető kezében igazi mindenes munkát várhatunk tőle, egyes vélemények szerint igazi „vadórkutya”, hiszen adott esetben emberrel, állattal szemben is határozottan viselkedő fajta, s az apróvadás munkán kívül a dúvadfojtásban, a sebzett nagyvad utánkeresésében is hasznos vadásztárs. Keménységét, rámenősségét a nagyvadás munkában is kamatoztatja. Sajnos a weimari vizsla különleges megjelenése a show-kutyákat is vonzza, így rendkívül fontos a munkateljesítményeken alapuló tudatos tenyésztés és az ilyen tenyészetből való kölyökvásárlás! Ismertségre elsősorban a weimari vizsla rövid szőrváltozata tett szert, azonban tudni kell, hogy a valóban ritkább hosszúszőrű változatának munkateljesítménye tökéletesen megegyezik az ismertebb változatával.

Két másik német vizslafajta is megjelent a hazai vadászterületeken, illetve a vizsgák és vadászatok alkalmával: a kis

Francia vizsla

és a nagy münsterlandi vizsla. A hosszú szőrű, az apróvadás területen rendkívüli képességeket mutató fűrge fajta egyed-száma lassan növekszik, képességeit a hazai vadászok még nem ismerték fel, holott e kutyák a vizsgák és vadászatok alkalmával nagyszerű munkát mutatnak be.

Mintegy 15 évvel ezelőtt jelent meg hazánkban az olaszok „nagybőrű” vizslája, a *bracco italiano*. A fajtát, amelyet elsősorban mezei munkára tenyésztettek ki, keménykezű, türelmetlen ember kezébe nem ajánlják a tenyésztők. Nagyon nyugodt, kiváló családi kutya, azonban a megfelelő tenyésztéssel származó egyedek nagy örömmel, kitartóan, precízen dolgoznak. Sajnos ennél a fajtánál a show-irány még nagyobb kárt okoz vadászati szempontból, mint a weimari vizsla esetében. A hazánkban született egyedek kevés számban jelennek meg

vadászatokon, pedig a *bracco* már több ízben bizonyított a vadászati munkában. Magyarországon a vizslázás legmagasabb szintjén – mindenesvizsla-vizsgán és versenyen is – eredményesen mutatják be képességeiket.

Az elmúlt néhány évben a szinte alig ismert francia vizslafajtát is megtették nálunk bemutatkozó lépéseiket. A nagyobb termetű, a laikusok számára a rövidszőrű német vizslával összekeverhető auvergne-i vizsla egyre több alkalommal jelenik meg a munkavizsgákon és a VAV-vizsgákon. A fajta mind a klasszikus mezei munkában, mind pedig a vízben a már ismert, a vizsláktól elvárható feladatok elvégzésére alkalmas. A vadat stabilan állja, szívesen dolgozik vízben, apportkésztsége kiváló. A 2014-es évben a Magyar Országos Vadászkutyás Kulturális Egyesület (MOVKE) által rendezett nehezítettvércsapa-versenyen Magyar-

országon első alkalommal teljesített eredményesen francia vizsla.

Az auvergne-i mellett, a nála lényegesen kisebb termetű bourboni vizsla is képviselteti magát már néhány egyeddel. A „farkatlan”, kis termetű, rendkívül gyors vadászkutya nagyszerű társ lehet az apróvadászatokon. Anyaországában a Magyarországon alkalmazott vizsla-képességvizsgálóhoz nagyon hasonló tenyésztés-vizsgát írnak elő számára. A hazánkban ilyen vizsgán felvezetett egyed „teli pontos” I. díjas munkát mutatott be.

Neve ellenére az FCI VII. (vizslák) fajtacsoportjában nyilvántartott picardiai kék spániel is megjelent a magyar apróvadászatokon. A magyar vizsla méreteivel megegyező, hosszúsőrű picardiai kék spánieltől klasszikus, vadat álló vizslamunka várható el.

A francia vadászkutyák egyedszáma ugyan még minimális Magyarországon, de eddig megismert teljesítményük remélhetőleg egyre több, különleges fajtákat kedvelő vadász érdeklődését kelti fel.

Az angolok apróvadás vadászataikon két, különböző munkát végző fajtát alkalmaztak. A lövés előtti feladatra, a gyors mezei keresésre, a látványos, stabil vadmegállásra a Magyarországon már régóta ismert pointert, míg a lövés utáni munkára, az elhozási feladatokra a retrievereket.

Míg a pointerok egyedszáma jelentősen lecsökkent, vadászati szerepük háttérbe szorult, mára inkább „field trial”-sportkutyák lettek, az apport specialistái nagy teret hódítottak a vadásztársadalomban.

A retrieverek – a golden (arany) és a labrador – az 1980-as, 1990-es években jelentek meg Magyarországon.

Hosszúsőrű weimari vizsla

Olasz vizsla

A fekete labrador retriever az elsők között jelent meg az 1980-as évek elején a Balaton-nagyberekre Állami Gazdaság apróvadás vadászatán. Példányai a nagy terítékű fácán- és récevadászatok elmaradhatatlan segítői lettek. A hosszabb szőrű, munkájában a labrador retrieverével megegyező (eredetük teljesen eltérő) golden, magyarul arany retrieverek az 1990-es években kezdték meg hódítóútjukat hazánkban. Egyedszámuk rohamosan növekedett, hiszen vadászati alkalmazhatóságuk mellett, ezek a rendkívül intelligens fajták csodálatos társak, hobbi- és családi kutyák. A retrievertenyésztők kialakították a show- és a munkacélzatú tenyészvonalakat, valamint az ezek keresztesítéséből származó, úgynevezett duál típusú vadászkutyákat. A retrieverek óriási előnye e kutyák magas intelligenciájából, gyors tanulásra való képességéből, páratlan memóriájából származik. Nagy terítékű vadászatok pótolhatatlan segítői, mind vízi, mind mezei munka során. Vízkedvelésük,

úszáskészségük legendás. Nem hátrálnak meg a jeges víz elől sem.

A fentiekben már említett Félix Endre eredményes spánieljei mára a múlt homályába veszttek. Sajnos napjainkra ez a régen népszerű kajtatóeb gyakorlatilag eltűnt vadászati életünkéből. A hazai spániellállomány szinte kizárólag a kiállításokon és a parkokban tűnik fel. Az angol cocker spániel esetében is kategorikusan elvált egymástól a show- és a munkavonal, de sajnos igazi munkaspániel csak elvétve fordul elő hazánkban. A spánielek családjának egy újabb fajtája jelent meg az elmúlt 10 évben, a mindenki által ismert cockernél nagyobb testméretű angol springer spániel. A hazai vadászok méltatlanul mellőzik a kajtatóebeket, holott az apróvadászat – különösen a kis létszámú, bokrárszó, kereső-kajtató fácánvadászat – rendkívül hasznos segítői lennének. Fáradhatatlanul kutatják át a bokros, füves, nádas területeket, ahonnan lőtávolon belül verik fel a madarakat. A springer spá-

niel kiváló kajtatótulajdonsága mellett igazi vízkedvelő is. Nagy munkakedvvel veti magát hűvös időben is a vízbe, és eredményesen apportírozza a meglőtt kacsákat.

A kajtatóebek másik képviselőjének is lassacskán emelkedik a hazai egyedszáma. A német fűrjészeb nagyon érzékeny orrú fajta, a fedett, gazos, bozótos területek ideális kutyája. Könnyen vezethető és könnyen tanítható kutya, amelyet szőrzete jól véd a sűrű növényzetben. A kelő vadat csaholással követi, így a sűrűből felhajtott nyúl meglövésére a vadász időben fel tud készülni. Apportkészsége kiváló. Tökéletesen használható vízivad vadászatánál, a vízben lelkesen dolgozik. Alacsony orrhordozása, kifinomult szaglása miatt a sebzett vad utánkeresésére – különösen az anyaországában – szívesen használják a vadászok. A vadat ugyan, kajtatóeb lévén, nem állja, mégis tökéletes vadásztárs lehet a springer spániel esetén már említett jellegű, kisebb létszámú, fedett területen zajló „apróvadásznál”.

Az írás elején már szót ejtettünk Magyarország meghatározó szerepéről a nemzetközi vérebezésben.

Senki sem vonhatja kétségbe azt a teljesítményt, amelyet a hazai vérebevezetők érnek el kutyáikkal. A nagyvad-utánkeresés specialistái nemegyszer 24–48 órás csapatát követve kutatják fel a sebzett vadat.

A vérebevezetők – a már jól ismert és eredményesen használt hannoveri és bajor hegyi véreb mellett – Magyarországon még kevésbé ismert fajtákat is bevontak munkájukba. Ilyen például a kitenyésztesének kezdetén még nyúl- és rókvadászatra alkalmazott fajta, amely mára vérebként elismert, az alpesi tacs-

kókopó. A vérebes körökben is egyre nagyobb elismertséget szerző fajta a vaddisznóhajtásban is használható. Megfontolt, bátor viselkedése, jó helyzetfelismerése ebben a vadászati módban is eredményes vadászkutyává teszi.

A hannoveri és bajor hegyi vérebnél kisebb termetű alpesi tacsókókopó sikeres nagyvad-utánkereséseiről egyre több beszámolót olvashatunk a hazai vadászoktól. Mind a már hideg, mind a meleg nyomon eredményesen dolgozik. Kisebb termete ellenére a tacsónál hosszabb lába a magas hóban sem hozza zavarba.

2014-ben, nehezítettvércsapa-versenyen első alkalommal jelent meg az osztrák kopó. A nemzeti fajtánkra, az erdélyi kopóra színezetében és megjelenésében is hasonlító, azonban lényegesen kisebb fajta elsősorban nagyvad-utánkeresési feladatokra alkalmazható a hazai vadászati körülmények mellett.

Szibériából érkezett hozzánk egy olyan fajta, amely hazájában a nagyvadvadászatok során vívott ki magának népszerűséget. Hazai vadászati körülmények között a nyugat-szibériai lajka a vaddisznóhajtások és a nagyvad-utánkeresés hasznos szereplője lehet. Habár a lajka évek óta eredményesen szerepel a különböző vizsgákon és versenyeken, sajnos eddig érdemei ellenére sem került be a vadászati köztudatba.

Remélem, a fentiekben röviden ismerttettem, eddig még talán csak kevesek által használt fajták felkeltik vadászaink érdeklődését, mint ahogy azt is, hogy egyre többen ismerik fel a vadászkutyázásban rejlő lehetőségeket, a kutyás vadászat szépségeit, elsősorban pedig azt, hogy: „Eb a vadász kutya nélkül!”

Fotó és szöveg: Babiczky Attila

A barlangfestménytől

a digitális fotóig

A VADÁBRÁZOLÁS ÉVEZREDEI

„Szaladgáltam a barlangban, és játszadoztam. Hirtelen észrevettem, hogy formák és ábrák vannak a mennyezetén. Nézd, Papa, ökrök! – kiáltottam.” – meséli el később Don Marcelino Sanz de Sautuola kislánya, Maria, aki öt éves korában, 1879-ben felfedezte a világ leghíresebb barlangfestményeit Altamirában.

A barlang falán ábrázolt különféle vadfajok, melyek az ősemberek zsákmánylistáján is szerepeltek, 14 ezer (más irodalmi adatok szerint 12, illetve 15–17 ezer) évesek. „Természetesen” az akkori tudományos világ hamisítvány-nak ítélte őket például azért, mert a falakon nem találtak koromnyomokat. Később azonban bebizonyosodott, hogy egyes állatok zsírja nem igazán füstöl, így nyomot sem hagy. Másfelől pedig az ősi művész le is tehetta a földre

„lámpáját”, lévén a rajzok csak később kerültek a jelenlegi magasságba – a turisták miatt kimélyítették a barlangokat. A barlang falai olyanok, mint egy mai határozókönyv: bemutatják, milyen állatok éltek akkor a területen. Őstulok (Anghi Csaba szerint ebből is az úgynevezett „hegyi típusú”), ősbövény, vadló, szarvas és még számos olyan faj szerepel a meglepően kidolgozott képeken, amelyek egykor az ősember potenciális zsákmányai voltak.

KÉRDÉS VÁLASZ NÉLKÜL

Sok elmélet született arról is, miért készültek ezek a barlangfestmények. Az egyik feltételezés szerint például az állatábrázolásokat őrző barlangok találkozóhelyek voltak, és közös szertartások céljait szolgálták. Ahogy némelyek állítják, a felső paleolitikumban élő emberek hitvilága tele volt félelemmel, ezért a sötétség, elszigeteltség, időtlenség miatt festették képeiket gyakran igen nehezen megközelíthető helyen, a bejáratától távol.

E sorok írójának más a véleménye. A képek inkább oktatási céllal készülhettek. Az ifjúság, esetleg a vaddal közvetlen kapcsolatba nem vagy ritkán kerülő nők számára alkothatták őket. Utóbbiak legtöbbször nem kerültek „kontaktusba” az egész állattal, csak a hazahozott maradványokkal, s így talán egyszerűbb volt tudatni velük, milyen állat combját vitték

a barlangba, gyakran sok-sok kilométerre a vadászat színhelyétől a vadászok. A gyerekeket és a fiatalokat, akik koruk miatt még nem vehettek részt a vadászatokon, ezek segítségével tudták oktatni, illetve elmagyarázni nekik, milyen módszerrel, milyen állatra mennek vadászni, vagy később azt, hogyan is történt a vadászat. Gyakran ezért is sematikus az ember, vagyis a vadász ábrázolása, mert nem ő, hanem a vad, illetve elejtésének módja volt a fontos!

Olyasféleképpen történhettek az efféle bemutatók, „tanórák”, mint ahogy a fontosabb eseményekről nemrég diáképes előadások születtek.

Ám bármennyire is logikusnak tűnik a fenti elmélet, a legvalószínűbb mégiscsak az, hogy a barlangrajzok egyszerre több funkcióval is bírhattak – közöttük olyanokkal is, amelyekről még sejtelmünk sincs. Természetesen nem Alta-

mira az egyetlen olyan barlang, ahol őskori bámulatos festményekre letek, de mindenképpen ez a leghíresebb. Számos olyan barlang létezik még, amelynek falain felbecsülhetetlen értékű „műkincesek” láthatók.

Azt viszont mindenképpen érdemes megjegyezni, hogy a legősibb, bár igaz, meglehetősen primitív állatábrázolások 30 ezer évesek, és az első olyan művészi vésetek vagy egyszínű festmények, amelyek mai szemmel is művészinnek mondhatók, 22–24 ezer évvel ezelőtt jelentek meg.

ALMÁSY NYOMÁBAN

Úgy hiszem, nem volna teljes a kép, ha az ősi ábrázolások bemutatásánál kimaradnának azok a barlangfestmények és vésetek, amelyeket 1933-ban Afrikában, a Líbiai-sivatag déli részén fekvő, 1900 méter magas Uweinat-hegységben hazánkfiá, *Almásy László* fedezett fel. Almásy több ezer festményre lelt, az ember- és háziállat-ábrázolások mellett gazellák, zebrák, zsiráfok is sorakoznak a sziklafalakon, bizonyítva azt, hogy ez a ma oly kietlen terület hajdan még vadban gazdag szavanna lehetett. Az alkotásokon megjelenik egy azóta kihalt kafferbivalyfaj is, az óriásbivaly (*Bubalus antiquus*) „...és két különös szarvasmarha képe, abból az ősi »Bos africanus« (ez volt a régi tudományos neve – K. Zs.) – fajból, amely a fáraói Egyiptom idejében már kihalóban volt” – írja Almásy.

Az általa felfedezett legrégebbi festmények 10-11 ezer évesek is lehetnek, ám mivel sokukra több képréteget is festettek, pontos korukat lehetetlen megállapítani. A teljességhez tartozik, hogy

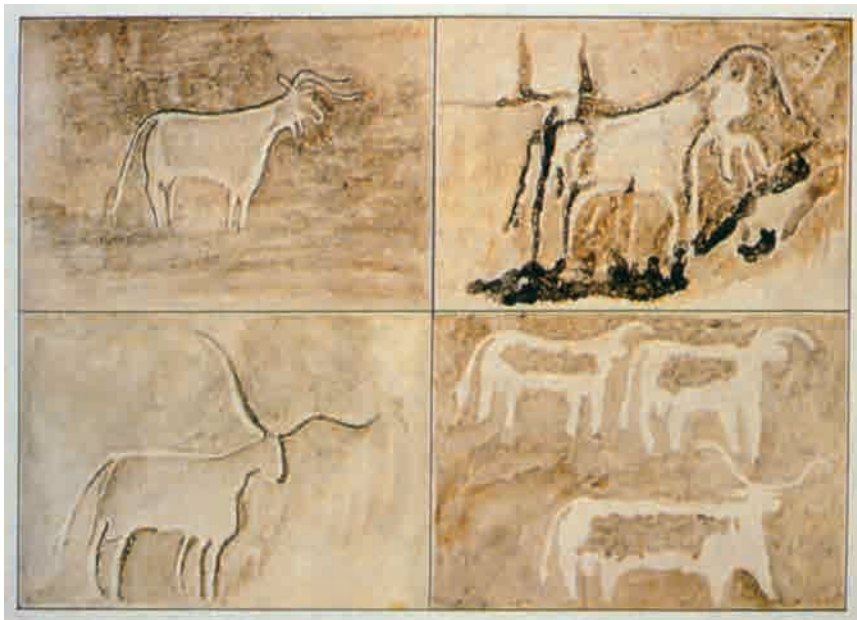
Afrika más részein, így Dél-Afrikában is találtak hasonló festményekkel, vésetekkel teli barlangokat. Sőt az afrikai sziklafestészet nem is szűnt meg, egészen a legutóbbi időkig készítettek ilyen alkotásokat. Egyik képen például még vonatot is lehet látni...

Ahogy repültek az évszázadok-évezredek, a vadászható állatok mellett mind nagyobb szerephez jutott a háziállatok ábrázolása. Néha már-már leltárszerűen tűnnek fel a falakon a háziállatsordák, és mindinkább háttérbe szorul a vadászható vad. Ez persze nem is csoda, hiszen a vad mindinkább kiszorult mint táplálék: hacsak nem „háziállatként” tartották, mint például hajdan Észak-Afrikában bizonyos antilopokat. Például az ókori Egyiptom idejéből, ötezer évvel ezelőttről előkerült egy vagyonyjegyzék, amelyben egyebek mellett 1400 nyársas antilop szerepel. Persze más antilopokat is birtokoltak; a sziklafestményeken, festett kerámiákon dorkászgazellát, zsiráfnyakú gazellát, lóantilopot, addaxot is találni – mint fogságban tartott állatot. Az azonban valószínű, hogy az antilopok háziasításáról nem beszélhetünk, hiszen nem alakultak ki fajtáik, még csak színváltozataik sem. Az is valószínű, hogy nem is igazán szaporodtak fogságban, inkább csak a vadonból befogott egyedekről lehet szó.

EGYIPTOMTÓL MEZOPOTÁMIÁIG

Az ókorban Egyiptomtól Mezopotámiáig terjedő vidéken, a Közel-Keleten elindult az elsivatagosodás folyamata, amely lassan megváltoztatta a faunát is. Emellett a népesség növekedése és a vadászat is közrejátszott abban, hogy a

Neolitikumi ember festményei Az Uweimat-hegységben (Almásy festménye)

térségből eltűnt az elefánt, az őstulok, a strucc és még jó néhány egyéb, nagy testű faj.

Mezopotámiában mindinkább az erő és a hatalom szimbólumaivá váltak egyes állatok, például az oroszlán és az őstulok. Rájuk csak a legelőkelőbbek vadászhatnak – mégis kipusztulnak.

A vadábrázolás ebben az időszakban a Közel-Keleten leginkább a domborműveken követhető nyomon, ám az ezeken bemutatott fajszám viszonylag kevés, leginkább nagy testű emlősöket találunk rajtuk.

Más a helyzet Egyiptomban. Itt is vannak domborművek, de már szép számmal akadnak festmények, ezen belül falfestmények, freskók is, amelyeken bőséggel szerepelnek különféle vadászható állatok. Az egyiptomi festészetben mindent a legjellemzőbb látószögből ábrázolnak. Az állatokat például oldalról, nagyon precízen, pontos színezéssel, így hiteles képet alkothatunk arról, milyen volt az észak-afrikai fauna évezredekkel ezelőtt.

A görög képzőművészetben alig találunk vadábrázolást, ott leginkább a mitológiai témaválasztásé az uralkodó szerep, s vad és vadászat legfeljebb csak akkor bukkan fel, ha valamelyik istenséghez kötődik.

A rómaiak állatábrázolásai leggyakrabban a híres mozaikjaikon jelennek meg. Jól felismerhető például a víziló, a krokodil, a mongúz – vagy példának okáért a kobra – a Nápolyi Nemzeti Múzeumban őrzött, „A Nílus állatai” című pompeji mozaikon.

A Római Birodalom hatalmas területén természetesen megannyi állatfaj élt. Ám a művészeknek nem mindig kellett felkeresniük élőhelyükön az állatokat

(megfigyelésük a vadonban amúgy is nehézkes lett volna), elég volt, ha ellátogattak egy állatkertbe, ugyanis az ókorban – és nem csak Rómában – már számos állatgyűjtemény működött. Emellett ihletet meríthettek a nagyszámú állatviadalkok szereplőiből is. Itt ugyanis nem csupán veszélyes állatokat, hanem békés növényevőket is „hecceltek”; szerepelt a manézsbán zebra, zsiráf, bölény is.

A római világ legnagyobb természet-tudósa, idősebb Plinius (Kr. u. 23. vagy 24. – Kr. u. 75.) *Naturalis Historia* c. könyvében foglalta össze korának minden természettudományos ismeretét. Hatása később az egész középkoron átívelt, sőt hazánkban még a XIX. század elején is kimutatható. Az ő leírásai alapján is számtalan kép készült.

UGORJUNK A KÖZÉPKORBA!

A középkor – egészen a reneszánszig – nem igazán kedvezett a természetábrázoló művészetnek, így az állatok művészi megjelenítésének sem. Pedig milyen szép is lenne, ha honfoglaló őseink ránk hagytak volna egy aprólékos, anatómiailag helyes turulábrázolást!

A középkorban a kereszténységgel megváltozott a művészet is, merelvén vált, mivel a túlvilági boldogságot hirdették, a világi témák – így az állatok, persze a galambot és a kígyót kivéve – eltűntek, s szinte csak bibliai témákat alkottak a művészek.

Festményekről az elkövetkezendőkben nem ejtenék szót, mivel ezek „evolúciójáról” nemrég megjelent egy remek írás a *Vadászévkönyvben* (P. Szabó Ernő: *Képek a tróféák között*, *Vadászévkönyv* 2012, 97–105. oldal.)

Viszont a középkorban jelennek meg az első „igazi” könyvek, melyek állatábrázolásai mellett nem mehetünk el szó nélkül. Itt vannak például Hunyadi Mátyás híres corvinái. Mátyásnak – mint ma már köztudott – volt állatkertje és több vadaskertje is, megannyi állattal. Így ír erről Kádár Zoltán: „*Medici Lorenzo zsiráfja Mátyás király előtt sem lehetett ismeretlen, hiszen a híres minimátor, a Firenzéből a budai könyvtár corvináinak illusztrálására meghívott Attavante degli Attavanti a király számára készített Marziano-kódex lapszéli miniatúrái között ennek a híres állatnak a karcsú alakját is feltünteti. (Az említett kódexlapon is látható egy hím és egy nőstény, gazellaszzerű állat.) A király breviáriumban (imakönyvében), amely 1487-ben készült, a könyv címlapján egy hosszú fürtű fiúcska fekete fejű, fehér barkójú cercóf-*

majommal (Cercopithecus aethiops L.) (mai nevén szavannacerkóffal – K. Zs.) játszik. Hasonló gyermekalak van a Philostratus-kódex címlapján egy kis medvebocccsal. Nehéz eldönteni, hogy vajon a cercófot Attavante szintén a Mediciek állatkertjében látta-e, vagy pedig már Mátyáséban. A kis mackó bizonyára a hazai erdők szülőtte volt, hiszen tudjuk, hogy még a XVI. században is hazánkból küldtek medvét Firenzébe; az 1517. június 29-én Magyarországról érkezett medvéért a Mediciek 18 aranydukátot fizettek ki.”

A török hódoltság természetesen a könyvkiadást is visszaszorította hazánkban, így az első zoológiai szakmunka csak 1702-ben jelenhetett meg Lőcsén, Miskolci Gáspár *Egy jeles vadkertje* címmel. Ez ugyan képeket nem tartalmaz, az állatokról is alig ír valamit, inkább állatos bibliai példabeszédek sorozata.

Naturalis Historia

AZ ÁTTÖRÉS

Az igazi áttörés a 18–19. század fordulóján következik be, amikor kezdenek megjelenni azok a könyvek, amelyek színes táblákon mind több állatot is bemutatnak. (Ehhez persze a nyomdaipar fejlődésére is szükség volt). A képek java része ma már megmosolyogtató, ám mivel gyakran csak leírás vagy rosszul tömött preparátum után készültek, ne csodálkozzunk ezen. E könyvek többsége fordítás-átdolgozás volt, s természetesen a képanyag is külfönből származott. Igen nagy jelentőségű könyve volt korának Kiszántói Pethe Ferenc *Természethistória és mesterségtudomány* (1815) című könyve, sok, hazánkban addig ismeretlen faj képevel és leírásával, és Raff György több kiadást is megért *Természethistóriája* (először Kassán adták ki, 1835-ben), amely főleg gyerekeknek íródott. De mások mellett Hanák János és Földi János gazdagon illusztrált munkái is sokat tettek azért, hogy egyre több ismeret juthasson el a vadról a hazai olvasókhhoz. Az viszont érdekes, hogy az első magyar nyelvű vadászati szakkönyv, az 1829-ben megjelent *Vadásztudomány* egyáltalán nem tartalmaz illusztrációkat, noha szöveganyagával jócskán megelőzi korát.

A 19. század közepétől-végétől pedig egyre-másra jelentek meg azok a könyvek, amelyek illusztrációi már teljes mértékben tükrözik a kor színvonalát. Ide tartozik például gróf Lázár Kálmántól a *Lég urai* a maga csodálatos könyvomaival, az általa szerkesztett, bőséggel illusztrált *Természetbarátok és vadászok évkönyve* vagy később Lakatos Károly könyvei (pl. a *Vadászati és madarászati emlékeimből*) – de a sort hosszasan folytathatnám.

A 19. század vége felé pedig már megjelennek az első fényképekkel is illusztrált magyar nyelvű könyvek is. 1892-ben Höhnél Lajos Teleki Sámuel expedícióját leíró kötetében* már találunk fotográfiákat és fényképekről átmásolt grafikákat is. Az egyik első, csak fényképekkel illusztrált „állatos” könyv L. Heck albuma, a számos állatfajt nagyméretű fotográfián megjelentető *Az állatvilág pillanati fényképekben*, mely évszám nélkül, vélhetően 1905-ben jelent meg. Ebben az időszakban adták ki Brehm: *Az állatok világa* első magyar kiadását is magyar nyelven, amelyben már szintén találunk jó minőségű, igaz, zömmel fogságban élő állatokról készült felvételeket.

Ám mivel ekkor még nem volt színes fényképezés, illetve sok állatról eleve nem készülhettek közeli felvételek, a grafikákra, festményekre továbbra is szükség volt. Nem csoda hát, hogy a század fordulója és a 20. század eleje számos remek illusztrátort nevelt ki, akik igazi művészek voltak.

Neogrády Antal, *Nécsey István*, *Csörgey Titusz*, *Vezényi Elemér* és társaik illusztrálták az akkori könyvek és folyóiratok zömét. Vezényi például egyaránt dolgozott Herman Ottónak és a Kittenberger szerkesztette Nimródnek.

A KÖZELMÚLT KÉPEI

A későbbiek közül feltétlenül említést érdemel *Muray Róbert*, *Csergezán Pál* és *Balogh Péter*. Az ő könyv- és folyóirat-illusztrációikban nem lehetett csatlódni. Művészi igényességgel, ugyan-

* Höhnél Lajos: *A Rudolf és Stefánia tavakhoz*, Budapest, 1892, Ráth Mór kiadása

Neogrády Antal festménye

Vezényi Elemér festménye

Balogh Péter grafikája

akkor szakszerűen ábrázolták a vadat és környezetét, és ha kellett, történeteket, eseményeket is „elmeséltek”. Természetesen ma is szép számmal akadnak kiváló természetfestők, ám sajnos őket a legritkább esetben kéri fel a könyvek illusztrálására (szerencsére a vadászlapok igen). A hetvenes évektől csak elvétve találunk festményekkel, rajzokkal szépen illusztrált vadász- és természetkönyvet, többségüket jobb-rosszabb fotók teszik teljessé. Vagy éppen csapnivaló grafikák, ahol a „művészek” fogalma sincs arról, hogy pontosan milyen állatot kell ábrázolnia. Az egyik legszebb példa erre, amikor a csimpánznak farkat rajzolnak...

Nem volna teljes a kép, ha üdítő kivételként nem említeném meg az igényes művészekkel dolgoztató Dénes Natur Műhelyt, de természetesen rajtuk kívül néhány más kiadó is ügyel a kép és szöveg harmóniájára.

Mára talán egyetlen olyan könyvtípus maradt, amely ma sem nélkülözheti a festett-rajzolt ábrákat. Ez pedig a határozókönyv, ahol a táblákon ügyes kezű illusztrátorok többnyire ugyanabban a beállításban és méretarányosan egymás mellé festik az állatokat. Természetesen készültek fotós határozókönyvek is, de azok bizony ritkán használhatók jól.

S most térjük vissza a fotózásra!...

A 19. századtól mind nagyobb számban készültek fényképfelvételek a vadábrázoláshoz. Ezek kezdetben – értelemszerűen – terítékfotók voltak, esetleg tájképek vaddal. Olykor könnyen megközelíthető, még élő, de sebzett állat is a kamera elé került. A teleobjektív hiánya és a fényképezőgépek nehezen kezelhető volta miatt sok kép született megszelídített és állatkerti állatokról. A századfordulón Európában (de Amerikában is) már jelentős állatgyűjtemények működtek, ahol bőven lehetett fotótémát találni. Sajnos sok kép ma már azért becses, mert az illető állatfaj vagy alfaj, amelyet megörökítettek, már kipusztult. Ilyen például a Schomburgk-szarvas, erzsényes farkas, kaszpi tigris, kvagga – és még hosszasan sorolhatnám. Ezek az állatok ma már csak a képeken „élnek”.

Amikor megjelentek a teleobjektívek, bekövetkezett a vadfotózás első forradalma. Zavarás nélkül „közel lehetett hozni” a természetben élő állatokat, így megszülethettek az első igazán briliáns felvételek. A vadász- és természetújságok mind jobb és mind több képet közöltek, s egyre inkább kiszorultak az egyéb illusztrációk.

Aztán következett a második forradalom, a digitális technika megjelenése, no és persze az ezzel járó manipulálási lehetőségek. Sokak számára elérhetővé váltak a csúcstechnikájú fényképezőgépek és objektívek, a fotósafari-lehetőségek, itthon és külföldön egyaránt.

Raadásul átalakultak az olvasói szokások is: mind kevesebb igény van a betűre, annál több a jó minőségű képre. Ezért a nyomtatott sajtóban a szöveg és fotó aránya erőteljesen átalakult az utóbbi javára.

A képek gyors megosztása és a mennyi, sokszor meglepően olcsó fotóügynökség lassacskán kezdi elvenni az igazi vadfotózás zamatát. Sokak számára a mai állatfotózás leginkább talán a vadaskerti vadászathoz hasonlítható: nem kell hozzá más, csak némi pénz, kevés idő és talán egy csöppnyi szerencse. Vagy talán még az sem...

Kovács Zsolt

Irodalom:

- Almásy László: *Az ismeretlen Szahara*, Budapest, Franklin Társulat é. n.
 Burenhult, Göran: *A kőkori világ*, Budapest, Officina Nova, 1995
 Burenhult, Göran: *A múlt emberei*, Kossuth Kiadó, 2007
 Szabó Árpád – Kádár Zoltán: *Antik természettudomány*, Budapest, Gondolat, 1984
 P. Szabó Ernő: *Képek a trófeák között*, Vadászévkönyv 2012, 97–105. oldal
 Dr. Kádár Zoltán (1966): *A mediciek állatseregletei és Mátyás király vadaskertje*, Búvár, 11(1), 74–77. o.
 Kádár Zoltán – Priszter Szaniszló: *Az élővilág megismerésének kezdetei hazánkban*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992
 Dr. Nagy Domokos Imre: *A vadászat a festészetben*, Budapest, Corvina, 1972
 Dr. Nagy Domonkos Imre: *Vadászat és állatábrázolás a XIX–XX. századi magyar képzőművészetben*. In: Vuray – Rácz – Fodor – Szabó (szerk.): *A magyar vadászirodalom képeskönyve*, Mezőgazda Kiadó 2000., 297–334.o.

A TERMÉSZETFOTÓZÁS története és fejlődése hazánkban

fotó: Réti Zoltán

Napjainkban mind a természetfilmzés, mind pedig a természetfotózás aranykorát éli – hála a fotózás területein mutatkozó rohamos technikai fejlődésnek, az új eszközök elérhetővé válásának –, ami nemcsak minőségi változást jelent, de a szakterületen tevékenykedők (profik és amatőrök, felkészültek és felkészületlenek) száma is ugrásszerűen megemelkedett.

A természet fotózásának kezdetei hazánkban a XX. század közepére datálódhatnak. Ekkor még csak néhány filmes foglalkozott a természet szépségeinek megörökítésével, növény- és állatfajok filmzésével, de közöttük is az előre megírt forgatókönyvek történetét nyomon követő, ismeretterjesztést vállaló alkotók (például *Homoki Nagy István, Kollányi Ágoston, Hárs László*) voltak túlsúlyban.

A természetfotózás területén a néhány meghatározó alkotón (*Vajda Ernő, Vajda László, dr. Tildy Zoltán, Koffán Károly, Nagygyörgy Sándor*) kívül csak kevesen művelték a természetet témául választó, nagy szakmai felkészültséget kívánó, időigényes fotóművészeti tevékenységet.

Ma már más a helyzet! Sokan megveszik a legújabb technikai eszközöket, és nekiindulnak hegynek-völgynek. Nem kell feltétlenül természetfotósnak lenni ahhoz, hogy egy-egy kiránduláson megízleljük a természet szépségét. A természetben történő séta során vegyük észre a tavasz, az ősz és a tél színeit, a nyíló virágokat, az erdő szépségét, a madarak énekét, a táj varázsát, a rejtőzködő állatok életét! Ahhoz azonban hogy a természetfotózást igazán élvezni tudjuk, sokrétű tudásra van szükségünk. Ismerni kell a fényképezőgép működését, a fotográfiai alapfogalmakat, tudni kell, hol mit és mikor érdemes fotózni. A biológiai és a technikai információk mellett azonban speciális látásmód is szükséges,

mert hiába a technikai tudás, ha mindez nem párosul kompozíciós érzékkel. Egész embert kívánó hobbirol van tehát szó, melynek nehéz ráérezni az ízére, de ha egyszer igazán sikerül, nemes szenvedély rabjaivá válunk. Megtanít alkotni, és ami a legfontosabb, látni és értékelni fogjuk a csodálatos és szép pillanatokat a természet titokzatos színpadán.

De lássuk, mi is kell ahhoz, hogy valaki elindulhasson a természetfotózás néha kissé göröngyön útján!

Első és legfontosabb a tanulás, akár magánszemély által, akár szervezett keretek között történik az oktatás. Számos lehetőség áll rendelkezésre egy kezdő természetfotós számára, hogy megtanulja a technikai eszközök helyes használatát, a profi természetfotós szemléletet, a természetfotózás etikáját és a terepen való helyes mozgás szabályait.

Hogy a természetfotózás manapság ilyen nagy népszerűségnek örvend, annak jelentős oka az eltűnő természeti szépségeink iránti vágyakozásban, a gyermekkorunkban átélt természeti élményekben, a rohanó tempójú urbánus világtól történő menekülésben és sokszor a reménytelennek tűnő jövőképtől való elfordulásban gyökerezik.

A természet megörökítése a magunk és mások számára olyan viselkedési jelenség és cselekvési forma, aminek mozgatója az a felismerés, hogy az ember a természet elválaszthatatlan része, aki képes létével, tetteivel jelentősen megváltoztatni a természetes folyamatokat, képes a fajok kiirtására, képes átalakítani a környezetét (sajnos az esetek többségében kedvezőtlen irányban), és képes lehet bölcs együttélésre is a természettel.

Mindebből kiderül, hogy az etikus természetfotós nem ellensége a termé-

szetvédelemnek, ellenkezőleg, partner a veszélyeztetett természeti értékek megőrzésében, csak más eszközöket használ céljainak elérése érdekében. Azonban a természetfotózást eltérő képesítésű és természettudományos felkészültségű, illetve eltérő gyakorlati tapasztalattal rendelkező személyek folytatják, ezért tevékenységük előzetes elbírálása nehéz feladat elé állítja a természetvédelmi hatóságokat. Ezért nehezebb megfelelő fotózási engedélyhez jutni bizonyos területekre, és ez érthető is.

A technika

Motó helyett csak annyit: ne feledjük, bármilyen típusú vagy minőségű a fényképezőgép, csupán eszköz a fotós kezében! A fényképeket, fotóinkat mi magunk készítjük, ezért felesleges bármilyen technikát, gépet „túlmisztifikálni”. Az első és legfontosabb gyakorlás a digitális fotográfiában, a tanulás legjobb módja pedig a próbálkozás, a kísérletezés. Fényképezőgépünk az ecset vagy a szobrászsvéső a kezünkben, és mint ahogyan ezek az eszközök is szinte észrevétlenül hajtják végre mestereik parancsát, úgy kell nekünk is bánnunk a masinánkkal. Az igényes és szép természetfotók elkészítését a belsőnkben rejlő élmények és a folyamatos tanulás teszi lehetővé.

Mielőtt bármilyen szakmai elemzésbe kezdenénk, célszerű meghatározni a körünkben ismert és a természeti értékek megőrzésére is használt képrögzítési eljárásokat.

I. *analóg képrögzítés:* kezdetben negatív filmre (fekete-fehér), később pedig színes negatívra és a legjobb képminő-

séget biztosító diapozitívrá dolgoztak a fotósok;

II. *elektromágneses képrögzítés:* videó;

III. *digitális képrögzítés:* álló- és mozgóképkészítés is lehetséges.

Az első igazi digitális fényképezőgépet a Fuji gyártotta DS-IP néven, 1988-ban. Ez volt az első gép, amely már digitalizált formában tárolta a képeket, mégpedig a 16 MB-os belső memóriájára. Ez azonban nem került még széles körű kereskedelmi forgalomba, elsősorban a rendkívül magas ára miatt. Idővel természetesen megfizethetőbbé váltak a digitális fényképezőgépek, és ez meg is hozta a napjainkban is tartó robbanásszerű fejlődést, így sokak számára vált elérhetővé a digitális fotózás.

Ezt követően nézzük meg a fényképezőgép-típusokat!

Kompakt digitális fényképezőgépek

A legegyszerűbb gépek fix fókusszal rendelkeznek, fejlettebb társaik már optikai zoommal is büszkélkedhetnek. Hatalmas előnyük a már-már szinte elhanyagolható méretük és súlyuk! Használhatóságuk kissé korlátozott, gyakran hiányzik belőlük a manuális beállítási lehetőség. Optikai rendszerük egyre jobb, de elmarad a másik két kategóriába tartozó digitális gépekkel elérhető képminőség mögött. A kompaktok képérzékelője (CCD, CMOS) általában kisebb méretű, amiből következően érzékenyséjük is rosszabb, dinamikatarományuk kisebb, képeik rendszerint zajosabbak.

Bridge digitális fényképezőgépek

Ebbe a kategóriába sorolhatóak azok a gépek, amelyek átmenetet képeznek

a kompakt és a tükörreflexes kamerák között. Jellegüket tekintve kompaktok, tudásuk és minőségük azonban már megközelíti az alsóbb kategóriás tükörreflexesekét. Objektívjuk nem cserélhető, általában 28 mm-től akár 600–900 mm-es gyújtótávolságú zoommal is rendelkezhetnek. A márkás géptípusok ezt a komoly, 20–45-szörös nagyítást is kielégítő képminőség mellett produkálják. Gyakran beépített képstabilizátor segíti a fotózást. Miután az objektív nem vehető le a gépvázról, így nem fenyeget a szennyeződés bejutásának veszélye, nem kell a képérzékelő szenzor tisztogatásával bajlódni.

DSLR digitális tükörreflexes fényképezőgépek

Legfőbb közös ismervük, hogy az objektíven keresztül jutó képet egy (az expozíció közben felcsapódó) tükör közbeiktatásával továbbítják a keresőbe, így a végleges fotónak megfelelő képet láthatunk. Az előző kategóriáktól eltérően, a digitális SLR-gépvázakon az objektív cserélhető, ezáltal tetszőleges látószöget alkalmazhatunk fotóink elkészítésekor.

A hatalmas választékból ki-ki a saját igényeinek megfelelő objektíveket szerezheti be a felszereléséhez, és be is kell szerezni, hiszen a kamerával vásárolt alapobjektívről hamar kiderül, hogy kicsi az átfogása, és hát a minősége sem az, amire vágytunk.

A gépváz megvásárlása még csak a kezdet, bizony tudomásul kell venni, hogy egy széles spektrumú, több fotóterületet kielégítő, igényes objektívpark összeállítása hatalmas anyagi ráfordítást igényel!

Fotó: Réti Zoltán

A természetfotózás a fényképezés kreatív ága, ezért ha komolyabb sikereket akarunk elérni ezen a területen, cserélhető objektíves, úgynevezett DSLR-gépvázat válasszunk! Ehhez általában adnak egy úgynevezett „kit”-objektívet, ami egy széles átfogású, általános célra jól használható darab. Ezt aztán később bővíthetjük specifikusabb objektívekkel aszerint, hogy milyen irányban akarunk tovább fejlődni.

Részterületek a teljesség igénye nélkül: állatfotózás, madárfotózás, tájfotózás, virágfotózás, rovarok fotózása, víz alatti fotózás stb.

A természetfotózás e részterületei egész embert kívánnak. Nagyon egyszerre több speciális területet művelni. A technikai eszközöket is speciális irányban kell fejleszteni, ha magas szintű felvételeket kívánunk készíteni. A mai rohanó világban az idő is véges, így nagyon minimális az esélye annak, hogy minden területet egyszerre gyakoroljunk.

Lássuk ezek után az objektívek legjellemzőbb tulajdonságait! Fókuszátvolságuk alapján általában a következő típusú objektíveket különböztetjük meg: nagy látószögű, alap (normál), makro, tele.

Ugyancsak megkülönböztetünk fix gyújtótávolságú objektíveket, illetve zoom- (vario-) objektíveket.

Ez utóbbiaknál a látószög két szélsőérték között változtatható.

Megjegyezzük, hogy a fókusztartomány növelése általában a képminőség rovására történik.

A normál objektívvel készült felvételek a perspektíva szempontjából valóságú hatást keltenek (látószögük a szem látószögéhez hasonló).

A makroobjektívek a közelfényképezés (virágok, rovarok, portré) szükséges eszközei, míg teleobjektívvel nagyobb távolságból fényképezhetünk azonos méretű képet. A vadfotózáshoz ez utóbbi használata elengedhetetlen.

fotó: Réti Zoltán

Az objektívek másik legfontosabb tulajdonsága a fényerő. Ez adja meg a legnagyobb beállítható szabad nyílást, melyet rekeszértékkel fejezünk ki (pl.: F = 2,8 vagy 5,6). Minél kisebb ez a szám, annál fényerősebb az objektívünk...

A mai korszerű objektívek már rendelkeznek autofókusz-állítási lehetőséggel és stabilizátorral is, ami a berázásos életlenséget csökkenti.

A kiegészítő felszerelések sora végeláthatatlan... A kellően eszement természetfotós tulajdonképpen 30 kilogrammnyi felszerelés nélkül el sem indul. Nyög, jajgat (különösen hegymenetben), de túri sorsát, mert a cél, a „csodafelvétel” elkészítése mindig ott lebeg lelki szemei előtt!

Legfontosabb kellékünk a fotósállvány. Legalább három lába legyen, és minél masszívabb, annál jobb. Fényképezőgépünket stabil állványfejre rögzítve, függetleníteni tudjuk magunkat a technikától, és ezért agyunk a legszebb kompozíció elkészítésére tud összpontosítani. Előnyös, ha van távkioldónk is, aminek köszönhetően élesebb képet

exponálhatunk. Vadfotózásánál ugyan-csak jó szolgálatot tehetnek a különféle hívóeszközök is (például ózsíp vagy bőgőkürt), de helyhez szoktató etetéssel is fokozhatjuk fotózási esélyeinket.

A természetfotózás etikája

A képzett természetfotós ügyel a környezetére, óvja azt, és igyekszik olyan állapotban hagyni, amilyenben találta. Nem rongálja, nem igazítja vagy módosítja a környezetet, nem zavarja az állatok természetes viselkedését egy „jó fotó” kedvéért. A jó természetfotós a természetet fotózza a maga természetes mivoltában, nem kíván beleavatkozni annak rendjébe! Ezeknek a szempontoknak megfelelően kell elkészíteni a művészen hiteles képeket.

Hova induljak fotózni?

A kezdő természetfotós először általában tanácstalan, hova induljon, pedig van-

fotó: Réti Zoltán

nak olyan területek, ahol rengeteg szép felvételt készíthetünk. Első és legfontosabb szabály, hogy legyünk tekintettel a természetet másképp használók és élvezők népes táborára. Hisz mi magunk is úgy élvezzük a természetfotózást, ha nem zavarnak közben, ahogyan ezt

mindenki más is elvárja tőlünk. Mielőtt elindulnánk, mindenképpen egyeztetni kell a terület gazdájával, kezelőjével, művelőjével, használójával. Természetvédelmi terület esetén az illetékes nemzeti park igazgatóságának illetékeseivel, vadászterület esetén pedig a vadászatra

fotó: Szekeres Lános

jogosulttal. Ne okozunk senkinek kellemtelen meglepetést jelenlétünkkel!

Néhány tipp – a teljesség igénye nélkül:

A Bükk-fennsík, a Zemplén környéke, a Szentbékállai-kötenger, az Őrség hangulatos kis dombjai, a Kis-Balaton vagy a Tisza-tó madárrezervátumai, a

fotó: Réti Zoltán

Gemenc csodálatos területe, a Szigetköz páratlan vízi világa, a Börzsöny, a Pilis és a Gerecse csodálatos területei és még tovább sorolhatnánk.

A növények fotózására rendkívül alkalmasak még a színpompás arborétumok, az állatok fényképezésének gyakorlására pedig az állatkertek és a

vadasparkok jelentik a legideálisabb terepet.

Profi felvételek elkészítésére ma már a különféle lesek (épített magaslesek, kunyhók, sátrak) a legkiválóbbak. Sokan hirdetnek interneten ilyen lehetőségeket az állatok fotózására, ezek azonban nem olcsók, ám eredményességüket tekintve a legjobb lehetőséget kínálják. Más kérdés, hogy az itt készült képek értékét milyen mértékben csökkenti az, hogy tömegesen készülnek hasonlóké ugyanarról a helyszínről és témáról.

Ha megvan a kiválasztott célpont, induljunk útnak! Aranyszabály: mindig minden területen úgy mozogjunk, hogy jelenlétünk a természet legkisebb zavarásával járjon. Sikeresek csak így lehetünk. Nem véletlen a természetfotós és vadász párhuzam, hiszen a fotózás is – ha úgy vesszük – egyfajta vadászat, csak épp puska nélkül történik. Állatfotózás esetében egy-egy vadfaj becserkelése pont ugyanolyan felkészültséget igényel fotóstól, vadásztól egyaránt. Ismerni kell a területet, a természetben való mozgás írott és íratlan szabályait, ismerni kell a vadfajok biológiáját, etológiáját, napi viselkedési formáit. A különbség talán annyi, hogy a természetfotósnak még közelebb kell férkőznie az állatokhoz, mint a vadásznak! A legjobb megoldás, ha nem mi megyünk az állatokhoz, hanem leshelyünkön várjuk, hogy ők jöjjenek hozzánk. Így teljesen természetes mivoltukban fényképezhetjük őket. Legtöbbször szükséges az álcázás, hogy minél közelebb kerülhessünk a kiszemelt vadhoz. Az álcázás összetett tevékenység, amelynek célja, hogy jelenlétünket és mozdulatainkat elrejtjük az állatok elől.

fotó: Szekeres János

Milyen képet készítsünk?

Színes világunkban idejétmúlnak tűnhet a fekete-fehér fotózás, ám a valóságban egyre több embert vonz a régi technika szépsége, egyszerűsége és időtlensége. A fényképezés története során a monokróm képkészítés meghatározó jelentőségű volt, azonban a digitális eszközök elterjedésével sokan elfeledtek ennek a technikának az előnyeiről. A kezdő és a tapasztalt fotósoknak egyaránt érdemes visszatérniük a gyökerekhez és felfedezniük a fekete-fehér fotózás csodálatos világát! Egy azonban biztos: a fekete-fehér technika jó tanulóiskola a kezdő fotósoknak, ugyanis a fotózás alapjait sokkal egyszerűbben érteti meg a használójával, egyúttal pedig alapja is a színes fotográfiának,

ami valójában nem más, mint három monokróm színréteg (vörös, zöld, kék) közösen kiadott eredménye.

Mitől művészi egy fénykép?

Ez érdekes és valóban nehéz kérdés. Pontos definíciót nehéz rá adni. A probléma túl összetett, bonyolult, mintsem egyszerűen meghatározni lehetne. Talán kétféleképpen érdemes megközelítenünk a művészi kép fogalmát.

Az egyik a mondanivaló. Számos szakértő, szakíró vallja, hogy művészi kép nincs mondanivaló nélkül. Valami fontosat olyan módon mondjon el a világról, amely megfogja a szemlélőt, elindít benne valamiféle lelki folyamatot. Ehhez a gondolathoz közvetlenül kapcsolódik a másik lehetséges megközelítése a problémának,

amely azt mondja, hogy a kép szemléltője a kép megtekintése után már nem ugyanaz lesz, aki előtte volt, mert lelkének a kép látványa olyan pluszt ad, ami kissé megváltoztatja. Még egy rendkívül fontos kritériumot kell figyelembe venni, mégpedig a hitelességet. A művészi képnek hitelesnek kell lennie, legyen az egy véletlenül elkapott pillanat vagy akár tudatosan beállított felvétel. A legfontosabb elv pedig az, hogy mindezt úgy kell megcselekedni, hogy esztétikus legyen! Mindezekből is láthatjuk, hogy a természetfotósnak nem éppen egyszerű a dolga.

Utómunkálatok és utóélet

Fontos kérdés, hogy a természetfotós mennyire nyúlhat bele különböző fotós képszerkesztő programokkal egy elkészült fotóba. Ez nagyon élő probléma!

Itt is sok a változás, és ez így lesz a későbbiekben is. Természetfotóról lévén szó, jelen állás szerint nagyon korlátozottan lehet beavatkozni, és ez így van jól! A régi időkben, amikor még diára fotóztunk, erre semmilyen lehetőségünk nem is volt. Fegyelemre, önmérsékletre és tiszta komponálásra, képszerkesztésre tanított kiválóan ez a technika.

És ha már úgy érezzük, rutinos fotósok vagyunk, és képeinket nem csak közvetlen környezetünkkel szeretnénk megosztani, lássuk, hova fordulhatunk.

Pályázatok és lehetőségek

Örvendetes dolog, hogy a természetfotósok pályázati lehetősége rendkívüli módon kibővült. Manapság se szeri, se száma a magyar és a külföldi pályázatoknak. Ami kevésbé örvendetes, hogy eze-

ken a megmérettetéseken, szinte kivétel nélkül, nevezési díjjal lehet részt venni. A pályázatokon a kiírók meghatározzák a feltételeket és a kategóriák elvárásait. Többnyire szétválik a táj, a növény, a madár, az emlős, az egyéb állatok, illetve a makro és a kreatív kategória. Célszerű tehát emiatt saját számítógépünkön is ilyen felosztásban tárolni a képeket. A pályázattal kiváló megmérettetés fotóink minőségét illetően! Sokat lehet tanulni is belőle, hiszen ha összevetjük a nyertes képeket saját fotóinkkal, láthatjuk a különbségeket, hogy mit kell még elsajátítanunk.

A jó fotó soha nem lehet öncélú, mutassuk meg barátainknak, hozzáértőknek is, kérjük ki véleményüket! Nagy öröm, ha közülük néhányat beválogatnak újságok, magazinok, könyvek képanyagába.

Az internet világa számtalan lehetőséget nyújt képeink megjelenítésére. Közösségi oldalakon oszthatjuk meg, vagy akár saját honlapot hozhatunk létre, ahová feltölthetjük őket. Ezáltal továbbításuk, ismertetésük is nagyon leegyszerűsödött.

Szükséges, hogy szó essen a nagyobb természetfotós egyesületekről, melyek a magyar természetfotózás alappillérei.

1. Nimród Fotóklub

1960-ban alakult a Nimród magazin képanyagának bővítése érdekében. Szervezett keret biztosított a fényképezve vadászóknak. A természetfotózás fejlődése innen indult. Tag lehetett, akiben a természet szeretete ötvöződött a fényképezés megfelelő szintű ismeretével. Első elnöke Nagygyörgy Sándor volt, de később is

fotó: Szekeres János

fotó: Szekeres János

neves fotósok (pl. Eifert János, Magyar Ferenc) vezették. Jelenlegi vezetőjük Perényi János. Havonta szerveznek foglalkozásokat, melyre előadókat hívnak, és képzéseket, képelemzéseket tartanak.

2. naturArt Magyar Természetfotósok Szövetsége Közhasznú Egyesület

1989 óta működik, 2002 óta közhasznú egyesületként. A legnagyobb hazai egyesület. Azokat az alkotókat tömöríti, akik a természetfotózást magas színvonalon és szigorú etikai és szakmai elvárásoknak megfelelően művelik. Célja a fotóművészet sajátos eszközeivel hozzájárulni a természet- és környezetvédelem eredményesebb munkájához. Szintén havonta tartanak foglalkozásokat, évente egyszer van tagfelvétel. Több más program mellett ők szervezik az Év természetfotósa pályázatot, a Természetfotós minifesztivált.

3. Fotó Natura Természetfotós Egyesület

1992-től működik. Fő célja a természet védelmének és értékeinek hirdetése. A természetfotósok megnyilvánulásának fóruma művészi szinten. 1993 óta a Nemzetközi Természetfotó Szövetség (IFWP) tagja. Havonta tartanak foglalkozásokat, melyeket terepi programokkal egészítenek ki.

4. Fényecset Fotóklub

Természetfotós tanfolyam hallgatóiból 2001-ben alakult fotóklub. Klubéletük alapja a közös érdeklődés: a természet és fotózásának szeretete. Feladatuknak tekintik a természeti környezet védelmét. Művészi színvonalú képek készítésére törekcsenek, melyeken keresztül a természetfotót mint esztétikai értéket képviselő alkotást is szeretnék népszerűsíteni.

5. Mezőföld Természetfotó Egyesület

1989 őszén alakult, először a Nimród Fotóklub mezőföldi csoportjaként, 1992-től önálló fotós egyesület. Dunaújvárosban tartják a foglalkozásokat, rendszeresen kiállítanak, a környezettudatos szemlélet formálását tekintik fő céljuknak. Évente alkotótábort szerveznek.

6. Vadvilág Magyar Természetfotósok Egyesülete

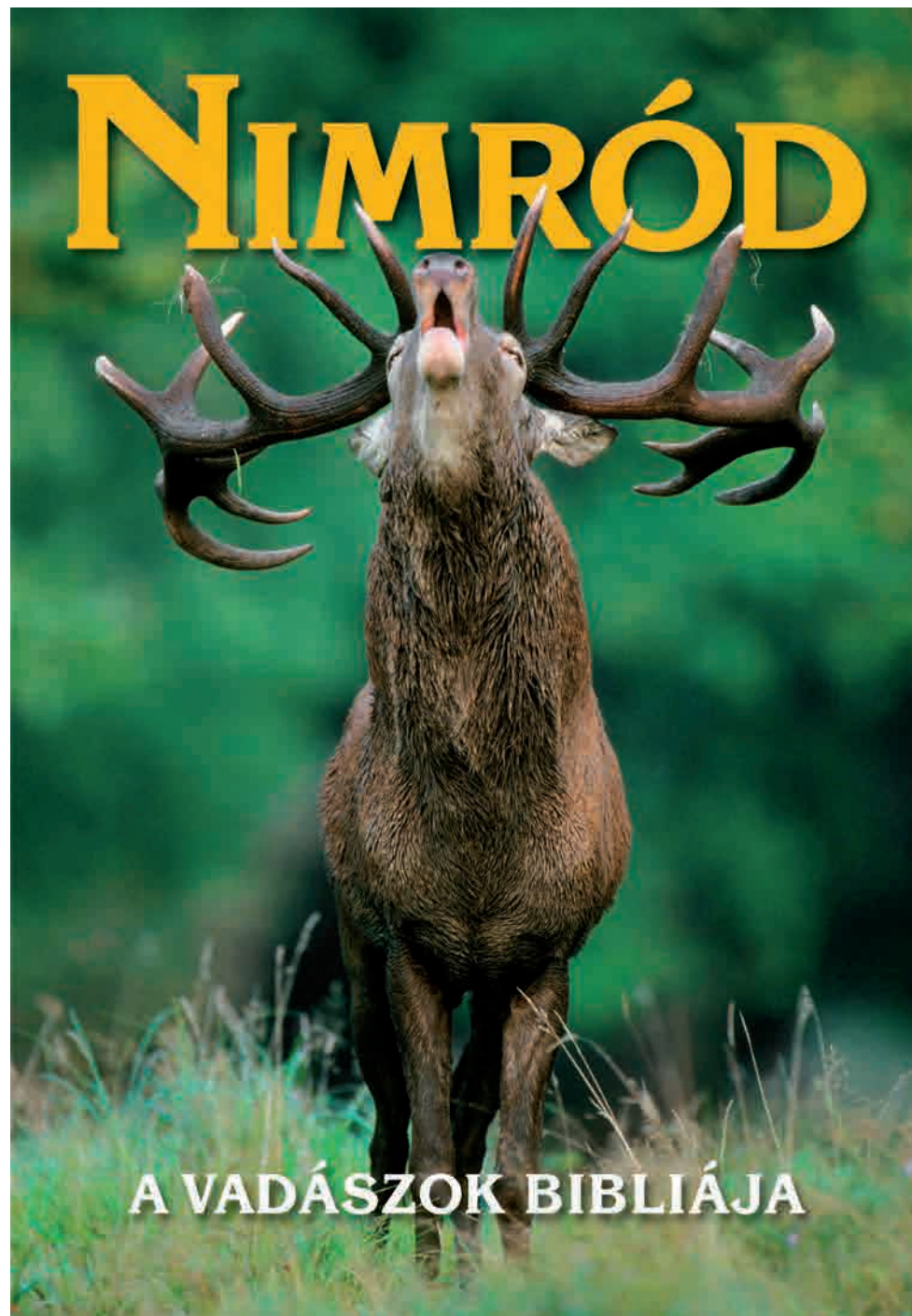
2005 szeptemberében alakult természetfotós tanfolyamok hallgatóiból. Természszerető baráti társaság. Céljuk a természet szépségeinek és törékenységének bemutatása a nagyközönség számára.

Ha komolyan gondoljuk természetfotós pályafutásunk fejlesztését, mindenképpen javasoljuk valamelyik egyesület felkeresését. Nagyon sok információt, tippet, segítséget kaphatunk az úton már korábban elindultaktól. Az egyesületek az interneten könnyűszerrel megtalálhatóak.

Ha intézményesített keretek között szeretnénk tanulni, akkor több természetfotós iskolához is fordulhatunk, ahol szakképzett oktatók segítik az ismereteink gyarapítását (Fényecset fotósuli, Fotóoktatás fotóiskola stb.).

Végül szeretnénk a kedves Olvasót cikkünk által arra buzdítani, hogy bátran vegyen a kezébe fényképezőgépet, és örökítse meg csodálatos és titokzatos természeti szépségeinket, mert ezek a képek a későbbiekben mindig örömteli érzést okoznak alkotónak, nézőnek egyaránt.

Réti Zoltán, Szekeres János

A VADFOTÓZÁSRÓL – NAGY VONALAKBAN –

Mint a természetfotózás bármely területén, ebben a speciálisnak mondható ágazatban is az első és legfontosabb kérdés a „hol?” körül rejtőzik. A vad jobbára a vadászterületen található meg. Vadászati időnyben ilyen helyekre különösen nehéz bejutni, hiszen az engedély nélkül cserkelve settenkedő vagy némán leskelődő fotós önmagát teszi ki életveszélynek, ráadásul a vadászok számára is kellemetlenséget okoz...

A múlt rendszerben néhány kiemelt kormányterületre szűkülte le az a tér, ahol „lővilágnál”, nagy biztonsággal lehetett vadat, elsősorban nagyvadat fotózni. A fotós túrák így Gemenc, Gyulaj és a Vál vagy Telki környéki erdőkre korlátozódtak – igaz, az alaposan feldúsult állomány a lehetőségek szinte korlátlan tárházát biztosította, s garantált sikerrel kecsegtetett. Az ezeken kívüli helyeken is lehetett ugyan (és lehet ma is) találni nagyvadat, csak a „védettség” hiányában

jobbára általában olyan időszakra korlátozódik a mozgásuk, amikor elegendő fény hiányában lehetetlen a fényképezésük. Sajnos csak néhány, kiváltságosnak mondható vadfotós tevékenykedhetett legálisan ezeken a területeken, a nagy többség – mint például jómagam is – az illegális fotózást volt kénytelen választani. A vadbőség és a sokszor napközbeni mozgás alapos indok volt az esetleges lebukás kockázatának vállalására, még ha tisztában is voltunk a dolog veszélyességével. Fel kell arra hívni a figyelmet, hogy akkoriban esélye sem volt egy „mezei” természetfotósnak legálisan bejutni ezekre a helyekre. A legtöbb, amit elérhettek, az volt, hogy keresték egy-egy megértő erdész ismeretségét, és tájékozódhattak arról, hogy a terület melyik részén nem ütközhetnek valamelyik vadászó elvtársba vagy vendégébe.

Mára ez a helyzet jelentősen megváltozott, egyre több lehetőség nyílik a

vadfotósok számára a vadászterületeken való tevékenykedésre. Mód van arra, hogy a jogosultak vezetőivel kapcsolatot teremtsünk, sőt sok helyen – főként erdőgazdaságoknál – úgynevezett vadfotós túrákat is szerveznek árjegyzéki áron, egybekötve a területhez tartozó vadászházban való elszállásolással és étkeztetéssel. Igen, ez is egyfajta üzletté vált, de ez a mai kor szelleme. Ha ehhez alkalmazkodni tudunk, és persze anyagilag is bírjuk, akkor ezért sokat kapunk cserébe. Mindenekelőtt a biztonságunkat, hiszen kísérőkkel mozoghatunk az erdőben. Ők pontosan tudják, a terület melyik része háborítatlan. Ismerik a vadjárását, és esetleg rendszeresen etetik is a fotózásra kijelölt helyeket, így a jó képre is nagyobb az esély.

A kerti fotózás a másik opció – igaz, a vadról készült felvételeket esetleg kevésbé természetes környezetben tudjuk elkészíteni. Ez ugyancsak engedélyhez kötött, s azt is tudnunk kell, hogy ma sokkal szigorúbban veszik a kertben való illegális tartózkodást, mint régen, és mivel megvan a módja annak, hogy legálisan legyünk odabent, jobb is a konfliktusokat elkerülni.

Ha a sors kegyéből – akár ismerettségünk révén, akár fizetős vendégként – lehetőségünk nyílt fotózni egy-egy területen, sose felejtünk el az ott készült képekből a vadgazdáknak is átadni néhányat! Ez nemcsak gesztus a részünkről, de a kapcsolatok további ápolását is szolgálja.

A vadfotózás a természetfotózás speciális ágazata. Bár szinte ugyanolyan felszerelést igényel, mint a madarak fotózása, a mikéntje és sok esetben a helyszíne is nagyban különbözik attól. Hasonlóan a madárhoz, a vad is helyhez

kötött, csak jóval nagyobb területeket jár be. Ha nem köti valami – például a rendszeres szórás – bizonyos bejáratott helyekhez, akkor kizárólag a rendszeres mozgásuk alapos ismeretében van valamennyi esélyünk a lesből való fotózásra. Ellenkező esetben cserkelésre ítéltetünk, ez azonban „potyázóbb üzemmód”. Alapregula, hogy jobb az, ha a vad megy feléd, mint fordítva.

A madárnak nincs szaglása (igaz, van éles szeme), a vadnak viszont annál kifinomultabb, mozgásunkat, helyünket tehát nagyban befolyásolja a szél pillanatnyi iránya. Szél alatt szinte semmi esélyünk! Hallásuk is kiváló, ezért az óvatos, zajtalan járás vagy lesben állás elengedhetetlen. Bár – a dám kivételével – látásuk gyengébb, alakfelismerő képességük kitűnő, s a hirtelen mozdulatokra biztos, hogy elugrással és meneküléssel válaszolnak. A jó vadfotós ismérve, hogy képes eggyé válni a környezetével, nemcsak öltözete, hanem mozdulatlansága miatt is. A felszerelés csillogása az egyik legkönnyebben elriasztó dolog a vad számára. A világos színű teleobjektíveket az élelmesebb fotós beöltözteti terepszínű huzatokba, bár a nagy frontlencsék a leginkább reflektáló felületek. Ezt a megfelelő napellenző állandó használatával védhetjük ki.

Azt gondolhatnánk, „könnyű” dolga van a vadfotósoknak, hiszen az optimális felvételi távolság jóval nagyobb, mint mondjuk a madárfotózásnál, ez azonban nem igaz. Mielőbb tisztázzuk: az állatvilág bármely egyedének a fényképezése a természetben komoly kihívás és nehéz feladat! A vadfotós kénytelen nagyobb és fényerősebb teleobjektíveket cipelni magával, állványt azonban csak akkor használhat, ha kötött helyről fényképez.

Nagyvadas területen nem nagyon van helye az állványnak, főleg nem a kinyitottal való helyváltogatásnak. A fotózás ideje az esetek többségében a virradattól alig valamivel napkelte utánig, illetve a közvetlen napnyugta előtti időszaktól az alkonyig tartó rövid időre korlátozódik. A magas érzékenységen is jó minőségben rögzítő gépek tehát elengedhetetlenek.

A madarak zöme ugyanakkor egész nap fotózható, igaz, azok esetében is az előbbi időszakok a legideálisabbak, már csak a szép fények miatt is, de ez inkább a nagyobb testű gázlómadarak esetében lehet fontos szempont. Nagyvadfajaink közül talán csak egy-egy bátrabb őzzel lehet szerencsénk összefutni „normális”, nappali világosságban.

Jellemzőnek mondható, hogy a vadfotósok keresik a „trófeákat”. Az impozáns fejdíszű bikák, bakok, kosok, méretes vadkanok a leginkább keresett témák, s a tarvad e tekintetben háttérbe szorul. Pedig a nőnemű egyedek és a fiatal állatok is hálás alanyok, különösen együtt. Talán csak a csíkos vadmalacokat vehetjük kivételnek ez alól. Pedig ezek is mind a természet részei, látványos megjelenésükkel egyenrangú társai a hímivarú egyedeknek. Nélkülük ők sem lennének, s valamikor ők is voltak fiatalok és esetlenek. Meg lehet találni a tarvad képi értékeit is, és úgy gondolom, egy valamirevaló vadfotós figyel is erre.

Szót kell ejtsek a vadaskertekben, vadsparkokban való fényképezésről is, ami kétségtelenül könnyebbnek látszik, ez azonban csak szűk területekre igaz. Ott viszont a talaj kijárása, a túlordalt lévő kerítés azonnal meg is mutatja a kép helyszínét, csökkentve ezáltal a kép

valós és használati értékét. Nem is etikus ma már a fogságban készült képek természetfotóként való „eladása”. Gyakorlóterepnek azonban kiválóak, szoktathatjuk magunkat a felszerelésünk és a vad mozgásának összehangolására, és ezáltal fejleszthetjük a reflexeinket is.

Az utóbbi években sokat változott az általános természetfotózási trend: az alkotók ugyanis fokozatosan hagynak fel az akciók fotózásával. A digitális technika elmúlt években történő fejlődésével, a maga gyors és mozgó témát követő autofókuszaival, a felgyorsult felvételi sebességű kamerákkal egyre inkább értékét veszti az ilyen jellegű felvételek. Az egy másodperc alatt „kiköpött” 8–12 képből igazán nem kunszt kiválasztani egy jót. Ehelyett egyre népszerűbbek a hangulatokat közvetítő képek, a környezetben festőien, esetenként művészi színvonalon megjelenített nagyvadbárázolások. Az ilyen képekhez nem is kell kifejezetten speciális felszerelés, nincs szükség „nagy kaliberű, messze hordó” objektívekre, csupán elmélyülésre és vizuális érzékenységre. Együtt lélegezni a természettel és a benne élő állatokkal...

Mi, magyar természetfotósként úgy érezzük, hogy egyelőre ebben egy kis lépéshátrányban vagyunk – nálunk ugyanis még jobbra a verekedő bikákat, üzekedő állatokat keresi a „fogyasztó”, ráadásul minél jobban kitöltött, szűkre vágott képen.

Mindez talán nem véletlen, hiszen éppen a hazai természet-, illetve vadfotósok tettek szert nemzetközi hírnévre az ilyen megközelítésű képeikkel, igaz, jó pár évvel, évtizeddel ezelőtt. Közülük Nagygyörgy Sándort és Berta Bélát emelném ki. Fekete-fehér vagy néha színes nagyvadbáraképek a művészet szintjére

fotó: Vajda János

tudták emelni a fényképezésnek ezt az ágazatát.

Szerencsére a komoly hagyományokra visszatekintő vadászati kultúrának a természetfotózás is elválaszthatatlan része, ugyanakkor tudnunk kell, hogy ez a kelletképpen eredményes vadgazdálkodásunk nélkül nem volna így.

A vadászat és a vad tiszteletéből fakadó szertartások legtöbbje szintén kedvelt fotótéma. Ezek a hagyományok nagyon messzi múltba nyúlnak vissza. Az elejtett vad terítéke melletti kürtölés, a töret átadása, a végtisztesség megadása vagy a vadászavatás művészileg is értékelhető módon jeleníthető meg. Ezeknek az eseményeknek a fényképezése azonban igen nagy tapintatot kíván meg a fotóstól. Jószerivel a vadászok is csak olyan fotóost engednek be ebbe a körbe, aki megszolgált már ezt a bi-

zalmat. Először is ismerni kell az egyes események sorrendjét, hogy a „riporter” mindre megfelelő módon tudjon felkészülni. Úgy kell mozognia, hogy ne zavarja semelyik „rituálét” sem. „Láthatatlanná, érzékelhetetlenné” kell válnia, de ott is kell lennie, s a lencsevégre kapott pillanatképek által a személyes élményeit, látásmódját visszaadni. Úgy távol lenni, hogy mégis közel van. Ezt csak úgy lehet elérni, ha a fotós „ismeri a dörgést”. Talán furcsának hatnak ezek a megfogalmazások, de aki fotózott már különféle rendezvényeken, tudja, miről van szó...

Akár a vad, akár a vadászat fényképi megjelenítéséről beszélünk, egyaránt fontos, hogy az esztétikus környezettel együtt ragadjuk meg a központi témát, érzékeltetve a hangulatot és a megörökíteni kívánt pillanatok ünnepélyességét.

fotó: Polster Gabriella

Néhány etikai alapelvet mindenképpen fontos leszögezni, melyhez minden körülmények között tartanunk kell magunkat. Ne készítsünk például az elejtett vadról túlságosan közeli képeket, pláne ne a vérző sebéről vagy az esetleges fájdalomról, szenvedéséről! Csak kérésre – vagy a hozzájárulása alapján – készítsünk képet a zsákmánya mögött guggoló elejtőről. A terítéknél inkább a nagy, széles látványú helyzeteket rögzítsük, leginkább az emberek és az elejtett vad kölcsönhatását kidomborítva. Lehetőség szerint kerüljük csak a teríték vagy valamely részlete ábrázolását, és soha ne fotózzuk hátulról vagy a zsigereit a hasi oldala felől. Viszont, ha megengedik, készítsünk portrékat is az emberekről. Ha a magaslesen a vadászok mellett állhatunk, tartsuk be azt, amire kérnek bennünket, ne zavarjuk a vadászt, és ne veszélyeztessük a saját testi épségünket sem! Ne feledjük: az általunk keltett zajnak, hirtelen mozdulatoknak

itt ugyanolyan jelentősége van, mint a vadfotózásnál!

A hajtásnak ugyancsak szigorú szabályai vannak: ha gépünkkel részt vehetünk a társas vadászon, maradéktalanul be kell tartanunk a vadászatvezető utasításait! Ezekon fő témaként keressük a felugró állatokat és madarakat az emberekkel – például a puskáját emelő vadással – együtt ábrázoló képek lehetőségét!

Az elejtés pillanatának elkapása igazi fotósbravúrnak számít. Ha keressük is ezeket a pillanatokot, csak saját reflexünk kontrollálásaként vagy az emlékalbumunk számára tegyük, s a vadászatellenes hangulat további gerjesztésének megelőzése céljából soha ne publikáljuk ezeket, még szűk körben sem!

A leges-legfontosabbat hagytam a végére: mi magunk is minden körülmények között adjuk meg a vadnak kijáró tiszteletet!

Vajda János

NAGY HÍRŰ VADÁSZOK FÉNYKÉPEZŐGÉPPEL MEGŐRIZTÉK A PILLANATOT

Mint az előző összefoglalóból is kitűnt, ma már a legkülönfélébb módon lehet az élményeket megőrizni. A paletta igen széles, a mobiltelefontól a táblagépig terjed. És persze ne feledkezzünk meg a jó öreg fényképezőgépről sem!

Mióta csak elkészültek az első fényképezőgépek, azóta használják a vadászok is a technika eme vívmányát. Persze kezdetben csak beállított képeken, jobbára vadászöltözetben, gyakran műteremben örökítették meg magukat és esetleg zsákmányukat. Ezek a képek azonban olykor még ma is meglepetéssel szolgálnak. Egy archív fotón például Vámbéry Ármin világhírű orientalista, illetve gróf Lázár Kálmán, korának egyik legismertebb vadásza együtt látható. Ők egy arábiai expedíció tagjai voltak, ám erről az útról – tudomásom szerint – csak ez az egyetlen, beállított kép maradt fenn, bizonyítva, hogy Lázár gróf járt Arábiában.

Az első, nagy és nehézkes gépekkel még nem igazán lehetett terepre menni, így ezek nem szolgálhatták az élmények dokumentálását. Ezért, akik emlékeiket meg akarták örökíteni, gyakran részletes, esetleg rajzokkal illusztrált naplót vezettek. Persze később, amikor egyre inkább terjedt a fényképezés, akkor sem tűnt el a terepi napló, sőt a fotókkal alátámasztott feljegyzések mind divatosabbá és pontosabbá váltak.

A múlt nagy vadászáinak többsége komplexen rögzítette élményeit. Mivel egy-egy ritka vad elejtéséhez többnyire sokkal több energiára, no meg pénzre

volt szükség, mint manapság, sőt talán idő dolgában is jobban álltak, igyekeztek többféleképpen emléket állítani a terítékre hozott vadnak. Az első feladat persze a zsákmány megszerzése volt, ezt követte a trófea kikészítése és megfelelő elhelyezése. E folyamatokkal párhuzamosan történt a fényképezés, majd a lőjegyzékbe és szerencsésebb esetben vadásznaplóba történő részletes bejegyzés.

MINDENT, AMI ÉRDEKES

Nem csak az idegen tájak vándorai fotóztak le mindent, amit érdekesnek találtak. A 19. századnak és a 20. század első felének a vadászai jórészt művelt, érdeklődő és olvasott emberek voltak. Vadásztútaik során megfigyeltek és fényképeztek például embereket, népviseleteket, falvakat, épületeket, természeti értékeket, tájakat, érdekes állatokat, különleges fákat. Gondoljunk csak Nadler Herbertre, aki Erdélyországból is hozott és jelentetett meg nagyon szép felvételeket!

A fényképezőgép sok vadász számára igen fontos eszköz lett, talán a puska és a távcső után a legfontosabb felszerelési tárgy. Ezek után úgy vélem, nem árt megismerkedni ama nagy hírű vadá-

szainkkal, akik egyúttal kiváló fotósok is voltak.

◆ **Teleki Sámuel** (1845–1916) 1886–1889 között tette híres felfedezőújtját Afrikában, amikor is a kontinens térképéről több fehér foltot is eltüntetett. Bár ő is írt naplót, expedíciójáról szóló könyvét krónikása, *Ludwig von Höhn*el vagy – ahogy magyarul a könyv címlapján olvashatjuk – Höhnel Lajos írta. *A Rudolf és Stefánia tavakhoz* 1100 oldalon, két kötetben, 178 illusztrációval kiegészítve látott napvilágot. Ebben már több fénykép is megjelent, s vélhetően a remek illusztrációk java fényképek átrajzolásával, esetleg idealizálásával készült.

◆ **Vojnich Oszkár** (1864–1914) Teleki kortársa volt. 1893-ban – miután már túl volt egy afrikai expedíción – Alasz-

kába utazott. Ekkor már fényképezett is; az útvjáról írt, *Budapesttől Sitkáig* című könyvének előszavában a következőt írja: „Éjszak-Amerikáról tudomásom szerint mindeddig nem jelent meg illusztrált magyar munka. Amíg érdekesebb mű e hiányt pótolni nem fogja, talán az én szerény naplójegyzeteim is tesznek némi szolgálatot az érdeklődőknek.”

Vojnich Oszkár ekkor és kezdeti útjain nem vadászott (talán leszámítva első afrikai utazását). Később azonban részben saját remek fotóival tette igazán lenyűgözővé leghíresebb könyvét, a *Hogyan vadásszunk veszélyes vadra?* című kötetet.

A fényképezés épp Vojnich idejében vált egyszerűbbé és ezáltal népszerűbbé, hiszen *Georg Eastman* néhány évvel korábban megalkotta az állványt nem igénylő, hordozható fényképezőgépet, majd hamarosan piacra dobták az első filmtekerccset is. Ennek ellenére elmondható, hogy a századfordulón a fotózás nemcsak nehézkes, hanem költséges is volt. Vojnich Oszkár a későbbiekben igazi világvándor lett. Járt és fényképezett a Spitzbergákon, Oroszországban, Ázsiában, a csendes-óceáni szigetvilágban, Ausztráliában és Afrikában. Afrikai útjai kivételével külföldi élményeit könyvekben is megörökítette. Fotói ma már unikálisak, gyakran letűnt életformák jelennek meg rajtuk. A vadászatokon készült képei közül különösen érdekesek azok, melyek elefántos tigrisvadászatokon készültek, illetve a bali tigris (igaz, elejtett példányt) ábrázoló fotográfia, lévén ez az alfaj azóta már kipusztult, s kép is alig maradt róla.

Vojnich Oszkár több ezer fényképének többsége a Magyar Nemzeti Mú-

zeumhoz és a Néprajzi Múzeumhoz került.

Kevés kivételtől eltekintve, a múlt század első felének vadászai fényképezőgépet is vittek magukkal expedícióikra, ám Vojnich Oszkárhoz hasonlóan művészi képeket nemigen készítettek. Felvételeik – legalábbis azok, amelyek nyomtatásban megjelentek – leginkább csak terítékfotók, némi tájképpel fűszerezve (néhány ezek közül: *Damaszkin Arzén – A maszáj fennsíkon*, 1906; *Gróf Zichy Kázmér – A Guaso Nyiro mentén a Nátron-tóig*, 1908; *Nemeskéri-Kiss Géza – A Felső-Nílus mentén*, 1917).

◆ **Kittenberger Kálmán** (1881–1958) azonban már másképpen fényképezett és publikált. Első könyvének (*Vadász- és gyűjtőúton Kelet-Afrikában*, 1927) képanyaga korának vadászati irodalmában egyedülálló volt; 199 eredeti, igen jó minőségű fénykép látott benne napvilágot. Akárcsak a könyv, az illusztrációs anyag sem csak a vadászatok, hanem Afrikát mutatja be a maga valójában; tájakat, különböző kultúrákat, embereket, növényeket, sőt vadon élő állatokat is, például marabukat, flamingókat, zsiráfokat, zebákat. Különösen érdekesek azok a képek, amelyeknek alanyait az akkor újjáépített (1912-ben ismét megnyitott) Budapesti Állatkert számára fogta be. Ezek a fotók orrszarvú-, zsiráfborjú és több fajhoz tartozó antilopborjúk is szerepelnek. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a legtöbb állat – nem Kittenberger hibájából – nem ért célba.

Kittenberger Kálmán második könyve először 1930-ban jelent meg, *Megváltott Afrika* címmel. Ez 109 felvételt tartalmaz, s képanyaga kevésbé izgalmas, mint elődjéé, leginkább vadászszakmá-

nyokat ábrázol, persze azért akad itt is jó néhány tájkép, feketéket ábrázoló felvétel, illetve elefántcsordát ábrázoló kép. A második világháború után kiadott első könyvében, *A Kelet-Afrika vadonjaiban* című kötetben nagyjából az előző két művében megjelent képek szerepelnek, ám ezen ne csodálkozunk, hiszen e kiadvány ugyanazon az élményanyag alapján készült, mint az első kettő. A *Kilimandzsárótól Nagymarosig* (1956) címűben pedig egyáltalán nincsenek fényképek. A szerző halála után még megjelent egy-két megcsonkított könyve, de ezekről kár beszélni.

◆ **Gróf Apponyi Henrik** (1885–1935) nevét ma már kevesen ismerik, noha korának egyik legjelentősebb vadász és utazója volt. S bár járt Amerikában és Afrikában is, mégis csak egyetlen könyvet írt, amely *Úti- és vadásznaplóm Indiából és a Himalájából* címmel, 1931-ben jelent meg – 220 képpel! És micsoda

képanyaggal! Apponyi mindent dokumentált, nem csak a vadászatok, így a könyv kultúrtörténeti szempontból is igen jelentős. A templomok, kolostorok világa éppúgy feltárul a fotókon, mint a maharadzsa élete.

◆ **Báró Huszár László** (1884–1966) *Kwaheri* (1929) című könyve ugyan számos teríték- és trófeaképet ábrázol, azért valljuk be, fotóanyaga mégiscsak unalmas. Ezért gondolt egyet a szerző, és korának egyik legismertebb festőművészevel, *Vezényi Elemérrel* pompás színes festményeket készíttetett, amelyek jelentősen emelik a könyv értékét.

◆ Aligha kétséges, hogy a legjobb és talán legismertebb fotós vadász **Széchenyi Zsigmond** (1898–1967) volt. Könyvei nem csak irodalmi élményt jelentő vadásztörténetek, hanem igazi fotós csemegék is. Szerzőjük nemcsak tudott, hanem szeretett is fotózni. Sőt képeit pedánsan hatalmas albumokba rendezte, és még arra is ügyelt, hogy az alaszakai fotóalbum fókabőrbe, az indiai tigrisbőrbe, míg az afrikaiak zebra bőrbe legyenek kötve.

Első könyvének, a *Csui!... – Afrikai vadásznaplónak* (1930) a képanyaga még csak sejteti, hogy igazi vadász-fotóssal állunk szemben, de ezen ne csodálkozunk, hiszen amikor ezek a felvételek születtek, az író még nagyon fiatal volt. Ám már ebben is találunk megannyi expedíciós életképet, természet- és állatfotót, olyanokat, amelyek elröpítik az olvasót Afrika egzotikus tájaira. Sőt a képek száma is figyelemre méltó: 139.

Széchenyi Zsigmond ezt követő művei aztán sorra jobbnál jobb, szebbnél szebb képekkel látnak napvilágot. Ha szabad

egy szubjektív véleményt említenem, e sorok írójának véleménye szerint a *Náhar* (1940) az a könyv, amely páratlan fotóanyagában mindegyiken túlsz.

Az eredetileg 1942-ben írt *Trófeáim bemutatkoznak* (amelyhez 1947-ben írt előszót, és csak 1990-ben jelent meg!) nem csupán irodalmi mestermunka, hanem annak is ékes példája, hogyan lehet a trófeákat és bőroket szépen, lényegre törően fényképezni.

Érdemes megemlíteni, hogy könyveinek képanyaga kiadásonként különbözhet egymástól. Leginkább talán a *Csui!* második világháború előtti és utáni kiadásainak képanyaga tér el a korábbiól. Néhány műve a háború után átalakítva jelent meg, például az *Afrikai tábortüzek*, melynek alapja az *Elefántország*, de szerzője tíz új fejezetet írt hozzá, így az illusztrációs anyag is részben megváltozott.

Bár Széchenyi szerette saját fotókkal illusztrálni könyveit, a *Csui!*-ban azért

felfedezhetünk néhány, gróf Károlyi által készített felvételt, az *Alaszkában vadász-tam* első kiadásában (1937) pedig ez olvasható: „Vadásztársaimnak, Báró Buxhoeveden Károlynak és Gróf Sierstorppff Jánosnak köszönöm, hogy ők is segítettek fényképezni.”

Később, az *Ahogy elkezdődött...* című könyvben (1961) nem találunk fotógrafiákat – helyettük *Schell József* csodálatos illusztrációiban gyönyörködhetünk –, ám az *Ünnepnapokban* (1963) már igen. A legtöbb képet Széchenyi saját maga készítette, de a fotósok között találkozhatunk kora egyik legnagyobb természetfotósának, *ifj. Tildy Zoltánnak* a nevével, azonfelül még *Schuller Imre* és *Endrődy Ferenc* képeiben is gyönyörködhetünk.

Talán nem érdektelen arról is beszélni, hogy míg a háború előtt Széchenyi könyvei csodálatos külsővel kerültek az olvasók kezébe, addig az ötvenes-hatvanas évek kiadásairól mindez már nem mondható el. Az „Olcsó Könyvtár” sorozatnál természetesen érthető a szerény külső, de például az 1967-ben kiadott *Denaturált Afrikánál* (1968) vagy az 1973-ban megjelent *Csui!*-nál már nem. A *Denaturált Afrikában* egyébként már nem a szerző, hanem felesége készített kítűnő képeket a lebilincselő könyv számára.

Azt, hogy milyen jó fotós volt Széchenyi Zsigmond, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy 1987-ben megjelent egy képes válogatáskönyve, *Vadászat négy földrészen* címmel, a Corvina Kiadó gondozásában.

Széchenyi Zsigmond halála előtt nyolc nappal belekezdett egy levélbe, melyet egy afrikai fotósafari-vezetőnek címzett. Ebben írja a következőket: „És

amennyiben a nyár folyamán sikerülne felgyógyulnom, szeretnék pár hetet feleséggel ismét Afrikában tölteni. Hajlandó lenne akkor velünk tartani? Tervem röviden a következő. Elvileg semmi vadászat (de erre a kérdésre későbbiekben még visszatérek). Kettőtől négy hétig tartó fényképező Safárira gondoltam. Sátrak, tábori felszerelés nélkül! Kényelmes vándorlásra egyik rezervátumból a másikba. A lehető legolcsóbban.”

SZOMORÚ FOLYTATÁS

A hatvanas években aztán egyre-másra jelentek meg azok a döntően afrikai témájú vadász-könyvek, amelyeket legjobb volna inkább elfelejteni. (Hadd legyen igazságos, azért akadt közöttük egy-két gyöngyszem is.) A pártállam akkori kegyeltjei – többnyire a Tanzániában élő *dr. Nagy Endre* meghívására – érkeztek a fekete kontinensre, sokszor a legcsekélyebb zoológiai tudás nélkül. E hiányosságukat – mint később kiderült – később sem pótolták. Most idegen tollakkal ékeskedem, s *Szmadám György: Leopárd a teraszon* (2012) című könyvéből idézek:

„Egy többnyire álnéven író, valaha nagy hatalmú pártember egyik Afrika-könyvében látható például egy fotó, amelynek aláírása az elejtett Thomson-gazellát Grant-gazellaként jelöli meg, amiből kénytelen vagyok azt a következtetést levonni, hogy a kiváló vadász azt sem tudta pontosan, mit lőtt le. Ennél is megdöbbentőbb tájékozatlanságról árulkodik az egyik képaláírás, amikor az illető az elefántok hátán látható fehér, viszonylag nagy testű pásztorgémekeket seregélynek titulálja, amelyek köztudottan rigó nagyságúak és feketék (...)”

Egy könyvben egy másik szerző a topi képe alá kongónit ír annak ellenére, hogy már akkor is léteztek angol és német nyelven jó határozókönyvek, sőt rendelkezésre álltak itthon is olyan nagy tudású szakemberek – például *dr. Anghi Csaba* vagy *Fodor Tamás* –, akik valószínűleg örömmel elvállalták volna e könyvek lektorálását...

Szintén egy jó nevű vadász, aki feleségével Afrikában és Indiában is járt, könyvében egyebek mellett arról ír, hogy több ezer fényképet készített. Ám a később megjelentetett műben több állatkerti fotó is szerepel, többek közt a Budapesti Állatkert amur leopárdja, és egy szintén állatkerti bengáli tigris. Ezek a nemzetközi hírű fotós *Kapocsy György* felvételei. A tigriskép egyébként a Budapesti Állatkert 1971-es útmutatójában is megjelent. Az állatkertben készült fotókkal persze önmagában nincs semmi baj, még egy természetkönyvben is nyugodtan szerepelhetnek – a probléma akkor kezdődik, ha látszik, hogy a kép zárt térben készült, illetve, hogy más fajt vagy alfajt ábrázol, mint amelyet a szerzők láthattak (jelen esetben amur leopárd). Ugyanebben a könyvben különösen tetszik a dr. Nagy Endre szelíd csimpánzról készült kép, „Az őserdőben csimpánzzal is találkoztunk” képaláírással. Bár hozzáteszem, valóban nem írták oda, hogy „vad” csimpánzzal, de jól tették, hiszen e rokonunk csak jóval keletebbre fordul elő.

De a legbotorabb Afrika-könyv még hátravan, amely 1979-ben jelent meg. E cikkben nem tisztom a tartalommal foglalkozni, ezért csak a többnyire igen rossz minőségű képekre hagyatkozom: a szerző vízi bakot ír nádi bak (vagy helyesebben nádi antilop) helyett, *csui-*

nak (leopárdnak) nevezi a gepárdot, a szent íbiszt sarlóscsőrű fekete gólyának, a jávorantilopot tehénantilopnak, de az igazi csemege ez a képaláírás: „A nairobi vadrezervátum büszkesége az óriás tuskéjú (sic!) orrszarvú”... Kérdés persze, hogy ezt az egyébként is rossz képanyagú könyvet egyáltalán miért adták ki ma már elképzelhetetlenül nagy, 29 800-as példányszámban. Vagy miért nem lektoráltatták? Nos, volt szaklektora, kettő is – egyikük neves vadgazda-vadász, aki maga is járt Afrikában, és természetesen könyvet is írt róla.

A hatvanas–hetvenes években gyakran be is csapták az olvasót, már ha képekről volt szó. Előfordult, hogy egy hazai természetéről-vadászatról szóló könyvhöz preparátumokat cipeltek ki az erdőbe-mezőre, lefényképezték őket, majd eleven állatként próbálták „eladni” ezeket.

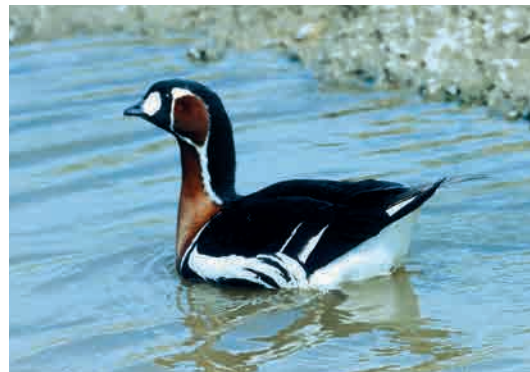
Ám, mint már említettem, azért egy-két, valóban hozzáértő által írt és fotózott munka is született. Ilyen például Szunyoghy János: *Egy év Tanganyikában* (1968) című könyve, amely az akkor oly népszerű, *Útikalandok* című sorozatban látott napvilágot. Merem állítani, hogy ennél komplexebb, jobban összeválogatott képanyagú könyv magyar szerzőtől azóta sem igen került a boltok polcaira. Igaz, a képek nyomdatechnikája nem az igazi, de ezen nem érdemes és fölösleges is bosszankodni.

Tíz évvel később – csapnivaló nyomdatechnikával, de számos remek felvétellel – adták ki Fuchs Antal *Bagamoyo* (1978) című könyvét. Ugyancsak Fuchs Antal bábáskodott a hetvenes évek talán legjobb, legszebb és egyik legszakzerűbb Afrika-könyvének megszületésénél. Harald Lange *Kelet-Afrika állatpara-*

dicsonában (1975) című – eredetileg az NDK-ban megjelent – munkájáról van szó. Fuchs Antal a fotószaforin Lange szakmai kísérelője volt.

♦ S ha már a fényképező vadászoknál tartunk, van egy név, amelyet semmiképp sem hagyhatok ki. **Sterbetz István** (1924–2012) vadász, ornitológus, természetvédő, író és remek fotós volt, aki könyveit szakszerűen, igen igényes képanyaggal illusztrálta. Bárhol is járt a világban, kiváló állat- és természetfotókat készített.

MI ÚJSÁG MA?

Mára jelentősen átalakult a könyvpiac, a legtöbb nagy kiadó már nem vagy alig-alig ad ki vadászkönyvet. Helyettük megjelentek a magánkiadások, amelyek egy részének szakmai és fotós színvonala meg sem közelíti a régiekét, de még a közelmúltban, húsz-harminc éve kiadottakét sem.

Ezen viszont ne csodálkozzunk, hiszen egy igényes könyv megjelenéséhez komoly szakmai gárdára és nem csupán pénzre van szükség. Ma szokás – egyebek mellett – spórolni a hozzáértő szaklektorral és a képekhez értő személlyel, azaz a képszerkesztővel. A hozzáértő művészeti szerkesztő (tördelőszerkesztő) hiánya pedig nemritkán elképesztően dilettáns, ronda könyveket eredményez. Így fordulhat elő, hogy rossz minőségű, talán mobiltelefonnal készített felvételek lesznek egész oldalasak, vagy éppen a jó képek bélyegnagyságúak.

A szaklektor pedig azért kell, hogy ne égen le a szerző, amikor láthatóan azt sem tudja, milyen állat szerepel a képen (sőt milyen állatot ejtett zsákmányul), s e mérhetetlen tudatlanságát még le is írja!

A technika ma már sok mindenre képes, de csapnivaló fotókból nem lehet briliáns képeket csinálni. Ezért azok számára, akik könyvet kívánnak kiadni, azt tanácsolom, keressenek meg egy jó nevű, vadászkönyvek kiadására specializálódott kiadót, ahol szakemberek veszik kézbe a kéziratot és a képanyagot.

Kovács Zsolt

Tegnap és ma

A hazai természetfotózásnak korábban is voltak – és szerencsére ma is vannak – nemzetközi szinten igen magasan jegyzett művelői, akik tevékenységükkel, hozzáállásukkal, látásmódjukkal méltán vívták ki a szakma és az erdőt, mezőt, vizeket kedvelők elismerését.

Rajtuk kívül persze nagyon sokan és kiváló színvonalon fotózzák a növényeket, állatokat – na és a vadat meg a vadászokat –, de igazán rangos nemzetközi díjakkal talán csak ők ketten rendelkeznek: Nagygyörgy Sándor és Máté Bence.

Kettejük munkássága és látásmódja sok hasonlóságot mutat, az összehasonlításuktól azonban mindenkit óva kell inteni, hiszen más-más korban alkottak, eltérő technikai háttérrel rendelkeztek, ráadásul a közízlés is jócskán megváltozott, s a harmadik évezred digitális világában a fekete-fehér diák lassacskán a feledés homályába merültek.

Ennek ellenére érdemes röviden, amolyan időutazás-jelleggel, néhány fotó erejéig párhuzamot vonni kettejük között. Az életükről és szenvedéllyel telt megszállottságukról külön-külön akár egy vaskos könyvet is lehetne írni, ehelyütt azonban erre – terjedelmi korlátoknál fogva – nincs lehetőségünk, így csak röviden mutatjuk be az objektívek használóinak nagymestereit...

Nagygyörgy Sándor emlékezete

A mai vadászok középgenerációja, amelyhez oly sokan számítjuk magunkat, a 70-es évek Nimródján nőtt föl. Akkoriban ez volt az egyetlen magyar vadászújság, egyéb információs forrásoknak is szükében voltunk, és vadászati témájú könyv is sokkal kevesebb jelent meg, mint manapság.

A Nimródot talán az újságíróknál is erősebben jellemezték a fotósok és a festők. Az utóbbit leginkább Csergezán Pál és Balogh Péter jelentette, az előbbi Nagygyörgy Sándor.

Nyíregyházán született, 1933 nyarán. Gyermekkorát Hódmezővásárhelyen töltötte. Már tizenhárom évesen heteket sátorozott egyedül a Tisza partján, és figyelte a természetet. Apja lelkesként dolgozott, és a parókia kertje izgalmas dzsungelt jelentett fiának.

„Mikor 1947-ben családostól kivándoroltam Argentínába, a legnehezebben a Tiszától vettem búcsút. A távollét nem tartott sokáig. A honvágy apámban is erősebbnek bizonyult. Egy év múltán újra boldogan bújtam a hazai füzeseket.”

A visszatérés után belevetette magát a festésbe és a rajzolásba. Érettségi után a Szegedi Pedagógiai Főiskola földrajz-rajzszakos tanulója volt, majd a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél növendéke, 1959-ben szerzett festőművész diplomát. Hamar rájött azonban, hogy az ecset nem igazán alkalmas arra, ami legjobban érdekelte őt: a természeti pillanatok megörökítésére. A festéssel párhuzamosan kezdett fényképezni, majd ezt a mesterséget választotta. 1968-tól készített fényképeket. Minden idejét és energiáját a természetfotózásnak szentelte. 1970-ben tagja lett a Magyar Fotóművészek Szövetségének. Az erdőbe Csergezán Pál vitte ki, aki akkor már ismert festő volt, s ő vezette be a Magyar Vadászok Országos Szövetségébe is. Az 1971-es budapesti Vadászati Világkiállításra kellett nagyméretű fotóháttereket készíteni. Valaki a fiatal Nagygyörgyöt ajánlotta. Előtte azonban ki akarták próbálni. Studinka László, az előkészítő bizottság tagja vitte ki egy területre szarvasokat fényképezni. Leírja, hogy amikor megpillantottak egy rudlit, a fiatal fotós kiszállt a kocsiból, vadonatúj, hófehér Scholl papucsában keresztülgázolt egy sáros részen. Később pedig, hogy léptei zajtalanok legyenek, kilépett a papucsból, és úgy közelítette meg a szarvascsapatot. Studinka nyomban tudta, hogy megtalálták az emberüket.

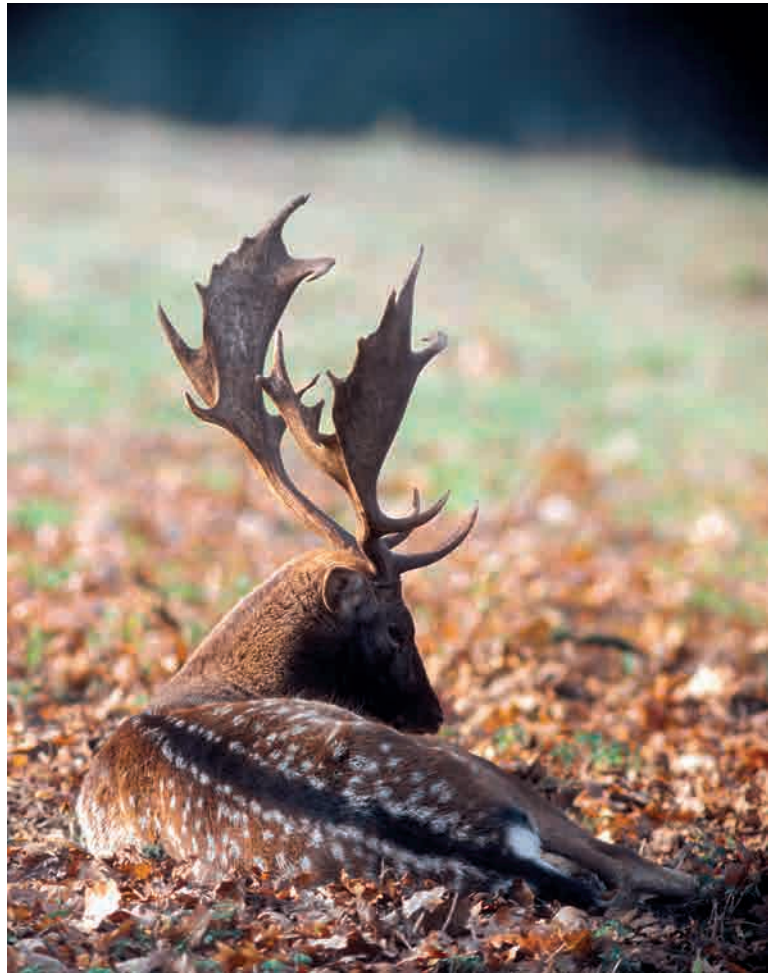
A Vadászati Világkiállítás nemzetközi fotópályázata aztán meghozta neki azt a nagy sikert, amely meglódította pályáját:

„Sárga nap”,
Alföld (zsírkréta),
1959

Szarvasok, Gemenc,
1970-es évek

Őszuta gidákkal,
Mezőhegyes, 1982

Dámbika

Táj, Erdély, Hargita, 1989-1990

nagyvad-kategóriában első, tájkép-kategóriában pedig második díjat kapott.

Ő maga soha nem vett puskát a kezébe, ám nagyon szerette a vadászatot. A természet és a vad szeretete mindig is erősen jelen volt az életében. De csak úgy lehetett sikeres, hogy maga is vadásszá vált, ugyanazzal a szenvedéllyel járta a területet, leste a szarvasbikákat, a disznókat és a fácánokat, mint puskás kollégái. Sok barátja volt a vadászok körében, az ő tanításai és tanácsai segítségével egyre több sikert ért el a vadfotózásban.

„Sok minden szempontból érdekel a fotó, érdekelnek például a lehetőségei: meddig lehet elmenni a semmi felé egy fotón belül? Mennyire redukálható a motívum? Ehhez jó téma a nap. De például a szalmakazal is olyan téma, nem is téma, csak motívum, ami már közelít a nullához, a semmihez. Ez különben nem saját gondolatom, Bernáth Aurél feszegette a főiskolán. Hogyan lehet nagyon egyszerű motívumokat nagyon alapvető és fundamentális relációba állítani. Relációt találni a horizont és a napkorong között. Sohasem az egyenes vonal és a kör között. Mindig a horizont és a napkorong között. Csak a létező dolgok relációja érdekel, tehát nem egy absztrahált Mondrian-féle vagy más hasonló konstrukció. Mindig a természeti dolgok vonzottak, a természet közvetlen, nem festhető realitásai. Ez számomra nagyon fontos, mert egyáltalán fotózni ezért kezdtem. Éppen ezért a különböző grafikai hatásokat, a keményítést stb. sohasem használom. Nincs rá szükségem. A fotón belül viszont hallatlanul fontosnak tartom például a tónusértékeket. Egy szürke lehet harapós, smirgliszzerű, és lehet ezüstös vagy bársonyos vagy simogató. De ez is csak az adott motívumon belül.” (1975)

Képeire leginkább a természetesség a jellemző. Legjobb felvételeit képzett festőre

valló biztonsággal komponálta meg, ám a finomkodás, a keresettség, a hatás kikeverése távol állt tőle. A festészettől fordult a fotográfia felé, amiből egyenesen következik, hogy a látványt nem annyira megalkotni, sokkal inkább *megragadni* akarta. Sok időt eltöltött a vadászterületeken. Megvolt rá az ideje, és megvoltak a szükséges vadászterületek is. Az ország legszebb, vadban leggazdagabb vidékeire járhatott. Sikerében ez is alapvető tényező volt. „Fényképezni az állatkerbe kell menni!” – szokta mondani. A fotográfusnak csak ott van esélye jó felvételekre, ahol sok vad van. Jellemző, hogy legjobban a vizes vidékeket szerette, Gemencet és Mártélyt.

1977-től állandó munkatársa lett a Nimród vadászújságnak, majd a Nimród Fotóklub elnöke, később pedig a Nemzetközi Természetfotós Szövetség alelnöke. Minden vadászterület kapuja nyitva állt előtte. Ez azonban nem csak kiemelt pozíciójából fakadt. Legalább ennyit nyomott a latban az elkészült képek minősége és az, hogy ő puskával vadászni nem akart. Márpedig minden vadgazda sokkal könnyebben ajánlja föl zsákmánynak a vadját, ha az a vadászat után ott marad a területen. De nyilván szimpátiát keltett a vadászokban az is, hogy nem holmi széplelkű állatvédőként gondolkodott a vadállatokról.

„A vadfotózás a vadászat közeli rokona. Ugyanazt a feszültséget, izgalmat jelenti, mint a vad elejtése. A vad képi megragadása is zsákmányolás. Így érezhették őseink is, amikor a barlang falára festették az elejtendő állat képét, és ezzel mágikusan hatalmukba kerítették. Hasonló birtokbavétel eredménye ez a kiállítás is. Vértelen vadászat trófeáit láthatják.”

Csak 60 év adatott neki az életből, de teljes pályát futott be.

Márok Tamás

Máté Bence

Az ezredforduló óta kapott nemzetközi díjainak köszönhetően Máté Bence vitathatatlanul a világ legismertebb magyar természetfotósa. Kezdetekben az egyedi kreatív látásmódjára figyelt fel mind a nemzetközi, mind a hazai fotós szakma. Később fotótechnikai újításai, újszerű akciófotói és folyamatos megújulási képessége tartotta a nemzetközi érdeklődés középpontjában. Sikereinek titka a tudatos tervezésben, az éveket átívelő technikai kísérletezésekben és a maximalizmusban rejlik. Missziója a természet és azon belül is a félnék állatok emberközelségbe hozása, bemutatása, aminek eléréséhez elsőként használta a detektívüveget, amellyel forradalmasította a leszfotózás technikáját.

Első komolyabb elismerését 2000-ben kapta, amikor 15 évesen „Az év ifjú természetfotósá”-nak választották Magyarországon, 2002-ben pedig a BBC Wildlife Photographer of The Year világ-

versenyen is. Később itthon még négyszer volt a legjobb ifjú természetfotós, és mióta a felnőtt mezőnybe „öregedett”, már négy alkalommal is „Az év természetfotósa” lett.

A BBC Wildlife Photographer of The Year versenyen, ami a világ legnagyobb presztízsű természetfotós pályázata, minden idők legeredményesebb versenyzőjének számít. 2010-ben megnyerte a BBC legnevesebb díját is, amikor „Az év természetfotósa” lett a világon. A díjat a verseny történetében a legfiatalabbnak kapta, a verseny 50 éve alatt mind ez ideig egyetlen magyarként. Szakmai termékenységét, sokszínűségét és újszerűségét a BBC versenyén belüli, négy Eric Hosking-díj bizonyítja, amelyet a 26 év alatti versenyzők legjobb fotókollektívájáért ítélnek oda minden évben.

2004 óta szabadúszóként természetfotózással és lesek építésével foglalkozik

világszerte. Számos publikációja mellett, a képek elkészülésének háttér munkáiról a Spektrum Televízió háromrészes portrészorozatot készített róla „A láthatatlan madárfotós” címmel, amelyben szokatlan őszinteséggel tárja fel a képek elkészítésének titkait.

Képei, díjai ugyan több kontinenshez kötik, de legfőbb inspirációját saját lakhelyéből meríti a Kiskunsági Nemzeti

Park területén, amely Magyarország leggazdagabb madárvilágának ad otthont. A fotózás Bence és csapata számára nem csak foglalkozás, hivatás, de egyben szenvedély is.

Könyvei: „Láthatatlanul” (magyar/angol), „A madárfotózás kézikönyve” (angol/német/finn)

Weblapja: www.matebence.hu

GROUPAMA GARANCIA BIZTOSÍTÓ A MAGYAR VADÁSZOK HIVATALOS BIZTOSÍTÓJA

>>> A GROUPAMA GARANCIA BIZTOSÍTÓ VADÁSZ FELELŐSSÉG- ÉS BALESETBIZTOSÍTÁSA FEDEZETET NYÚJT

- a fegyveres vadászat során Magyarország területén okozott olyan károkra, amelyekért az okozónak kártérítési kötelezettsége van;
- a vadászattal, vadásztársaság vadgazdálkodásával összefüggő baleset során bekövetkező mulékony sérülés, rokkantság, baleseti halál esetére.

>>> A GROUPAMA GARANCIA BIZTOSÍTÓ VADÁSZ FELELŐSSÉG- ÉS BALESETBIZTOSÍTÁSÁNAK DÍJAI ÉS SZOLGÁLTATÁSAI

- 1000 Ft/év alapdíjjal, valamint 2000 Ft/év emelt díjjal is megkötethető a biztosítás.
- A felelősségbiztosítás révén a biztosító szolgáltatási kötelezettsége az alapbiztosítási díjjal megkötött biztosítás esetén szerződőnként 12 millió forint/kár és 12 millió forint/év/fő, illetve emelt díj esetén 18 millió forint/kár és 18 millió Ft/év/fő.
- A balesetbiztosítás keretében a biztosító a Magyarországon bekövetkezett vadászbaleset kapcsán az alábbi szolgáltatást teljesíti:
 - baleseti halál esetén 600 000 forint, illetve emelt díj esetén 1 200 000 forint egyösszegű kifizetése;
 - 10-100-os baleseti eredetű rokkantság esetén – a rokkantság fokával arányosan – legfeljebb 500 000 forint, illetve emelt díj esetén legfeljebb 1 000 000 forint kifizetése;
 - mulékony baleseti eredetű sérülés, csonttörés, csontrepedés esetén egyszeri 30 000 forint, illetve emelt díj esetén 60 000 forint gyógyulási támogatás kifizetése;
 - baleseti kórházi napi térítés 2000 Ft/nap, míg emelt díj esetén 4000 forint/nap (maximum 15 napig).

>>> KÁRBEJELENTÉS

Groupama Garancia Biztosító Központi Üzleti Igazgatóság

Cím: 1146 Budapest, Erzsébet királyné útja 1/c.

Telefon: +36 1 462 3808 – Fax: +36 1 462 3817

A hirdetés tájékoztató jellegű, nem minősül ajánlattételnek. A teljes körű tájékozódás érdekében kérjük, olvassa el a vonatkozó biztosítási feltételeket. Az ügyfelek biztosítási panaszokkal személyesen a biztosító ügyfélszolgálati irodáiban dolgozó munkatársaihoz fordulhatnak, telefonon keresztül ezt a biztosító TeleCenter +36 1 467 3500 telefonszámán, elektronikus levélben a www.groupamagarancia.hu webooldal „Írjon nekünk” menüpontjában, írásban az 1380 Budapest, Pf. 1049 levélcímen tehetik meg. A biztosító felett a szakmai felügyeletet a Magyar Nemzeti Bank (1013 Budapest, Krisztina körút 39.) látja el. A Groupama Garancia Biztosító székhelye: 1051 Budapest, Október 6. utca 20.

Élet-, vagyon-,
gépjármű-,
lakás- és
utasbiztosítások

Zöld út a garantált biztonsághoz

Biztosító

Az OTP Csoport partnere

Superbrands^{7x}

08 '09 '10 '11 '12 '13 '14

„A LÁP ÉS A PAGONY DALNOKA”, A VADÁSZOK MESTERÍRÓJA,

BÁRSONY ISTVÁN

160 ÉVE SZÜLETETT

Sárkeresztesen állok egy gesztenyefa alatt, előttem az öreg magtár, mellettem a Károlyi-ház helyén álló új épület, melynek pincerésze még a régi. Ebben a kúriában született a természetírás és vadászirodalom mestere, Bársony István 1855. november 15-én. Első találkozásom írásaival az általános iskolai évekhez kapcsolódik. Kitűnő bizonyítványom mellé jutalomkönyvet kaptam; A néma völgyben című kötetben a legtöbb írás Bársony tollából származik. Őt követik a sorban Fekete István és Csathó Kálmán. Két kiadásban, 178 200 példányban került ez az elbeszélés-gyűjtemény az olvasók kezébe.

Bársony Istvánt elismeri a jelenkori irodalomkritika is. Dr. Sántha Gábor, a szegedi bölcsészkar egyetemi tanára a magyar természetirodalom első korszakos alkotójának tartja. Hasonlóan vélekedtek róla kortársai is; tagja volt számos irodalmi körnek; a Kisfaludy Társaság például 1898-ban, a Tudományos Akadémia márványtermében fogadta soraiba.

Az érettségi, majd az orvosi fakultás elvégzése után visszatértem falura, és véletlenül abban a kertben épült fel a házunk, ahol Bársony az első lépéseit megtette. Sárkeresztes körorvosaként tudtam meg, hogy az író szülőfalujába csöppentem, így történt a második találkozás. Azóta legkedvesebb szerzőm munkásságát kutatom, s bukkanom rá számos részletre vele kapcsolatban.

Édesanyja Fásy Lujza, édesapja a gróf gazdatisztje, Bársony János volt.

„Az édesanyám rajongott az irodalomért. Költői hajlandóságomat őtől örököltem. Eleinte szívvel-lélekkel romantikus voltam. Határtalanul szerettem Jókait meg Tompát. A lelkem apját éreztem bennük. Nyári délutánokon késő estig ültem valamelyik nagy eperfánk tetején, mohón merülve bele a Kalózkirályba, a Fekete gyémántokba, a Virágregékbe...

Az édesapám típusa volt a férfias férfiaknak. Magas, szikár, izmos volt a külseje. A belső lénye határozott, erélyes, nyugodt, igazságos... Kiviszegetett a gazdaságba, és rákapatott ezzel a természetre... Amíg ő a dolgait végezte, magamban barangoltam a virágos pusztán... Zsongott az élet körülöttem. A szellő megrészegített. Az ég elbűvölt. Ez lett az elemem, az életem, a vágyaim vágya, a szerelmem, az imádságom.” (B. I.: Magamról)

István még nem volt négyéves, amikor felkerekedett a család, és egy másik Károlyi-birtokra, Nagykárolyba költözött. Bár az első lépéseket a régi magtár és a keresztesi kúria környékén tette meg, erre az időre alig emlékszik, annál mélyebben megmaradt benne a szatmári táj. „Igazi »szülőföldem szép határából« nem emlékszem másra, mint csöndes házunkra, ribizkesoros kertünkre, fehér-barna foltos vizslakutyánkra. Ami ezután következett emlékezetemben, az majdnem tizenöt esztendőn át csupa Szatmár megye. Az első legszebb, legédesebb, bátran mondhatom: gyönyörű benyomások és

képek, amiket a világról kaptam, és amelyek emlékét dédelgetve őrzöm a lelkemben, mind onnan valók... A Szatmár megyei síkság, ott Mátészalka, Nagykároly és Szatmár városa között, beleveszett még nem is olyan régen az Ecsedi-ládba. Még a szívem is nagyokat dobban, ha rá gondolok erre a maga nemében páratlan tündérvilágra, amit a civilizáció s az emberi haladás halálra ítelt... A Szilágy-ság irányában van a másik fészke, Krasznabéltek, a Bükk hegység tövében, egy sereg erdőszéli, sőt erdőbe rejtett községgel, amelynek a határát végig bejártam valaha. Ott van Dobra, Nántú, Rákosterebes, Kiszokond, Alsó- és Felsőboldád, Lophágy, egykoron az én legnagyobb gyönyörűségeim, néhol olyan erdősséggel, ahol ezer meg ezer holdra nyúlt a rengeteg.” (B. I.: Előszó; Magyarország városai és vármegyéi – Szatmár vármegye. Szerkesztette: Borovszky Ambrus)

Elemi és középiskolai tanulmányait Nagykárolyban és Szatmárnémetiben végezte. Érettségi után Budapestre ment jogot tanulni, de jobban érezte magát a Budai-hegyekben, mint az iskolapadban. Budán a Szép Juhászné vendéglő gyakori vendége volt, itt ismerkedett meg későbbi feleségével, Borsos Vilmával. A jogi pályát elhagyta, s rövid honvédségi kitérő után újságíró lett. (Először az Egyetértés munkatársa, majd a Hazánk, később a Magyar Hírlap szerkesztőségében dolgozott 1907-ig, ekkor a Budapesti Közlöny szerkesztője lett.)

Feleségéről így írt: „Az egyetlenegy igazán nekem való asszony a világon. Mindenki más vagy tőlem szökött volna el, vagy én őtől. A szabadság vágya mindig féktelenül tombolt bennem. Ez az egyetlen asszony volt az, aki ezt elbirta és áldott segítségével enyhítette.” (B. I.: Magamról)

Bársony István szépírói munkával egészítette ki a vékonyka újságírói fizetést. Novelláival az első igazán nagy sikert 1886-

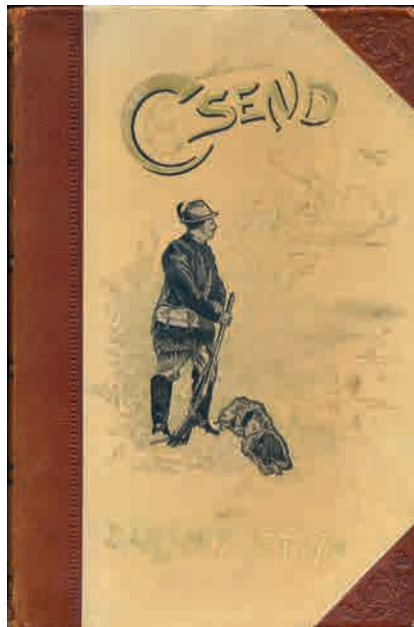
ban aratta: I. díjat nyert az Ország-Világ pályázatán „Proletárok” című munkájával. A bírálóbizottság elnöke, Benedek Elek izlelgette a jelíges pályamű első sorait: „Nap-sugaras puszták végtelenje, erdős hegyormok csodaszép világa; hová tűnt el rólatok az illat, az élet?” Hiába gondolkodott, nem jött, nem is jöhetett rá, ki a szerző, hiszen eladdig Bársony szinte teljesen ismeretlen volt írói körökben. Ez a győzelem s ez az írás viszont egy csapásra a legismertebb prózaíróink sorába emelte. Még ebben az évben megjelent első könyve, Százszorszépek címmel, amit 1888-ban követett a második: A szabad ég alatt.

Írói pályája töretlenül ível, s több mint négy évtizeden át alkot, évente jelennek meg újabb és újabb kötetek: a Tréfás történetek (1890), az Erdőn, mezőn (1894), a Csened (1895), a Víg világ (1897), a Vadásztörténetek (1898), a Magyar természeti és vadászati képek (1900), a természetleírás és vadászirodalom klasszikusai. Legértékesebb munkájának az Erdőn, mezőn kötetét tartom. Már 1893 karácsonyára a boltokba került díszkiadásban ez a mű. Bársony népszerűségére jellemző, hogy az Athenaeum kiadó felvállalta a kockázatot, és egy kifejezetten igényes, drága köntösbe csomagolt munkával jelentkezett. Korszakos kötetről van szó. Főszereplővé válik a természet, a szarvas, az őz; a köd és fatuzzáslemek mellett az ember csak mellékszereplő. Virágillat és madárdal költözött a magyar irodalomba. Tudatosan alkalmazott a sajátos szerkesztés, a kalendáriumelv: egy teljes esztendő történéseit követhetjük nyomon a hóolvadáستól, a következő hó megjelenéséig. Ezt a naptárelvet később a jó barát, Gárdonyi Géza is átveszi Az én falum novellafüzérénel. Később Fekete István és még sokan mások már mint magától értetődő szerkesztési elvet alkalmazták.

Kikerülnek tolla alól a szív ösvényein kalandozó írásai is: a *Dobogó szívek* (1891), a *Négyszemközt* (1894), az *Ecce homo* (1896) és *A szerelem könyve* (1899), melyeket még kiskönyvtárnyi mű követ a századforduló után. Bársony István magas, egyenes tartású, kifejezetten jóképű férfi volt, akit szerettek a nők, s ő is nagyon tisztelte a másik nemet. Köteteiből rendszeresen ajándékozott barátainak, s várta véleményüket. Jászai Mari válaszában nemes egyszerűséggel írófejedelemnek titulálta. Életében 44 kötete jelent meg, ebből 14 természet- és vadászirodalom. Közel 700 novella olvasható a 44 műben, ezenfelül több mint 300 írása csak a korabeli lapokban lelhető fel. Írói hitvallása így szól: „Az elbeszélő irodalom alapja a képzelet. A természetfestés az igazság. Ebben lehetetlen megmozdulni a természet ismerete nélkül... Egyetlen sort se írtam le a természetről, amelynek az igazságáról meg ne győződtem volna... Mindig figyelve, mindent ellesve, megtanulva jártam és járom a természet világát. Elfogyhatatlan benne a tanulni való. Ami fáradhatatlanná tett, az a vadászszenvédélyem volt... A vadásznak a természetet úgy kell ismernie, mint a természettudósnak.” (B. I.: *Magamról*)

Érdekes lehet, milyenek látták őt a vadásztársai: „Vadászaton inkább szótalan, nemigen bánja, ha nincs vadászszákmány. Néz, megfigyel, s nincs olyan kirándulás, hogy biztos, gazdag irodalmi szákmánnyal ne térne haza. Ismeri az ország összes vidékeit, s melankóliával nézi, hogy pusztul, mint takarodik, fagy el a civilizáció kor elől a tegnapi őstermészete, az erdő, a mező, a puszta, a nádas.” (*Magyar írók otthonukban, Új Idők*, 1904)

Külön méltatást érdemel a *Rab király szabadon* (1903) című műve, mely az első magyar állatregény volt. Ma nem volna

Vuk, Kele, Lutra, ha nem születik meg a *Rab király szabadon*. A műre felfigyeltek külföldön is, két kiadása jelent meg olasz nyelven.

Írói kvalitásait a szakma is elismerte. Egyik kritikusa írja: „Nincs még egy olyan író sem nálunk, sem az egész világon, aki a természetet, az erdőt, a mezőt, a hegyet, a rónát, a vizet, a felhőt olyan elevenné tudná varázsolni, mint ő... teljesen valóságos és mégis meleg, költői.”

Életműve bekerült a tankönyvekbe, és örömteli, hogy hosszú szünet után ismét tanítanak Bársony-műveket is az általános iskolákban (*ABC ház, Kerek egy esztendő, Olvasókönyv*).

Az író a baráti köre is minősíti. Néhány összetartó jó barát nemcsak Jókai házában földszintjén, a pesti Feszty-szalomban találkozott, de a hívó szónak örömmel engedve, a Felvidékre is elutazott a világhírű körkép alkotójához. Gárdonyi, Bródy, Pósa Lajos is megfordult a Komárom felett néhány

kilométerre fekvő kinglyespusztai műteremben, s otthagyták a kezük nyomát a ház fagerendáin.

Bársony István az örök tréfamester Sipulusz (Rákosi Viktor) és Dankó Pista társaságában, 1895. május 13-án hajózott fel a Vágon egy nyolcszemélyes kis „gőzösön”, melynek időnként felforrta a hűtővize. Erre gondolt vissza Dankó Pista, amikor a gerendára írta: „Nem repültünk a légbé; feljutottunk az égbe!” A közös munka, az együttgondolkodás, a szeretet tartotta össze ezt a kis csapatot életük végéig. Feszty címoldalt festett Bársony István könyvéhez, Bársony Gárdonyit tanította vadászni, Gárdonyi verseket írt Dankó Pista zenéjére csakúgy, mint Pósa Lajos, s ezeket a gyönyörű melódiákat esténként Lányi Géza cimbalmon, Bársony és Bródy pedig a hegedű húrjain keltette életre. S ha túl szomorúra sikerült a nóta, mint a szökőkútból a vízsugár, úgy dőlt a humor Sipulusz jóvoltából.

„Mondhatatlanul édes ez a világ, ez a levegő; az ember szeretne soha többet el nem menni innen, csak hallgatni azt a mélabús, halk hegedűszót, amivel Dankó Pista facsarja el a szívünket az öröm e mámoros percében... ebben a kis magyar pusztaságban olyan nagyon eggyé tudtunk válni, olyan igazán testvérnek éreztük magunkat, akik ott voltunk...” (B. I.: *Kirándulás az istenháta mögé*)

Bársony István ceruzát fogott, és felírta gyöngybetűivel a gerendára: „1895. május 13. Amíg élek, ide visszavágyom!”

Irodalmi munkássága mellett szakcikkei is rendszeresen jelentek a vadászlapokban, s több vadászati témájú könyv előszavának megírására is felkérést kapott.

Szenvedélyesen szeretett vadászni, rendszeresen járta az Alföldet (Fülöpszállás és környéke), a dombvidéket, (Börzsöny), de bejárta az ország többi táját is. Ünnepe volt, ha valahol vendégként megjelent; szerették, tisztelték vadásztársai. Malonyai Dezső, Feszty Árpád, Rózsashegyi Kálmán is megemlékezett róla („...tizenöt évig együtt vadásztam Bársony Pistával, ez alatt az idő alatt kétszer láttam hibázni – „R. K.”). Kittenberger Kálmán, Nadler Herbert, Zsindely Ferenc is becsülte az „atyamester” szakértelmét. A Diana Budapesti Vadásztársaság tiszteletbeli örökös elnökének választotta csakúgy, mint az Országos Magyar Vadászati Védegylet. Legnagyobb öröme a Madártani Intézet is tiszteletbeli tagjává fogadta. Egy ország ünnepelte, mégis arra volt a legbüszkébb, hogy szülőfalujában, Sárkeresztesen díszpolgárrá választották.

Az írás mellett barátaira is maradt ideje. A fogságból hazatérő Kittenberger

Kálmánt a Nimród főszerkesztői székébe segítette, s írásaival is hozzájárult az újság sikeréhez.

Élete utolsó évében vesebetegségben szenvedett, a kórt már nem tudta legyőzni, 1928. március 12-én meghalt. Temetésén a Kerepesi úti temetőben megjelentek családtagjai, dr. Kenézi Gyula (a debreceni egyetem alapítója) feleségével, Bársony Lujzával. Sírjánál az íróársak, a vadásztársadalom és a politikai élet kiemelkedő személyiségei búcsúztak, az újságok melegszívű nekrológokban köszöntek el egy „nagy magyar lélektől”.

A fővárostól kapott dízsírhelyére később a tisztelők és barátok jóvoltából életnagyságú szobor is került, melyet a közelmúltban a Vadász Könyvklub Egyesület állíttatott helyre, amelynek tagjai emellett Bársony-emlékplakett alapításával is tisztelegtek emlékének. Szülőházára 1934-ben emléktáblát helyezett a Budapesti Ügyvédek Természetjáró Szakosztálya; ez sajnos 1945-ben elveszett. Pótlására 150. születésnapján, a Bársony István Alapítvány jóvoltából került sor. Budapesten utca, Csongrádon a szakközépiskola, szülőfalujában az általános iskola, emellett számos civil szervezet (fotóklub, vadásztársaság, kúrtegyüttes stb.) viseli a nevét. Királyháza mellett, a Rakottyás-völgyben áll egy emléktábla, rajta a következő szöveggel: „A pagony dalnokának, a vadászok atyamesterének: Bársony István Tüzköves-forrása. bSza 1910”. Annyira tetszett az újkori olimpiák első magyar éremszerzőjének, bernecei Szokolay Alajosnak a forrásról írt eredetmese, hogy még az író életében e tábla felállítása mellett döntött.

A Börzsönyben egy kő található a földre fordulva, rajta felirat: „Bársony-állás”. Kedvenc szalonkázóhelyén emlékeztet természetírásunk klasszikusára ez a kő,

melynek helyrehozatala ugyanúgy az utókor feladata, mint műveinek ismételt felfedezése, elismertetése. Nem tétlenkedünk! Könyvek, cikkek sora jelent meg az elmúlt tíz évben, 2014 májusában átadtuk a Bársony-emlékházat a Szent István Vadasparkban, Fehérvárcsurgón, s Agárdon felavattuk az író bronz domborművét más irodalmi nagyságok társaságában.

Az eseménysornak folytatódnia kell! 2015-ben ismét kerek évfordulóhoz érkezünk. Az a célunk, hogy minél több helyszínen, a legváltozatosabb formákban ünnepeljünk. Fogjanak össze a vadászok, az irodalombarátok, a turisták, az erdő, mező szerelmesei! Ne múljon el úgy vadásznapi, könyvünnep, hogy egy kicsit rá ne emlékezzünk!

Eltelt több mint másfélszáz év, de a természet örök, s legavatottabb krónikását is örökké őrizze az emlékezet!

Csiák Gyula

150 ÉVE SZÜLETETT CHERNELHÁZI CHERNEL ISTVÁN

A TUDÓS VADÁSZ

Akit egy kicsit is érdekel az ornitológia tudománya, annak bizonyára ismerősen cseng Chernel István neve. Korának egyik legismertebb ornitológusa és vadásza volt, akinek számos írása jelent meg egyebek mellett a Vadász-Lapban és A Természetben. S ő volt az is, aki megírta azt a monumentális, háromkötetes madártani munkát, amely hosszú ideig a vadászok egyik bibliája is volt.

Chernel István abban az időszakban élt és alkotott, amikor az ornitológia tudománya hazánkban gyors fejlődésnek indult. Aki lerakta a magyar madártan alapjait, Petényi Salamon János volt, ám követői között olyan természetvizsgáló vadászokat találunk, mint gróf Lázár Kálmán, vagy éppen Lakatos Károly. S e sorba tartozik Chernel István is. A Kőszegen 1865. május 31-én született chernelházi Chernel István ősi magyar családból származik, felmenői még IV. Béla korában nyertek nemességet. Az ősi birtok, Chernelháza, ahonnan a család előnevét is kapta, csaknem nyolc évszázadon át a család birtokában volt. Apja, Chernel Kálmán elsősorban történész volt, de érdekelték a természettudományok is, kiváltképp a madártan. Jól ismerte az 1863-ban Kőszegen letelepedett Herman Ottót is, akivel bizalmas viszonyba keveredett, s a későbbi polihisztort ő ajánlotta munkatársnak a Kolozsvári Erdélyi Múzeum-Egylet múzeumába, s ezzel,

Mellszobra az agárdi Madárvárta épülete előtt

szabad e kifejezéssel élnem, Chernel Kálmán indította el Herman Ottó karrierjét. (Erről bővebben: *Vadászévkönyv 2014.*, 101–102. p.) Évtizedekkel később pedig az ifjú Chernel István és a nála három évtizeddel idősebb Herman Ottó kötött életre szóló barátságot.

Madarak után járva

Chernel István a középiskoláit Kőszegen és Sopronban, jogi és természettudományi tanulmányait pedig Pozsonyban és Budapesten végezte. Sopronban különösen nagy hatással volt rá *Fászl*

István (1838–1900) bencés tanár, aki a természetrajzot oktatta, s emellett kitűnő madár- és rovtudós is volt. Chernel István tőle tanulta meg a madárpreparálást (vagy ahogy akkoriban mondták, madárkitömést), de legalább annyira fontos, hogy mesterétől leste el a madármegfigyelés egyáltalán nem egyszerű fortélyait is. Ehhez persze az kellett, hogy hosszú utakat tegyenek meg erdön-mezőn, nádasokban, madarak után járva.

Chernel István, ha vélhetően még nem is tudatosan, de már gyermekként készült arra, hogy természetvizsgáló-ornitológus lesz. Nem véletlen az sem, hogy 12 éves korától haláláig pedánsan vezette madártani naplóját. Már egyetemi hallgatóként sokat utazott, hogy a saját élőhelyükön találkozzon a tolas világgal. Egyik legkedvesebb madarász- (és természetesen vadász-) területe a Velencei-tó volt; először 1884-ben járt itt, illetve a vele délnyugaton összefüggő, akkor Nádas-tónak nevezett területen. 1887-ben már hónapokat töltött a tónál, szenvedélyesen gyűjtött és vadászott, megalapozva azt a később 1500 példányból álló madárgyűjteményt, melyet később a Madártani Intézetnek ajándékozott (vagy ráhagyott?). Szoros kapcsolatban állt a Velencei-tavi halászokkal és réti-mocsári pásztorokkal is, akik segítettek eligazodni a nádasok labirintusában.

Chernel nem csak a Velencei-tavat, hanem annak környékét is kutatta. A régi fehérvári reáliskola ornitológus tanárával, Szikla Gáborral járta az akkori fehérvári Sóstó mocsarait. És persze vadászott is.

Talán nem érdektelen felidézni, hogy abban az időben, a XIX. és XX. század fordulóján mekkora volt a teríték.

Többnyire egy-egy, háromnapos nagyvadászatot tartottak a területen, s akkor mindenféle vízimadár (réce, szárcsa és vöcsök) felkerült a zsákmánylistára. A Velencei-tavi Vadásztársulat – melynek tagja volt Chernel István is – 1887-ben, háromnapos hajtáson 668 vízimadarat hozott terítékre; 1888-ban, szintén három nap alatt, 1063 madarat lőttek, 1891-ben azonban ugyanezen időtartam alatt „csupán” 600-at.

Ebben az évben a tó nemzetközi hírvé lett, mert – éppen Chernel István kezdeményezésére – Herman Ottó ide hozta a Budapesten rendezett Nemzetközi Ornithológiai Kongresszus résztvevőit. Ezt követően érdemes még néhány adatot közölni a terítékek nagyságáról: 1893 – 4377 madár; 1895 – 3005 madár; 1903 – 9191 madár; 1996 – 4577 madár. A vízivadászok paradicsoma volt a Velencei-tó, nem csupán azért, mert rengeteg volt a madár, hanem azért is, mert közel esett a fővároshoz. (Igaz, ez éppen Chernel Istvánt nem igazán érintette.)

A Velencei-tavon a gyakori fajok mellett több ritka vendég is terítékre került: 1894-ben például Chernel István feljegyezte, hogy április 14-én sok jegesrécét lőttek.

A Velencei-tó és az ottani vadászatok tehát nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy Chernel István a madarak tudósává váljék, és később megalkothassa monumentális életművét.

Alkotóesztendőik

Chernel István természetesen nem csak szűkebb környezetében és a Velencei-tónál gyűjtött, megfigyelt és jegyzetelt, hanem bejárta az egykori Nagy-Magyarország jelentős részét. Járt egyebek mel-

lett a Hanságban, a Csallóközben, a Balaton környékén és Erdélyben, ahol 1887-ben megismerkedett és barátságot kötött Herman Ottóval.

1888-ban, az egyetem elvégzése után, apja kívánságára Sopronban közigazgatási gyakornok lett, ám egy évvel később beadta a lemondását, és visszatért Kőszegre. Naplójában döntéséről a következőt vetette papírra: „Hajlamaimmal homlokegyenest ellenkező pályára lépni, lemondani arról, amit évek óta lelkesedéssel tápláltam magamban, igen nehezemre esett. (...) Én ez egyszer nem születtem erre a pályára.” Földbirtokát bérbe adta, s annak jövedelméből fedezte kutatásait, illetve utazásai költségeinek egy részét.

Chernel István Budapesten már az egyetemi éve alatt a nagy könyvtárakban tanulmányozta a madártani irodalmat, s kutatása oly jól sikerült, hogy két tanulmány is született belőle; az egyik a *Természettudomány Közlönyben* (1887), illetve a másik a *Magyar Könyvszemlében* (1889) látott napvilágot. Érdemes azt is megjegyezni, hogy az írás már gyermekkorában sem állt messze tőle, első cikke megjelenésekor mindössze 15 éves volt (*Vizslavadászatok, fűrj-fogolyvadászatok Kőszegen, Vadász-Lap*, 1880. 32. szám.). Ettől kezdve rendszeresen publikált, összesen közel háromszáz könyve, tanulmánya, cikke, közleménye jelent meg, s ez azért is különösen nagy szám, mert a XIX–XX. század fordulóján jóval kevesebb helyen lehetett publikálni, mint manapság.

1890-ben Chernelt nagy megtiszteltetés érte: beválasztották a hazánkban megrendezendő II. Nemzetközi Ornithológiai Kongresszus előkészítő bizott-

ságába. Előbb a kongresszust előkészítő mintamegfigyelésben, majd mint a kongresszus intézőbizottságának főtíkárá tevékenykedett.

A kongresszus évében élete legnagyobb utazására indult. Feleségével Norvégiába utazott, hogy a messzi Észak természeti viszonyaival ismerkedjen meg. Június 4-én indultak útnak. Természetesen időnként meg kellett szakítaniuk utazásukat, de ilyenkor is hasznosan töltötték az időt, például a már akkor is nagyon gazdag drezdai és berlini állattartó több múzeumba is, ahol elsősorban a madárgyűjteményekre voltak kíváncsiak. Útjukon nem csak az állatokkal ismerkedtek, hanem megragadta őket a történelem, a geológia, a botanika és Skandinávia néprajza is; Chernel István későbbi művében külön fejezetet szentel a lappoknak, ír ősi szokásairól, nyelv-

vükről, kultúrájukról. Idejének jelentős részében Tromsø szigetének és környékének madárvilágát tanulmányozta, kimutatva onnan két új madárfaj fészkelését, illetve két kagylófaj tromsói előfordulását. Útján összesen 80 madárfajt figyelt meg: löjegyzéke egy emlős- és 30 madárfajt tartalmazott. Ezek jelentős részét preparáltan haza is hozta, éppúgy mint számos madártojást, fészket, kagylót, növényt és 43 darab, érdekes néprajzi tárgyat. Fotózott is: könyve 57 fényképet tartalmaz.

Az útvjáról rendkívül érkézfeszítően megírt 450 oldalas mű, az *Utazás Norvégia végvidékeire* két évvel később, 1893-ban, saját költségén látott napvilágot.

Érdemes még megemlíteni, hogy norvégiai útján ismerkedett meg a síeléssel, melyet később meg is honosított Magyarországon. Még egy kis könyvet is írt róla, a *Lábszánkózás kézikönyvét*, amely 1897-ben jelent meg.

Élete főműve

1898-ban végre megjelenik a magyarországi madarak lajstroma, a *Nomenclator Avium Regni Hungariae*, leginkább az ő javaslatai alapján. Ezt későbbi műveiben tökéletesítette, kiegészítette, hiszen egész életében szorgalmasan gyűjtötte a népajkán élő, helyi madárneveket is.

1899-ben pedig napvilágot lát Chernel István főműve (melyet ő már 1898. december 12-én kézhez kap), amelyről később így ír egykori kollégája, Csörgey Titusz: „(...) úgy számunkra, mint intézetünkre nézve nagyobb, döntőbb jelentőségű volt élete főművének »Magyarország madarai, különös tekintettel gazdasági jelentőségökre« címen 1899-ben történt megjelenése, régi vágyaink-

nak, álmainknak ez a megvalósulása: a kor színvonalán álló első magyar ornithographia, eredeti hazai észleletekből felépítve. Ezzel nemcsak azt valósította meg, amit a magyar tudományos madártan megalapítójától, Petényi Salamontól a sors megtagadott, nemcsak az eddigi kutatások anyagát foglalta egybe, hanem a jövő irányait is kijelölte. (...) Átfogó elméje, fejlett biológiai érzéke itt is megövtá őt az egyoldalúságtól. A madarat sohasem tekinté a természetből kiszakított múzeumi tárgynak, hanem azt a természettel s az emberi élettel való minden vonatkozásban vizsgálva, tudományos, etnikai és gazdasági értékelésében állította elénk.»

A mű három kötetben, összesen 1017 nyomtatott oldalon jelent meg.

Chernel, aki 22 évnyi saját megfigyelést, kutatást is összegzett munkájában, más ornitológus vadászok segítségét is kérte, például Lakatos Károlyt vagy éppen Almásy Györgyét.

Újabb kihívások

Chernel a nagy könyvének megírása után sem tétlenkedett, újabb hatalmas munkákat vett a nyakába. Közreműködött a német, tizenhét kötetes, Neumann-féle „*Naturgesichte der Vogel Mitteleuropas*” új, jubileumi kiadásának előkészítésében. Emellett a híres Brehm végre magyarul is megjelenő, *Az állatok világa* című tízkötetes monumentális könyvének madarokról szóló három kötetének fordítása és hazai viszonyhoz való átdolgozása is rá várt. Nem volt könnyű feladata, hiszen – különösen az egzotikus – madarakra vonatkozó műnyelvünk akkor még igencsak kiforratlan volt. Számos fajnak pedig ő adott magyar nevet, amiben nagy segítséget

jelentett neki kitűnő nyelvérzéke. A madaras Brehm-kötetek összesen több mint 2000 oldalon, 1902–1904 között jelentek meg.

Mivel a Madártani Intézet az azóta már elavult és szerencsére csaknem feledésbe merült gazdasági madártan (haszon és kár) vizsgálatát is feladatul kapta, Chernel 2000 darabból álló gyomortartalom-készítménnyel megalapozta az e tárgyra vonatkozó gyűjtemény alapját.

Emellett rengeteget utazott, madarakat figyelt meg hazánkban, de tanulmányozta sok külföldi múzeum, így a bécsi, grazi, brüsszeli, londoni, párizsi és még számos más kiállítás gyűjteményeit.

A magyar állam képviselőjeként közreműködött a Párizsban, Londonban és Berlinben tartott nemzetközi madártani kongresszusokon.

Feldolgozta Vas megye madárfaunáját, ahonnan 212 fajt és alfajt mutatott ki. Létrehozta a Vasvármegyei Múzeum természetrajzi osztályát, amelynek az

első öre (mai szóval élve kurátora) lett. Itt dolgozott 1908–1912 között, s közben kialakította azt a preparátumgyűjteményt, amely a megye madárvilágát volt hivatott bemutatni. Gyakran járt a Velencei-tóhoz is, ahol a Velencén élő Meszlényiek vendégszeretét élvezte.

A Madártani Intézet élére Herman Ottó halála után két évvel, 1916-ban került, kezdetben mint „tiszteltbeli főnök”, majd 1918-tól kezdve miniszteri tanácsosi címmel. Ebben az évben állította össze ismét a felújított magyar madárregisztert.

Tevékenyen részt vett az állatvédelemben, kiváltképp a madárvédelemben. 1902-ben megalakította az Országos Állatvédő Egyesület községi fiókegyesületét, melynek fő feladata a gyakorlati madárvédelem volt (fészkekodúk kihelyezése, téli etetés). Ugyanebben az évben, amerikai mintára, megszervezte a madarak és fák napját. A magyar állatvédő egyesületek szövetsége 1911-ben

forrás: Chernel István: Magyarország madarai

Chernel: Magyarország madarai. II.

Nemes kócsag (Ardea alba L.).

(1908. lap).

kiküldte a turini állatvédő kongresszusra, ahol ellátogatott a madárpiacra is. Megdöbbentő tapasztalatait később papírra is vetette.

Író, festő, zeneszerző

Milyen ember is volt Chernel István? Mint az előzőekből is kitűnik, hihetetlen munkabírással rendelkezett, emellett remek megfigyelő, kitűnő gyűjtő és vadász volt. Művelte a természettudomány egyéb ágait is, élete végéig síelt, nagyon jól énekelt, és mesterien citerázott. Rajongott a zenéért, sőt zeneszerző is volt. Gyermekkorában verseket is írt, ám lírai hangvétele később tudományos munkáiban is megmutatkozik. Szeretett és tudott festeni és rajzolni. Emellett fényképezett is, és szép preparátumokat készített. Kevés külföldi kutatónak volt annyi külföldi barátja, mint Chernelnek. Elég, ha két nevet említek: Nansen és Sven Hedin.

1916-ban pótolhatatlan csapás érte, húszéves Miklós fia eltűnt a keleti fronton. Tehetséges fiát ornitológusnak nevelte.

Chernel István rövidre szabott életében nem alkothatta volna meg maradandó életművét, ha nem áll mellette Róth Dóra, aki mindvégig segítette. Mint említettem, együtt vettek részt az embert próbáló norvégiai úton is, ugyanakkor felesége gondoskodott arról is, hogy a tudósnak ne kelljen mással, csak a madárszázzal foglalkoznia.

Chernel István a Madártani Intézetre hagyományozta értékes szakkönyvtárát és madárgyűjteményét. A hagyaték 1927 őszén került az intézetbe; mégpedig egy körülbelül 1300 darabból álló madár-bőrgyűjtemény az annak elhelyezésére

szolgáló eredeti fiókos szekrényekkel és Chernel íróasztalával együtt. A madarak az akkori Velencei-tó és Vas vármegye madárvilágát teljes egészében felölelték! (Az azonban kérdéses, hogy a fentebb említett 1500 példányos ajándékba a későbbi szerzők beleszámolták-e ezt az 1300 példányt. Mivel a Madártani Intézet gyűjteményei és könyvtára a második világháború alatt porig égett, ezt ma már aligha lehet kideríteni.)

A gyűjteményből ki kell emelni a Velencei-tavon elejtett fiatal márványos récét, amely akkor az egyetlen példány volt, amely hazánkából előkerült. Az intézethez került (ezért később megsemmisült) a tudós ornitológiai levelezése is, amely a magyar madártan föllendülésének korszakából való, páratlanul értékes kultúrtörténeti okmányokat tartalmazott.

Chernel István elsősorban Vas és Sopron vármegyében vadászott. Kedvenc madara az erdei szalonka, de az akkori főúri vadászatok rendszeres vendégeként őzre, nyúlra, fogolyra, fűrjre is rendszeresen vadászott. Mint már említettem, tagja volt a híres Velencei-tavi Vadásztársaságnak is.

Chernel István fiatalon halt meg. Gyűjtőútjain többször erősen meghűlt, köszvény is kínozta. Egy fűtetlen vasúti kocsiban megfázott, majd tüdőgyulladás következtében, 1922. február 21-én, 57 éves korában, Kőszegen elhunyt.

Munkássága a későbbi nemzedékek számára is példaértékű volt; ezt jól szemlélteti, hogy a híres sivatagkutató Almásy Lászlóra is nagy hatással volt Chernel István, akinek írásait rendszeresen olvasta.

Kovács Zsolt

Hivatásos Vadászok Ruházata

Gyártja: Kos Fashion Vadászuha Manufaktúra Kft.
Cím: 9151 Abda Bécsi u. 79. Tel.:96/350418
Megvásárolható a vadászboltokban!

KOS FASHION
Társad a vadászaton!

Az OMVK szakmai támogatásával és a Kos Fashion Kft 25 éves gyártási tapasztalatának felhasználásával elkészült a Hivatásos Vadászok új egyenruhája. A felhasznált anyagok minősége és a gyártási technológia, hosszútávon biztosítja felhasználói részére a biztonságos munkavégzéshez és vadászati tevékenységhez nélkülözhetetlen komfort érzetet, a nyári hőségben és a téli hidegben is.

TOYOTA

ALWAYS A
BETTER WAY

HILUX: A LEGNÉPSZERŰBB PICK-UP* AZ ERDŐBEN SINCS ELŐTTED AKADÁLY

Kiváló munkaerő vadászok számára

- 3 féle karosszériaváltozat
- 2 féle korszerű erőforrás
2.5 D-4D 144 LE
3.0 D-4D 171 LE
- kiváló terepjáró képesség
- **teljesen zárható hátsó differenciálmű**
- legendás megbízhatóság, elnyúlhatetlen alvázkonstrukció
- kiváló értékretartás

VADÁSZKEDVEZMÉNNYEL KAMARAI TAGOKNAK!**

Toyota **Business**
Plus

A Hilux kombinált üzemanyag-fogyasztása (l/100 km): 7,3-8,6, kombinált CO₂-kibocsátása (g/km): 194-227. További részletekért keresse fel hivatalos Toyota márkakereskedéseinket vagy a www.toyota.hu oldalt. A képen látható gépkocsi illusztráció, és nem azonos a 2010. és 2011. évi Hilux modellváltozattal. *A 2010., 2011., 2012. és 2013. évi magyarországi kishaszongépjármű eladások (Pick-up szegmens) alapján. Forrás: Datahouse Kft. **A részletekről érdeklődjön hivatalos márkakereskedéseinkben.

CÍMJEYZÉK

ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZKAMARA

1027 Budapest, Medve u. 34-40. Tel.: (1) 355-6180 (1) 212 2226, fax: (1) 375-8378
info@omvk.hu, www.omvk.hu

OMVK Baranya megyei Területi Szervezete

7623 Pécs, Petőfi u. 45.
Tel: 06-72/332-354
omvkbm@dravanet.hu
<http://www.baranyai-vadaszkamara.hu/>

OMVK Bács-Kiskun megyei Területi Szervezete

6000 Kecskemét, Rákóczi u. 9. I/5
Tel: 06-76/325-254
omvkbacs@omvkbacs.t-online.hu
<http://www.omvkbacs.hu>

OMVK Békés megyei Területi Szervezete

5600 Békéscsaba, Bajza u. 11.
Tel: 06-66/321-234
omvkbekes@mail.globonet.hu
<http://www.omvkbekes.hu/>

OMVK Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területi Szervezete

3526 Miskolc, Tas u. 18.
Tel: 06-46/504-125
omvk.borsod@vipmail.hu
<http://www.borsodivadasz.hu/>

OMVK Csongrád megyei Területi Szervezete

6721 Szeged, Római krt. 18/b
Tel: 06-62/420-362
csongrad@vadaszkamara.hu
<http://www.omvkcsongrad.hu>

OMVK Fejér megyei Területi Szervezete

8000 Székesfehérvár, Jancsár u. 7.
Tel: 06-22/327-933
omvk.fejer@gmail.com
<http://www.omvk-fejer.hu/>

OMVK Győr-Moson-Sopron megyei Területi Szervezete

9023 Győr, Corvin u. 9.
Tel: 06-96/618-692
vadasz@omvkgyor.t-online.hu
<http://www.omvkgyor.t-online.hu/>

OMVK Hajdú-Bihar megyei Területi Szervezete

4026 Debrecen, Péterfia u. 4.
Tel: 06-52/417-447
omvk@vadaszkamaradebrecen.t-online.hu

OMVK Heves megyei Területi Szervezete

3300 Eger, Hibay K. u. 12.
Tel: 06-36/517-123
heves@omvk.t-online.hu
<http://www.hevesi-vadasz.hu/>

OMVK Komárom-Esztergom megyei Területi Szervezete

2800 Tatabánya, Réti u. 156.
Tel: 06-34/510-197
vadaszkem@vivamail.hu

OMVK Nógrád megyei Területi Szervezete

3100 Salgótarján, Múzeum tér 1., Pf. 234
Tel: 06-32/412-875
omvk.nograd@chello.hu
<http://www.omvk-nograd.hu/>

OMVK Főváros és Pest megyei Területi Szervezete

1051 Budapest, Nádor u. 34.
Tel: 06-1/3119-608
omvkpest@t-online.hu
<http://omvkpest.hu/>

OMVK Somogy megyei Területi Szervezete

7400 Kaposvár, Zárda u. 18.
Tel: 06-82/526-287
vadaszkamara.somogy@gmail.com
<http://www.omvk-somogy.hu/>

OMVK Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Területi Szervezete

4400 Nyíregyháza, Vörösmarty tér 7/a
Tel: 06-42/311-246
omvk.szabolcs@gmail.com

OMVK Jász-Nagykun-Szolnok megyei Területi Szervezete

5000 Szolnok, Petőfi u. 13.
Tel: 06-56/514-180
postmaster@szolnokmvk.t-online.hu
<http://www.omvk-szolnok.hu/>

OMVK Tolna megyei Területi Szervezete

7100 Szekszárd, Pollack M. u. 32/b
Tel: 06-74/512-224
postmaster@tolna-omvk.t-online.hu
<http://www.omvk-tolna.hu/>

OMVK Vas megyei Területi Szervezete

9700 Szombathely, Puskás T. u. 7.
Tel: 06-94/500-324
vas@omvk.hu
<http://www.omvkvas.hu/>

OMVK Veszprém megyei Területi Szervezete

8200 Veszprém, Dózsa Gy. út 32.
Tel: 06-88/422-298
veszprem@omvk.hu
<http://www.vmvk.hu/>

OMVK Zala megyei Területi Szervezete

8900 Zalaegerszeg, Petőfi u. 39.
Tel: 06-92/599-440
zala@vadaszkamara.t-online.hu
<http://www.omvk-zala.hu/>

ORSZÁGOS MAGYAR VADÁSZATI VÉDEGYLET

1027 Budapest, Medve u. 34-40. Tel.: 06 (1) 355-6180; fax: 375-8378
omvv@vadaszativedegylet.hu, www.vadaszativedegylet.hu

Baranya megyei Vadásztársaságok Szövetsége

7623 Pécs, Petőfi u. 45.
Tel: 06-72/332 354

Bács-Kiskun megyei Vadászsövetség

6000 Kecskemét, Rákóczi u. 9. I/5
Tel: 06-76/418-800

Békés megyei Vadászsövetség

5600 Békéscsaba, Bajza u. 11.
Tel: 06-66/321-234

Vadászok és Vadgazdálkodók Észak-Magyarországi Területi Szövetség

3526 Miskolc, Tas u. 18.
Tel: 06-46/504-125

Csongrád megyei Vadászszövetség
6721 Szeged, Római krt. 18/b
Tel: 06-62/420-362

**Fejér megyei Vadászok és
Vadgazdálkodók Szövetsége**
8000 Székesfehérvár, Jancsár u. 7.
Tel: 06-22/327-933

Kisalföldi Vadászszövetség
9023 Győr, Zechmeister u. 9.
Tel: 06-96/311-512, 0620/9353-527

**Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók
és Vadászok Szövetsége**
4026 Debrecen, Péterfia u. 4.
Tel: 06-52/417-447

**Heves Megyei Vadászok
Vadgazdálkodók és Természetvédők
Szövetsége**
3300 Eger, Hibay K. u. 12.
Tel: 06-36/517-123

**Komárom-Esztergom megyei
Vadászszövetség**
2890 Tata, Tópart u. 8/c.
Tel: 06/34-384-063

Nógrád Megyei Vadász Szövetség
3100 Salgótarján, Múzeum tér 1. Pf. 234.
Tel: 06-32/412-875

**Vadászok és Természetvédők Közép-
Magyarországi Szövetsége**
1051 Budapest, Nádor u. 34.
Tel: 06-1/3119-608

Somogy megyei Vadászok Szövetsége
7400 Kaposvár, Zárda u. 18.
Tel: 06-82/526-288

**Vadásztársaságok Szabolcs-Szatmár-
Bereg megyei Szövetsége**
4400 Nyíregyháza, Vörösmarty tér 7/a.
Tel: 06-42/311-246

**Jász-Nagykun-Szolnok megyei Vadász
Szövetség**
5000 Szolnok, Petőfi u. 13.
Tel: 06-56/514-180

Tolna megyei Vadászszövetség
7100 Szekszárd, Pollack M. u. 32/b.
Tel: 06-74/512-224

Vasi Vadgazdálkodók Vedegetyle
9700 Szombathely, Puskás T. u. 7.
Tel: 06-94/500-324

Veszprém Megyei Vadász Szövetség
8200 Veszprém, Dózsa Gy. út. 32.
Tel: 06-88/422-298

**Zala megyei Vadásztársaságok
és Vadgazdálkodók és Vadászok
Szövetsége**
8900 Zalaegerszeg, Petőfi u. 39.
Tel: 06-92/599-440

Sopron Tájégségi Vadász Szövetség
9400 Sopron, Honvéd u. 1.
Tel: 06-99/311-100

Felsőtiszavidéki Vadgazdák Szövetsége
4800 Vásárosnamény, Szabadság tér 25.

Rábaközi Vadászszövetség
9322 Rábatamási, Szabadság út 87.
Tel: 06-96/282-342

Vadászati és Halászati osztály
Tel: 06-70-390-20-87
vadaszi@nebih.gov.hu

AZ EGYES MEGYEI KORMÁNYHIVATALOK FÖLDMŰVELÉSÜGYI IGAZGATÓSÁGÁNAK CÍMEI

**Baranya megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
7600 Pécs, Rákóczi u. 30. Pf. 428
Tel: 06-72/512-455
baranya@nebih.gov.hu

**Bács-Kiskun megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
6000 Kecskemét, Halasi út 34.
Tel: 06-76/513-601
bacs-fm@nebih.gov.hu

**Békés megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
5600 Békéscsaba, Szerdahelyi út 2.
Tel: 06-66/540-240
bekes-fm@nebih.gov.hu

**Borsod-Abaúj-Zemplén megyei
Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
3526 Miskolc, Blaskovics u. 24.
Tel: 06-46/515-709
borsod-fm@nebih.gov.hu

**Csongrád megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
6722 Szeged, Kossuth L. sgt. 17.
Tel: 06-62/553-470
csongrad-fm@nebih.gov.hu

**Fejér megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
8000 Székesfehérvár, Deák F. u. 7-9. Pf. 43
Tel: 06-22/511-270
fejer-fm@nebih.gov.hu

**Győr-Moson-Sopron megyei
Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
9021 Győr, Jókai u. 12.
Tel: 06-96/514-741
gyor-fm@nebih.gov.hu

**Hajdú-Bihar megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
4024 Debrecen, Kossuth u. 12-14. Pf. 404

Tel: 06-52/523-815
hajdu-fm@nebih.gov.hu

**Heves megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
3300 Eger, Szövetkezet u. 6.
Tel: 06-36/413-737
heves-fm@nebih.gov.hu

**Jász-Nagykun-Szolnok megyei
Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
5000 Szolnok, Vízpart krt. 32.
Tel: 06-56/516-810
fmig-szolnok@nebih.gov.hu

**Komárom-Esztergom megyei
Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
2801 Tatabánya, Bárdos L. u. 2. Pf 18.
Tel: 06-34/313-458
komarom-fm@nebih.gov.hu

**Nógrád megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
3101 Salgótarján, Baglyasi út 2. Pf. 196.
Tel: 06-32/521-500
nograd-fm@nebih.gov.hu

**Pest megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
2103 Gödöllő, Kotlán S. u. 1.
Tel: 06-28/532-360
pest-fm@nebih.gov.hu

**Somogy megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
7400 Kaposvár, Guba S. u. 20.
Tel: 06-82/ 527-580
somogy@nebih.gov.hu

**Szabolcs Szatmár-Bereg megyei
Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
4401 Nyíregyháza, Keleti u. 1.
Tel: 06-42/594-128
fi@szzsmbmkh.hu

NEMZETI ÉLELMISZERLÁNC-BIZTONSÁGI HIVATAL

Földművelésügyi Igazgatóság
1024 Budapest, Keleti K. u. 24.
Tel: 06/1-336 9488
fmig@nebih.gov.hu

**Tolna megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
7100 Szekszárd, Tormay B. u. 18.
Tel: 06-74/526-869
tolna@nebih.gov.hu

**Vas megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
9700 Szombathely, Gagarin u. 2.
Tel: 06-94/506-761
vas-fm@nebih.gov.hu

**Veszprém megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
8200 Veszprém, Dózsa Gy. u. 33.
Tel: 06-88/590-472
veszprem-fm@nebih.gov.hu

**Zala megyei Kormányhivatal
Földművelésügyi Igazgatósága**
8901 Zalaegerszeg,
Bíró Márton u. 38. Pf. 186.
Tel: 06-92/550-410
zala-fm@nebih.gov.hu

Pilisi Parkerdő Zrt.
2025 Visegrád, Mátyás király u. 4.
Tel: (26) 598-000
informacio@pprt.hu

Somogyi Erdészeti és Faipari Zrt.
7400 Kaposvár, Bajcsy Zs. u. 21.
Tel: (82) 505-100
sefag@sefag.hu

Szombathelyi Erdészeti Zrt.
9700 Szombathely, Saághy I. u. 15.
Tel: (94) 514-000
titkarsag@szherdeszet.hu

Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.
9400 Sopron, Honvéd u. 1.
Tel: (99) 506-810
titkarsag@tae-grt.hu

VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazd. Zrt.
8000 Székesfehérvár, Tolnai u. 1.
Tel: (22) 510-500
posta@vadex.hu

Veszprémi Erd. Zrt.
8200 Veszprém, Jutasi u. 10.
Tel: (88) 591-510
info@verga.hu

Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt.
2800 Tatabánya, Dózsakert u. 63.
Tel: (34) 316-733
verteserdo@t-online.hu

Zalaerdő Zrt.
8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6.
Tel: (93) 500-200
zalaerdo@zalaerdo.hu

ERDŐGAZDASÁGOK

Bakonyerdő Zrt.
8500 Pápa, Jókai út 46.
Tel: (89) 513-100
info@bakonyerdo.hu

Budapesti Erdőgazdasági Zrt.
1033 Budapest, Hévízi út 4/a
Tel: (1) 387-88-59
bp-erdo@bp-erdo.hu

Délalföldi Erdészeti Zrt.
6721 Szeged, Zsótér u. 4/b
Tel: (62) 551-340
dalerdr@dalerd.hu

Egererdő Zrt.
3300 Eger, Kossuth L. u. 18.
Tel: (36) 801-501
egererdo@egererdo.hu

Északerdő Zrt.
3525 Miskolc, Deák tér 1.
Tel: (46) 501-501
info@eszakerdo.hu

Gemenci Erd. Zrt.
6500 Baja, Szent Imre tér 2.
Tel: (79) 326-387
gemenc@gemenczrt.hu

„Gyulaj” Erdészeti és Vadászati Zrt.
7090 Tamási, Szabadság u. 27.
Tel: (74) 573-940
titkarsag@gyulajzrt.hu

Ipoly Erdő Zrt.
2660 Balassagyarmat, Bajcsy-Zs. u. 10.
Tel: (35) 300-769
titkarsag@ipolyerdo.hu

Kaszó Erdőgazdaság Zrt.
7564 Kaszó, Kaszópuszta 1.
Tel: (82) 445-903
info@kaszort.hu

Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.
9023 Győr, Corvin u. 9.
Tel: (96) 529-450
kae-grt@kaeg.hu

Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
6000 Kecskemét, József A. u. 2.
Tel: (76) 510-400
kefag@kefag.hu

Mecseki Erdészeti Zrt.
7623 Pécs, Rét u. 8.
Tel: (72) 508-200
info@mecsekerdo.hu

Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
5001 Szolnok, József A. u. 34.
Tel: (56) 512-110
nefag@nefag.hu

Nyírségi Erdészeti Zrt.
4400 Nyíregyháza, Kótaji u. 29.
Tel: (42) 598-450
mail@nyirerdo.hu

NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁGOK

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvalfő, Tengersizem oldal 1.
Tel: 06 (48) 506-000
www.anp.nemzetipark.gov.hu

**Balaton-felvidéki Nemzeti Park
Igazgatóság**
8229 Csopak, Kossuth u. 16.
Tel: 06 (87) 555-260
www.bfnp.nemzetipark.gov.hu

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
3304 Eger, Sánc u. 6.
Tel: 06 (36) 422 700
www.bnnp.nemzetipark.gov.hu

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
7625 Pécs, Tettye tér 9.
Tel: 06 (72) 517-200
www.ddnp.nemzetipark.gov.hu

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
1021 Budapest, Költő u. 21.
Tel: 06 (1) 391 4610
www.dinp.nemzetipark.gov.hu

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
9435 Sarród, Rév-Kócsagvár Pf. 4.
Tel: 06 (99) 537-620
www.fhnp.nemzetipark.gov.hu

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
4024 Debrecen, Sumen u. 2.
Tel: 06 (52) 529-920
www.hnp.nemzetipark.gov.hu

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
6001 Kecskemét, Liszt Ferenc u. 19.
Tel: 06 (76) 482-611
www.knp.nemzetipark.gov.hu

Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatóság
5540 Szarvas, Anna-liget Pf. 72
Tel: 06 (66) 313-855
www.kmnp.nemzetipark.gov.hu

Órségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter, Siska szer 26/a
Tel: 06 (94) 548 034
www.onp.nemzetipark.gov.hu

TARTALOM

2015. évi naptár, vadászati idények	5
Tizenkét hónap	6
Tisztelt Vadásztársak!	30
A vadállomány helyzetének értékelése és kilátásai	32
A vadgazdálkodás bevételeinek változásai az utóbbi két évtizedben	44
A vaddisznóbomba	58
Az aranszakál (<i>Canis aureus</i>) jelenlegi helyzetéről és az aranszakálmonitoring- programról Somogy megyében	70
Kényelmesen, biztonságosan, eredményesen... ..	84
A vadászattal élelmiszert termelünk.....	91
Jövőkép(telenség)	96
Biológiai inváziók, és ami mögöttük van	101
Falco a méregkereső.....	110
Vadászkutyafajták „bevándorlása” Magyarországra	116
A barlangfestménytől a digitális fotóig	122
A vadábrázolás évezredei	122
A természetfotózás története és fejlődése hazánkban	132
A vadfotózásról – nagy vonalakban	144
Megőrizték a pillanatot	149
Tegnap és ma	156
Nagygyörgy Sándor emlékezete.....	157
Máté Bence.....	161
„A láp és a pagony dalnoka”.....	164
A tudós vadász.....	169
Címjegyzék	178